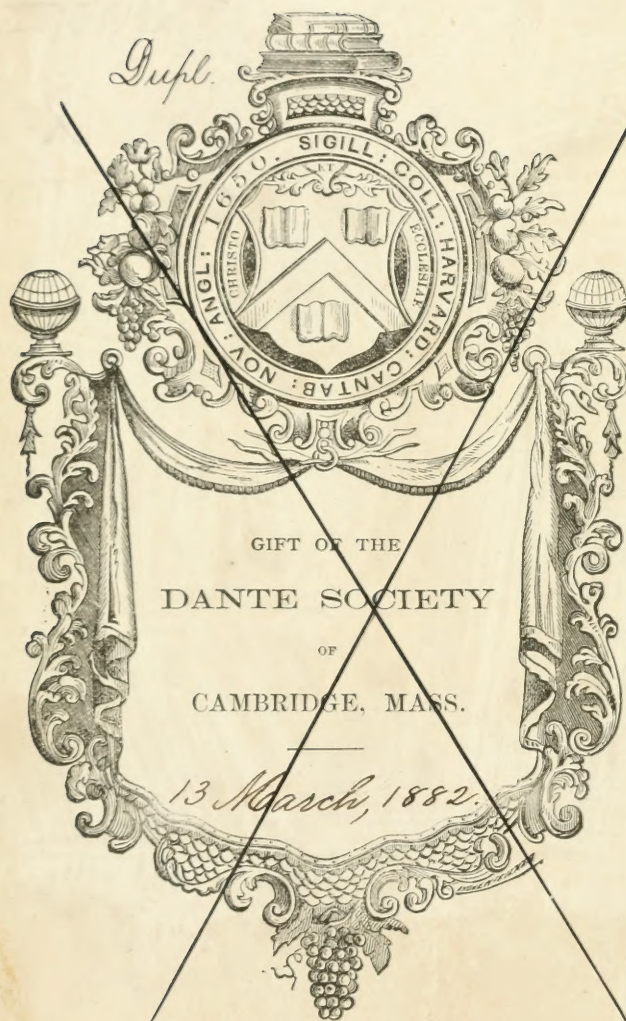




9
12
9
30 = 7.50

Dupl.



D A N T E'S
I N F E R N O,

TRANSLATED INTO GREEK VERSE

BY

MUSURUS PASHA, D.C.L.

WILLIAMS AND NORGATE,
14, HENRIETTA STREET, COVENT GARDEN, LONDON;
AND 20, SOUTH FREDERICK STREET, EDINBURGH.

1882.

MAR 13 1882

EN ΛΟΝΔΙΝΟ,
ΤΥΠΟΙΣ CLAYTON & CO., TEMPLE PRINTING WORKS,
BOUVERIE STREET, WHITEFRIARS.

Δ Α Ν Τ Ο Υ

Ο

Α Δ Η Σ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΟΥΣΟΥΡΟΥ.



ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ,

WILLIAMS AND NORGATE,

14, HENRIETTA STREET, COVENT GARDEN;

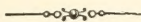
20, SOUTH FREDERICK STREET, EDINBURGH.

1882.



1794
—
11/4/1890
—
8/60s
h b

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ.



Τὴν μετάφρασιν ταυτηνὶ τοῦ περὶ Ἄδου ποιή-
ματος τοῦ Δάντου τύποις ἐκδοῦναι ἐγνωκώς,
περιττὸν ἡγοῦμαι ἐξυμνήσαι ἐν προοιμίῳ τὴν
ἀξίαν τοῦ ποιητοῦ καὶ λόγους ποιεῖσθαι περὶ
τε τοῦ βίου καὶ τῆς ὅλης αὐτοῦ ἐποποιΐας,
τούτων πάντων ὄντων τοῖς πᾶσι γνωστών.
Περὶ δὲ τῆς μεταφράσεως αὐτῆς ἐπιτρέπω κρί-
ναι τοῖς εὐμενέσι τῶν ἀναγνωστῶν, τοῦτο μόνον
διατεινόμενος, ὅτι πιστὴ κατὰ γε τὰ ἄλλα, καίτοι

ἐπιδεῖς πάντως τῆς τοῦ πρωτοτύπου καλλονῆς.
Γλώσση δ' ἐχρησάμην κεκανονισμένη Ἑλληνικῇ, ἀλλ' εὐλήπτῳ, καὶ μέτρῳ δωδεκασυλλάβῳ παροξυτόνῳ, ὁμοίῳ μὲν τῷ ἱαμβικῷ, ἐλλείποντι δὲ τοῦ χρονικοῦ ῥυθμοῦ· τοῦθ' ὅπερ ἀνεπαίσθητον ἂν εἴη τοῖς νῦν ἐλληνίζουσιν, ἅτε ἀπολομένης, σχεδὸν εἰπεῖν, τῆς ἀρχαίας προφορᾶς τῶν μακρῶν καὶ βραχέων, ὡς αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ τῇ Λατινίδι γλώσση. Ἐν τέλει δὲ τῆς μεταφράσεως προσέθηκα σημειώσεις ἱστορικές τε καὶ γεωγραφικάς, πρὸς δέ που καὶ φιλολογικάς, εἰς εὐχερεστέραν κατάληψιν τῆς διανοίας τοῦ Ποιητοῦ, ἄλλως τε δεινοῦ καὶ ἀλληγορίαις ἡδομένον. Τῶν δὲ σημειώσεων τούτων

*τὰς πλείους ἡρανισάμην ἐκ τῶν τοῦ ἐν λογίοις
διαπρέποντος Ἀγγλου Φρεδερίκου Πολλόκου,
ἀρίστου καὶ ἐπιτυχοῦς μεταφραστοῦ τῶν ποιη-
μάτων τοῦ Δάντου.*

Ἐν Λονδίνῳ,

Ὀκτωβρίου μεσοῦντος, αῶπά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΕΚΑΣΤΗ ΩΔΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.



ΩΔΗ Α'.—Εἰσαγωγή ἀλληγορική.—'Ο δασὺς δρυ- μῶν.—'Ο λόφος.—Τὰ τρία θηρία.— Βιργίλιος.—'Ο Λυκοθήρας.—'Αναχώρη- σις πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ "Ἰδου καὶ τοῦ Καθαρτηρίου	Σελ. 1
ΩΔΗ Β'.—Δάντου φόβοι.—Βιργιλίου προτροπαί. —Αἱ τρεῖς Οὐράνιαι Κυρίαι.—"Εναρξίς τῆς περιηγήσεως	9
ΩΔΗ Γ'.—Αἱ πύλαι τοῦ "Ἰδου.—Τὸ προπύλαιον. —Οἱ Οὐδέτεροι καὶ "Αγγελοι οὔτε ἀπο- στάται οὔτε πιστοί.—Κελεστῖνος ὁ Ε'. —'Ο "Αχέρων.—'Ο Χάρων.—Διάβασις. —Σεισμός	17

ΩΔΗ Δ'.—'Ο πρῶτος κύκλος.—Τὸ προαύλιον.—Οἱ Ἀβάπτιστοι.—'Η εἰς Ἄδου κατάβασις τοῦ Χριστοῦ.—Οἱ μεγάλοι ποιηταί.—'Εθνικοὶ τινες ἔνδοξοι . . . 25

ΩΔΗ Ε'.—'Ο δεύτερος κύκλος.—'Ο Μίνως.—'Η ἀεικίνητος λατλαψ.—Οἱ ἀμαρτήσαντες ἐξ ἔρωτος.—'Η Φραγκίσκη . . . 33

ΩΔΗ ΣΤ'.—'Ο τρίτος κύκλος.—'Ο αἰώνιος ὄμβρος.—Οἱ λαίμαργοι.—Κίακος.—Φλωρεντία.—'Η ἐσχάτη κρίσις . . . 44

ΩΔΗ Ζ'.—'Ο τέταρτος κύκλος.—'Ο Πλούτων.—Οἱ φιλάργυροι καὶ οἱ ἄσωτοι.—'Η Τύχη.—'Η Στύξ.—'Ο πέμπτος κύκλος.—Οἱ ὀργίλοι . . . 48

ΩΔΗ Η'.—'Ο Φλεγύας.—Φίλιππος Ἀργένης.—'Ο ἕκτος κύκλος.—'Η πυρπολουμένη Διτὸς πόλις.—Οἱ πεπτωκότες ἄγγελοι . 55

ΩΔΗ Θ'.—'Εριχθώ.—Αἱ τρεῖς Ἑριννύες.—'Ο οὐρανόθεν πεμφθεὶς ἄγγελος.—Οἱ καίοντες τάφοι.—Οἱ αἵρεσιάρχαι . . . 62

ΩΔΗ Ι'.—Οἱ αἵρετικοί.—Φαρινάτης.—Γουῆδος.—Καναλκάντης.—Φρεδερίκος ὁ Β' . 69

ΩΔΗ ΙΑ'.—Ἀναστασίου τάφος.—Περιγραφή τοῦ λοιποῦ μέρους τοῦ Ἄδου . . . 77

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

ια'.

Σελ.

ΩΔΗ ΙΒ'.—Ὁ ἑβδομος κύκλος, ἔχων τρεῖς διαιρέσεις διὰ τοὺς βιαίους.—Μινώταυρος.—Οἱ Κένταυροι.—Νέσσος.—Χείρων.—Οἱ κατὰ τῶν ἄλλων βίαιοι.—Ὁ Φλεγέθων 84

ΩΔΗ ΙΓ'.—Οἱ καθ' ἑαυτῶν βίαιοι.—Ὁ δρυμῶν τῶν αὐτοχείρων. — Αἱ Ἀρπυιαι. — Πέτρος τῶν Βοινιῶν. — Λάνος.—Ἰακὼβ Σαντανδρέας 92

ΩΔΗ ΙΔ'.—Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ βίαιοι.—Ἡ καίουσα ἄμμος καὶ ὁ πύρινος ὄμβρος.—Ὁ Καπανεύς.—Ἡ πηγὴ τῶν τεσσάρων τοῦ Ἄδου ποταμῶν 100

ΩΔΗ ΙΕ'.—Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ παρὰ φύσιν βίαιοι.—Βρουνέττος Λατίνης 108

ΩΔΗ ΙΣΤ'.—Συνέχεια.—Μηχάνημα πρὸς κατάβασιν εἰς τὸν ὄγδοον κύκλον 115

ΩΔΗ ΙΖ'.—Ὁ Γηρυών.—Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐν τέχναις βίαιοι.—Κατάβασις εἰς τὸν ὄγδοον κύκλον 123

ΩΔΗ ΙΗ'.—Κακόβοθρον ἣ ὁ Ὀγδοος κύκλος, ἔχων δέκα διαιρέσεις διὰ τοὺς δολίους.—Οἱ φθορεῖς γυναικῶν.—Αἱ μάστιγες.—Οἱ κόλακες.—Ὁ κοπρών 131

ΩΔΗ ΙΘ'.	—Οἱ Σιμωνιακοὶ ἢ Θεοκάπηλοι.—Αἱ καίουσαι ὀπαί.—'Ο Πάπας Νικόλαος Γ'.	Σελ.
	—'Ἄλλοι Πάπαι	139
ΩΔΗ Κ'.	—Οἱ Μάντεις καὶ Μάγοι.—Οἱ στρεψικέ- φαλοι.—'Η Μαντώ	146
ΩΔΗ ΚΑ'.	—Οἱ ἀπατεῶνες.—'Η βράζουσα πίσσα. —Οἱ Κακώνυχες	153
ΩΔΗ ΚΒ'.	—Συνέχεια.—'Ο Ναυαῤῥαῖος.—'Ο κατὰ τῶν Δαιμόνων ἀγών	161
ΩΔΗ ΚΓ'.	—Οἱ ὑποκριταί.—Οἱ κεχρυσωμένοι μαν- δύαι.—Καταλάνος καὶ Λοδρίγκος.—'Ἀν- νας καὶ Καϊάφας	169
ΩΔΗ ΚΔ'.	—Οἱ κλέπται.—Οἱ ὄφεις.—'Η δι' ἐκτε- φρώσεως βάσανος	177
ΩΔΗ ΚΕ'.	—Συνέχεια.—'Ο Κάκος.—Αἱ μεταμορ- φώσεις ἀνθρώπων καὶ ὄφειν	185
ΩΔΗ ΚΣΤ'.	—Οἱ πανοῦργοι σύμβουλοι.—Αἱ περι- πατοῦσαι φλόγες.—'Οδυσσεὺς καὶ Διο- μήδης.—'Οδυσσέως ὕστατος πλοῦς	193
ΩΔΗ ΚΖ'.	—Συνέχεια.—Γουίτδος Μοντεφέλτρου	201

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

ιγ'.

Συλ.

ΩΔΗ ΚΗ'.—Οί προκαλοῦντες πολιτικὰς διχονοίας.
— Πληγαὶ καὶ ἀκρωτηριασμοί.—Οί
Σχισματάρχαι.—Κουρίων.—Μόσκας.
—Βερτράνδος ὁ Βόρνου . . . 209

ΩΔΗ ΚΘ'.—Συνέχεια.—Οί ἀλχυμισταί.—Βάσανοι
διὰ στυγερῶν νοσημάτων . . . 217

ΩΔΗ Λ'.—Οί ψευδώνυμοι ἢ ἐπιβούλως ὑποκρινό-
μενοι πρόσωπον ἄλλων.—Οί παραποι-
οῦντες νομίσματα καὶ οἱ διὰ λόγων
ψευδόμενοι.—Μήστωρ Ἀδάμος καὶ Σί-
νων ὁ Τρωϊκὸς Ἕλληγν . . . 225

ΩΔΗ ΛΑ'.—Οί Γίγαντες.—Νεμβρώδ.—Ἐφιάλτης.
—Ἀνταῖος.—Κατάβασις εἰς τὸν ἕνα-
τον κύκλον . . . 233

ΩΔΗ ΛΒ'.—Ἵ Κωκυτὸς ἢ λίμνη τοῦ παγετοῦ.—
Ἵ Καῖνα.—Ἵ Ἀντήνεια.—Οἱ Προ-
δότη . . . 241

ΩΔΗ ΛΓ'.—Συνέχεια.—Οὐγολίνος.—Ἵ Πτολε-
μαία.—Ἵ Ἀλβερίγος.—Βράγκας Δορίας . 249

ΩΔΗ ΛΔ'.—Ἵ Ἰουδαϊκή.—Ἵ Εὐσφόρος.—Ἵ Ιούδας
Σκαριώτης.—Βροῦτος καὶ Κάσσιος.—
Ἵ Εξοδος τοῦ Ἰδοῦ . . . 258

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Ἐν ταῖς ῥηδαῖς.

Ῥλδ.	ἀντι	γραπτίου
Α', 69. Μαντιανοὶ		Μαντυανοὶ
Δ', 90. Ὀβίδιος,		Ὀβίδιος,
ΙΑ', 95. φῆς		φῆς
ΙΒ', 15. Καθάτις		Καθάπερ τις
ΙΕ', 39. οὐ δυναμένη		μὴ δυναμένη
ΙΕ', 64. Ἐχθρὸς ἐπ' ἀγαθῷ		Ἐχθρὸς, ὡς ἀγαθουργῶ,
	σου	
ΙΕ', 122. ἐν Βηρώνι		ἐν Βηρώνῃ
ΚΔ', 48. χλανίσί τε		χλανίσι τε
ΚΔ', 128. Πυνθάνου δέ,		Πυνθάνου,
ΚΔ', 133. λυποῦμαι		λυποῦμ'
ΚΗ', 21. ἐννάτου		ἐνάτου
ΚΗ', 75. Βαρκελλῶν		Βερκελλῶν
Α', 137. Ἐν ὀνείρῳ τότ' ὦν		Ἐν ὀνείρῳ τ' ὦν
ΔΓ', 49. Οὐ μὴν ἔκλαυσ'		Οὐκ ἔκλαιον,
ΔΓ', 52. Οὐκ ἐδάκρυσ'		Οὐ μὴν ἐδάκρυσ',

Ἐν ταῖς Σημειώσεσι.

Σελ.	στ.	ἀντι	γραπτίου
277,	9.	la baisa	le baisa
288,	5.	ἐννατον	ἐνατον
318,	6.	Βρεκελλῶν	Βερκελλῶν
324,	19.	(Falterona)	(Fallerona),
326,	17.	Ganellon	Canellon
326,	20.	Μαμφρέδων	Μομφρέδων

ΔΑΝΤΟΥ Ο ΑΔΗΣ.



Ω Δ Η Α΄.



Εἰσαγωγή ἀλληγορική.—'Ο δασὺς δρυμῶν.—'Ο λόφος.

—Τὰ τρία θηρία.—Βιργίλιος.— 'Ο Λυκοθήρας.—

Ἀναχώρησις πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἄδου
καὶ τοῦ Καθαρτηρίου.



Ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρίβου τοῦ βίου τούτου

Εὐρέθην ἐν σκοτεινῷ τινι δρυμῶνι

Τῆς γὰρ εὐθείας ὁδοῦ παρεξέτράπην.

ὦ, πόσον δεινὸν εἰπεῖν ὥς ἦν ἐκείνος

5 Ὁ δρυμῶν τραχύς, ἄγριος καὶ συνήρης,

Οὐπερ ἡ μνήμη τὸν φόβον διεγείρει!

Ὅντως ἐστὶν ἡττόν τι πικρὸς θανάτου.

Ἀλλ' ὅ,τι καλὸν εὖρον ἐξειπεῖν μέλλων,

Περὶ τῶν ἄλλων, ὅς' εἶδον ἐκεῖ, λέξω.

- 10 Οὐκ ἔχω καλῶς εἰπεῖν, πῶς ποτ' εἰσῆλθον
 Οὕτως ὑπνώττων ἤμην τῇ στιγμῇ 'κείνῃ,
 Καθ' ἣν τῆς ἀληθινῆς ἀπέστην τρίβου.
 'Αλλ' ὅτ' ἦλθον εἰς λόφου τινὸς τοὺς πόδας,
 'Ενθ' ἣν τὸ τέρμα τῆς κοιλάδος ἐκείνης,
- 15 Ἄ Ἡ τὴν καρδίαν κατέπληξέ μοι φόβῳ,
 'Υψώσας ὅμματ' εἶδον ἤδη τὰ νῶτα
 Αὐτῆς ἀκτῖνας φοροῦντα τοῦ πλανήτου
 Τοῦ πάντας πανταχόσε φωταγωγοῦντος.
 Τότε μικρόν τι κατέπαυσεν ὁ φόβος,
- 20 'Ο τοὺς κρουνοὺς μοι παγώσας τῆς καρδίας
 Τὴν νύκτ' ἐκείνῃν, ἣν διῆλθον ἐν φρίκαις.
 'Ως δ' ὅτε τις βαρέως ἀσθμαίνων ἔξω
 Τοῦ πελάγους, ἐξελθὼν ἐπὶ τὴν ὄχθην,
 Στρέφων πρὸς τὸ σφαλερὸν κῦμ' ἀτενίζει,
- 25 Οὕτως ἡ διαφεύγουσ' ἔτι ψυχὴ μου
 Στρέφουσ' ὀπίσω τὸν πόρον ἐθεώρει,
 ὃν κατέλιπεν ἄνθρωπος ζῶν οὐδέπω.
 'Ανεσιν δέ τινα δοὺς τῷ σώματί μου,

- Ἐπανέλαβον τὴν ὁδὸν τῆς ἐρήμου,
 30 Ὡστ' ἦν ποῦς στερρότερος ὁ κατωτέρω.
 Ἄλλ' ἰδὸν σχεδὸν ἐν ἀρχῇ τῆς ἀνόδου
 Πάρδαλις τις ἐλαφρὰ καὶ ταχυτάτη,
 Κεκαλυμμένη δέρματι πολυστίκτω,
 Ἀκίνητος ἴστατο κατέναντί μου,
 35 Τοσοῦτό τ' ἐκώλυε τὴν προόδόν μου,
 Ὡστ' ἐπειράθην ἐπιστρέψαι πολλάκις.
 Καιρὸς δ' ἦν, καθ' ὃν ἡ πρωῒα διηύγει,
 Ὁ δ' ἥλιος ὑψοῦτο μετὰ τῶν ἄστρον,
 Οἷς συννπῆρχεν, ὅτε τὸ θεῖον φίλτρον
 40 Τὰ καλὰ κείνα πρῶτον ἐκίνησ' ἔργα.
 Καὶ δὴ μοι χρηστὰς ὑπέφαινον ἐλπίδας
 Τοῦ τε θηρίου τὸ ποικιλόχρουν δέρμα
 Ὡρα τ' ἔαρος ἡμέρας τε πρωῒα·
 Ἄλλ' οὐχ οὕτως, ὥς μὴ μ' ἔμφοβον γενέσθαι
 45 Ἐκ τῆς θέας λέοντος ἐπιφανέντος.
 Οὗτος πρὸς ἐμὲ καθορμήσειν ἐδόκει,
 Ὑψαύχην, πειναλέος, λυσσώδης οὕτως,
 Ὡστε φρίσσοντα φαίνεσθαι τὸν ἀέρα·

- Καὶ λύκαινά τις, ἥ μεστὴ πόθων πάντων
 50 Ἐδόκει καὶ παντοίων, κάτισχνος οὔσα,
 Καὶ πολλοὺς παναθλίους ἔθρεψεν ἤδη.
 Αὕτη μοι τόσῃν ἐνεποίησε νάρκην,
 Τρόμον ἀφιεῖσ' ἐκ τῶν αὐτῆς ὀμμάτων,
 "Ὡστ' ἀπηλπίσθην τὴν κορυφὴν ἰκέσθαι.
 55 Ὡς δέ τις χαίρων ἐν ταῖς ἐπικερδεῖαις,
 Ἄλλ', ἐφ' ἐστῶτος τοῦ καιροῦ τῆς ζημίας,
 Ἀχθετ' ἐν τοῖς λογισμοῖς αὐτοῦ καὶ κλαίει,
 Τοιόνδ' ἢ θῆρ ἄκαμptos ἐποίησέ με,
 Ἄ ἢ κατὰ μικρὸν ἀντίον μου χωροῦσα
 60 Ἐξώθει μ' ἐνθ' ἥλιος σιγηλὸς μένει.
 Πλανωμένου μου δ' ἐν ταῖς κατωφερείαις,
 Παρέστηκέ τις πρὸ τῶν ἐμῶν ὀμμάτων,
 Ἄ ὅς μακρὸν σιγῶν λιπόφθογγος ἐδόκει.
 Ὡς δ' εἶδον αὐτὸν ἐν τοιαῦδ' ἐρημία,
 65 Εἶπον ἀνακραυγάσας· "Ἐλέησόν με,
 „Οἷός ποτ' εἶ, ζῶν ἄνθρωπος ἢ σκιά τις."—
 —"Οὐκέτ' ἄνθρωπος," εἶπεν, "ἄνθρωπος ἤμην·
 „Οἱ δ' ἐμοὶ γονεῖς ὑπῆρξαν Λογγοβάρδοι,

„Καὶ Μαντιανοὶ τὴν πατρίδ' ἦσαν ἄμφω·

70 „Ἐγενόμην ὀψέπερ ἐπ' Ἰουλίου,

„Ἐν Ῥώμῃ δ' ἐπ' εὐμενοῦς ἔζησ' Αὐγούστου

„Ἐν χρόνοις θεῶν ψευδῶν καὶ ψευδομένων.

„Ποιητὴς ἤμην καὶ τὸν δίκαιον ἦδον

„Υἱὸν Ἀγχίσου, τοῦ Τροίηθεν ἐλθόντος,

75 „Ἐπεὶ τὸ κλεινὸν Ἴλιον κατεκαύθη.

„Σὺ δὲ πῶς εἰς ἔρημον ὧδε προήχθης ;

„Πῶς οὐκ ἀνέβης εἰς τὸ θυμῆρες ὄρος,

„Τὴν ἀρχὴν αἰτίαν τε χαρμονῆς πάσης ;—

—„Σὺ γοῦν εἰ Βιργίλιος, ἡ πηγὴ κείνη,

80 „Ἐξ ἧς ἐκρέει ποταμὸς εὐφραδείας ;”

Ἀπεκρίθην μετ' αἰδοῦς κεφαλὴν κλίνας.

“ὦ τῶν ἄλλων ποιητῶν δόξα καὶ φέγγος,

„Εὐνους εἶης μοι τῷ μακρὸν τὴν σὴν βίβλον

„Μελετήσαντι λίαν τ' ἀγασσάμενῳ.

85 „Σὺ μοι διδάσκαλος εἶ, σύ τ' ἀρχηγέτης,

„Σὺ μόνος, ἐξ οὗ τὸ καλλιπεπὲς ὕφος

„Παρέλαβον τὸ τιμὴν προσενεγκόν μοι.

„Ἰδὲ τὴν θῆρα τὴν ἐκδιώξασάν με·

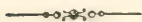
- „Βοήθησόν μοι, σοφὲ δεδοξασμένε·
 90 „Ἐμποιεῖ γάρ μοι φλεψὶ καὶ σφυγμοῖς τρόμον.” —
 —“Ὅδὸν ἑτέραν τραπῆναί σε προσήκει,”
 Ἀπεκρίνατο θεωρῶν με θρηνοῦντα,
 “Ἴν’ ἐξέλθῃς τῆς χθονὸς ἀγρίας τῆσδε.
 „Ἡ γὰρ θῆρ αὕτη, δι’ ἣν κράζεις, τοῖς ἄλλοις
 95 „Οὐκ ἐὰ τὴν ἑαυτῆς διελθεῖν τρίβον,
 „Ἀλλ’ ἀπείργει μέχρῃς ἂν αὐτοὺς φονεύσῃ·
 „Οὔτω τε κακοποιὸν κέκτῃται φύσιν,
 „Ὡστ’ οὐδὲν αὐτῆς ἀπλήστους πληροῖ πόθους,
 „Καὶ κορεσθεῖσα πλεόν ἢ πρὶν λιμώττει.
 100 „Τὰ ζῶα δ’ ἐστίν, οἷς συμμίσγνυται, πλείστα,
 „Καὶ πλείον’ ἔσται, μέχρῃς ὁ Λυκοθήρας
 „Ἐλθὼν ἐν δειναῖς ὀδύναις αὐτὴν κτείνει·
 „Οὗτος οὐ ζήσεται ἐν γαίαις καὶ χρυσίῳ,
 „Ἀλλ’ ἐν ἀρετῇ καὶ στοργῇ καὶ σοφίᾳ.
 105 „Γενετὴν δ’ ἔξει μεταξὺ δύο Φέλτρων,
 „Καὶ σωτὴρ ἔσται ταπεινῆς Ἰταλίας,
 „Ὑπὲρ ἧς ἀπέθανε κόρη Καμίλλα,
 „Εὐρύαλος καὶ Τύρνος Νῆσός τ’ ἐν μάχαις.

- „ Οὗτος οὖν ἐκ πόλεως πάσης διώξει
 110 „ Αὐτήν, ἕως ἂν εἰς Ἄδην ἀποπέμψῃ,
 „ Ἐνθεν τὸ πρῶτον ἐξήγαγεν ὁ φθόνος.
 „ Ὅθεν ἐπ' ἀγαθῷ σοι φρονῶ καὶ κρίνω,
 „ Ὅπως ἔπη μοι, καγὼ δέ σ' ὀδηγήσω,
 „ Ἀξω τ' ἐντεῦθεν δι' αἰωνίου χώρας,
 115 „ Ἐνθ' ὀλολυγμοὺς ἀνέλπιδας ἀκούσῃ·
 „ Ὅψει τ' ἀρχαῖα πνεύματα τετληκότα,
 „ Τὸν δεύτερον θάνατον κραυγαῖς καλοῦντα·
 „ Ὅψει τ' ἐκείνους, οἵτινες εὐαρέστως
 „ Ἐν τῷ πυρὶ μένουσιν, ὥς προσδοκῶντες
 120 „ Εἰς τὸν χῶρόν ποτ' ἀνελθεῖν τῶν μακάρων.
 „ Πρὸς τούτους ἔπειτ' εἰ θέλεις ἀναβῆναι,
 „ Ἔστιν ἐμοῦ ψυχὴ τις ἀξιοτέρα,
 „ Μεθ' ἧς καταλείψω σε πρὶν ἐκχωρήσω.
 „ Αὐτοκράτωρ γάρ, ὃς ὑπερθεν ἀνάσσει,
 125 „ Ὡς τῶν ἑαυτοῦ νόμων ἀφεστηκότα,
 „ Οὐ θέλει μ' ἐλθεῖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν.
 „ Οὗτος πάντων βασιλεύς, Οὐρανῶν ἄναξ,
 „ Ἐνθ' ἡ πόλις ἔστ' αὐτοῦ καὶ θεῖος θρόνος.

„Ω, μάκαρ ἐκείνος, ὃν ἐκείσ' ἐκλέξῃ!”

- 130 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “Ποιητά, δέομαί σου,
„Πρὸς Θεοῦ σ' ἐκλιπαρῶν, ὅνπερ οὐκ ἔγνωσ,
„Φυγεῖν με τὸ κακὸν τόδ' ἢ τούτου χεῖρον.
„Ὀδήγησόν με λοιπὸν ὅπου νῦν εἶπας,
„Ὅπως ἴδω τὴν θύραν ἀγίου Πέτρου,
135 „Κἀκείνους, οὔς μοι λέγεις οὕτω δυστήνους.”
Τότ' αὐτὸς ἐκίνησεν, ἐγὼ δ' εἰπόμην.

Ω Δ Η Β'.



Δάντου φόβοι.—Βιργιλίου προτροπαί.—Αἱ τρεῖς Οὐράνιαι
Κυρίαι.—Ἐναρξίς τῆς περιηγήσεως.

- Ἡ μὲν ἡμέρα παρήρχετο, καὶ πάντα
Ὁ μελανώδης ἀῆρ τὰπὶ γῆς ζῶντα
Τῶν πόνων ἀπήλυνεν· ἐγὼ δὲ μόνος
Ἡτοιμαζόμεν ὑποστήναι τὸ βάρος
5 Τῆς τε πορείας καὶ τοῦ ψυχικοῦ πάθους,
Ὁ νῦν ἢ πιστὴ μνήμη μου περιγράφει.
Ὡ Μοῦσαι, πνεῦμα θεῖον, νῦν βοηθεῖτε·
Ὡ μνήμη τ', ἐν ἣ γέγραπται πάνθ' ὅς' εἶδον,
Νῦν ἢ σὴ φανήσεται σεμνηγορία.
10 „Ὅδηγέ μου ποιητά,” λέγειν ἠρξάμην,
“Ἴδε μου τὴν ἀξίαν εἵποτ' ἀντέχει,
„ Πρὶν εἰς τὴν δεινὴν προχωρήσω πορείαν.
„ Σὺ λέγεις ἐλθεῖν τὸν τοῦ Σιλβίου πάππον,
„ Ἐτ' ὄντα θνητόν, εἰς τὴν τῶν ἀθανάτων

- 15 „Χώραν ἔχοντα ζῶντος ἀνδρὸς αἰσθήσεις.
 „ Ἀλλ' εἶπερ ὁ κακίας ἐχθρὸς ἀπάσης
 „ Εὖνους ἦν αὐτῷ, φρονῶν καλὰ μεγάλα
 „ Ἐκβησόμεν' ἐξ αὐτοῦ, ποίου καὶ ποῖα,
 „ Οὐ δοκεῖ τοῦτ' ἀπρεπὲς ἀνδρὶ φρονίμῳ.
- 20 „ Αὐτὸς γὰρ Ῥώμης τῆς σεμνῆς καὶ τοῦ Κράτους
 „ Ἡρέθη πατὴρ ἐν Οὐρανῶν αἰθέρι
 „ Ῥώμη δὲ καὶ τὸ Κράτος, ἵν' ὀρθῶς εἴπω,
 „ Προωρίσθησαν ὡς ἱερός τις τόπος,
 „ Ἐνθ' ὁ τοῦ Πέτρου διάδοχος ἐδρεύει.
- 25 „ Ἐκ τῆς πορείας, ἣν ἐξύμνησας, ταύτης
 „ Προκατέμαθεν ὅσ' ὑπῆρξεν αἰτία
 „ Τῆς νίκης αὐτοῦ καὶ τῆς Παπικῆς χλαίνης.
 „ Ἦλθεν εἴτ' ἐκεῖ τῆς Ἐκλογῆς τὸ σκεῦος,
 „ Ὅπως ἐνδυναμώσῃ τὴν πίστιν κείνην,
- 30 „ Ἦτις ἔστ' ἀρχὴ τῆς σωτηρίου τρίβου.
 „ Ἀλλ' ἐγὼ πῶς ὑπάγω ; τίς τ' ἐπιτρέπει ;
 „ Οὐκ εἰμι γὰρ Αἰνείας, οὐδέ γε Παῦλος·
 „ Οὔτ' ἄλλος ἐμ' ἄξιον, οὔτ' ἐγὼ κρίνω.
 „ Ἐὰν οὖν ἐλθεῖν ἐγὼ συγκατανεύσω,

- 35 „Φοβοῦμαι μήπως μωρὸν ἔργον τολμήσω.
 „Σοφὸς εἶ καὶ διορᾶς, εἰ καλῶς λέγω.”
 ‘Ως δ’ εἴ τις ὅπερ ἤθελ’ οὐκέτι θέλει,
 Καὶ διὰ νέους σκοποὺς ἀλλάσσω φρένα
 Τὴν πράξιν, ἧς ἤρξατο, καταλιμπάνει,
- 40 Τοιοῦτος ἤμην ἐν τῇ ζοφώδει ράχει.
 Σκεφθεὶς γὰρ ἀπετράπην οὐπερ ἠρξάμην
 Ἐγχειρήματος τοσαύτη προθυμία.
 “Εἰ καλῶς ἔγνων τὰ παρὰ σοῦ ῥηθέντα,”
 Ἀπήντησεν ἡ σκιά τοῦ μεγαθύμου,
- 45 “Τὴν σὴν ἀπηχρείωσε ψυχὴν ὁ φόβος,
 „Ὅς τὸν ἄνθρωπον συχνῶς οὕτω πιέζει,
 „Ὅστ’ ἀποτρέπει παντὸς εὐγενοῦς ἔργου,
 „Ὅς ἵππον θέα ψευδὴς ἀφηνιάζει.
 „Πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ τοσούτου σου φόβου
- 50 „Ἐρῶ σοι, πόθεν καὶ τί μαθὼν ὧδ’ ἦλθον,
 „Ὅτ’ ἐπὶ τοῖς σοῖς πρῶτον ἠχθέσθην πόνοις.
 „Ὅντα μεταξὺ τῶν ὧδε μετεώρων,
 „Καλεῖ με γυνὴ καλὴ καὶ μακαρία,
 „Ἡς τὰς προσταγὰς προθύμως ἡτησάμην.

- 55 „Ὅμμασιν ἄστρον πλέον ἀκτινοβόλοις
 „Ἦρξατο λέγειν προσηνὴς καὶ γλυκεῖα,
 „Ἀγγελικῇ τῇ φωνῇ προσφθεγγομένη.”—
 —“³Ω κεχαριτωμένη ψυχὴ Μαντύας,
 „^εἮς ἔτ' ἐν τῇ γῇ διατελεῖ τὸ κλέος,
 60 „Διαμενεῖ τ' ἐφ' ὅσον τὸ πᾶν κινεῖται·
 „Φίλος τις ἐμός, ἀλλ' οὐ φίλος τῆς τύχης,
 „Οὔτω κωλύετ' ἐν τοῖς ἐρήμοις τόποις
 „Καθ' ὁδόν, ὥστ' ἐκ φόβου τρέπετ' ὀπίσω·
 „Καὶ δέος μήπως ἤδη παρεπλανήθη,
 65 „Κάγὼ πρὸς ἐπαγωγὴν ἦλθον βραδέως,
 „Ὡς ἐν οὐρανοῖς ἤκουσα περὶ τούτου.
 „Ἄγε δὴ κινήθητι, σαῖς τ' εὐεπείαις
 „Καὶ πᾶσι τρόποις, οἷς δύναται σωθῆναι,
 „Αὐτῷ βοήθει, κάμοι συνεργὸς γίνου.
 70 „Εἰμὶ Βεάτριξ, ἐγὼ τε σ' ἀποστέλλω·
 „Ἐρχομ' ἔνθεν μοι ποθητὸν ἐπιστρέψαι.
 „Φίλτρον ἐκίνησέ με, λόγους τ' ἐμπνέει.
 „Ὅτ' ἔσομ' ἐνώπιον τοῦμοῦ Κυρίου,
 „Αὐτῷ συχνάκις περὶ σοῦ καλῶς λέξω.”—

- 75 —“ Ἡ μὲν ἐσιώπησεν, ἐγὼ δ' ἠρξάμην.”
 “ ὦ δέσποινα, κάτοχε τοῦ μόνου δώρου,
 „ Δι' οὐπὲρ τάνθρωπινον ἐξέχει γένος
 „ Πάντων τῶν ἐν οὐρανῷ τῷ μειοτρόχῳ
 „ Οὕτως εὐάρεστόν μοι τὸ πρόσταγμά σου,
 80 „ Ὡστ' ἀμέσως ὑπείκων δοκῶ βραδύνειν.
 „ Οὐ χρήζεις πέρα φράζειν τὰς σὰς ἐφέσεις·
 „ Ἀλλὰ λέγε μοι, πῶς κατέβης ἐνταῦθα
 „ Ἐν τῷ χαμηλῷ τούτῳ κέντρῳ, λιποῦσα
 „ Τὸν εὐρὺν χῶρον, ἔνθ' ἐπανελθεῖν θέλεις.”—
- 85 —“ Ἐπεὶ τὰ πάντ' εἰς βάθος εἰδέναι βούλει,
 „ Ἐρῶ σοι βραχυεπῶς,” εἶπεν ἐκείνη,
 “ ὦς οὐκ ἐνθάδε δειλιῶ καταβῆναι.
 „ Ἐκεῖνα μόνα πᾶς ὀφείλει φοβεῖσθαι,
 „ Ἄπερ δύναται προξενεῖν αὐτῷ βλάβην·
 90 „ Οὐχὶ δὲ τᾶλλα ταῦτ' οὐ γὰρ φοβητέα.
 „ Τοιάδ' ἐγὼ χάριτι κατέστην θεία,
 „ Ὡστ' ἡ τληπάθει ὑμῶν οὐδέν με βλάπτει,
 „ Οὔτε φλόξ τούτου τοῦ πυρὸς ἄπτεταί μου.
 „ Ἐν Οὐρανοῖς εὐμενὴς ἐστι Κυρία,

- 95 „Οἰκτεῖρουσα τὸν ἄνδρα, πρὸς ὃν σε στέλλω,
 „Ὡς τὰς στρυγερὰς ἄνω κάμπτουςα κρίσεις.
 „Αὕτη Λουκίαν μετακαλεσαμένη,
 „Εἶπε· “Νῦν ὁ σὸς πιστὸς σοῦ χρεῖαν ἔχει·
 „Αὐτὸν ἐνθέρμως καγὼ συνίστημί σοι.”
- 100 „Λουκία πάντων ἐχθρὰ σκληροκαρδίῳ
 „Εὐθὺς ἀνέστη, κ' εἰς τόπον ἦλθεν ὅπου
 „Μετὰ τῆς Ῥαχήλ καθήμην τῆς ἀρχαίας·
 „Εἶπε· “Βεάτριξ, ἀληθὴς θεῖος αἶνος,
 „Πῶς οὐ βοηθεῖς τῷ σε πεφιληκότι,
- 105 „Διὰ σέ τ' ἐξελθόντι τοῦ χύδην ὄχλου;
 „Οὐκ ἀκούεις νῦν αὐτοῦ τοὺς οἰκτροὺς θρήνους;
 „Οὐχ ὁρᾷς αὐτὸν μαχόμενον θανάτῳ
 „Ἐπὶ ποταμοῦ θαλάσσης δεινοτέρου;”
 “Οὐδεὶς ποτ' ἐν τῷ κόσμῳ θηρεύων κέρδος,
- 110 „Ἡ βλάβην ἀποφεύγων, ἔδραμε τόσον,
 „Ὅπόσον ὅτ' ἤκουσα τοιούτους λόγους.
 „Ὡδε κατέβην ἐκ τῆς μακάρων ἔδρας,
 „Ἐχουσα πίστιν εἰς τὸ σὸν καλῶς λέγειν,
 „Ὅπερ τιμᾷ σε καὶ τοὺς ἀκούσαντάς σου.”—

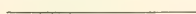
- 115 —“Εἰποῦσα ταῦτα, τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύοις
 „ Πρὸς με λάμποντας προσέτρεψε, καὶ τοῦτο
 „ Ἐπετάχυνεν ἐμὴν ἄφιξιν ὧδε.
 „ Παρὰ σέ δ' ἐλθὼν, ὥς προὔτρεψεν ἐκείνη,
 „ Ἐσωσά σε τῆς θηρός, ἥτις τὴν ὄρους
- 120 „ Τοῦ καλοῦ προσέλευσιν ἐκώλύέ σοι.
 „ Τί τὸ λοιπόν; διὰ τί, διὰ τί μένεις;
 „ Πῶς εἰ τοσοῦτον ἄνανδρος τὴν καρδίαν;
 „ Πῶς οὔτε τόλμην οὔτε θρασύτητ' ἔχεις,
 „ Ἐν ᾧ τοιαῦται τρεῖς μάκαιραι Κυρίαι
- 125 „ Ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπὲρ σου μεριμνῶσι,
 „ Καλὰ σοι δ' οὐμοὶ προσυπισχνοῦνται λόγοι;”
 “Ὡσπερ τᾶνθος ἐκ πάγους νυκτίου κύπτει,
 Καὶ μένει κλειστόν· ἡλίου δ' ἀνιόντος,
 Ἐπὶ τοῦ καυλοῦ διανοιχθὲν ὀρθοῦται
- 130 Οὕτως ἐμαντὸν ἀναψυχθέντ' ἡσθάνθη·
 Καὶ τοσοῦτον ἐν ἐμοὶ θάρσος ἐπῆλθεν,
 “Ὡστ' ἀπεκρίθην ὡς ἄνθρωπος γενναῖος.
 “Ω ψυχὴ φιλέλεος, προστάτριά μου,
 „ Καὶ σὺ φιλόφρων ὁ τάχος ὑπακούσας

- 135 „Οἷς αὐτὴ λόγοις πιστοῖς παρώτρυνέ σε!
„Οὕτω ταῖς σαῖς προτροπαῖς ἐν τῇ καρδίᾳ
„Ἐνέσταξάς μοι πόθον τοῦ προχωρῆσαι,
„Ὡστ' εἰς τὴν πρώτην πρόθεσιν ἐπανῆλθον.
„Ἄγε δῆ, μία θέλησις ἡμῖν ἔστω·
- 140 „Σύ μοι ποδηγός, σὺ κύριος, σύ τ' ἄρχων.”
Αὐτῷ ταῦτ' εἶπον· ὁ δ' ἔπειτα προέβη,
Ἐγὼ δ' εἰς τὴν ἀγρίαν ὁδὸν εἰσῆλθον.

Ω Δ Η Γ'.



Αἱ πύλαι τοῦ Ἰδου.—Τὸ προπύλαιον.—Οἱ Οὐδέτεροι
καὶ Ἀγγελοι οὔτε ἀποστάται οὔτε πιστοί.—Κελε-
στῖνος ὁ Ε'.—Ὁ Ἀχέρων.—Ὁ Χάρων.
—Διάβασις.—Σεισμός.



- Ἐνθάδ' αἱ πύλαι τῆς πόλεως τῶν γόνων
Ἐνθάδ' αἱ πύλαι τῆς αἰωνίου λύπης·
Ἐνθάδ' ἡ χώρα τοῦ καταράτου γένους.
Τοῦ Πλάστου μου σκοπὸς ἦν Δικαιοσύνη.
5 Θεία Δύναμις ἐδημιούργησέ με,
Ἡ μεγίστη Σοφία, τὸ πρῶτον φίλτρον.
Οὐδέν ποτ' ἦν οὐδαμοῦ πρὶν ἐμοῦ κτίσμα,
Πλὴν αἰωνίων, ὧν εἰς κἀγὼ τυγχάνω·
Ἄφες πᾶς ὧδ' εἰσιὼν πᾶσαν ἐλπίδα.
10 Τοὺς λόγους τούτους διὰ χροιάς μελαίνης
Γεγραμμένους ἀναγνοὺς ἐπὶ πυλῶνος,
Εἶπον· “ Προστάτα, σκληρὸς δοκεῖ τῶν λόγων

- „Τούτων ὁ νοῦς.” Ὁ δ' ἄτε συννετὸς ἔφη·
 “ Πᾶσαν ὧδ' ὑπόνοιαν ἐὰν προσήκει·
 15 „ Πᾶν αἴσθημ' ἀνανδρίας ὧδε θανέτω.
 „ Εἰς τὸν τόπον ἤλθομεν, ἐνθ' ἔλεγόν σε
 „ Ὅψεσθαι ψυχὰς ἀλγεινὰς καὶ δυστήνους,
 „ Ἀπολεσάσας τὸ νοητικὸν δῶρον.”
 Ἐπειτα δ' ἐνθεὶς τὴν χεῖρα τῇ χειρί μου,
 20 Προσώπῳ φαιδρῶ καὶ θαρρύν με ποιοῦντι,
 Εἰς τὰ μυστικὰ θεάματ' ἤγαγέ με.
 Ἐκεῖ στεναγμοί, κλαυθμοί, γόοι μυρίοι
 Ἀντεπίαχον δι' αἴρος ἀνάστρου,
 Ἐφ' οἷς δακρύειν ἐγὼ πρῶτον ἠρξάμην.
 25 Γλῶσσαι ποικίλαι, φρικώδεις ὁμιλίας,
 Τῆς λύπης ὀλολυγμοί, τῆς ὀργῆς τόνοι,
 Ὁξυφωνίαὶ βραγχαὶ καὶ χειρῶν κτύπος
 Ἀπετέλουν θόρυβον περιδινοῦντα
 Ἀεὶ περὶ τὸν ἄχρουν αἰθέρ' ἐκεῖνον,
 30 Ὡς ἄμμος ἐκ λαίλαπος συστρεφομένη.
 Ἐγὼ δὲ τὸν νοῦν ὅλος ἰλιγγιάσας,
 Εἶπον· “ Προστάτα, τί ἔσθ' ὅπερ ἀκούω ;

- „Καὶ τίνες οἱ πάσχοντες ὑπ' ἀχθηδόνος ;”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “ Τὴν οἰκτρὰν ταύτην τύχην
- 35 „Ἐλαχον αἱ λυπηραὶ ψυχαὶ τῶν, ὅσοι
 „Ἐζήσαν ἄνευ ψόγου κᾶνευ ἐπαίνου.
 „Εἰσὶ σύμμικτοι τῷ κακῷ χορῷ τούτῳ
 „Ἀγγελοι γεγονότες μήτ' ἀποστάται
 „Μήτε πιστοί, πλὴν ἑαυτοῖς μόνοις φίλοι.
- 40 „Ἐξώσθησαν δ' οὐρανῶν, οὓς ἐξημαύρουν,
 „Ἀδεκτοὶ δ' ἐν τῷ βαθεῖ μένουσιν Ἄδην,
 „Ὡς μὴ πρὸς τούτων οἱ κακοὶ δοξασθῶσι.”
 Κἀγώ· “ Προστάτα, τί τὸ βαρύνον πάθος
 „Αὐτοὺς καὶ ποιοῦν θρηνεῖν οὕτως σφόδρα ;”
- 45 Ὁ δέ, “ Διὰ βραχέων,” εἶπεν, “ ἐρῶ σοι
 „Οὐκ ἔχουσ' οὐτοὶ τὴν τοῦ θανεῖν ἐλπίδα
 „Αὐτῶν δ' ὁ βίος ἐστὶ ταπεινὸς οὕτως,
 „Ὡστε ποθοῦσι πᾶσαν ἑτέραν τύχην.
 „Οὐκ ἔμειν' ἐν τῷ κόσμῳ φήμη τις τούτων
- 50 „Οὐκ εἰς' ἄξιοι δικαιοσύνης κ' οἴκτου.
 „Μὴ μελέτω σοι τούτων· βλέπε καπέρχου.”
 Ἐγὼ τότε εἶδον ἀτενίσας σημαίαν

- Δινοῦσαν καὶ τρέχουσαν οὕτως ὠκέως,
 Ὡστ' ἀπαξιοῦν πᾶσαν ἐδόκει παῦλαν.
- 55 Ἐξόπισθεν δὲ σειρὰ μακρὰ τοιαύτη
 Ἦρχετ' ἀνθρώπων, ὥστ' οὐδέποτ' ῥόμην
 Τὸν θάνατον τοσούτους ἐξαφανίσαι.
 Ὡς δ' ἔγνων τούτων τινάς, τότ' ἀτενίσας
 Ἀνθρώπου γνωστοῦ τὴν σκιὰν εἶδον, ὅστις
- 60 Ἐπραξ' ἄρνησιν ἀγενῶς τὴν μεγάλην.
 Εὐθὺς κατενόησα, καλῶς τ' ἐπέισθην,
 Ὡς ἦδε μερὶς ἀνθρώπων ἦν δυστήνων,
 Ἀπεχθῶν Θεῷ καὶ Θεοῦ πολέμοις.
 Οἱ μήποτ' ὄντες ζωὴν τάλανες οὗτοι
- 65 Ἦσαν πάγγυμνοι καὶ νυγμοῖς τετρωμένοι
 Βρυουσῶν ἐκεῖ σφηκῶν τε καὶ μυώπων.
 Ἐκ τῶν παρειῶν δ' αὐτῶν ἔρρεεν αἷμα,
 Ὅ τοῖς ποσὶ σύμμικτον δάκρυσι πίπτον
 Ὑπὸ σκωλήκων φρικτῶν ἀπερρόφατο.
- 70 Εἶτα δὲ τρέψας τὰς ὄψεις πορρόωτέρω,
 Εἶδον παρὰ τὰς ὄχθας ποταμοῦ πλήθος·
 Εἶπον δέ· “ Προστάτα, νῦν ἐπίτρεψόν μοι,

- „Ὅπως γινῶ, τίνες οὔτοι, καὶ τίς ἀνάγκη
 „Αὐτοὺς ἐπείγει ταχέως διαβῆναι,
 75 „Ὡς διὰ φωτὸς ἀμυδροῦ διακρίνω.”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Ταῦτα σὺ πάντα γνώσῃ,
 „Ὅταν ἐπιστήσωμεν ἤδη τὸ βῆμα
 „Ἐπ’ Ἀχέροντος ποταμοῦ τοῦ γοώδους.”
 Τότε κλίνας τὰς ὄψεις μετ’ αἰδοῦς κάτω,
 80 Καὶ φοβούμενος μὴ γένωμαι δι’ ὄχλου,
 “Ἐως ποταμοῦ τοῦ λαλεῖν ἐπαυσάμην.
 Ἄλλ’ ἰδοὺ δὴ πρὸς ἡμᾶς ἔρχετ’ ἐν σκάφει
 Γέρων λευκόθριξ, τὴν πολιὰν ἀρχαῖος,
 Κραυγάζων· “Οὐαὶ ὑμῖν, ψυχὰι πανώλεις,
 85 „Οὐκ ἐλπὶς ὑμῖν οὐρανῶν ἰδεῖν φέγγος.
 „Ἦκω πορθμέυσων ὑμᾶς εἰς πέραν ὄχθην,
 „Εἰς αἰώνιον σκότος, εἰς πῦρ καὶ πάγον.
 „Σὺ δέ, τί ζητεῖς ἐνταῦθα, ψυχὴ ζῶσα ;
 „Ἀποχωρίσθητι δὴ τῶν νεκρῶν τούτων.”
 90 Ἄλλ’ ὥς εἶδέ με βραδύνοντ’ ἐκχωρήσαι,
 Εἶπε· “Δι’ ἄλλης ὁδοῦ, δι’ ἄλλου πόρου,
 „Οὐκ ἐντεῦθεν, εὐρήσεις τρόπον ἐξόδου.

- „ Πλὴν λεπτοτέρου χρήξεις πρὸς τοῦτο σκάφους.”
 Προστάτης δ' αὐτῷ· “ Χάρων, μὴ παροργίζου·
 95 „ Τοῦτ' ἔστι θέλημ' ἄνω τῶν δυναμένων
 „ Ὅ,τι θέλουσι· περαιτέρω μὴ ζήτει.”
 Τότ' οὖν ἀτρεμεῖς τὰς πολύτριχας γνάθους
 Ἔσχεν ὁ πορθμεὺς τοῦ πελιδνοῦ τενάγους,
 Οὗ τοὺς ὀφθαλμοὺς περιεκύκλουν φλόγες.
 100 Αἱ ψυχαὶ δ' αὖται γυμναὶ καὶ κεκμηκυῖαι,
 Βρύχουσαι τοὺς ὀδόντας ἥλλαξαν χρωμα,
 Ὡς ἤκουσαν πορθμέως τοὺς σκληροὺς λόγους·
 Ἐβλασφήμουν τὸν Θεὸν καὶ τοὺς γενέτας,
 Ἀνθρώπων γένος, τόπον, χρόνον καὶ σπέρμα
 105 Ἐαυτῶν καταγωγῆς γεννήσεώς τε.
 Ἐπειτα προὔχώρησαν πᾶσαι συμμίγδην,
 Κλαίουσαι πικρῶς, πρὸς τὴν ἀποφράδ' ὄχθην,
 Ἐνθ' ἵξεται πᾶς, ὃς Θεὸν οὐ φοβεῖται.
 Ὁ Δαίμων Χάρων ὀφθαλμοῖς καταπύροις
 110 Σημαίνων, αὐτὰς συνηγάλαξε πάσας,
 Παίων τῇ κώπῃ τὰς σπένδειν βραδυνούσας.
 Ὡσπερ ἐν φθινοπώρῃ τὰ φύλλα πίπτει

- Ἀλλεπάλληλα, μέχρις ὁ κλάδος τέλος
 Ἀποδῶ τῇ γῇ στολισμὸν αὐτοῦ πάντα,
 115 Οὔτω τὸ κακοφυὲς Ἀδάμου σπέρμα
 Ὅρμα' πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκτὴν ἐπαλλήλως
 Διὰ νευμάτων, ὡς ὄρνις πρὸς τὴν κλῆσιν·
 Οὔτω πρὸς τὸ κελαινὸν βαίνουσι κῦμα,
 Καὶ πρὶν περαιωθῶσιν ἀντικρὺ πᾶσαι,
 120 Ὅμιλος ἐκεῖ συσσωρεύεται νέος.
 “Τέκνον μου,” φησὶν ὁ παῖς μοι προστάτης,
 “Πάντες ἐν ὀργῇ τοῦ Θεοῦ τεθνηκότες
 ,, Ἐκ πάσης χώρας συναθροίζοντ' ἐνταῦθα,
 ,, Καὶ τὸν ποταμὸν σπεύδουσι διαβῆναι·
 125 ,, Κεντεῖ γὰρ αὐτοὺς θεία Δικαιοσύνη,
 ,, Τὸν φόβον αὐτῶν μετατρέπονσ' εἰς πόθον.
 ,, Ἐντεῦθεν οὔ ποτ' ἔβη ψυχὴ δικαία·
 ,, Εἰ δ' ὁ Χάρων κατὰ σοῦ νῦν αἰτιᾶται,
 ,, Νοεῖν δύνασαι, τί ποτ' αὐτὸ σημαίνει.”
 130 Ταῦτα δ' εἰπόντος, ἡ βαθύγυνος χώρα
 Ἐσείσθη τόσον, ὥστ' ἔτι νῦν ἐκ τρόμου
 Ἡ μνήμη μ' ὅλον ἰδρῶτι περιχέει.

Ἄνεμος πνεύσας ἐκ τῆς δακρυογόνου
Γῆς ταύτης διήστραψε φῶς ἐρυθρόχρουν,
135 Πᾶσαν αἴσθησιν ἐν ἐμοὶ καταλῦσαν
Ἐπεσον δ' ὥς ἄνθρωπος κρατηθεὶς ὕπνῳ.

Ω Δ Η Δ'.



Ὁ πρῶτος κύκλος.—Τὸ προαύλιον.—Οἱ ἀβάπτιστοι.—

Ἡ εἰς Ἄδου κατάβασις τοῦ Χριστοῦ.—Οἱ μεγάλοι
ποιηταί.—Ἐθνικοὶ τινες ἑνδοξοί.

Ἀπέσεις ἀπὸ κρατὸς τὸν βαθὺν ὕπνον

Ἐκραγεῖσα φρικώδης βροντή, κἀνέστην

Αἴφνης, ὥσπερ τις, ὃς ἐξηγέρθη βία.

Τὰς ἀνειμένας ὄψεις πέριξ κινήσας,

5 Ὅλος ὄρθιος, ἀτενὲς διεσκόπουν

Τοῦ διαγνῶναι τὸν τόπον, ἔνθ' ἰστάμην.

Καὶ μὴν εὖρον ἑμαυτὸν ἐπὶ τοῦ χείλους

Τῆς ὀδυνηρᾶς κοιλάδος τῆς ἀβύσσου,

Ἐνθ' ἀντηχεῖ πάταγος ἀπείρων γόων.

10 Ζοφώδης ἦν, βαθεῖα καὶ νεφελώδης

Οὕτως, ὥστε τὸ βλέμμα πῆξας εἰς βάθος

Οὐκ ἠδυνήθην πρᾶγμά τι διακρίναι.

“Ἄγ' εἰς τὸν κόσμον τοῦ σκότους καταβῶμεν,”

Ὁ ποιητής μοί φησιν, ἔξωχρος ὅλος·

- 15 “ Ἐγὼ μὲν πρῶτος, σὺ δὲ δεύτερος ἔσῃ.”
 Ὡς δ' εἶδον αὐτὸν ἐγὼ κατωχριῶντα,
 Εἶπον· “ Πῶς ἐλεύσομαι, σοῦ πτοουμένου,
 „ Ὃς ἐν τοῖς ἐμοῖς ἐπαρήγεις μοι φόβοις ;”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “ Τὸ τῶν πασχόντων ὦδε
 20 „ Ἀχθος ἐπ' ἐμοῦ προσώπου διαγράφει
 „ Τὸν οἶκτον αὐτόν, ὃν σὺ φόβον νομίζεις.
 „ Ἀγωμεν· ἡ μακρὰ γὰρ ὁδὸς ἐπείγει.”
 Οὗτος δὲ προβὰς ἤγαγέ μ' εἰς τὸν πρῶτον,
 Ὃς τὴν ἄβυσσον περιτειχίζει, κύκλον.
 25 Ἐκεῖ γοῦν, ὅσον ἐξ ἀκοῆς εἰκάσαι,
 Οὐκ ἦσαν κλαυθμοί, πλὴν στεναγμοὶ ποιοῦντες
 Τὸν αἰώνιον ὑποτρέμειν ἀέρα·
 Ἐγίνοντο δ' ἐκ λύπης ἄνευ βασάνων,
 Ἦνπερ ἡσθάνοντ' ἐκεῖ μεγάλα πλήθη
 30 Ἀναριθμήτων ἀνδρῶν, γυναικῶν, παίδων.
 Πρὸς ἐμέ δ' ὁ Προστάτης· “ Οὐκ ἐρωτᾷς με,
 „ Τί πνεύματα ταῦτ' ἐστίν, ἃ βλέπεις ὦδε ;
 „ Ἀλλ' οὖν θέλω σ' εἰδέναι, πρὶν προβῆς πρόσω.
 „ Οὔτοι μὲν οὐχ ἡμαρτον, ἀλλ' ἡ χρηστότης

- 35 „ Οὐκ ἤρκεσ' αὐτοῖς, ὥς οὐ τετυχηκόσι
 „ Τοῦ βαπτίσματος, θύρας τῆς σῆς λατρείας.
 „ Γενόμενοι γὰρ πρὶν τῆς Χριστοῦ θρησκείας,
 „ Οὐκ ἐλάτρευσαν τὸν Θεόν, ὥσπερ ἔδει·
 „ Εἰς δ' ἐνθάδ' εἰμὶ καὶ γὰρ μεταξὺ τούτων.
- 40 „ Δι' ἐλλείψεις τοιαύτας, οὐχὶ δι' ἄλλο
 „ Πταῖσμ' ὀλώλαμεν· κόλασις δ' ἡμῖν μόνη
 „ Τὸ διάγειν ἐν πόθοις ἄνευ ἐλπίδος.”
 Δεινὴν ἡσθάνθηεν λύπην ἀκούσας ταῦτα·
 Πολλοὺς γὰρ ἄνδρας ἀξίας ὑπερόχου
- 45 Ἐγνων ἐν τούτῳ τῷ κύκλῳ μετεώρους.
 “ Προστάτα κάρχων ἐμός, λέγε μοι, λέγε,”
 Εἶπον περὶ πίστεως βεβαιωθῆναι
 Θέλων ἐκείνης, ἣ νικᾷ πᾶσαν πλάνην,
 “ Ἐξῆλθέ τίς ποτ' ἐντεῦθεν δι' ἰδίαν
- 50 „ Ἀξίαν ἢ δι' ἄλλου, γεγονὼς μάκαρ ;”
 Ὁ δ' ἐννοήσας τῶν λόγων τὸ κρυφίνουεν
 Ἀπεκρίθη μοι· “ Νέηλυσ ἐνταῦθ' ἤμην,
 „ Ὅτε καταβάντ' εἶδον ἰσχυρὸν ἄνδρα,
 „ Ὃς ἐστεφανωμένος σημείῳ νίκης

- 55 „ Ἐξήγαγε τὴν σκιὰν τοῦ πρωτοπλάστου,
 „ Υἱοῦ τ' Ἀβελ καὶ Νῶε καὶ Μωϋσέως
 „ Εὐπειθοῦς νομοθέτου, καὶ πατριάρχου
 „ Ἀβραὰμ καὶ Δαυὶδ τοῦ βασιλέως,
 „ Ἰσραήλ τε σὺν πατρὶ καὶ σὺν τοῖς τέκνοις
 60 „ Καὶ σὺν Ῥαχὴλ, ὑπὲρ ἧς ἔκαμε τόσον,
 „ Καὶ πολλῶν ἄλλων, μακαρίους ποιήσας.
 „ Θέλω δέ σε γινώσκειν, ὅτι πρὸ τούτων
 „ Οὐδέν ποτ' ἀνθρώπινον ἐσώθη πνεῦμα.”
 Ταῦτα λέγοντος, ἐβαδίζομεν πρόσω,
 65 Διαβαίνοντες ἐμμενῶς τὸν δρυμῶνα,
 Δρυμῶνα, λέγω, πνευμάτων κατὰπύκνων.
 Ἄλλ' οὐκ ἦν πολὺ μακρὰν ἡμῶν ὁ δρόμος
 Ἐκεῖθεν εἰς κορυφήν, ὅτε πῦρ εἶδον
 Διῆκον δι' ὀρφνώδους ἡμισφαιρίου.
 70 Μικρὸν μὲν ἦμεν ἀφεστῶτες ἐκεῖθεν,
 Ἄλλ' οὐ τοσοῦτον, ὥστε μὴ διακρίναι,
 Ὅτι τόπος ἦν οὗτος ἀνδρῶν ἐξόχων.
 “Ὡ Σύ, σοφίαν καὶ τέχνην τιμῶν πᾶσαν,
 „ Οὗτοι τίνες, οἱ τιμὴν ἔχουσι τόσῃν,

75 „Ὡστε συνεδρεύουσι χωρὶς τῶν ἄλλων ;”

‘Ο δὲ πρὸς ἐμέ· “Τὸ μέγα κλέος τούτων

„Τὸ διαλάμψαν ἄχρι τῶν ἡμερῶν σου

„Ἐδωκ’ αὐτοῖς θεόθεν τὴν χάριν ταύτην.”

Τότε φωνὴ τοῖς ἐμοῖς ὥσιν ἠκούσθη·

80 “Τὸν ἔξοχον ποιητὴν δεῦτε τιμᾶτε,

„Οὐπερ ἀποῦσ’ ἡ σκιά νῦν ἐπιστρέφει.”

Τῆς φωνῆς σιγησάσης, τέσσαρας εἶδον

Σκιὰς μεγάλας πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένας,

Οὔτε λύπης ἢ χαρᾶς ἐχούσας ὄψιν.

85 Προστάτης δ’ οὐμὸς ᾧδ’ ἤρξατό μοι λέγων·

“Ὅρα τοῦτον, ὃς ἐν χειρὶ φέρων ξίφος

„Ἐρχεται πρὸ τῶν τριῶν ὡσεὶ τις ἄναξ.

„Οὗτος Ὅμηρος, ποιητὴς κορυφαῖος·

„Ὁ δ’ ἄλλος Ὀράτιος, σατυρογράφος·

90 „Ὁ τρίτος Ὀβίδιος, Λουκανὸς δ’ οὗτος.

„Ὡς δὲ τούτων ἕκαστος συγκοινωνεῖ μοι

„Κλήσεως, ἣν ἤχησε νῦν φωνὴ μία,

„Τιμὴν μοι παρέχουσι καλῶς ποιοῦντες.”

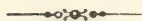
Οὕτω συνελθὼν τὸ μέγ’ εἶδον σχολεῖον

- 95 Τῆς ποιήσεως τοῦ πρώτου διδασκάλου,
 Ὃς ὥς ἀετὸς ὑπερίπταται πάντων.
 Μικρόν τι πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντες,
 Ἐστράφησαν πρὸς ἐμὲ προσενεύσαντές μοι·
 Προστάτης δ' οὐμὸς τούτοις ἐπεμειδία.
- 100 Ἀλλ' ἔτι πλείω τιμὴν ἀπένειμάν μοι,
 Εἰς τὴν ἑαυτῶν προσλαβόντες χορείαν,
 Ὡστ' ἤμην ἐν τηλίκαις ἀνδράσιν ἔκτος.
 Μέχρι τοῦ φωτὸς ἐπορευόμεθ' οὕτω,
 Λόγους περὶ πραγμάτων σιωπητέων
- 105 Ποιούμενοι, καθάπερ ἐκεῖ προσῆκεν.
 Ἀφικόμεθ' εἰς πόδας εὐγενοῦς πύργου,
 Τείχεσ' ὑψηλοῖς ἐπτάκις κυκλουμένου,
 Ῥύακί τε διαυγῇ περιειργμένου·
 Τοῦτον δὲ διέβημεν ὥσεί γῆν χέρσον.
- 110 Δι' ἐπτὰ θυρῶν σὺν τοῖς σοφοῖς εἰσέβην·
 Ἦλθομεν δ' εἰς λειμῶνα νεαρᾶς χλόης.
 Ψυχαὶ σοβαραὶ τὰς ὄψεις ἐμβριθεῖς τε
 Παρῆσαν ἐκεῖ, σεμνοπρεπεῖς τὴν θέαν,
 Ὅμιλοῦσαι σπανίως φωνῇ γλυκεῖα.

- 115 Μετέβημεν οὖν ἐστῶτες κατ' ἰδίαν
 Εἰς τόπον αἰπύν, ἀσκεπῇ καὶ φεγγώδῃ,
 Ὅθεν ἐθεωροῦμεν πάντας καὶ πάντα.
 Ἐπὶ τῆς ποικιλανθοῦς ἐκεῖ δὴ χλόης
 Τὰ μάλ' ἔξοχα πνεύματ' ἐφάνησάν μοι,
- 120 Ἄπερ ἰδὼν ἔνδοξον ἑμαυτὸν κρίνω.
 Εἶδον Ἡλέκτραν σὺν πολλοῖς ἀκολούθοις,
 Ἐν οἷς ἔγνων Ἑκτορα καὶ τὸν Αἰνείαν
 Καὶ τὸν Καίσαρ' ἔνοπλον, δριμὺν τὸ βλέμμα.
 Εἶδον Πενθεσίλειαν καὶ τὴν Καμίλλαν
- 125 Ἐτέρωθεν, βασιλέ' εἶδον Λατῖνον,
 Συγκαθήμενον θυγατρὶ Λαυῖνίᾳ.
 Εἶδον τὸν Βροῦτον, διώκτην Ταρκυνίου,
 Λουκρητίαν, Μαρκίαν καὶ Κορνηλίαν,
 Καὶ Σαλαδῖνον ἐστῶτα κατὰ μόνας.
- 130 Εἶτα τὰς ὄψεις ἀνυψώσας μικρόν τι
 Εἶδον τὸν διδάσκαλον τῶν ἐδρευόντων
 Ἐν τῇ τῶν φιλοσόφων οἰκογενείᾳ.
 Πάντες θαυμάζουσ' αὐτόν, πάντες τιμῶσιν.
 Ἐκεῖ δὴ τὸν Σωκράτη καὶ Πλάτων' εἶδον

- 135 Προϊστάμενον τῶν ἐστηκότων ἄλλων,
 Δημόκριτον, τὸν κόσμον τῇ Τύχῃ δόντα,
 Θάλητ', Ἀναξαγόραν καὶ Διογένη,
 Ἐμπεδοκλῇ, Ζήνωνα σὺν Ἡρακλείτῳ.
 Τὸν ποιότητος βαθὺν ἐταστὴν εἶδον,
- 140 Διοσκορίδην, φημί, μεθ' ὃν Ὀρφέα,
 Τούλλιον, Λῖνον, ἠθικόν τε Σενέκαν,
 Εὐκλείδην γεωμέτρην καὶ Πτολεμαῖον,
 Ἴπποκράτη, Γαληνόν, σὺν δ' Ἀβισίνῃ
 Τὸν Ἀβεῤῥόην ὑπομνηματογράφον.
- 145 Ἀπάντων δ' οὐ δύναμαι ποιεῖσθαι μνείαν·
 Τοῦ θέματος γὰρ τὸ μῆκος κατεπείγει,
 Τῶν δ' ἔργων λόγοι πολλάκις ἐλαττοῦνται·
 Ἡ δ' ἐξὰς τῶν ποιητῶν τρέπετ' εἰς δύο·
 Σοφὸς δ' ἡγήτωρ δι' ἄλλης ὁδοῦ μ' ἄγει
- 150 Ἐξ ἡρεμοῦντος εἰς αἶρα δονοῦντα·
 Ἐρχομαι δ' ἔνθα φέγγος ἰδεῖν οὐκ ἔστιν.

Ω Δ Η Ε΄.



Ὁ δεύτερος κύκλος.—Ὁ Μίνως.—Ἡ ἀεικίνητος λαῖλαψ.
—Οἱ ἁμαρτήσαντες ἐξ ἔρωτος.—Ἡ Φραγκίσκη.

Οὕτως ἐκ κύκλου κατέβημεν τοῦ πρώτου
Εἰς τὸν δεύτερον, ἔκτασιν μὲν ἐλάττω,
Ἀλλὰ πλείονα περιέχοντα γόον.
Ἴστατ' ἐκεῖ φρικώδης καὶ βρέμων Μίνως·
5 Εἰς τὴν εἴσοδον τὰ πταίσματ' ἐξετάζει,
Δικάζει, πέμπει, καθὰ περιειλεῖται.
Ὅταν γὰρ ἐναγῆς τις ψυχὴ πρὸς τοῦτον
Παρουσιασθῇ, πᾶσ' ἐξομολογεῖται·
Αὐτὸς δὲ γνώστης ἁμαρτημάτων πάντων,
10 Ἄδου βλέπει τί μέρος ἐκάστη πρέπει.
Τοσάκις δὲ τὴν οὐρὰν συμπεριστρέφει,
Ὅσους ἂν βαθμοὺς κάτω πεμφθῆναι θέλῃ.
Ἀεὶ παρίσταντ' ἔμπροσθεν αὐτοῦ πλείσται
Ἀμοιβαδὸν ἐκάστη τοῦ δικασθῆναι.

- 15 Λέγουσιν, ἀκούουσι, κρημνίζοντ' εἶτα.
 “ὦ σύ, τί ζητεῖς ἐν τῷδε τῷ κλαυθμῶνι;”
 Εἰπέ μοι Μίνως, ὥς εἶδέ μ', ἀνακόπτων
 Τὴν σειρὰν τηλικαύτης ὑπηρεσίας.
 “Βλέπ' ἐπὶ τίνι θαρρεῖς, καὶ πῶς ἐμβαίνεις.”
- 20 „Μή σ' ἀπατήσῃ τὸ πλάτος τῆς εισόδου.”
 Προστάτης δ' ἐμὸς αὐτῷ· “Τί δὴ κραυγάζεις;
 „Μὴ κώλυ' αὐτοῦ τὴν τολμηρὰν πορείαν.
 „Τοῦτ' ἔστι θέλημ' ἄνω τῶν δυναμένων
 „Ὅ,τι θέλουσι· περαιτέρω μὴ ζῆτει.”
- 25 Νῦν ἄρχοντ' οἰμωκτικὰ φωναὶ καὶ θρῆνοι
 Ἀκουόμενοι· νῦν ἀφικόμην ἔνθα
 Πλείστοι κλαυθμοὶ πλήττουσι τὰς ἀκοάς μου,
 Εἰς τόπον παντὸς φωτὸς ἐστέρημένον,
 Πλήρη μυκηθμῶν, ὥς θύελλα θαλάσσης
- 30 Ὑπ' ἐναντίων ἀνέμων κοπτομένης.
 Ἀεικίνητος ἢ ταρτάρειος λαῖλαψ,
 Ἐπισύρουσα τὰ πνεύματ' ἐν τῇ δίνῃ,
 Φέρει καὶ στρέφει, πλήττει καὶ μωλωπίζει.
 Ὡς δ' ἂν φθάσωσιν εἰς τοῦ κρημνοῦ τὸ χεῖλος,

- 35 Ἐκεῖ φωναί, γογγυσμοί, λυγμοὶ καὶ γόοι,
 Ἐκεῖ τὴν θείαν ἀρετὴν βλασφημοῦσι.
 Τοιαύτας δὲ πᾶσχουσιν ὧδε βασάνους
 Ὅσοι σαρκικὰς ἔπραξαν ἀμαρτίας,
 Ὑποτάσσοντες τὸ λογικὸν τοῖς πόθοις.
- 40 Ὡσπερ δ' οἱ ψᾶρες φέροντ' ἐπὶ πτερύγων
 Χειμῶνος ἀγέληδὸν πυκνοὶ καθρόοι,
 Οὕτω τᾶθλια πνεύματ' ἐκείν' ἡ δίνη
 Ἄνω καὶ κάτω, τῇδε κάκεισε φέρει.
 Οὐκ ἔστιν ἐλπίς αὐτοὺς παρηγοροῦσα,
- 45 Οὐτ' ἀνέσεως, οὔτε μείονος ἄλγους.
 Ὡς δ' οἱ γέρανοι κλαγγίζοντες ποτῶνται,
 Τὸν ἄερα τέμνοντες ἐν μακροῖς στοίχοις,
 Οὕτως εἶδον τὰς σκιὰς προσερχομένας,
 Ἐλκομένας τ' ἐν κλαυθοῖς ὑπὸ τῆς δίνης.
- 50 Ἐγὼ δ' εἶπον· “Προστάτα, τίνες εἶσ' οὗτοι,
 „ Οὓς ὁ ζοφώδης ἀὴρ οὕτω κολάζει;” —
 —“Ἡ πρώτη τούτων τῶν ψυχῶν, ἃς εἰδέναι
 „ Θέλεις,” εἶπέ μοι τότε, “πολλῶν ὑπῆρξεν
 „ Αὐτοκράτειρα λαῶν ἐτερογλώσσων.

- 55 „Τοσοῦτο δ' ἦν ἔκδοτος εἰς τὴν λαγνείαν,
 „Ὡστ' ἔθετο τ' ἀσελγὲς θεμιτὸν νόμον,
 „Ἴνα μὴ ψόγον ἔχοι τῶν αὐτῆς τρόπων.
 „Ἔστι δὲ Σεμίραμις, ἥτις, ὥς λόγος,
 „Διεδέχθη τὸν αὐτῆς σύζυγον Νῖνον·
- 60 „Ἦν δ' ἄνασσα γῆς, ἧς ὁ Σουλτάνος ἄρχει.
 „Ἢ δ' ἄλλη δι' ἔρωτα γέγον' αὐτόχειρ,
 „Πρὶν δ' ἦν ἄπιστος πρὸς Σιχαῖον θανόντα.
 „Ἢ τρίτη δ' ἐστὶν ἀκρατὴς Κλεοπάτρα.”
 Εἶδον Ἑλένην τὴν πηγὴν παθημάτων
- 65 Πολυετῶν· τὸν μέγαν Ἀχιλλεὺς εἶδον,
 Τὸν ὑπ' ἔρωτος ὀλωλότ' ἐπὶ τέλους.
 Εἶδον Πάριν, Τριστανὸν καὶ σκιὰς πλέον
 Χιλίων ὀνομαστὶ κατέδειξέ μοι,
 Ἄς ἔρως ἐκ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀφείλεν.
- 70 Ἐπεὶ δ' ὀνομάζοντα τὸν ὁδηγόν μου
 Ἦκουσα τὰς ἀρχαίας γυναῖκας κᾶνδρας,
 Οἶκτος εἶλέ με, καὶ σχεδὸν ἐναρκώθην.
 Εἶπον· “Ποιητά, διαλεχθῆν' ἐπόθουν
 „Πρὸς τὰς σκιὰς τὰς δύο τὰς φερομένας

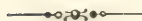
- 75 „ Συνδέτους οὔτως ἐλαφρῶς ἐπ' ἀνέμου.”
 Ὅ δ' εἶπε· “ Ταύτας, ὅτ' ἔσονται ἐγγυτέρω,
 “ Ὅψει, καὶ τότε πρὸς Ἑρωτος, ὃς ἄγει
 „ Αὐτάς, προσκάλει, καὶ προσελεύσονται σοι.”
 Ὡς δ' ἐγγὺς ἡμῶν ἤχθησαν ὑπ' ἀνέμου,
 80 Ὑψωσα φωνήν· “ ὦ ψυχὰι τεθλιμμέναι,
 „ Πρὸς ἡμᾶς ἔλθετ', εἰ μηδὲν τὸ κωλύον.”
 Ὡς περιστερεὰ καλούμεναι ἔκ τοῦ πόθου
 Πτέρυξι στεῖρράϊς κἀνοικταῖς πρὸς γλυκεῖαν
 Καλιὰν ὁμόσ' ἵπτανται δι' ἀέρος,
 85 Οὔτω λιποῦσαι τὸ πλήθος, ἔνθα μένει
 Διδῶ, πρὸς ἡμᾶς δι' ἀέρος λυμῶδους
 Ἦλθον, ἐνδοῦσαι τῇ προσπαθεῖ φωνῇ μου.
 “ Ὅν ζῶν εὐμενὲς καὶ χαρίεν, ὃς ἦκεις
 „ Ὡδ' ὀψόμενος δι' ἀέρος ζοφώδους
 90 „ Τοὺς αἵματι βάψαντας ἡμᾶς τὸν Κόσμον,
 „ Εἴ ποθ' ὁ παντὸς Ἀναξ ἦν ἡμῖν εὖνους,
 „ Ἐδεόμεθ' ἂν ὑπὲρ τῆς σῆς εἰρήνης,
 „ Ἀνθ' ὧν ἐλεεῖς ἡμᾶς τῆς κακῆς τύχης.
 „ Περὶ πάντων, ὧν ἐρωτῆσαι κακοῦσαι

- 95 „Ἐπιθυμείς, ἐροῦμεν κακούσομέν σου,
 „Ἐφ' ὅσον γε νῦν, ἡρεμοῦντος ἀνέμου.
 „Ἡ πόλις οὖν τῆς ἐμῆς γενετῆς κείται
 „Παρ' ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἔνθ' εἰρηνεύσων
 „Πάδος ἐκχεῖται σὺν ποταμοῖς συρρόοις.
- 100 „Ἐρως ὁ νικῶν τὰς εὐγενεῖς καρδίας
 „Τοῦτον κατέσχευεν οὐ γεγύμνωμαι κάλλους
 „Οὕτως, ὥστ' ἔτι δίδωμι μώμου δίκην
 „Ἐρως, ὃς ἐρώμενον ἐρᾶν βιάζει,
 „Οὔτω με σφοδρῶς κατέλαβ' ὑπὲρ τούτου,
- 105 „Ὡστ' οὐκέτι μ', ὥς ὀρᾶς, καταλιμπάνει
 „Ἐρως ἤγαγεν ἡμᾶς εἰς ταῦτ' ὃν τέλος
 „Τὸν φονεὺν ἡμῶν ἐκδέχεται Καῖνα.”
 Τούςδ' ἡμῖν οὗτοι προσεφθέγγαντο λόγους.
 Ὡς δ' ἔγνωσαν αὐτὰς τὰς ψυχὰς τετρωμένας,
- 110 Κλίνας τὴν ὄψιν, οὕτως ἰστάμην κύπτων,
 Ἐως ὅτ' εἶπεν ὁ ποιητής· “Τί σκέπτῃ ;”
 Ἀπεκρίθην δὲ φωνήσας· “Οἴμοι τάλας !
 „Οἶοι λογισμοὶ γλυκεῖς, οἷός τε πόθος
 „Ἥγαγ' αὐτοὺς εἰς οὕτως ἀλγεινὸν τέρμα !”

- 115 Ἐπειτα στραφεῖς πρὸς αὐτὰς ἀπετάθην,
 Λέγων· “Φραγκίσκη, φεῦ! τὰ μαρτύριά σου
 „ Ἐλεον ἐμποιεῖ μοι, κλαυθμοὺς καὶ λύπας.
 „ Ἀλλά μοι λέγ’ ἐν καιρῷ τῶν γλυκυθύμων
 „ Στεναγμῶν, εἰς τί καὶ πῶς ἄρ’ ὑμῖν ἔρως
 120 „ Γνῶν’ ἐπέτρεψε τοὺς κινδυνώδεις πόθους.”
 Αὐτὴ δὲ πρὸς με· “Μείζων οὐκ ἔστι λύπη
 „ Ἡ τὸ διαμεμνῆσθαι καιροὺς ὀλβίους
 „ Ἐν δυστυχίαις· τοῦτ’ οἶδ’ ὁ σὸς ἡγήτωρ.
 „ Ἀλλ’ εἰ τὴν πρώτην ἐπίστασθαι σὺ ρίζαν
 125 „ Ἐρωτος ἡμῶν ἔφεςιν τόσῃν ἔχεις,
 „ Πράξω καθὼς τις ἅμα κλαίει καὶ λέγει.
 „ Συνανεγινώσκομέν ποτε πρὸς χάριν,
 „ Πῶς ποτ’ ἔρωτι Λαγκιλῶτος ἐάλω·
 „ Ἦμεν μοναχοί, μηδὲν ὑπονοοῦντες·
 130 „ Πολλάκις ἡμῶν τῶμματα συνηντήθη,
 „ Ὅ χρώς τ’ ἐτράπη συναναγινωσκόντων·
 „ Ἀπώλεσε δ’ ἡμᾶς ἐν μόνον χωρίον.
 „ Ὅτ’ ἀνέγνωμεν, πῶς ὁ ποθεινὸς γέλως
 „ Ὑπ’ ἐραστοῦ τοιούτου κατεφιλήθη,

- 135 „Οὗτος, ὅνπερ οὐδέποτε' ἐγκαταλείψω,
„Μ' ἐφιλησε τὸ στόμα συνάπας τρέμων.
„Γαλεῶτος ἦν ἡ βίβλος ὅ, τε γράψας.
„Ἐκτοτ' οὐκ ἀνέγνωμέν τι περαιτέρω.”
Τῶν δύο σκιῶν ἡ μὲν ἔλεγε ταῦτα,
140 Ἡ δ' ἔκλαιε τοσοῦτον, ὥστ' ἐλεήσας
Ἐνόμισ' ὅντ' ἐμαυτὸν ἐγγὺς θανάτου,
Χαμαί τ' ἔπεσον, ὡς σῶμα νεκρὸν πίπτει.

Ω Δ Η ΣΤ'.



Ὁ τρίτος κύκλος.—Ὁ αἰώνιος ὄμβρος.—Οἱ λαίμαργοι.
—Κίακος.—Φλωρεντία.—Ἡ ἐσχάτη κρίσις.



- Ὡς δ' ἀνέλαβον τὰς ταραχθείσας φρένας
Ἐκ συμπαθείας πρὸς τοὺς δύο συγγόνους,
Τῆς ὅλον μ' ἐμπλησάσης βαθείας λύπης,
Νέας στρεβλώσεις καὶ νέους στρεβλουμένους
- 5 Ὅρῳ μου πέριξ, καθ' ὅσον ἐκινούμην,
Εἴτ' ἀτενίζων, εἴτε τρεπόμενός που.
Εἰς τὸν τρίτον νῦν εἰμι κύκλον τὸν ὄμβρου
Ἐναγοῦς, αἰωνίου, ψυχροῦ, ραγδαίου,
Ἀεὶ τὸν αὐτὸν καταρρέοντος τρόπον.
- 10 Χάλαζα πυκνή, χιών, μελάγχχρουν ὕδωρ
Ἄρδην ἐκχεῖται δι' αἴρος ζοφώδους·
Ἡ δὲ βρεχομένη γῆ βρῶμον ἐξόζει.

- Κέρβερος, ἀλλόκοτος θῆρ ἀπηνής τε,
 Τρισὶν ὑλακτεῖ χάσμασιν, ὥσεϊ κύων,
 15 Πρὸς τὴν πληθὺν τὴν ἐκεῖ βεβυθισμένην.
 Ὅμματ' ἐρυθρά, πώγων' ἔχει γλοιώδη,
 Γαστέρ' εὐρείαν καὶ γαμφώνυχας χεῖρας·
 Σχίζει τὰ πνεύματ', ἐκδέρει καὶ μελίζει,
 Ποιεῖ δ' αὐτ' ὄμβρος ὠρύειν, ὥσπερ κύνες·
 20 Ἀμύνονται θάτερον πλευροῦ θάτέρῳ·
 Οἱ δυστυχεῖς βέβηλοι στρέφοντ' ἀπαύστως.
 Ὡς δ' ἡμᾶς εἶδε Κέρβερος βρωτὴρ μέγας,
 Χάσματ' ἤνοιξε, χαυλιόδοντας φαίνων·
 Αὐτοῦ δ' ἄτρομον οὐδὲν ἔμεινε μέλος.
 25 Ὁ δ' ἡγήτωρ μου χερσὶν ἀνεωγμέναις
 Λαβὼν ἐκ τῆς γῆς χῶμα δραξὶν ἀφθόνοις,
 Ἐρρίψεν ἐντὸς τῶν παμβόρων φαρύγγων.
 Ὡς κύων πειναλέος ὑλακτῶν χάσκει,
 Πραῦνεται δ', ὅτ' ἄγραν ὁδοῦσι δάκνει,
 30 Ἀγωνιῶν ἕως ἂν αὐτὴν βροχθίσῃ,
 Οὕτως ἔπραξαν αἱ κακόσχημοι γνάθοι
 Τοῦ Κερβέρου δαίμονος, ὠτοκοποῦσαι

- Τὰς ψυχάς, ὥστε ποθεῖν κωφὰς γενέσθαι.
 Ἐβαίνομεν ἐπ' αὐτῶν, πιεζομένων
- 35 Ὑπ' ὄμβρου δεινοῦ, πατοῦντες ὑπὸ πόδας
 Τὰ φάσματ' αὐτῶν, σχῆμ' ἔχοντα σωμάτων.
 Μίγδην κατὰ γῆς ἔκειντ', ἐξαιρουμένης
 Μιᾶς, ἣτις ἀναστᾶσ' ἐκάθισ', ἅμα
 Ὡς εἶδεν ἡμᾶς διαβαίνοντας πρόσθεν.
- 40 “ὦ σύ,” λέγει μοι, “ διαβαίνων δι' Ἄδου,
 „ Ἀναγνώρισόν μ', εἰ τοῦτο δυνατόν σοι
 „ Ὑπῆρξας δὴ σὺ πρὸ τοῦ παῦσαί μ' ὑπάρχειν.”
 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “ Τᾶχος, ὃ νῦν αἰσθάνη,
 „ Ἴσως ἐξαλείφει σε τῆς ἐμῆς μνήμης,
- 45 „ Ὡστε σε μηδεπώποτ' ἰδεῖν δοκεῖ μοι.
 „ Ἀλλά μοι σύ, τίς εἶ, λέγ', ὃς ἐβυθίσθης
 „ Ἐν τόπῳ τόσον δυστήνῳ καὶ βασάνοις,
 „ Ὡν, εἶγ' ἦν μείζων, οὐδεμί' ἐστι χείρων.”
 Ὁ δέ φησιν· “ Ἐν τῇ σῇ πόλει τῇ πλήρει
- 50 „ Ὑπερπλεονάζοντος ἀφθόνου φθόνου
 „ Ὤκουν ἐν ταῖς γαληναῖς ζωῆς ἡμέραις·
 „ Πολίται δ' ὑμεῖς Κιάκόν μ' ἐκαλεῖτε.

- „ Διὰ τὸ κακὸν πάθος τῆς λαιμαργίας
 „ Κατακόπτομ', ὡς ὀρᾶς, ἐνθάδ' ὑπ' ὄμβρου.
 55 „ Ἐγὼ δὲ ψυχὴν τάλαιν' οὐκ εἰμι μόνη.
 „ Τὴν αὐτὴν ποινὴν τίνουσιν αὐταὶ πᾶσαι
 „ Δι' ἀμάρτημα ταυτόν.” κ' οὐδὲν πλεῖν εἶπεν.
 Ἀπεκρίθην. “ Κίακε, τὸ σὸν μὲν ἄλγος
 „ Λυπεῖ με λίαν κ' εἰς δάκρυα κινεῖ με.
 60 „ Εἰπέ μοι δ', εἰς τί καταντήσουσι τέλος
 „ Τῆς διμεροῦς πόλεως οἱ νῦν πολῖται
 „ Εἴ τις ἐκεῖ δίκαιός ἐστι, καὶ πόθεν
 „ Διχόνοι' αὐτὴν κατέλαβε τοσαύτη.”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ. “ Μετὰ μακροὺς ἀγῶνας
 65 „ Εἰς αἵματ' ἐλεύσονται τᾶγριον μέρος
 „ Ἐκδιώξει θᾶτερον σὺν πολλῇ βλάβῃ.
 „ Εἴτ' ἀντιπαθεῖν τοῦτο πάλιν δεήσει
 „ Μεθ' ἡλίουσιν τρεῖς πρὸς θρίαμβον θάτερον
 „ Τῇ δυνάμει τινός, ὃς τὰ νῦν θωπένει.
 70 „ Οἶδ' ἐπὶ μακρὸν ἔξουσ' ἄνω τὸ κέρας,
 „ Κρατοῦντες ὑπὸ δεινὰ τοὺς ἄλλους ἄχθῃ,
 „ Καίπερ θρηνοῦντας καὶ κατασιχνομένους.

- „ Δίκαιοι δ' εἰσὶ δύο, πλὴν οὐδεὶς τούτων
 „ Ἀκούει. Τύφος, φθόνος, φιλαργυρία,
 75 „ Εἴς' αἱ καύσασαι τὰς καρδίας τρεῖς δᾶδες.”
 ἜΩδ' ἐπέρανε τὸν ὀδυρτικὸν λόγον.
 Κἀγώ. “ Διδάξαι μ' ἔτι νῦν δέομαί σου
 „ Καὶ παρασχεῖν μοι χάριν ὀλίγων λόγων.
 „ Φαρινάτης, Τεγγαῖος, οἱ παμμεγέθεις,
 80 „ Ἰακῶβ Ῥουστικούκης, Ἀριγός, Μόσκας,
 „ Λοιποὶ τ' ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς ἐγνωσμένοι,
 „ Εἰπέ μοι, ποῦ νῦν εἰσιν· αὐτοὺς μοι δεῖξον·
 „ Ποθῶ γὰρ μαθεῖν, εἴπερ αὐτοὺς εὐφραίνει
 „ Οὐρανός, ἣ κολάζει πικρίαις Ἀδης.”
 85 Ὁ δ' εἶπεν. “ Οὗτοι μεταξὺ μελαντάτων
 „ Ψυχῶν τυγχάνουσ', ὥς ἀμαρτήματ' ἄλλα
 „ Ἐβύθισ' αὐτοὺς κάτω, καθάπερ ὄψει.
 „ Ἀλλ' ὅταν ἐπανίδῃς τὸν γλυκὺν κόσμον,
 „ Παρακαλῶ σε τοῖς ἐμοῖς μ' ἀναμνησαί.
 90 „ Οὐ λέγω σοί τι πλέον, οὔτ' ἀπαντῶ σοι.”
 Τάτενῃ βλέμματ' ἔτρεψε λοξῶς τότε·
 Μικρὸν ἔτ' εἶδέ μ', εἶτα κεφαλὴν κλίνας

Ἔπεσε πάλιν ἐν μέσῳ τυφλῶν ἄλλων.

Πρὸς με δ' Ἠγήτωρ. “ Οὐκ ἐγεροῦντ' ἐντεῦθεν

95 „ Οὔτοι, πρὶν ἀγγελικὴ σάλπιγξ ἠχήσῃ,

„ Ὅτ' αὐτοῖς ἐπισκήψῃ τρομερὰ δίκη·

„ Ἐκαστος ἀνευρήσει τὸν λυπρὸν τάφον,

„ Πάλιν ἔξει τὴν αὐτοῦ μορφὴν καὶ σάρκα,

„ Κρίσεώς τ' αἰωνίου φωνὴν ἀκούσει.”

100 Ἐν τούτοις διέβημεν διὰ φρικώδους

Ἐκ σκιῶν κῶμβρου μικτῆς διόδου βάδην,

Συλλαλοῦντές τι περὶ ζωῆς μελλούσης.

“ Ἀρχων,” τότε εἶπον, “ ἄρα τὰ δεινὰ ταῦτα

„ Αὐξηθήσεται μετὰ κρίσιν ἐσχάτην,

105 „ Ἡ μείον' ἔσεται, ἢ καθὼς νῦν δριμέα ;”

Αὐτός δ'· “ Εἰς τὴν σὴν ἐπάνελθε σοφίαν,

„ Καθ' ἣν ὅσον τις ἐντελέστερος εἴῃ,

„ Τοσοῦτον αἰσθάνεται χαρᾶς ἢ λύπης.

„ Ἀλλ' εἰ καὶ γένος τὸ κατάρατον τόδε

110 „ Μήποτ' ἀφίξεται εἰς ἐντέλειαν. ἔσται

„ Ἐντελέστερον ἢ πρὶν μετὰ τὴν κρίσιν.”

Διήλθομεν τὸν κύκλον συνομιλοῦντες

Περὶ παντοίων, ἅπερ οὐ χρεὶ νῦν λέγειν.

Ἀφικόμεθα δ' ἔνθ' ἔδει καταβῆναι,

115 Κάκεϊ Πλούτων' εὔρομεν ἐχθρὸν τὸν μέγαν.

Ω Δ Η Ζ'.



‘Ο τέταρτος κύκλος.—‘Ο Πλούτων.—Οἱ φιλάργυροι καὶ
οἱ ἄσσωτοι.—‘Η Τύχη.—‘Η Στύξ.—‘Ο πέμπτος
κύκλος.—Οἱ ὀργίλοι.



“³ Α! παπαὶ Σατάν, παπαὶ Σατάν, Ἀλέππε!”

Κράζειν ἤρξατο Πλούτων φωνῇ βραγχώδει.

‘Ο δὲ χαρίεις σοφός, ὃς τὰ πάντ’ οἶδε,

Θαῤῥύνων μ’ εἶπε· “Μὴ βλάβῃ σ’ ὁ σὸς φόβος·

5 „‘Οποιοιδήποτε γὰρ κράτος ἂν ἔχῃ,

„Οὐ κωλύσει σε τοῦ κρημνοῦ καταβῆναι.”

Ἐπειτα στραφεὶς πρὸς τῷδεκότα χεῖλῃ

Εἶπ’ αὐτῷ· “Σίγα, κατηραμένε λύκε·

„Χώνευσον καταπιὼν τὴν σαντοῦ λύσσαν.

10 „Οὐκ ἄνευ λόγου τὸ καταβῆν’ ἐνθάδε.

„Τοῦτ’ ἄνω θέλουσ’, ἐνθα Μιχαὴλ δίκην

„Ἐλαβέ ποτε τῆς ἀλαζόνης βίας.”

‘Ὡς ἐξ ἀνέμου τᾶρμεν’ ἐξογκωθέντα

Συγκαταπίπτει, τῶν ἰστῶν ἐαγέντων,

- 15 Οὕτω πέπτωκε τάνηλες θηρίον.
 Εἰς βυθὸν κατέβημεν τέταρτον οὕτω,
 Βαίνοντες πρόσω πρὸς τὴν ὄχθην ἀβύσσου
 Τῆς βροχθιζούσης τοῦ Παντὸς κακὰ πάντα.
 Θεία Δικαιοσύνη ! Τίς συσσωρεῦσαι
- 20 Τόσα δεινὰ δύναιτ' ἄν, ὅσ' ἐκεῖθ' εἶδον ;
 Πῶς οὕτως ἡμᾶς τὰ πταίσματα σπαράττει ;
 Ὡς ἄνω Χαρύβδεως ὀρμῶν τὸ κῦμα
 Κατὰ κύματος, ὑπὸ τούτου συνθλάται,
 Οὕτω συγκρούεσθ' αὐτοὺς ὧδε συμβαίνει.
- 25 Πλείους ἥπερ ἀλλαχοῦ ψυχὰς ὧδ' εἶδον,
 Ἐνθεν κακέϊθεν μετ' ὠρυγμῶν μεγάλων
 Φορτία κυλιούσας διὰ τοῦ στήθους.
 Συνεπαίοντ' ἀλλήλαις· εἶτα δ' ἐκάστη
 Περιεστρέφετ', ἀπεχώρει τ' ὀπίσω,
- 30 Κράζουσαι " Πρὸς τί τηρεῖς ;" καὶ " πρὸς τί
 ῥίπτεις ;"
 Οὕτως ἐπανήρχοντο διὰ τοῦ κύκλου
 Ἐκασταχύθεν πρὸς τ' ἀπέναντι μέρος,
 Ἐπάδουσαι τ' ἄτιμον αὐτῶν τοῦτ' ἄσμα.

Εἶτ' ἐπέστρεφ' ἐκάστη διαδραμοῦσα

35 Ἡμικύκλιον αὐτῆς πρὸς κροῦσιν ἄλλην.

Ἐγὼ δὲ συγκινηθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ

Εἶπον· “ Προστάτα, νῦν δίδαξόν με, τίνες

„ Οὗτοί γ' εἰσιν, εἴ τ' ἦσαν ἱερεῖς πάντες,

„ Οὓς μεσοκούρους ἐπ' ἀριστερὰ βλέπω.”

40 Ὁ δ' εἶπε· “ Πάντες ὑπῆρξαν παραβλῶπες

„ Τὸν νοῦν τοσοῦτον ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ,

„ Ὅστ' οὐδὲν εἶχον μέτρον ἐν ταῖς δαπάναις.

„ Τόδ' ὁ τούτων ὑλαγμὸς σαφῶς δεικνύει,

„ Ὅτ' ἔρχοντ' εἰς τὰ δύο μέρη τοῦ κύκλου,

45 „ Ἐνθ' ἀντίθετα πταίσματ' αὐτοὺς χωρίζει.

„ Οὗτοι δ', ὧν τὴν κεφαλὴν θρῖξ οὐ καλύπτει,

„ Ἦσαν ἱερεῖς, Πάπαι καὶ Καρδινάλεις,

„ Ὡν ὑπέρμετρος ἦν ἡ φιλαργυρία.”

Κάγώ· “ Προστάτα, μεταξὺ τούτων ἔδει

50 „ Εἰδέναι καὶ τίνας, οἵπερ τοιούτοις

„ Ἐλαττώμασιν ἦσαν ἐρρύπωμένοι.”

Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “ Κενὴν ἐλπίδα τρέφεις·

„ Ὁ βεβηλώσας αὐτοὺς ἀφανὴς βίος

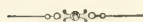
- „ Ἀφανεῖς καὶ γινώστους νῦν καθίστησ' ὧδε.
 55 „ Ἐλεύσονται αἰὲ πρὸς τὰς δύο συγκρούσεις·
 „ Οἱ μὲν τὴν πυγμὴν ἀναστήσονται ἐκ τάφου
 „ Κλειστήν ἔχοντες, οἱ δὲ ξυραίαν κόμην.
 „ Κακῶς διδόντες καὶ τηροῦντες τοῦ κόσμου
 „ Ἐστέρηνται τοῦ καλοῦ, καὶ νῦν εἰς μάχην
 60 „ Εἰσίν, ἣν λόγοις οὐκ ἔχω διαγράψαι.
 „ Νῦν βλέπεις, τέκνον, ὅσον ἐστὶ βραχείας
 „ Διαρκείας τὰγαθὰ πάντα τῆς Τύχης,
 „ Δι' ἅπερ τὰνθρώπινον κυκᾶται γένος.
 „ Πᾶς γὰρ ὁ νῦν ὑπάρχων ὑπὸ σελήνην
 65 „ Χρυσὸς καὶ πρὶν ὑπάρξας ταῖς κεκληκυῖαις
 „ Ψυχαῖς ταῖσδ' οὐκ ἂν μικρὰν ἄνεσιν δῶῃ.”
 Κἀγώ· “ Προστάτα, νῦν λέγε μοι καὶ τοῦτο·
 „ Ἡ Τύχη τίς ἂρ' ἐστίν, ἥς ποιῇ μνείαν ;
 „ Καὶ πῶς ἐν χερσὶ τοῦ κόσμου τὰγάθ' ἔχει ;”
 70 Ὁ δ' ὑπέλαβεν· “ ὦ φρενῶν ἄμοιρ' ὄντα !
 „ ὦ τῆς ἀποτυφλούσης ὑμᾶς ἀγνοίας !
 „ Ἄκουε νῦν ὅ,τι σοι βούλομαι φράζειν.
 „ Ἐκεῖνος, ὃς σοφία πάντων προέχει,

- „ Ὅ τοὺς οὐρανοὺς κτίσας καὶ διευθύνων
 75 „ Οὕτως, ὥστε πᾶν μέρος πρὸς πᾶν προσλάμπει,
 „ Τὸ φῶς ἐξ ἴσου τοῖς πᾶσι διανέμων,
 „ Ὅμοίως διώρισεν ἐν τοῖς γήϊνους
 „ Ἀξιόμασιν ὑπουργοὺς κἀρχηγέτας,
 „ Ἴνα τὰ φροῦδ' ἀγαθὰ χρόνῳ μετάγῃ
 80 „ Ἐκ λαοῦ ᾽ς λαόν, ἐκ φυλῆς ἐς ἑτέραν,
 „ Ὅσῃν καὶ προμήθειαν βροτοὶ ποιῶνται.
 „ Ἐθνῶν γὰρ τὸ μὲν ἄρχει, τὸ δ' ὑποκύπτει,
 „ Κατὰ τὴν ἀπόφασιν μόνον τῆς Τύχης
 „ Τῆς κρυπτομένης, ὡς ὄφεις ὑπὸ χόρτον.
 85 „ Ἡ σὴ σύνεσις κατ' αὐτῆς οὐκ ἰσχύει
 „ Αὕτη προνοεῖ, κρίνει καὶ διεξάγει
 „ Τὸ κράτος αὐτῆς, ὡς πᾶσ' ἄλλη θεότης.
 „ Τῶν μεταβολῶν αὐτῆς οὐκ ἔστι παῦλα·
 „ Ἀνάγκη ποιεῖ ταχεῖαν αὐτὴν εἶναι,
 90 „ Ἐναλλάξ ἄλλων συχνῶς ἀνταπαιτούντων.
 „ Ἡδ' ἐστίν, ἥπερ ἐπὶ σταυροῦ κρεμάται
 „ Ὑπ' ἐκείνων, οὐς ἐπαινεῖν αὐτὴν ἔδει·
 „ Καὶ δὴ κακολογοῦσιν αὐτὴν ἀδίκως·

- „ Ἄλλ' ἔστ' εὐδαίμων καὶ μομφὰς οὐκ ἀκούει.
 95 „ Μειδιῶσ' ἐφ' οἷς πρῶτον ὑπῆρξεν εὖνους,
 „ Στρέφει τὴν σφαῖραν, εὐδαίμων τ' οὐσα χαίρει.
 „ Καταβῶμεν νῦν εἰς μείζους ἀγωνίας·
 „ Ἦδη κλίνει πᾶς ἀστήρ, ὃς ἀνυψοῦτο
 „ Ὅτ' ἦλθον· πλέον δ' ἀπηγόρευται μένειν.”
- 100 Διέβημεν εἰς κύκλου τὴν ἄλλην ὄχθην
 Ἐπὶ ζεύσεως πηγῆς, καταρρέουσας
 Εἰς βόθρον ἐκ τῶν ῥοῶν διορυχθέντα·
 Τὸ δ' ὕδωρ ἦν θολερόν, μᾶλλον δὲ μέλαν.
 Ἡμεῖς δ' ἐν μέσῳ βορβορωδῶν κυμάτων
- 105 Ἦλθομεν κάτω δι' ὁδοῦ τινος ἄλλης.
 Ἔλος τὸ λεγόμενον Στυξ σχηματίζει
 Ὁ λυπρὸς οὗτος ῥύαξ, ὅταν κατέλθῃ
 Εἰς τῶν λυμωδῶν κάμαυρῶν ἀκτῶν πόδας.
 Ἐγὼ δ' ἐκεῖ θεωρῶν ἀτενῶς εἶδον
- 110 Ἐν τῷ βορβόρῳ κείνῳ σκιάς ἐμπήλους,
 Παγγύμνους καὶ τὴν ὄψιν ἡγριωμένας.
 Αἶδ' ἔτυπτον οὐ μόνον χερσὶν ἀλλήλας,
 Ἀλλὰ κεφαλῇ καὶ ποσὶ τε καὶ στήθει,

- Ὀδοῦσί τ' ἀπέτεμνον μεληδὸν σάρκας.
 115 Ὁ δ' Ἠγήτωρ εἶπέ μοι· “Νῦν, τέκνον, εἶδες
 ,, Τὰς ψυχὰς τῶν ὑπ' ὀργῆς κυριευθέντων.
 ,, Τοῦτο δὲ σ' ὥς βέβαιον βούλομ' εἰδέναι,
 ,, Ὅτι πληθὺς ᾧδ' ὑπόβρυχα στενάζει,
 ,, Τὰς ἐπιπολῆς πομφόλυγας ποιοῦσα,
 120 ,, Ὡς ὁθένποθεν στρεφόμενος νῦν βλέπεις.
 ,, Πεπηγότες ἐν πηλῷ κράζουσιν· “Ἡμεν
 ,, Ἐν αἰθέρι τάλανες ἡλιοχάρμῳ,
 ,, Καπνὸν ἔνδοθι φέροντες ἀκηδίας·
 ,, Νῦν δὲ πάσχομεν ἐν μέλανι βορβόρῳ.”
 125 ,, Ἐπῳδὴν τήνδε κορκορυγοῦσ' ἐν βρόγχοις,
 ,, Οὐ δυνάμενοι λέξεις προφέρειν ὅλας.
 Οὕτως οὖν διήλθομεν ἔλους δυσώδους
 Τὴν μέσον τούτου καὶ τῆς ὄχθης ἀψίδα,
 Ἀτενίζοντες πρὸς τοὺς βορβοροφάγους·
 130 Ἦλθομεν δ' ἐπὶ τέλους εἰς πόδας πύργου.

Ω Δ Η Η΄.



Ὁ Φλεγύας.—Φίλιππος Ἀργέντης.—Ὁ ἔκτος κύκλος.—

Ἡ πυρπολουμένη Διτὸς πόλις.—Οἱ πεπτω-
κότες ἄγγελοι.—

- Λέγω κεθεξῆς, ὅτι, πρὶν ἀφικέσθαι
Εἰς τοὺς πόδας ὑψηλοῦ πύργου δὴ κείνου,
Πρὸς τὴν ὀροφὴν ἀντείναντες τὰς ὄψεις,
Εἶδομεν δύο φαινούσας μικρὰς φλόγας,
5 Ἐπὶ ἄλλην τ' ἀμειβομένην πρὸς τὸ σημεῖον,
Οὕτω μακρόθεν, ὥστ' οὐκ ἦν διακρίναι.
Στραφεῖς δὲ πρὸς τὴν πηγὴν πάσης σοφίας,
Εἶπον· “ Τί δηλοῖ τοῦτο ; τί δέ γε τᾶλλο
,, Πῦρ ἀνταποκρίνεται ; τίνες δ' οἱ δρῶντες ; ”
10 Ὁ δ' εἶπεν· “ Ἐπὶ τῶν ῥυπαρῶν κυμάτων
,, Τί συμβήσεται, δύνασ' ἰδεῖν αὐτίκα,
,, Ἦν μή γ' ἔλουσ ὁ καπνὸς ταῦτ' ἀποκρύψῃ.”
Οὐποτε τόξον ἐξηκόντισε βέλος
Ἀέρα διασχίζον οὕτως ὠκέως,

- 15 Ὅπως μικρόν τι σκάφος, ὅπερ τότε᾽ εἶδον
 Πρὸς ἡμᾶς ἐρχόμενον ἐπὶ κυμάτων,
 Κυβερνώμενον ὑφ' ἐνὸς μόνου ναύτου
 Κράζοντος· “ Νῦν ὦδ' ἦλθες, ψυχὴ κακόφρων!”
 —“⁵Ω Φλεγύα, Φλεγύα, μάτην κραυγάζεις
- 20 „Ὡς πρὸς τὸ παρόν.” εἶπεν οὐμὸς Προστάτης·
 „Οὐχ ἔξεις ἡμᾶς πλὴν ὡς πέραν τῆς λίμνης.” —
 Οἷος ὁ γνοὺς ἑαυτὸν ἀπατηθέντα
 Σκληρῶς, εἶτα δὲ βαθέως δυσχεραίνει,
 Τοιοῦτος ἦν Φλεγύας ὀργὴν δαμάσας.
- 25 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ ἐν τῷ σκάφει κατέβη,
 Ἐαυτοῦ τ' ἐγγὺς ἔπειτ' εἰσήγαγέ με·
 Μόνον δὲ μετ' ἐμ' ὁ λέμβος ἐπληρώθη.
 Ὡς δ' εἰσῆλθομεν ἔσω τοῦ σκάφους ἄμφω,
 Τάρχαιον πορθμίδιον ἔβαιν' ὀρύσσον
- 30 Αὐλακας ἥπερ ἄλλοτε βαθυτέρας.
 Ἐν ᾧ τρέχομεν ἐπὶ νεκρᾶς θαλάσσης,
 Παρέστη τις πρὸς ἡμᾶς βορβόρου πλήρης
 Λέγων· “Τίς εἶ σύ; πῶς δ' ἦκεις πρὶν τῆς ὥρας;”
 Καγὼ πρὸς αὐτόν· “Ἦκω μὲν, ἀλλ' οὐ μένω·

35 „ Σὺ δὲ τίς ; πῶς τ' ἐγένου δυσειδῆς οὕτως ; ”

‘Ο δ’ ἀπεκρίθη· “ Βλέπεις ὥς εἰμι κλαίων.”

Κάγὼ πρὸς αὐτόν· “ Ἀγωνιῶν καὶ κλαίων

„ Ἀείποτ’ εἴης, ὦ κατάρατον πνεῦμα·

„ Γινώσκω γάρ σε, καίτοι βορβόρου πλήρη.”

40 Τότ’ ἀμφοῖν χερσὶ προσηρτήθη τῷ σκάφει·

Αὐτὸν δ’ ἀπέκρουσ’ ὁ συνετὸς Προστάτης

Λέγων· “ Ἀπιθ’ ἐντεῦθεν σὺν κυσὶν ἄλλοις.”

Εἶτ’ ἀγκάλας περιθεὶς ἐμῷ τραχήλῳ,

Καί με φιλήσας εἶπε· “ Ψυχὴ γενναία,

45 „ Μάκαιρ’ ἡ μήτηρ, ἥτις ἐκύησέ σε.

„ Ἀλαζῶν οὗτος ὑπῆρξεν ἐν τῷ κόσμῳ·

„ Οὐκ ἔστ’ ἐσθλότης κοσμοῦς’ αὐτοῦ τὴν μνήμην·

„ Τοῦνεκ’ αὐτοῦ ἔστιν ἡ σκιὰ μανιώδης.

„ Πόσοι νῦν ἄνω βασιλεῖς οἴοντ’ εἶναι,

50 „ Οἵπερ μενοῦσιν ἐν πηλῷ τῷδ’ ὥς χοῖροι,

„ Αἰσχος μετὰ θάνατον φρικτὸν λιπόντες ! ”

Κάγὼ· “ Προστάτα, λίαν ἰδεῖν ἐπόθουν

„ Αὐτὸν βυθίζόμενον ἐν τῷ βορβόρῳ

„ Τῷδε, πρὶν ἐξέλθωμεν ἔτι τῆς λίμνης.”

- 55 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Τὴν ὄχθην οὐ μὴ παύσῃ
 „Βλέπων, καὶ θυμηδίαν, ἣν ποθεῖς, ἔξεις·
 „Δεῖ γάρ σε χαίρειν ἐπὶ τῷ πόθῳ τούτῳ.”
 Μετὰ δ' ὀλίγον σπαραχθέντ' αὐτὸν εἶδον
 Ὑπὸ τῶν ἐν βορβόρῳ τυρβαζομένων,
 60 Καὶ Θεὸν ἔκτοτ' εὐλογῶ καὶ δοξάζω.
 Πάντες ἔκραζον· “Κατ' Ἀργέντου Φιλίππου!”
 Τὸ Φλωρέντειον δ' αὐτὸ μανικὸν πνεῦμα
 Καθ' ἑαυτοῦ τοὺς αὐτοῦ ἵστρεφεν ὀδόντας.
 Ἐκεῖ ἴλιπον αὐτόν, κοῦδὲν πλεῖν λέξω.
 65 Ἀλλ' εὐθὺς τὰμὰ γόος ἐξέπληξ' ὦτα,
 Ἀτενέσι τ' ὀφθαλμοῖς ἔμπροσθεν εἶδον.
 Ὁ δ' ἀγαθὸς Προστάτης εἶπε· “Νῦν, τέκνον,
 „Ἡμῶν ἔστ' ἐγγὺς τοῦνομα Διτὸς πόλις,
 „Λαοῦ πλήθουσα δεινοπαθῶν ἀστῶν τε.”
 70 Κἀγώ· “Προστάτα, βλέπω δὴ τὰς μεσγίδας
 „Αὐτῆς ἐρυθραίνουσας ἐν τῇ κοιλάδι,
 „Ὡσεὶ τοῦ πυρὸς ἄρτι διασωθείσας.”
 Ὁ δ' εἶπε· “Τάέναον πῦρ καταφλέγει
 „Ἐντοσθεν, διδὼν αὐταῖς ἐρυθρὸν χρῶμα

- 75 „Ἐν τῷ κατωτέρῳ τῷδ', ὡς ὀράς, Ἄδη.”
 Εἰς βαθείας νῦν ἀφικόμεθα τάφρους,
 Τᾶθλιον ἄστν' ῥέϊνο περικυκλούσας·
 Τὰ τείχη δ' ἐώκεσαν εἶν' ἐκ σιδήρου.
 Μόλις δὲ μετὰ μακρὰν περιοδεῖαν
- 80 Ἦλθομεν ἔνθ' ὁ πορθμεὺς φωνῇ μεγάλῃ,
 “Ἐξέλθ'” ἔκραξ', “εἴσοδος ἐστὶν ὧδε.”
 Εἶδον ἐπὶ τῶν πυλῶν πλείους χιλίων
 Οὐρανόθεν πεσόντας, καὶ λυσσαλέως
 Κράζοντας· “Τίς ὃδ', ὅσπερ μὴ θανὼν ἔτι,
- 85 „Διὰ τοῦ κράτους τῶν νεκρῶν διαβαίνει ;”
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ ἐποίησε σημεῖον,
 Αὐτοῖς μυστικῶς διαλεχθῆναι θέλων.
 Τότε μικρὸν ἀνέντες τὴν πολλὴν λύσσαν
 Εἶπον· “Ἐλθὲ σὺ μόνος· οὗτος δ' ἀπίτω,
- 90 „Ὃς ἐτόλμησεν ἐλθεῖν εἰς κράτος τόδε.
 „Ἐπανελθέτω δι' ἐῆς μωρᾶς τρίβου,
 „Τρόποις οἷς οἶδε· σὺ δὲ μενεῖς ἐνταῦθα
 „Ὅ τόνδ' ἀγαγὼν εἰς τὴν ἀθλίαν χώραν.”
 Ἀναγνῶστα, νόησον ὁποίαν θλίψιν

- 95 Ἐποίησάν μοι λόγοι φρικώδεις οὕτως·
 Ἐπεπείσμεν γὰρ οὐποτ' ἂν ἐπιστρέψειν.
 “ Ἡγήτωρ φίλ', ὃς πλέον ἥπερ ἐπτάκις
 „ Προστασίαν μοι παρέσχες, καὶ κινδύνων
 „ Φρικτῶν, ἐν οἷς εὐρέθην, ἐξήγαγές με,
 100 „ Μὴ ἐγκαταλίπῃς με νῦν,” εἶπον, “ οὕτω
 „ Δύστηνον· ἀλλ' εἴγ' ἡμῖν ἰέναι πρόσσω
 „ Οὐκ ἔνι, τάχος χωρήσωμεν ὀπίσω.”
 Ὁ δὲ Προστάτης, ὃς ἤγαγέ μ' ἐκέϊσε,
 Εἶπε· “ Μὴ φοβοῦ· τὴν πορείαν κωλύσαι
 105 „ Οὐδεὶς ἡμῖν δύναται βουλή τοῦ Δεῖνος·
 „ Ἀλλὰ πρόσμενέ μ' ᾧδε, καὶ θάρρῳ ἔχε
 „ Ἐν πνεύματί σου, κάγαθὴν τρέφ' ἐλπίδα·
 „ Οὐ γὰρ ἐάσω σ' ἔνδον τοῦ κάτω κόσμου.”
 Οὕτως ἀπέρχετ' ἐκεῖ καταλιπὼν με
 110 Ὁ γλυκὺς πατήρ· ἐγὼ δ' ἐν ἀμφιβόλῳ
 Μένω· τὸ Ναὶ γὰρ καὶ τ' Οὐ νοῦν μου σαλεύει.
 Τί ποτ' εἶπ' αὐτοῖς οὐ δυνάμην ἀκοῦσαι.
 Οὐ πολὺ δὲ μετ' αὐτῶν ἔμειν'· ἀλλ' οὗτοι
 Ὑπεχώρησαν ἐπειγομένως ἔσω.

115 Οἱ δ' ἡμῶν ἐχθροὶ κατέκλεισαν τὰς πύλας
 Κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ μείναντος ἔξω,
 Καὶ βραδεῖ τῷ βήματι στραφέντος πρὸς με.
 Τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν γῆν, τὰς ὀφρῦς τ'
 ἄνευ

Εὐθύμου ροπῆς, ἔλεγ' ὑποστενάζων·

120 “Τίς ἐκλείσέ μοι τοὺς πολυαλγεῖς δόμους;”

Εἶτα πρὸς ἐμέ· “Καίτοι παρωργισμένον

„Ὅρᾳς με, θάρρει· νικήσω τὸν ἀγῶνα,

„Εἴπερ τι πρὸς ἄμυναν δράσουσιν ἔνδον.

„Οὐκ ἔστιν αὐτῶν ἥδ' αὐθάδεια νέα·

125 „Ἐδειξαν αὐτὴν ἐν ἡττον κρυπτῇ θύρᾳ,

„Ἦτις ἔτι νῦν ἄνευ κλήθρων ὑπάρχει.

„Ἐπ' αὐτῆς εἶδες ἐπιγραφὴν θανάτου·

„Ἐξ αὐτῆς ἤδη τὸν κρημνὸν καταβαίνει,

„Τοὺς κύκλους διαβαίνων ὀπαδῶν ἄνευ

130 „Ὁ Δεῖνα, δι' οὗ τᾶστυ προσιτὸν ἔσται.”

Ω Δ Η Θ'.



Ἐριχθῶ.—Αἱ τρεῖς Ἐριννύες.—Ὁ οὐρανόθεν πεμφθεὶς
ἄγγελος.—Οἱ καίοντες τάφοι.—Οἱ αἵρεσιάρχαι.

Ἡ τὴν ὄψιν μου μεταβαλοῦσ' ὠχρότης
Τὸν Προστάτην ἰδόντος παλινδρομοῦντα,
Ἐβίασ' αὐτὸν τὸ τάραγμ' ὑποκρύψαι.

Ἐμεν' ἀτρεμῆς, ὥς ἄνθρωπος ἀκούων·

5 Οὐ γὰρ ἡδύνατ' ἄγειν μακρὰν τὸ βλέμμα
Δι' αἴρος ζοφώδους πυκνῆς τ' ἀχλύος.

“Ἄλλ' ὅμως ἡμῖν νικᾶν δεῖ τὸν ἀγῶνα,”

Εἶπεν· “εἰ μὴ . . . τὸν Δεῖνα βοηθὸν ἔχω . . .

,” ὦ, πόσον ἐλθεῖν βοηθήσων βραδύνει!”

10 Ὅτι τὴν διάνοιαν ἤθελε κρύπτειν,

Σαφῶς διέγνων ἀπὸ λόγων ὑστέρων,

Διαφερόντων τῶν πρώτων αὐτοῦ λόγων.

Ἄλλ' οὐχ ἦττον ὁ τρόπος οὗτος τοῦ λέγειν

Ἐφόβησέ με, τὰς κεκομμένας λέξεις

- 15 Ἐννοῶν ἴσως χειρόνως ἢ προσῆκεν.
 Ἡρώγησ' αὐτόν· “ Ἐν τῷ βαράθρῳ τούτῳ
 „ Καταβαίνει τις ἐκ τῶν τοῦ πρώτου κύκλου,
 „ Ἐνθ' ἐστὶ ποινὴ μόνη παῦσις ἐλπίδος; ”
 Ὁ δ' ἀπεκρίθη· “ Σπανιάκῃ συμβαίνει
- 20 „ Ἐξ ἡμῶν τινα κατερχόμενον ὧδε
 „ Φοιτᾶν εἰς τόπους, οὓς ἐγὼ διοδεύω.
 „ Ἀληθὲς ὅτι κατέβην ἅπαξ ὧδε,
 „ Παρακινήθεις ὑπ' Ἐριχθοῦς σχετλίας,
 „ Τὰς σκιὰς ἐν σώμασιν ἐπαγαγούσης.
- 25 „ Ἡ σὰρξ ἐξ ἐμοῦ μόλις ἀπεγυμνώθη,
 „ Ὅτ' ἔσω μ' εἰσήγαγε τοῦ τείχους τούτου,
 „ Ἴν' ἐξ Ἰούδα κύκλου σκιὰν ἐκβάλω.
 „ Ὁ βαθύτατος, ζοφωδέστατος τόπος
 „ Ἀπώτατός τε τοῦρανοῦ ἔστιν ἐκείνος.
- 30 „ Οἶδα καλῶς τὴν ὁδόν· ἥσυχος ἔσο.
 „ Τὸ δ' ἀτμίζον δυσώδη τοῦτ' ὁσμὴν ἔλος
 „ Πάντοθεν περικυκλοῖ τὴν οἰκτρὰν πόλιν,
 „ Ἐνθ' οὐκ ἔστ' ἡμᾶς εἰσελθεῖν ἄνευ πάλης.”
 Καλλά τιν' εἶπεν, ὧνπερ οὐκ ἔχω μνήμην·

- 35 Ὁ γὰρ ὀφθαλμὸς ὅλον ἐφείλκυσέ με
 Πρὸς τὸν ὑψηλὸν πύργον, φλογεράν τ' ἄκραν,
 Ἐνθ' αἵφνης εἶδον ὀρθὰς παρισταμένας
 Τὰς αἰμοφύρτους Ἄδου τρεῖς Ἑριννύας,
 Ἐχούσας γυναικείαν μορφήν καὶ τρόπους.
- 40 Ἦσαν ἐξ ὑδρῶν πρασίνων ἐζωσμέναι
 Ὅφεις κεράστας ἀντὶ πλοκάμων εἶχον,
 Διαδέοντας τοὺς ἀγρίους κροτάφους.
 Αὐτὸς δ', ὃς καλῶς ἔγνω τὰς θεραπαίνας
 Τῆς βασιλίσσης τῶν αἰωνίων θρηνῶν,
- 45 “Ἰδέ,” λέγει μοι, “τὰς ὡμὰς Ἑριννύας·
 „Μέγαιρ' ἐστίν, ἣν ὀρᾶς ἐξ εὐωνύμων,
 „Ἀληκτὴ δ' ἡ κλαίουσα πρὸς δεξιάν σου,
 „Τισιφύνη δ' ἐν μέσῳ.” Ταῦτ' εἰπὼν ἔστη.
 Ὅνυξι διέσχιζον αὐτῶν τὰ στήθη·
- 50 Ταῖς χερσὶν ἐτύπτοντο κρᾶζουσαι σφόδρα,
 Ὡστ' ἠγκασάμην τὸν ποιητὴν ἐκ φόβου.
 “Μέδουσ', εἰς λίθον μεταβάλωμεν τοῦτον,”
 Ἐκραύγαζον, πρὸς ἡμᾶς βλέπουσαι κάτω.
 “Τιμωρεῖν ἔδει τὴν προσβολὴν Θεσέως.”—

- 55 —“ Στρέψον ὀπίσω καὶ κάλυψαι τὴν ὄψιν·
 „ Ἦν γὰρ ἡ Γοργὼ φανῇ, σὺ δ' αὐτὴν ἴδῃς,
 „ Οὐκ ἔστιν ἐλπίς σ' ἐπανελθεῖν ποτ' ἄνω.” —
 Ταῦτ' εἶπεν ὁ Προστάτης· οὐ μόνον δ' οὗτος
 Ἔστρεψ' ἐμ', ἀλλὰ παρὰ τὰς ἐμὰς χεῖρας
 60 Καὶ ταῖς ἑαυτοῦ 'κάλυψέ μου τὰς ὄψεις.
 Ὑμεῖς δ', οὔπερ ἔχετε σώας τὰς φρένας,
 Ἐννοεῖτε, τίς ὑποκρύπτει' ἰδέα
 Ὑπὸ τὸν πέπλον τῶν παραδόξων στίχων.
 Ἐφέρειτ' ἤδη θολῶν ἐπὶ κυμάτων
 65 Πάταγος ἤχου πλήρους φοβεροῦ τρόμου,
 Ὅστις ἐποίει τρέμειν ἄμφω τὰς ὄχθας,
 Παρόμοιος ἀνέμῳ σφόδρα βιαίῳ,
 Ὃς ὀρμώμενος δι' ἀντίθετα θάληπη
 Σείει δρυμῶνας, καὶ χωρὶς ἀναπαύλης
 70 Ἀποσπᾷ, θραύει, σφενδονίζει τοὺς κλάδους·
 Αὐθαδῶς βαίνει κονιορτὸν προπέμπων,
 Καὶ φεύγειν ποιεῖ καὶ θήρας καὶ ποιμένας.
 Ἐκκαλύψας μοι τὰς ὄψεις εἶπε· “ Τεῖνον
 „ Τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἀφρὸν ἀρχαῖον τόνδε,

- 75 „Ἐνθα καθορᾶς τὴν ἄχνην παχυτέραν.”
 Ὡς οἱ βάτραχοι συναντηθέντες ὄφει
 Ἐχθρῷ φεύγουσιν ἅπαντες δι' ὑδάτων,
 Μέχρ' ὑπὸ τὴν ἰλὺν κατορυχθῶσι,
 Μυρίας ἐγὼ ψυχὰς εἶδον ἐνόχους
- 80 Οὕτω φευγούσας ἔναντί τινος, ὅστις
 Διέβαινε τὴν Στύγα ποσὶν ἀβρόχοις.
 Ἡ δ' ὄψις αὐτοῦ τὴν ἀχλὺν ἀπесόβει,
 Τὴν ἀριστερὰν προεκτείνοντος χεῖρα,
 Ὡς ἂν εἰ μὴ κάματον ἡσθάνετ' ἄλλον.
- 85 Εὐ δὲ γνούς ὅτι θεόθεν ἀπεστάλη,
 Εἶδον πρὸς τὸν Προστάτην· ὁ δ' ἔνευσέ μοι
 Ἀτρέμας ἔχειν, κακῆινον προσκυνῆσαι.
 ὦ, πόσον ἐδόκει μοι μνηθμοῦ πλήρης!
 Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὴν πύλην μικρὰ ραπίδι
- 90 Ἀνέωξ' αὐτὴν εὐθὺς ἀνεμποδίστως.
 “ὦ φαῦλον γένος διωχθὲν οὐρανόθεν,”
 Ἡρξατο λέγων πρὸ τοῦ φρικτοῦ θυρώματος,
 “Πόθεν ὑμῖν οἴησις ἐπῆλθε τόση;
 “Πῶς λακτίζετε πρὸς τὴν βουλήν ἐκείνην,

- 95 „Ἐσπερ ὁ σκοπὸς οὐποτε ματαιοῦται,
 „Ἀλλ' ἡ βασάνους ἠϋΐξῃς ὑμῶν πολλάκις ;
 „Πρὸς τί προσκρούειν ὑμᾶς τῷ πεπρωμένῳ ;
 „Κέρβερος ὑμῶν, ὡς ὑμᾶς δεῖ μεμνήσθαι,
 „Ἄτριχον ἔτι λαιμὸν καὶ πῶγῶν ἔχει.”
- 100 Ἐπειτ' ἐστράφη διὰ τῆς βορβορώδους
 Ὀδοῦ, μηδὲν προσειπὼν ἡμῖν, ὁμοίως
 Ἀνδρὶ τὸν νοῦν ἔχοντι πάμπαν πρὸς ἄλλα
 Ἡ τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ παρεστηκότας.
 Ἐτρέψαμεν δὲ τὸ βῆμα πρὸς τὴν χώραν,
- 105 Ἀσφαλισθέντες ἐκ τῶν ἀγίων λόγων
 Ἐσω τότε εἰσῆλθομεν ἄνευ πολέμου.
 Ἐγὼ δὲ θεάσασθαι ποθῶν τὴν ἔνδον
 Τοῦ τείχους κατάστασιν, τίς ποτ' ἂν εἶη,
 Ἄμ' ὡς εἰσέβην, τὸ βλέμμ' ἔτεινα πέριξ.
- 110 Εἶδον πάντοσε μεγάλην πεδιάδα,
 Πλήρη βασάνων καὶ δεινῶν ἀχθηδόνων.
 Ὡς ἐν Ἀρλαῖς ἐνθ' ὁ Ῥοδανὸς λιμνάζει,
 Ὡς ἐν Πόλῃ πλησίον κόλπου Φλανώνης,
 Ὡς Ἰταλίας κλείων ὅρια λούει,

- 115 Οἱ τάφοι τὴν γῆν ἀνώμαλον ποιοῦσι,
 Τοιαύτη τις ἦν ἡ πεδιάς ἐκείνη,
 Πλὴν ὅτι πικροτέραν παρεῖχε θέαν.
 Διὰ τῶν τάφων ἐσκεδάζοντο φλόγες,
 Κατακαίουσαι τόσον, ὥστε σιδήρῳ
- 120 Οὐκ ἔστι τέχνη διδοῦσα θέρμην ἴσην.
 Τὰ πώματ' αὐτῶν ἦν πάντ' ἡωρημένα·
 Ἐξήρχοντο δὲ κλαυθμοὶ γοῶδεις οὕτως,
 Ὡστ' ἦν βέβαιον δυστήνους ἐκεῖ πάσχειν.
 Καὶ γὰρ “ Προστάτα, τίνες αἱ ψυχαὶ 'κεῖναι,
- 125 „ Αἵ περ ἐντὸς μνημάτων ἐντεθαμμέναι
 „ Ἀναπέμπουσι στεναγμοὺς ὀδυνώδεις ;”
 Ὁ δ' ὑπέλαβεν· “ Εἰσὶν αἰρεσιάρχαι
 „ Σὺν τοῖς ὀπαδοῖς αἰρέσεως ἐκάστης.
 „ Πλέον ἢ φρονεῖς πλήρεις εἰσὶν οἱ τύμβοι.
- 130 „ Ὡδ' ὅμοιος ὁμοίῳ σῦνυμα κεῖται
 „ Τὰ μνήματα δ' οὐκ ἔστιν ἔμπυρ' ὁμοίως.”
 Εἶτα πρὸς τὴν δεξιὰν χεῖρα τραπέντες
 Ἐβημεν μέσον τῶν τειχῶν καὶ μαρτύρων.

Ω Δ Η Ι.



Οἱ αἵρετικοί.—Φαρινάτης.—Γουίδος.—Καναλκάντης.—
Φρεδερίκος ὁ Β'.



- Νῦν διὰ στενοῦ προβαίνει μονόπατον
Μέσον τοῦ τείχους τῆς γῆς καὶ τῶν μαρτύρων
Οὐμὸς Προστάτης· ἐγὼ δὲ κατὰ νῶτα·
“ὦ πρωτεύων ἀρετῇ, σύ μ' ἄγεις,” εἶπον,
5 “ Διὰ δυσσεβῶν, ὥς ἀρέσκει σοι, κύκλων.
,, Λέγε μοι, καὶ τοὺς ἐμοὺς πλήρωσον πόθους.
,, Ἰδεῖν τοὺς ἐν τοῖς τάφοις τούτοις κειμένους
,, Δύναταί τις ; ἤδη γὰρ πάντ' ἀπηρμένα
,, Τὰ πώματ' ἐστίν, οὐδεὶς δ' αὐτοὺς φυλάσσει.”
10 Ὁ δ' ἔφη· “ Πάντες ἔσονται ἐγκεκλεισμένοι,
,, Ὅταν ἐξ Ἰωσαφὰτ ἔλθωσιν ὧδε
,, Ἐν τοῖς σώμασιν, ἃ κατέλιπον ἄνω.
,, Ἐντεῦθεν ἐστὶν ὁ νεκρῶν Ἐπικούρου
,, Καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ τῶν δοξαζόντων,

- 15 „Ὅτι σὺν τῷ σώματι χὴ ψυχὴ θνήσκει.
 „Ὡς πρὸς δ' ὅ, τι πυνθάνη, σαφηνιεῖ σοι
 „Ἐν τῶν μνημάτων τούτων αὐτίκα μάλα,
 „Καί σου τὸν πόθον, ὅν μοι κρύπτεις, πλη-
 ρώσει.”

Κάγώ “ Προστάτα, τὴν ἐμὴν οὐ σοι κρύπτω

- 20 „Καρδίαν, εἰ μὴ θέλων λέγειν ὀλίγα.
 „Σὺ γὰρ οὐχ ἅπαξ ἐδίδαξάς με τοῦτο.”
 —“³Ω Τοῦσκέ, τὴν τοῦ πυρὸς διῶν χώραν
 „Ζωὸς καὶ λέγων οὕτω σῶφρονας λόγους,
 „ᾧ φελες ἐν τῷ τόπῳ τῷδ' ἀναμείναι.

- 25 „Ἡ λαλιά σου ποιεῖ σε δῆλον ὄντα
 „Πολίτην τῆς εὐγενοῦς κείνης πατρίδος,
 „Ἡ λίαν ὀλέθριος ἴσως ὑπῆρξα.”—
 Τὴν φωνὴν ταύτην ἐξερχομένην αἴφνης
 Ἦκουσ' ἐξ ἐνὸς τῶν τάφων, καὶ δὴ μᾶλλον

- 30 Φοβηθεῖς προσήγγισα τοῦμοῦ Προστάτου.
 Ὁ δ' εἶπέ μοι “ Στράφητι τί πράττετε ἤδη;
 „Ἴδ' ἐκεῖ Φαρινάτην ἀνορθωθέντα
 „Ἐκ ζώνης ἄνω νῦν ὅλον αὐτὸν ὄψει.”

- Ταῖς τούτου δὴ τὰς ἐμὰς προσήλωσ' ὄψεις·
- 35 Ὁ δ' ἀνηγέρθη τῷ στήθει καὶ μετώπῳ,
 Ὡς ἂν εἰ περιφρονῶν πολὺ τὸν Ἄδην.
 Εὐθύς δ' αἱ τοῦ Προστάτου πρόθυμοι χεῖρες
 Ὡθησάν με πρὸς αὐτὸν διὰ τῶν τάφων,
 Λέγοντος· “Σαφεῖς ἔστωσαν οἱ σοὶ λόγοι.”
- 40 Ἐπεὶ δ' ἀφίγμην πρὸς τοὺς πόδας τοῦ τάφου,
 Εἶδέ με μικρόν, καὶ σχεδὸν ὑπερόπτως
 Ἡρώτα· “Τίνες ἦσαν οἱ σοὶ γενάρχαι;”
 Ἐγὼ δὲ ποθῶν εὐπείθειαν δεικνύναι
 Οὐδὲν ὑπέκρυψ', ἀλλ' εἶπον αὐτῷ πάντα.
- 45 Ὁ δ' ὑψώσας τὰς ὄψεις ὀλίγον ἄνω,
 Εἶπεν· “Ἐχθροὶ τρομεροὶ βεβαίως ἦσαν
 „Ἐμοί, μερίδι τ' ἐμῇ κάμοις γενάρχαις·
 „Ἀλλὰ δις αὐτοὺς διεσκέδασα πάντας.”—
 —“Εἰ δις ἐδιώχθησαν, δις ἐπανῆλθον,”
- 50 Ἀπεκρίθην, “πάντοθεν συναγερθέντες·
 „Ἀλλ' οὐκ ἔμαθον οἱ σαυτοῦ τὴν σὴν τέχνην.”—
 Τότ' ἠγέρθη πρὸς τᾶκρα τάνοικτοῦ τάφου
 Σκιά τῆς ἄλλης ἐγγὺς μέχρις ὑπῆνης,

Ἀναστᾶς, ὡς ῥόμην, ἐπὶ γονάτων.

55 Περιέβλεψε περίξ, ὡς ἂν εἰ θέλων

Ἰδεῖν, εἰ τυχὸν σὺν ἐμοί τις ἦν ἄλλος.

Ἀλλ' ὅτε πᾶσαν ἀπώλεσεν ἐλπίδα,

Κλαίουσ' εἶπεν· “ Εἰ σὺ νῦν διέρχῃ ταύτην

„ Τὴν ζοφώδη φυλακὴν τῇ σῇ σοφίᾳ,

60 „ Ποῦ 'στιν υἱός μου ; καὶ σὺν σοὶ πῶς οὐκ
ἔστι ; ”

Καγὼ πρὸς αὐτόν· “ Οὐκ ἀπ' ἐμαντοῦ δεῦρο

„ Ἦλθον· ἤγαγέ μ' ὁ ' κείσε περιμένων,

„ Ὀν τάχ' οὐκ εἶχεν ἐν τιμῇ σὸς Γουίδος.”

Ἦ τε λαλιὰ καὶ τὸ τοῦ πάθους ὕφος

65 Αὐτοῦ τοῦνομα γνωστὸν κατέστησάν μοι

Διόπερ αὐτῷ σαφῶς ἀπεκρινάμην.

Αἵφνης ὀρθωθείς ἀντέκραξε· “ Πῶς εἶπας,

„ Εἶχεν ; ἐν τοῖς ζῶσι νῦν οὐκ ἔστιν ἔτι ;

„ Τὰς ὀψεις τ' αὐτοῦ γλυκὺ φῶς οὐ φαιδρύνει ; ... ”

70 Βραδύτητα δέ τινα παρατηρήσας

Εἰς ἣν ἐπόθει θερμῶς ἀπόκρισίν μου,

Ὑπτίως ἔπες', οὐκέτι φανεῖς ἔξω.

- Ὁ δ' ἄλλος μεγάθυμος, δι' ὃν ἐστάθην
 Πρῶτον, οὐδαμῶς μετέβαλε τὴν ὄψιν,
 75 Οὔτε λαιμὸν κινήσας, ἢ πλευρὰν κάμψας·
 “ Ἄλλ' εἰ,” τὸν πρῶτον εἶπ' ἀναλαβὼν λόγον,
 “ Ἐκείνοι κακῶς ἐξέμαθον τὴν τέχνην,
 „ Τοῦτ' ἀνιᾶ με πλεόν τοῦ τάφου τοῦδε.
 „ Πλὴν οὐ πεντηκοντάκισ ἐξαναλάμψει
 80 „ Ὅψιν ἢ τῇδε κυβερνώσα Κυρία,
 „ Καὶ γνώσῃ, τί πότ' ἐστὶν ἢ τέχνη 'κείνη.
 „ Εἴθε ποτ' εἰς τὸν γλυκὺν ἀνέλθοις κόσμον,
 „ Εἰπέ μοι, πῶς ὁ λαὸς ἐκείνος οὔτω
 „ Σκληροὺς κατὰ τῶν ἐμῶν τίθησι νόμους.”
 85 Καγὼ· “ Σφαγαὶ καὶ ῥοαὶ πολλῶν αἱμάτων,
 „ Αἱ διαφονίξασαι τὴν γῆν Ἀρβίας,
 „ Τοιάνδ' ἤνεγκαν ἐν ἐκκλησίᾳ ψῆφον.”
 Κεφαλὴν σείσας, ὑποστενάζων εἶπεν·
 “ Οὐκ ἤμην μόνος, οὔτ' ἂν βεβαίως ἄνευ
 90 „ Αἰτίας σὺν τοῖς ἄλλοις συνεπορεύθην.
 „ Ἄλλ' ἐγὼ μόνος, ὅτ' εἶδον ἐγνωκότας
 „ Πάντας κατεδαφίσαι τὴν Φλωρεντίαν,

„Ἡμυν' αὐτῇ τότ' ἀποκεκαλυμμένως.”

—“Εἴθ' ἄνεσιν εὔροι σὸν σπέρμα,” τότ' εἶπον

95 Ἐκλιπαρῶν, “λῦσόν μοι σύναμμα τόδε

„Τὸ συμπλέκον ἐνταῦθα τὴν ἐμὴν φρένα.

„Ἐοικεν, ὡς λέγουσιν, ὑμᾶς προβλέπειν

„Ἀπερ ὁ χρόνος σὺν ἑαυτῷ παράγει,

„Εἶναι τ' ἀγνώστας τῶν παρόντων πραγμάτων.”—

100 —“Βλέπομεν,” εἶπε, τὰ κείμενα μακρόθεν,

„Ὡσπερ ὁ τὴν ὄρασιν ἔχων ἀμβλείαν·

„Τόσον ἔτι φῶς Θεὸς ἡμῖν παρέχει.

„Ἀλλ' ὡς πρὸς τὰγγὺς καὶ τὰ τετελεσμένα

„Ἐκλείπει τὸ φῶς ἡμῖν· ἂν δ' ἀλλαχόθεν

105 „Μηδὲν μάθωμεν, ἀγνοοῦμεν τὰν κόσμον.

„Δύνασ' ἐννοεῖν νῦν, ὅτι νεκρὰ πᾶσα

„Ἔσεται παντάπασιν ἡμῶν ἡ γνῶσις,

„Ὅποταν κλεισθῇ τοῦ μέλλοντος ἡ θύρα.”—

Τότε μετανοήσας τὸ πραχθὲν σφάλμα

110 Εἶπον· “Ἐρεῖς νῦν ἐκείνῳ τῷ πεσόντι,

„Ὡς ἔτ' ἔστ' αὐτοῦ τὸ τέκνον ἐν τοῖς ζῶσιν·

„Εἰ δ' ἀποκριθῇν' αὐτῷ βραδὺς πρὶν ἡμην,

„Φράσον, ὅτι τοῦτ' ἐγένετο, διότι

„Ἐμελέτων ἦν ἔλυσας ἀπορίαν.”

115 Ἐπειδὴ δ' οὐμὸς Προστάτης μ' ἀνεκάλει,

Ἡρώτησα τὴν σκιὰν κατεσπενυσμένως,

Τίνες μετ' αὐτῆς συνέκειντ' ἐν τῷ τάφῳ.

Ὁ δ' εἶπε· “Σὺν χιλίοις καὶ πλέον κείμει

„Ὡδ', ἐν οἷς Φρεδερίκος ὁ δεύτερός τε

120 „Χὼ Καρδινάλις· τοὺς ἄλλους παραλείπω.”

Ἐπειτα κατεκλίθη· καγὼ τὸ βῆμα

Πρὸς τὸν ποιητὴν ἔτρεψα κἀνεπόλουν

Τοὺς ἀπειλητικούς μοι δοκοῦντας λόγους.

Ὁ δ' ἐκινήθη, καί μοι καθ' ὁδὸν εἶπε.

125 “Τί δοκεῖς οὕτω περιαλγής;” Ἐπεὶ τε

Πρὸς τοῦρώτημα δεόντως ἀπεκρίθην,

“Ἐν μνήμῃ τήρει τὰ κατὰ σοῦ ρηθέντα,

„Ὡς ἤκουσας,” ὁ σοφὸς διέταξέ μοι.

“Νῦν ὡδὶ βλέπε . . .” Καὶ τὸν δάκτυλον τείνας,

130 Εἶπεν· “Ὅτ' ὄψει τὴν γλυκεῖαν ἀκτῖνα

„Ἐκείνης, ἥς ὀφθαλμὸς καθορᾷ πάντα,

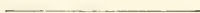
„Παρ' αὐτῆς γνώσῃ τὴν βίου σου πορείαν.”

Ἐπ' ἀριστερὰ τότε ἔτρεψε τὸν πόδα·
Καὶ τὸ τεῖχος λιπόντες ἔβημεν μέσῃν
135 Εἰς μονόπατον ἄγοντα πρὸς κοιλάδα,
ἣς ἰκνεῖτ' ἄχρῃς ἡμῶν ἡ δυσωδία.

Ω Δ Η Ι Α'.



Ἀναστασίου τάφος.—Περιγραφή τοῦ λοιποῦ μέρους
τοῦ Ἰδίου.



- Ἐπ' ἄκρας ὄχθης ὑψηλῆς, συγκειμένης
Ἐκ πετρῶν ἀπορρώγων μεγάλων κύκλῳ,
Ἀφίγμεθ' εἰς σωρείαν ἀλγεινοτέραν.
Ἐκεῖ δ' ἔνεκα τῆς φρικτῆς δυσωδίας,
5 Ἐκ τῆς βαθείας ἀνιούσης ἀβύσσου,
Ὅπισθεν τοῦ πώματος μεγάλου τάφου
Ἔστημεν· ἐπ' αὐτοῦ δὲ γράμματ' ἀνέγνων
Λέγοντ'· “Ἀναστάσιον Πάπαν φυλάττω
„ Ὅν ἔσυρ' ἔξω τῆς εὐθείας Φωτῖνος.”
10 —“Βράδιον ἡμᾶς καταβῆναι προσήκει,
„ Ἴν' ἐθισθῶμεν πρῶτον εἰς τὴν δυσώδη
„ Ἀποφοράν· εἴτα γὰρ οὐκ ἔσται βλάβη.”

- Ταῦτ' εἶπεν ὁ Προστάτης· ἐγὼ δὲ πάλιν
 “ Πρὸς ἀνταμοιβὴν εὐρέ, πῶς μὴ παρέλθῃ
 15 „ Ὅ καὶρὸς μάτην.” Ὁ δ' ἐπαναλαμβάνει·
 “ Ἴδου τί φρονῶ, τέκνον· ἐντὸς τῶν λίθων
 „ Τούτων τρεῖς εἰσι κυκλίσκοι διαφόρων
 „ Βαθμῶν ἕκαστος, οἷς διῆλθες ὁμοῖοι,
 „ Ἄπαντες μεστοὶ πνευμάτων καταράτων.
 20 „ Ἀλλ' ἵν' ἔπειτ' ἀρκῇ σοι μόνον ἡ θέα,
 „ Γνωῖθι, διὰ τί καὶ πῶς εἰσι δεσμῶται.
 „ Τὸ τέλος πάσης θεοστυγοῦς κακίας
 „ Ἔστ' ἀδικία, καὶ πᾶν τοιοῦτο τέλος
 „ Βιαιῶς ἢ δολίως τοὺς ἄλλους βλάπτει.
 25 „ Φύσει δ' ὦν ἀνθρώπινον κακὸν ὁ δόλος
 „ Μᾶλλον στυγητὸς ἐστὶ Θεῷ, καὶ πλέον
 „ Κάτω δόλιοι κεῖνται καὶ τιμωροῦνται.
 „ Πρῶτος κυκλίσκος ἐστὶν ὁ τῶν βιαίων.
 „ Ἀλλ' ὥς ἡ βία γίνετ' ἐπὶ προσώπων
 30 „ Τριῶν, εἰς περιβόλους τρεῖς διαιρεῖται
 „ Πρὸς Θεόν, πρὸς ἑαυτόν, πρὸς τὸν πλησίον
 „ Καὶ τάνηκοντα τούτοις βία τις χρῆται,

- „ Ὡς δι' ἐξηγήσεων σαφῶν μαθήσῃ.
 „ Φόνος βίαιος καὶ τραύματ' ὀδυνώδη
 35 „ Τοὺς πέλας ζημιοῦσιν· αὐτῶν δ' οὐσίας
 „ Ἐμπρησμοί, καταστροφαί, λεηλασίαι.
 „ Ὅθεν φονεῖς καὶ πάντες κακῶς ποιοῦντες,
 „ Ἐξολοθρευταὶ καὶ λησταί, τιμωροῦνται
 „ Ἰληδὸν ἐντὸς τοῦ πρώτου περιβόλου.
 40 „ Ἐαυτὸν βία κοῦσίαν αὐτοῦ βλάβαι
 „ Δύναται τις· διόπερ ἐν τῷ δευτέρῳ
 „ Περιβόλῳ δεῖ μετανοεῖν εἰς μάτην
 „ Τὸν ἑαυτὸν στεροῦντα τοῦ κόσμου ζώντων,
 „ Ἡ τὴν αὐτοῦ φθείροντα περιουσίαν,
 45 „ Καὶ κλαίειν ἀντὶ τοῦ γηθόσυνον εἶναι
 „ Δύναται χρῆσθαι βία τις πρὸς τὸ θεῖον
 „ Βλασφημῶν κἀρνούμενος Θεὸν ἰδίᾳ,
 „ Ἡ τὴν φύσιν παρορῶν καὐτῆς τὴν χάριν.
 „ Ὅθεν ὁ τρίτος περίβολος σφραγίζει
 50 „ Ταῦτῳ σημάντρῳ Σόδομα καὶ Καόρσαν
 „ Καὶ Θεὸν παρορῶντας ψυχῇ καὶ λόγοις.
 „ Δόλος, ἡ πάσης συνειδήσεως τύψις,

- „ Ἡ πρὸς βλάβην γίνεται τῶν πίστιν δόντων,
 „ Ἡ τινων, πρὸς οὓς οὐκ ὀφείλεται πίστις.
 55 „ Ῥήγνυσι τὸ δεύτερον εἶδος τοῦ δόλου
 „ Τὸν δεσμὸν μόνον τῆς φυσικῆς ἀγάπης·
 „ Ὡστε κυκλίσκος ὁ δεύτερος ἐγκρύπτει
 „ Ὑποκρισίαν, κολακείαν, κυβείαν,
 „ Σιμωνίαν, κιβδηλοὺς, κλέπτας, φηλήτας,
 60 „ Μαστροπούς, παρομοίας τ' ἀκαθαρσίας.
 „ Ὁ δ' ἄλλος δόλος λησμονεῖ τὴν ἀγάπην,
 „ Ἦν μὲν ἐμπνέει φύσις, ἀλλ' ἦν συσφίγγει
 „ Ὁ δεσμὸς προσωπικῆς ἐμπιστοσύνης·
 „ Ὅθεν εἰς τὸν ἔσχατον κυκλίσκον, κέντρον
 65 „ Τοῦ Σύμπαντος, ἔνθαπερ ὁ Δὺς ἐδρεύει,
 „ Πᾶς ὃς ἂν προδῶ φθαρήσεται αἰωνίως.”
 Κἀγώ· “ Προστάτα, καθαρῶς οἱ σοὶ λόγοι
 „ Σαφηνίζουσι διακριδὸν ἐκείνο
 „ Τὸ βάραθρον καὶ λαὸν τὸν ἐνοικοῦντα.
 70 „ Ἀλλ' εἰπέ μοι νῦν· οἱ τοῦ πηλώδους ἔλους,
 „ Οἳ τ' ἀπάγонт' ἀνέμῳ, πλήττονται τ' ὄμβρῳ,
 „ Οἳ τ' ἀντικρουόμενοι χαλεποῖς λόγοις,

- „ Πῶς οὐκ ἐν τῷ φλογερῷ τιμωροῦντ' ἄσται,
 „ Εἴπερ ὁ Θεὸς δι' ὀργῆς αὐτοὺς ἔχει ;
 75 „ Εἰ δὲ μή, πῶς πάσχουσιν ἀλλοιοτρόπως ; ”
 ‘Ο δ' εἶπέ μοι “ Διὰ τί τόσον πλανῶνται
 „ Αἱ σαὶ φρένες παρ' ὅ,τι δοκεῖς συνήθως ;
 „ Μήπως ἀλλαχοῦ τὸ σὸν πνεῦμα σκοπεύει ;
 „ Οὐ μέμνησαι τῶν λόγων, καθ' οὓς συμφώνως
 80 „ Τοῖς σῆς Ἠθικῆς κανόσι τρεῖς τῇ θείᾳ
 „ Θελήσει διαθέσεις εἶσ' ἐναντίαι,
 „ Ἀκρασία, κακία καὶ θηριότης ;
 „ Ὅπως τε πρὸς τὸν Θεὸν ἦττον προσκρούει
 „ Ἀκρασία, μομφῆς οὐσ' ἦττον ἀξία ;
 85 „ Εἰ συννοεῖς ἀκριβῶς τὴν γνώμην ταύτην,
 „ Καὶ διὰ μνήμης ἔχεις, τίνες ἐκείνοι,
 „ Οἵπερ οὐκ ἐνταῦθ', ἀλλ' ἄνω τιμωροῦνται,
 „ Ὅψει τότε, πῶς εἰσι κεχωρισμένοι
 „ Τῶν ᾧδ' ἐνόχων, καὶ πῶς σφυρηλατοῦνται
 90 „ Ἦττον ὑπὸ τῆς Θείας Δικαιοσύνης.” —
 —“³Ω φωστήρ, πᾶσαν ὄρασιν θεραπεύων
 „ Θολήν, σύ με φωτίζων εὐφραίνεις, ὥστε

- „Οὐχ ἦττον φίλον εἰδέναι μ' ἢ διστάζειν.
 „Μικρὸν ἐπάνελθε νῦν,” εἶπον, “ὀπίσω,
 95 „Ἐνθ' εἶναι φῆς μισητὴν τοκοληψίαν
 „Παρὰ τῷ Θεῷ, κάποιαν μου λῦσον.”
 Ὁ δέ· “Φιλοσοφία τοὺς μελετῶντας
 „Αὐτὴν ἐν πολλοῖς κεφαλαίοις διδάσκει,
 „Πῶς φύσις ἔλκει τὴν ἑαυτῆς πορείαν
 100 „Ἀπὸ θείου τε νοὸς καὶ θείας τέχνης.
 „Ἦν δὴ τὴν σὴν Φυσικὴν καλῶς διέλθης,
 „Εὐρήσεις οὐχὶ μετὰ πολλὰς σελίδας
 „Τὴν σαυτοῦ τέχνην, ὥς οἶόν τε, τῇ φύσει
 „Ὅπαδεῖν, ὥς μαθητῆς τῷ διδασκάλῳ
 105 „Ὡσθ' υἱωνὴ Θεοῦ τις ἔσθ' ἡ σὴ τέχνη.
 „Ἐκ δύο πηγῶν τούτων ἦν εἰς νοῦν φέρης
 „Τὴν ἐν ἀρχῇ Γένεσιν, δεῖ τοὺς ἀνθρώπους
 „Ἐξαντλεῖν τόν τε βίον καὶ τὴν οὐσίαν.
 „Ἐπεὶ δ' ὁ τοκογλύφος ἄλλως διάγει,
 110 „Τὴν φύσιν αὐτὴν καὶ τὴν ὀπαδὸν ταύτης
 „Προσβάλλει· καὶ γὰρ εἰς ἄλλον ἐλπίδ' ἔχει.—
 „Ἀλλ' ἔπου μοι νῦν· καιρὸς γὰρ τοῦ προβαίνειν·

„Οἳ τ' Ἰχθῦς φαίνοντ' ἐφ' ὀρίζοντος ἤδη·

„Ἡ δ' Ἀμαξά πᾶσ' ἐπὶ τοῦ Χώρου κείται·

115 „Κρημνοῦ δ' ἡ κατάβασις γίνεται 'κείθεν.'”

Ω Δ Η Ι Β'.



Ὁ ἑβδομος κύκλος, ἔχων τρεῖς διαιρέσεις διὰ τοὺς
βιαίους.—Μινώταυρος.—Οἱ Κένταυροι.—
Νέσσος.—Χείρων.—Οἱ κατὰ τῶν
ἄλλων βίαιοι.—Ὁ Φλεγέθων.



Ὁ τόπος, ἐνθ' ἦλθομεν τοῦ καταβῆναι
Τὴν ὄχθην, τὰ κεῖ τ' ἦσαν οὕτω τραχέα,
Ὡστε τὰς ὄψεις ἀπέτρεπεν ἡ θέα.
Ὡς ἐν τῇ πτώσει τῇ 'πὶ τάδε Τριδέντου
5 Συμβάσῃ μιᾷ τῶν πλευρῶν Ἀτισῶνος
Ἡ διὰ σεισμόν, ἡ τῆς γῆς ὑπενδούσης,
Ἡ 'κ τῆς ὄρους κορυφῆς εἰς τὸ πεδῖον
Ἀπορράγεισα πέτρα κρημνώδης οὕτως
Ἔσθ', ὥστ' ἄνωθεν οὐκ ἐνι καταβῆναι,
10 Τοιάδ' ἡ κατάβασις ἦν κρημνοῦ 'κείνου.
Ἄκρον δ' ἐπὶ τῆς πέτρας ἔκειτ' ἐκτάδην
Ταῖσχος τῆς Κρήτης, τέρας, ὃ συνελήφθη

- Ἐν τῇ τῆς ψευδοῦς βοῶς αἰσχυρᾷ γαστέρι.
 Ὡς δ' εἶδεν ἡμᾶς ἤρξαθ' ἑαυτὸν δάκνων,
- 15 Καθά τις, ὃν θυμὸς ἔνδον ἐμφλέγει.
 Πρὸς αὐτὸν οὐμὸς Σοφὸς ἔκραξεν· “Ἴσως
 „ Φρονεῖς ὧδ' εἶναι τὸν τῶν Ἀθηνῶν ἥρω,
 „ Τὸν ἐν τῷ κόσμῳ τὸν θάνατόν σοι δόντα.
 „ Ἐκποδῶν, κτῆνος, οὐκ ἦλθ' οὗτος ἐνθάδε
- 20 „ Κατὰ διδασκαλίαν τῆς ἀδελφῆς σου,
 „ Ἀλλ' ἔρχετ' ὀψόμενος τὰς σὰς βασάνους.”
 Ὡς ὁ τὰ δεσμὰ συγκαταθλάσας ταῦρος
 Καθ' ἣν στιγμήν βάλλεται θανατηφόρος,
 Σκοτοδιनिῶν πηδᾶ τῇδε κάκείσει,
- 25 Οὕτω τὸν Μινώταυρον εἶδον ποιοῦντα.
 Τότ' ἔκραξ' ὁ Προστάτης· “ Διάβα τάχει·
 „ Ἐν ᾧ μανιᾷ καλὸν σοι καταβῆναι.”
 Οὕτω κατεβαίνομεν ἐπὶ θημώνων
 Ἐκ περιφερῶν λίθων ὑπὸ τοὺς πόδας
- 30 Τῇ βαρύτητι τῇ ᾗ κυλινδουμένων.
 Καγὼ μὲν ἐσκεπτόμην· ὁ δ' εἶπε· “ Σκέπτῃ
 „ Ἴσως περὶ τῆς πέτρας τῆς φρουρουμένης

- „ Ὑπὸ τοῦ μανιῶντος, ὃν νῦν καθεῖλον
 „ Θέλω σ' εἰδέναι τοίνυν, ὅτι τὸ πρῶτον
 35 „ Ὅτε κατέβην εἰς βυθὸν Ἄδου τόνδε,
 „ Ἀπόρρωξ ἦδ' ἦν οὐπω συμπεπτωκυῖα.
 „ Ἀλλ', ἐὰν μὴ λανθάνω, μικρὸν πρὶν ἔλθῃ
 „ Ὅ τὴν μεγάλην λείαν τοῦ πρώτου κύκλου
 „ Ἐκ χειρῶν Διτὸς ἀρπάσας, ἣ ῥῶξ ἦδε
 40 „ Ἐσείσθη πανταχόθεν τοσοῦτο σφόδρα,
 „ Ὡστε, καθὰ σκέπτομαι, τὸ πᾶν ἡσθάνθη
 „ Τὸν ἔρωτα, δι' οὐπερ, ὥς ἔστι δόξα,
 „ Συχνῶς εἰς χάος ὁ κόσμος μετεβλήθη.
 „ Τότε δ' ἡ παλαίφατος ἀπόρρωξ αὕτη
 45 „ Ἐπεσεν ὧδε, προσέτι τ' ἀλλαχόθι.
 „ Ἀλλ' εἰς κοιλάδα βλέψον· ἐγγὺς γὰρ ἔστιν
 „ Ὅ τῶν αἱμάτων ῥύαξ, ἔνθ' οἱ τοὺς ἄλλους
 „ Βία βλάπτοντες δεινῶς βράζουσι πάντες.”
 Ὡ πάθος ἀπληστίας, ὀργῆς παράνου,
 50 Τὸ κεντοῦν ἡμᾶς ἐν βραχεὶ βίῳ τῷδε,
 Ἴν' αἰωνίως εἰς αἵματα βυθίζῃς !
 Εὐρεῖαν τότε κεκυρτωμένην τάφρον

Εἶδον, τὴν πᾶσαν κυκλοῦσαν πεδιάδα,

Καθὼς ὁδηγὸς οὐμὸς προέλεγέ μοι.

55 Μέσον δὲ ταύτης καὶ τοῦ κρημνοῦ κατ' ἴλην

Διέτρεχον Κένταυροι, φέροντες τόξα,

᾽Ως ἔπραττον ἐν κόσμῳ κυνηγετοῦντες.

᾽Ως δ' εἶδον ἡμᾶς καταβαίνοντας, πάντες

Ἐπέσχον, καὶ τρεῖς ἀπέστησαν τῆς ἴλης

60 Σὺν τόξοις καὶ βέλεσιν ἐξηρτυμένοις.

Εἷς δ' ἔκραξε μακρόθεν· “Ἐπὶ βασάνῳ

„ Τίνι καταβαίνοντες ἔρχεσθ' ἐκείσε ;

„ Λέγετε πόθεν· ἄλλως, τὸ βέλος ρίπτω.”

Προστάτης δ' ἐμὸς εἶπεν· “Ἐροῦμεν τοῦτο

65 „ Τῷ Χείρωνι σύνεγγυς ἡμεῖς αὐτίκα·

„ Κακὴν θέλησιν αἰείποτε δεικνύεις.”

Εἶθ' ἤψατό μου λέγων· “ Νέσσος ἔσθ' οὗτος,

„ Ὁ θανὼν καλῆς χάριν Δηϊανείρας,

„ Αὐτός τ' ἀπηνῶς ἑαυτὸν ἐκδικήσας.

70 „ Ὁ δ' ἐν τῷ μέσῳ, τὸ στήθος αὐτοῦ βλέπων,

„ Ὁ Χείρων ἐστίν, ὁ τροφὸς Ἀχιλλέως.

„ Ὁ δ' ἄλλος Φόλος, ὅστις ἦν ὀργῆς πλήρης.

- „ Περὶ τὴν τάφρον ἔρχονται μυριάδες,
 „ Τοξεύοντες τὰς ψυχὰς τὰς ἐν αἱμάτων
 75 „ Ῥύακι παραβάσας τοὺς ποινῆς ὄρους.”
 Ὡς δ' ἐγγὺς ἦμεν τῶν ὠκέων τεράτων,
 Χείρων ἔλαβε βέλος, καὶ τῇ γλυφίδι
 Τὰ γένει' ἔσυρ' ὀπισθεν σιαγόνων,
 Καὶ στόμ' ἀνοίξας εὐρὺ λέγει τοῖς ἄλλοις·
 80 “ Παρετηρήσατ' ἄρα, πῶς ὁ κατόπιν
 „ Ἐρχόμενος κινεῖ πᾶν, ὅτου θιγγάνῃ ;
 „ Ἄλλ' οἱ πόδες τῶν νεκρῶν οὐ δρῶσιν οὕτως.”
 Ὁ δ' ἐμὸς Ἄρχων, ὡς ἦν ἐγγὺς τοῦ στήθους,
 Ὡπερ αἱ δύο συναρμόζονται φύσεις,
 85 Ἀπεκρίθη πρὸς αὐτόν· “ Ναὶ μέν, ζῶν οὗτος·
 „ Ἄλλ' ὀφείλω τήνδ' αὐτῷ δεῖξαι κοιλάδα.
 „ Ἡμᾶς πρὸς τοῦτ' ἀνάγκη πείθει, κοῦ' τέρψις.
 „ Ἡ Δεῖν' ἀλληλουϊὰ ψάλλειν λιπούσα,
 „ Τὸ νέον τοῦτο χρέος ἐπέβαλέ μοι.
 90 „ Οὐ ληστής οὗτος, οὔτ' ἐγὼ ψυχὴν φλαύρα.
 „ Ἄλλ' ἄγε πρὸς ἀρετῆς, δι' ἣν εὐθύνω
 „ Τὰ βήματά μου δι' ὁδοῦ τῆςδ' ἀγρίας,

- „ Ἡμῖν τινα δὸς τῶν σῶν, ὃς ὁδηγήσει,
 „ Δείξει τ' ἐνθ' ἐστι τοῦ ῥύακος ὁ πόρος,
 95 „ Καὶ τόνδ' ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ῥάχεως ἄξει·
 „ Οὐ γὰρ πνεῦμ' ἐστι βαδίζον δι' αἆρος.”
 Τότε δ' ὁ Χείρων ἐστράφη δεξιόθεν,
 Τῷ Νέσσω τ' εἶπεν· “ Ἐπίστρεψον, ὁδήγει,
 „ Καὶ κατὰ λόχων ἄλλων τούτοις ἀμύνου.”
 100 Ἄπιμεν σὺν τῇ πιστῇ νῦν συνοδίᾳ
 Παρὰ τὸ χεῖλος ἐψάνης ἐρυθρόχρου,
 Ἐνθ' οἱ ζέοντες ἔκραζον ὀξυφώνως,
 Βεβυθισμένοι τ' ἦσαν ἄχρῃς ὀφρύων.
 Ὁ δὲ Κένταυρος εἶπεν· “ Οἶδ' αἰμοβόροι
 105 „ Ἀρπαξίβιοί τ' εἰσι τύραννοι πάντες,
 „ Τὰς ἀσπλάγχνους ἐαυτῶν θρηνοῦντες πράξεις.
 „ Ὡδ' Ἀλέξανδρος, Διονύσιος κείσε,
 „ Ὁ Σικελίαν μακρὸν λυπήσας χρόνον·
 „ Ὁ δὲ μελανότριχον μέτωπον ἔχων
 110 „ Ἀζελήν ἐστιν· ὁ ξανθοκόμης ἄλλος
 „ Ὀβίζος Ἔστης, ὅν, ὥς ἀληθὲς φήμη,
 „ Ἰδῖος υἱὸς ἐφόνευσ' ἐν τῷ κόσμῳ.”

‘Ο δὲ Ποιητής, πρὸς ὃν ἐστράφην, εἶπε·

“ Νῦν ὅδ’ ἔστω σοι πρῶτος, ἐγὼ ’ν δευτέροις.”

115 ‘Ο δὲ Κένταυρος ἀπέβλεψέ τι πρόσω

Εἰς τοὺς ἐκ τοῦ βράζοντος αἰμώδους ρείθρου

’Εξέρχεσθ’ εἰκότας ἄχρι τραχήλου.

Σκιὰν ἡμῖν ἔδειξε πλευρόθεν μόνην

Λέγων· “ Οὗτος ἐν Θεοῦ ναῶ καρδίαν

120 „’Ενέπειρ’ ἀνδρὸς σεπτοῦ νῦν ἐν Ταμέσει.”

Εἶτ’ εἶδον ἄλλους, οἱ τοῦ ρύακος ἔξω

Εἶχον κεφαλὴν, πρὸς δὲ καὶ θώραχ’ ὅλον·

’Εγὼ δὲ πολλοὺς ἀνεγνώρισα τούτων.

’Ην δὲ ταπεινούμενον τὸ ζέον αἶμα

125 Βαθμηδόν, ἕως ἐκάλυπτε τοὺς πόδας·

Καὶ τὸν ρύακα διέβημεν ἐκεῖθεν.

“ Ὡς ἐκ τοῦ μέρους τούτου σὺ δὴ νῦν εἶδες

„ Τὸν ρύακ’ ἀεὶ σμικρυνόμενον βάδην,”

Εἶπε Κένταυρος, “ εἰδέναι βούλομαί σε,

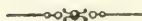
130 „ Ὅπως ἐξ ἄλλου πρὸς τὰ κάτω τὸ βάθος

„ Αὐτοῦ μᾶλλον ἔτ’ αὐξάνον ἀφικνεῖται,

„ Ἐνθα στένειν προσήκει τὴν τυραννίαν.

- „'Εβύθισ' ἐκεῖ Θεία Δικαιοσύνη
 „'Αττίλαν, ὃς ἐγένετ' ἐν τῇ γῇ μάστιξ,
 135 „Πύρρον καὶ Σέξτον· ἐκεῖ τε δι' αἰῶνος
 „Δάκρυ' ἀποσπᾶ ρέοντ' εἰς ζέον αἶμα
 „'Ρενείρου τοῦ Κορνέτου, 'Ρενείρου Πάζου,
 „Τῶν ἐν ὁδοῖς πραξάντων μακρὰς δηώσεις.”
 Τὸν πόρον δ' ἐπιστρέφων διέβη πάλιν.

Ω Δ Η Ι Γ'.



Οἱ καθ' ἑαυτῶν βίαιοι.—Ὁ δρυμῶν τῶν αὐτοχείρων.—

Αἱ Ἄρπυιαι.—Πέτρος τῶν Βοινιῶν.—Δάνος.—

Ἰακῶβ Σαντανδρέας.

Οὐκ ἔφθη Νέσσος ἐπανακάμψας πέραν,

Καί τινος ἐντὸς εὐρέθημεν δρυμῶνος,

Ἐνθ' ὁδῶν οὗτ' ἀτραπῶν ὑπῆρχεν ἶχνος·

Οὐ φύλλα πράσιν', ἀλλὰ χροιάς ζοφώδους·

5 Οὐ λείοι κλῶνες, ἀλλὰ στρεβλοὶ κῶζώδεις·

Οὐκ ἀκρόδρυ', ἀλλ' ἄκανθαι φαρμακίδες.

Οὐκ ἔχουσ' οὕτω στρυφνὰς καὶ πυκνὰς βάτους

Ἄγριοι θῆρες, οἱ μισοῦντες τὰς μέσον

Κορνέτου καὶ Καικίνης ἡμέρους γαίας.

10 Ὡδ' Ἄρπυιαι δυσειδεῖς γυπὰς ποιοῦνται,

Αἱ διώξασαι τοὺς Τρῶας ἐκ Στροφάδων,

Τὴν δεινὴν αὐτοῖς προφητεύσασαι μοῖραν·

Εὐρέα πτερά, λαιμόν τ' ὄψιν τ' ἀνθρώπου

Ἐχουσι· γαμφώνυχες, εὐρυγαστῆρες,

- 15 Θρηνηφοδοῦς ἄνω τῶν ἀλλοκότων δένδρων.
 Ὁ δὲ Προστάτης· “ Πρὶν χωρήσωμεν πρόσω,
 „ Ἰσθ’ εἶναί σ’ ἔνδον τοῦ δευτέρου κυκλίσκου,”
 Ἦρξατο λέγων, “ ἔσεσθαί σέ τε μέχρις
 „ Εἰς τοὺς φρικώδεις ἀφίκη ψαμαθῶνας.
- 20 „ Νῦν βλέπε καλῶς, καὶ τοιαῦτά τιν’ ὄψει,
 „ Οἷά σ’ ἀπιστεῖν ἐμοῖς ἐποίει λόγοις.”
 Ἦκουον πανταχόθεν θλιβεροὺς γόους,
 Ἀλλ’ ἐβλεπον οὐδένα ποιοῦντα τοῦτο·
 Ὡστ’ ἐμβεβροντημένος ὅλος ἰστάμην.
- 25 Ὡς νομίζοντα μ’ ἐνόμιζε, νομίζω,
 Τοσαύτας φωνὰς ἐξέρχασθ’ ἐκ πνευμάτων
 Ὑπὸ τοὺς κορμούς δι’ ἡμᾶς κρυπτομένων.
 Εἶπ’ οὖν ἐμοὶ Προστάτης· “ Ἐὰν κλαδίσκον
 „ Τινὰ θραύσης ἐξ ἑνὸς τῶν δένδρων τούτων,
- 30 „ Αὐτίκα τοὺς σουὺς λογισμοὺς μεταλλάξεις.”
 Τότε τὴν χεῖρ’ ἐκτείνας μικρόν τι πρόσω,
 Ἀπέκοψα μεγάλης βάρους κλαδίον·
 Ὁ δὲ κορμὸς ἔκραξε· “ Τί με συντρίβεις;”
 Ὡς δ’ ἐκ ῥοῆς αἵματος κατέστη μέλας,

- 35 Ἀναλαβὼν ἐκραξε· “Τί με σπαράττεῖς ;
 „ Οὐδὲν αἴσθημα σὺ συμπαθείας ἔχεις ;
 „ Ἦμεν ἄνθρωποι, νῦν δ' ἐσμὲν κορμοὶ δένδρων·
 „ Μᾶλλον ἂν φιλέλεος ἦ σὴ χεὶρ εἴη,
 „ Εἴπερ εἰημέν ποτε ψυχαὶ δρακόντων.”
- 40 Ὡς δαλὸς χλωρὸς καϊόμενος ἐξ ἄκρου
 Ἐνὸς φαίνεται στενάζων ἐκ θατέρου,
 Κὰκ τῆς ἀέρος διαφυγῆς συρίζει,
 Οὕτως ἐξήρχετ' ἐκ τοῦ κλάδου συγχρόνως
 Αἶμα καὶ λόγοι· καγὼ τὸν κλάδον ρίψας,
- 45 Ἔμειν' ὥσπερ ἄνθρωπος ἐπτοημένος.
 “Εἴπερ ἐπίστευ' οὗτος, πρὶν ἢ σε βλάβῃ,”
 Εἶπεν ὁ Σοφός, “ὦ ψυχὴ τετρωμένη,
 „ Ὅ,τι ποτ' ἐν τοῖς ἐμοῖς ἀνέγνω μέτροις,
 „ Οὐκ ἂν ἔτειν' ἐπὶ σὲ βλαβεράν χεῖρα.
- 50 „ Ἀλλ' αὐτὸς ἐγώ, πρᾶγμα δύσπιστον ὅλως !
 „ Προὔτρεψ' αὐτὸν εἰς τοῦργον, ὃ καὶ λυπεῖ με.
 „ Εἰπέ δ' αὐτῷ νῦν, τίς εἶ, κάμοιβῆς χάριν
 „ Ἀναμνήσει σὴν φήμην, ὅτ' ἐπιστρέψει,
 „ Ὡς αὐτῷ θέμις, εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον.”

- 55 Ὁ κορμός· “Θέλω γὰρ οὕτω τοῖς σοῖς γλυκέσι
 „ Λόγοις, ὥστ’ οὐ δύναμαι σιγαῖν· ἀλλὰ μοι
 „ Σύγγνωτ’, εἰ ποθῶ μικρὸν διαλεχθῆναι.
 „ Εἴμ’ ἐκεῖνος, ὃς εἶχον ἄμφω τὰς κλεῖδας
 „ Καρδίας Φρεδερίκου, κἀνέτως οὕτως
- 60 „ Ἐστρεφον αὐτάς, ἀνοίγων τε καὶ κλείων,
 „ Ὡστ’ ἀποκρύφω ἀντοῦ πάντας ἀπειργον.
 „ Οὕτω τε πιστῶς τοῦνδοξον ἐξεπλήρουν
 „ Ὑπούργημ’, ὥστ’ ὤλεσα παλμοὺς καὶ φλέβας.
 „ Ἡ τοὺς μοιχίους ὀφθαλμοὺς τοῦ μελάθρου
- 65 „ Καίσαρος οὐ ποτ’ ἀποσπάσας’ ἐταῖρα,
 „ — Κοινὸς τῶν αὐλῶν θάνατος καὶ κακία!—
 „ Ἐξῆψε τὰς καρδίας κατ’ ἐμοῦ πάντων
 „ Οἱ δ’ ἐξαφθέντες τὸν Αὐγουστον ἐξῆψαν
 „ Καὶ δὴ τὰς τιμὰς τὸ πένθος διεδέχθη.
- 70 „ Ἐξ ἀγανακτήσεως τόθ’ ἡ ψυχὴ μου,
 „ Τὴν ὕβριν τῷ θανάτῳ φυγεῖν ζητοῦσα,
 „ Ἀδικὸν τέλος ἔδωκέ μοι δικαίῳ.
 „ Μὰ τὰς νεαρὰς ρίζας τοῦ δένδρου τούτου,
 „ Ὅμνυμ’ ὑμῖν, οὐδέ ποτ’ ἔλυσσα πίστιν

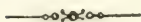
- 75 „ Πρὸς τὸν ἀξιότιμον ἐμὸν αὐθέντην.
 „ Ἦν τις δ' ἐξ ὑμῶν εἰς κόσμον ἐπιστρέψῃ,
 „ Ἀμυνάτω τὴν ἐμὴν μνήμην, ἔτ' οὖσαν
 „ Ὑπὸ τὴν πληγὴν, ἣν ἐπήνεγκε φθόνος.”
 Μικρόν τι μείνας, “Ὡς σιωπῶν τυγχάνει,”
- 80 Ὁ Ποιητὴς εἶπέ μοι, “ μὴ χρονοτριβίῃ,
 „ Ἀλλ' ὁμίλει, κ' εἰ τί σοι φίλον ἐρώτα.”
 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “ Σὺ γε μᾶλλον πυνθάνου,
 „ Εἴ τι νομίζεις σύμφορον ἔσεσθαί μοι·
 „ Ἀμνηχανῶ γάρ, συγκινηθεὶς ἐξ οἴκτου.”
- 85 Τότ' αὐτὸς εἶπε· “ Τὴν σὴν αἵτησιν οὗτος
 „ Ἐκπληρώσει μὲν προθύμως· σὺ δ', ὦ πνεῦμα
 „ Δέσμιον, εἰ σ' ἀρέσκει, λέγε προσέτι,
 „ Πῶς ἂρ' ἡ ψυχὴ συνδέεται τοῖς ὄζοις
 „ Τούτοις, καὶ λέγ' ἐπ' ἴσης, εἰ δυνατόν σοι,
- 90 „ Εἴ τις ποτ' ἀπηλλάχθη τῶν μελῶν τούτων.”
 Τότ' ἐφύσησ' ὁ κορμὸς ἰσχυρῶς, κᾶτα
 Μετετράπη τὸ φύσημ' εἰς λέξεις τάσδε.
 “ Ὑμῖν ἀποκρινοῦμαι διὰ βραχέων.
 „ Ὅταν ἐξέλθῃ θηριώδης ψυχὴ τις

- 95 „Τοῦ σώματος ἐαυτῆς αὐτοχειρία,
 „ Αὐτὴν εἰς κύκλον ἔβδομον πέμπει Μίνως·
 „ Πίπτει δ' ἐν τῷ δρυμῶνι, καθὼς ἂν τύχη.
 „ Ἄλλ' ἔνθαπερ ἔρριψεν αὐτὴν ἡ Μοῖρα,
 „ Ἐκεῖ βλαστάνει, καθὰ κόκκος ὀλύρας·
- 100 „ Φύεται θάμνος, εἶτα δ' ἄγριον δένδρον·
 „ Αὐτοῦ δ' Ἄρπυιαι βοσκόμεναι τὰ φύλλα
 „ Ἀλγηδόνας ποιοῦσιν, ἀλγεινά θ' ἔλκη.
 „ Ἐξομεν δ' ἡμέτερον, ὥς ἄλλοι, σῶμα·
 „ Ἄλλ' οὐδεὶς ἡμῶν ἐνδύσεται αὐτὸ πάλιν·
- 105 „ Ὁ γὰρ αὐτοῦ τις ἀφείλ', ἔχειν οὐ θέμις.
 „ Συροῦμεν δ' ὧδε τὰ σώματα, κὰν τούτῳ
 „ Κρεμάμεν' ἔσται τῷ λυπηρῷ δρυμῶνι,
 „ Ἐκαστον εἰς τῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὸ δένδρον.”
 Ὡς δ' ἡκούομεν αὐτοῦ παρὰ τῇ βάτῳ,
- 110 Δοκοῦντες ὥς ἐμελλεν ἄλλο τι λέγειν,
 Αἰφνης ἐξεπλάγημεν ἔκ τινος κρότου
 Παραπλησίῳ τῷ τῶν κυνηγεσίῳ,
 Ὅτ' ἄγριον σὺν στίφῳ κυνῶν διώκει,
 Κἀκούεται πάταγος ζώων καὶ κλάδων.

- 115 Ἴδου δὲ δύο πρὸς τὰριστερὸν μέρος,
 Γυμνοὶ καὶ δεδρυμμένοι, τρέχοντες σφόδρα,
 Ὡστε συνθλᾶσθαι τὰ πάντ' ἐν τῷ δρυμῶνι·
 Κράζει δ' ὁ πρῶτος· “ Νῦν ἔρχου, θάνατ', ἔρχου.”
 Ὁ δ' ἕτερος ὡς δοκῶν βραδύνειν ἄγαν,
- 120 Ἐκραξε· “ Λάνε, τοὺς πόδας ὠκείς οὕτως
 „ Οὐκ εἶχες ἐν ταῖς Τόππου πεζομαχίαις.”
 Καταληφθεὶς δὲ πιθανῶς ἀπνευστία,
 Προσέφυγεν εἰς θάμνον, ᾧ συνεπλέχθη.
 Ὡς δ' ὀπισθεν αὐτῶν ἦν ὁ δρυμὼν πλήρης
- 125 Κυνῶν μελαινῶν, λυσσωδῶν, ἄλλομένων,
 Ὡς λαγοθῆραι δεσμῶν ἀπολυθέντες,
 Ἐδακον ὁδὰξ τὸν ἐκεῖ προσφυγόντα,
 Κατεσπάραξαν τ' αὐτὸν εἰς μέρη τμήδην,
 Μακράν τ' ἔσυραν αὐτοῦ τάλγουντα μέλη.
- 130 Τότ' ἐλάβετο τῆς χειρὸς ὁ Προστάτης
 Καὶ τοῦ θάμνου πλησίον ὠδήγησέ με,
 Τὰς αἰμοφύρτους πληγὰς θρηνοῦντος μάτην.
 “ Ἰάκωβ,” ἐκραύγαζεν, “ ὁ Σαντανδρέα,
 „ Πρὸς τί παρ' ἐμὲ σκέπην εὐρήσων ἡλθες ;

- 135 „Δι' ἀμαρτίας τὰς σὰς ἐγὼ τί πταίω ;”
 Ἐγγὺς δ' αὐτοῦ προσελθὼν οὐμὸς Προστάτης
 Εἶπε· “ Τίς ἦσθα, καὶ διὰ πληγῶν τόσων
 „ Ἀλγεινοὺς σὺν αἵματι λόγους ἐρεύγῃ ;”
 Αὐτὸς δ' εἶπεν· “ ὦ ψυχαί, τὸν ὀδυνώδη
 140 „ Ἰδεῖν ἐλθοῦσαι σπαραγμόν, ὅστις ἦδη
 „ Τῶν ἐμῶν φύλλων ἐχώρισέ με, ταῦτα
 „ Συλλέξατε νῦν παρὰ τῷδε τῷ θάμνῳ.
 „ Ἦμην πόλεως, ἣ τὸν πρῶτον προστάτην
 „ Μετέβαλ' εἰς βαπτιστήν· ἀνθ' ᾧ ἐκεῖνος
 145 „ Ἀεὶ μηχαναῖς ἀθλίαν καταστήσει.
 „ Εἰ μὴ δ' ἔμενεν ἐπὶ γεφύρας Ἄρνου
 „ Ἐτι θέα τις ἐκείνου σωζομένη,
 „ Οἱ πάλιν αὐτὴν οἰκίσαντες πολῖται
 „ Ἐπὶ τῶν τεφρῶν, ἅς κατέλιπ' Ἀττίλας,
 150 „ Μάτην ἂν ἀνέλαβον τοσοῦτους πόνους.
 „ Ἀγχόνην μοι τοὺς οἴκους ἐποίησάμην.”

Ω Δ Η ΙΔ'.



Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ βίαιοι.— Ἡ καίονσα ἄμμος καὶ
ὁ πύρινος ὄμβρος.— Ὁ Καπανεύς.— Ἡ πηγὴ
τῶν τεσσάρων τοῦ Ἰδου ποταμῶν.

-
- Ἐκ συμπαθείας πρὸς τὴν φίλην πατρίδα
Συλλέξας τὰ σποράδην πεσόντα φύλλα,
Ἀπέδωκα τῷ βραγχῶς ἤδη φωνοῦντι.
Κεῖθεν ἀφίγμεθ' εἰς χῶρον, ὃς χωρίζει
5 Τὸν περίβολον τὸν δεύτερον τοῦ τρίτου,
Ἐνθ' ἔργ' ἦν ἰδεῖν φρικτὰ δικαιοσύνης.
Λέγω πρὸς ἐξήγησιν τῶν νέων τούτων
Πραγμάτων, ὡς ἤλθομεν εἰς πεδιάδα
Ἔσαεὶ φυτοῦ παντὸς ἐστερημένην.
10 Ταύτην περιστοιχίζει στεφάνου δίκην
Ὁ λυπρὸς δρυμῶν, ὡς τοῦτον λυπρὰ τάφρος.
Ἔστημεν ἐπὶ ποδὸς ἐκεῖ πρὸς τᾶκρα·
Τοῦδαφος ἦν ἐκ ξηρᾶς καὶ λεπτῆς ἄμμου,
Οὐχ ἐτέρας φύσεως, ἀλλ' οἷαν ἤδη

15 Διεπάτησαν οἱ τοῦ Κάτωνος πόδες.

Ὡς Θεία Δίκη, πῶς φοβεῖσθαι σ' ὀφείλει
 Πᾶς ἄνθρωπος, ὅς ποτ' ἂν ἀναγνοὺς τύχη
 Τὰ τοῖς ἐμοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμφανισθέντα !
 Ψυχῶν γὰρ γυμνῶν εἶδον πολλὰς ἀγέλας,

20 Λίαν μὲν δεινοπαθῶς θρηνούσας πάσας,
 Διάφορος δ' ἐκάσταις ἐτέθη νόμος.

Αἱ μὲν ὑπτίως ἔκειντο, τινὲς δ' ἄλλαι
 Ἐκάθηντο συμμίγδην ὀκλαδὸν πᾶσαι·
 ἑτεραι δ' ἐβάδιζον ἀδιαλείπτως.

25 Αἱ πέριξ βαδίζουσαι πλείονες ἦσαν,
 Ὅσαι δ' ἐν ταῖς βασάνοις ἔκειντ', ἐλάττους·
 Ἀλλ' εἶχον γλῶσσαν πρὸς λύπην λαλιστέραν.
 Ἐπὶ τοῦ ψαμαθῶνος παντὸς βραδέως
 Εὐρεῖαι κατέπιπτον φλογῶν τολύπαι,

30 Ὡς νηνεμῆς νιφάδες εἰς τὰς Ἀλπεῖς.
 Οἷασπερ Ἀλέξανδρος ἐν θερμαῖς χώραις
 Ἰνδιῶν εἶδεν ἐπὶ τῶν στρατευμάτων
 Φλόγας πιπτούσας μέχρι γῆς ἀνημμένας,
 Ὡστε τῷ στρατῷ λακπατεῖν ἐπιτάξαι

- 35 Τοῦδαφος, ὅπως τὸ πῦρ κατασβεσθείη
 Ῥᾶον, ἐφ' ὅσον ἔμενεν ἔτι μόνον,
 Τοιᾶδ' ἢ πτῶσις φλογῶν ἦν αἰωνίων.
 Ἡ δ' ἄμμος ἐξήπτετο, καθάπερ ὕσκα
 Ὑπὸ χάλυβα, τὴν βάσανον διπλοῦσα.
- 40 Ἀκαταπαύστως τὰς ταλαιπώρους χεῖρας
 Ἀνετίνασσον νῦν ἔνθεν, νῦν ἐκεῖθεν,
 Ἐκάστην νέαν ἀποσειύουσαι φλόγα·
 Ἐγὼ δ' ἠρξάμην· “ Προστάτα, σύ γ' ὁ πάντα
 ,, Νικήσας, ἐκτὸς τῶν τολμηρῶν δαιμόνων
 45 ,, Τῶν ἀντιστάντων ἡμῖν πρόσθεν τῆς πύλης,
 ,, Τίς ἔσθ' ὁ μέγας, ὃς οὐ δοκεῖ φροντίζων
 ,, Περὶ τοῦ πυρός, ἀλλὰ λυσσόων κείται,
 ,, Ὡστ' οὐκ ἐμάλαξ' αὐτὸν ὁ φλογῶν ὄμβρος;”
 Αὐτὸς δ' ἐκείνος, ὡς ἔοικ', ἐννοήσας,
 50 Ὡς αὐτοῦ πέρι τὸν Ἠγήτορ' ἠρώτων,
 Ἐκραξ'. “ Εἰμὶ νῦν νεκρός, οἷος ζῶν ἤμην.
 ,, Κὰν Ζεὺς ἐπείγῃ τὸν ἑαυτοῦ χαλκέα,
 ,, Οὐ τὸν ὄξυν κεραυνὸν λαβὼν ὀργίλως
 ,, Ἐβαλε μ' ἐν ἐσχάτῃ ζωῆς ἡμέρᾳ

- 55 „ Κὰν ἀμοιβαδὸν τοὺς μέλανας ἐργάτας
 „ Ἐργοδιωκτῇ τῆς Αἰτναίας καμίνου,
 „ Ὡς ποτ' ἔπραξεν ἐν τῇ Φλεγραία μάχη
 „ Κράζων· “ “Ἡφαιστε, βοήθει δῆ, βοήθει!”
 „ Κὰν τ' ἐπ' ἐμέ τοξεύσῃ βέλεσι πᾶσιν,
- 60 „ Οὐκ ἂν ἐκδικήσεως χαρμονὴν ἔξοι.”
 Τότ' εἶπεν οὐμὸς Ἠγήτωρ μετὰ σθένους,
 Ὅπως οὐ πάποτ' ἤκουσ' αὐτοῦ λαλοῦντος·
 “ὦ Καπανεῦ, δι' αὐτὴν τὴν ἄκαμπτόν σου
 „ Ἀλαζονείαν οὔτω σκληρῶς νῦν πᾶσχεις·
- 65 „ Οὐ γὰρ ἔστι βάσανος, πλὴν τῆς σῆς λύσσης,
 „ Μᾶλλον ἀξία τῆς σῆς μανίας ἄλλη.”
 Εἶτα πρὸς ἐμέ στραφεῖς ἠπιοφρόνως
 Εἶπεν· “Ὅδ' ἦν εἰς τῶν ἐπτά βασιλέων
 „ Τῶν ἐπὶ Θήβας, ἔχων καὶ δοκῶν ἔχειν
- 70 „ Ἀσεβῇ πρὸς τὸ θεῖον ὑπεροψίαν·
 „ Ἀλλ', ὥς αὐτῷ νῦν εἶπον, τὴν αὐτοῦ λύσσαν
 „ Ἐσχηκεν ὧδε νῦν ποινὴν ἀποχρῶσαν.
 „ Ἀλλ' ἔπου μοι νῦν, ὄρα τε μὴ τοὺς πόδας
 „ Ἐπὶ τῆς αἰθομένης τυχὸν θῆς ἄμμου·

75 „'Αλλ' ἐγγὺς ἀεὶ τοῦ δάσους αὐτοὺς ἔχε.”

Διὰ σιγῆς ἤλθομεν ἔνθ' ἀναβλύει

Ἐκτὸς τοῦ δρυμοῦ μικρὸν ποτάμιόν τι,

Οὔτινος ἡ ῥυθρότης ἔτι φρικοῖ με.

Οἶος δ' ὁ ῥύαξ ῥέει τοῦ Βουλικάμου,

80 Ὅνπερ ἑαυταῖς διανέμους' αἱ πόρναι,

Οὕτως ἔρρεεν αὐτὸ διὰ τῆς ἄμμου.

Αὐτοῦ δ' ἡ κοίτη καὶ τὰ πλευρώματ' ἄμφω

Τό τ' ἐκτὸς χεῖλος ἦσαν ὅλως ἐκ λίθου·

Ἐνόησα δ' ἡμᾶς δεῖν περᾶν ἐκείθεν.

85 “Ἐκ πάντων ἄλλων, ὅσα κατέδειξά σοι,

„Ἐξ οὐπερ εἰσῆλθομεν διὰ τῆς πύλης,

„Δί' ἧς οὐδενὶ κωλύετ' εἰσιέναι,

„Οὐδὲν τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς ἦν τόσου λόγου

„Ἀξιον, ὅσον τὸ ποτάμιον τοῦτο,

90 „Οὔτινος ἔνδον σβέννυνται φλόγες πᾶσαι.”

Τοιοῖδ' ἦσαν οἱ λόγοι τοῦμοῦ Προστάτου.

Ἐμοῦ δὲ δεηθέντος, ὅπως πληρώσῃ

Ἄν ταῦτα λέγων ἐνήγειρέ μοι πόθον,

“Μέσον θαλάσσης ἐστὶν ἐρείπιός τις,”

- 95 Εἰπέ μοι τότε, “ χώρα, τοῦνομα Κρήτη,
 „ ‘Υφ’ ἧς τὸν βασιλέ’ ἦν ὁ κόσμος σώφρων.
 „ Ἔστιν ὅρος ἐκεῖ τι πάλαι μὲν πλήρες
 „ Ὑδάτων καὶ πρασιῶν, οὗ τοῦνομ’ Ἰδη,
 „ Ἐρημον δὲ νῦν, ὥς γεγηρακὸς πρᾶγμα.
- 100 „ Ὡς πιστὴν αὐτὸ κοιτίδ’ εἴλετο Ῥέα
 „ Τοῦ παιδὸς αὐτῆς, ὅν, ἵνα ῥᾶον κρύψῃ
 „ Κλαίοντα, βοᾶς ἀναπέμπεσθ’ ἐποίει.
 „ Τοῦ δ’ ὅρους ἐντὸς ἵσταται γέρων μέγας,
 „ Τὰ νῶτ’ ἐστραμμέν’ ἔχων πρὸς Δαμιάταν,
- 105 „ Καὶ βλέπων πρὸς τῇν Ῥώμην, ὥς ἐν κατόπτρῳ.
 „ Ἐκ χρυσοῦ τὴν κεφαλὴν ἀκραιφνοῦς ἔχει,
 „ Ἐξ ἀργύρου δὲ βραχίονας καὶ στήθος·
 „ Ἐπειτ’ ἐστὶν ἐκ χαλκοῦ μέχρις ὀσφύος,
 „ Ἐξ ἐκλεκτοῦ σιδήρου τ’ ἐκείθεν κάτω,
- 110 „ Πλὴν τοῦ δεξιοῦ ποδὸς ὄντος πηλίνου,
 „ Ἐφ’ οὗπερ ἐρείδεται πλέον θάτερον.
 „ Διασχιδὲς πλὴν χρυσοῦ πᾶν ἐστι μέρος
 „ Διὰ χαράδρας, ἐξ ἧς σταλάζει δάκρυ,
 „ Ὁ συναθροισθὲν διατιτραίνει τοῦρος.

- 115 „ Ἐκ δὲ τούτων τῶν ῥοῶν ἐν τῇ κοιλάδι
 „ Σχηματίζειτ' Ἀχέρων, Στυγὺς καὶ Φλεγέθων.
 „ Δι' αὐλακος δὲ στενῆς βαίνουσαι κάτω
 „ Αἱ ῥοαὶ μέχρι τοῦ βυθοῦ τῆς ἀβύσσου,
 „ Ποιοῦσι τὸν Κωκυτόν· ἡ λίμνη δ' αὕτη
 120 „ Τίς ἐστίν, ὅψει· τὰ νῦν οὐδὲν ἐρῶ σοι.”
 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “ Εἴπερ ὁ ῥύαξ οὗτος,
 „ Ὡς φῆς, ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν πηγάζει κόσμον,
 „ Πῶς οὐ φαίνεται πλὴν εἰς τὸ χεῖλος τόδε;”
 Πρὸς ἐμὲ δ' αὐτός· “ Οἶδας, ὅτι κυκλώδης
 125 „ Ὁ τόπος οὗτος· σὺ δ' ἐν τῇ καταβάσει,
 „ Καίτοι πρὸς τὰριστερὰ πολὺ βαδίσας,
 „ Οὐπω διῆλθες ὁλόκληρον τὸν κύκλον.
 „ Εἴ τί σοι λοιπὸν ἀναφαίνεται νέον,
 „ Οὐ πρὸς τοῦτο δεῖ δοκεῖν σε τεθηπότα.”
 130 Κἀγὼ πάλιν· “ Προστάτα, ποῦ 'στι Φλεγέθων
 „ Καὶ Λήθη; περὶ ταύτης οὐδὲν γὰρ εἶπας·
 „ Φῆς δ' ἐκ ποίων ὁ πρῶτος ῥοῶν πηγάζει.”
 —“Ὅντως ἐρωτήματα τὰ σὰ μ' ἀρέσκει,”
 Ἀπεκρίνατο· “ πλὴν ὁ βρασμὸς κοκκίνου

135 „Υδατος μίαν ἀπορίαν σου λύει.

„Οψει τὴν Λήθην, ἀλλ' ἐκτὸς τάφρου τῇσδε,

„Ἐνθ' ἤκουσιν αἱ ψυχαὶ πρὸς τὸ λουσθῆναι,

„Ὅταν τὸ πταῖσμα μετάνοι' ἐξαλείφῃ.”

Εἴτ' εἶπε· “Καιρὸς ἐξελθεῖν τοῦ δρυμῶνος·

140 „Σοὶ δ' ἔπεσθαί μοι κατόπι νῦν μελέτω.

„Ὅδευτόν ἐστι τὸ χεῖλος, ὥς οὐ καῖον·

„Πᾶς γὰρ ἀτμὸς ἐπ' αὐτοῦ σβέννυται πίπτων.”

Ω Δ Η Ι Ε'.



Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ παρὰ φύσιν βίαιοι.—

Βρουνέττος Λατίνης.



Νῦν δὲ βαίνομεν ἐφ' ἐνὸς τῶν λιθίνων

Χειλῶν· ὁ δ' ἀτμός τοῦ ρύακος ἐπάνω

Σκεπάζει πυκνούμενος ὕδωρ τε κῶχθην.

Ὡς Φλανδρεῖς Βρυγῶν μεταξὺ καὶ Κασσάνδας

5 Δεδιότες χειμῶνος κῦμα πλημμύρας,

Ἀπείργουσ' ὠκεανὸν διὰ χωμάτων·

Καθὼς καὶ Παταυῖνοι παρὰ τὴν Βρένταν

Εἰς προφύλαξιν τῆς πόλεως καὶ πύργων,

Πρὶν αἰσθανθῇ τὸν καύσων' ἢ Κλαρεντάνα·

10 Παρόμοι' ἦν τὰ χεῖλη τοῦ ποταμίου,

Ἀλλ' οὐχ ὁμοίου πάχους οὔτε μὴν ὕψους·

Ταῦτ' ἔκτισ' ὁ Κύριος, ὅστις ἂν εἴη.

Ἦδη τοῦ δρυμοῦ μακρὰν τοσοῦτον ἤμεν,

Ὡστ' ἰδεῖν αὐτόν, ἔνθ' ἦν, οὐκ ἂν δυναίμην,

- 15 Εἰ τὰ βλέμματ' ὀπισθεν ἔμελλον τρέπειν,
 "Οτ' αἴφνης ψυχῶν ἀπηντήσαμεν πλήθος
 Παρὰ τὴν κρηπὶδ' ἐρχόμενον, καὶ βλέπον
 Ἄπαν πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ εἶωθε νύκτωρ
 Βλέπεσθ' ἀλλήλους ὑπὸ νέαν σελήνην.
- 20 Ὅμμασι δ' ἡμᾶς ἐώρων ἀτενέσιν,
 "Ωσπερ βελόνην διείρων γέρων ῥάπτῃς.
 Ἐκ δὲ τῶν ψυχῶν τῶν προσβλεπουσῶν μ' οὕτω
 Μία μ' ἀνεγνώρισεν, ἥ λαβομένη
 Ἐμῶν κρασπέδων ἔκραξεν. "Οἷον θαῦμα!"
- 25 Ἐγὼ δ', ἐπεὶ μοι τὴν χεῖρ' ἔτεινεν, εἶδον
 Ἀτενῶς αὐτῆς τὴν πυρίφλεκτον ὄψιν·
 Τὸ δ' αἰθαλόεν σχῆμ' οὐκ ἐκώλυσέ με,
 "Οπως ἐκ μνήμης αὐτὴν ἀναγνώρισω.
 Πρὸς δ' αὐτῆς τὸ πρόσωπον τὴν χεῖρα κλίνας
- 30 Ἀπεκρινάμην. "ᾠδ' εἰ σύ, Κὺρ Βρουνέττε;"
 Ὁ δέ. "Τέκνον μου, σὺν σοὶ μὴ δυσφορήσης
 ,, Ἐὰν Βρουνέττος Λατίνης ἐπιστρέψῃ
 ,, Μικρὸν ὀπίσω, τὴν ῥύμην λιπὼν τούτων."
 Ἐγὼ δέ. "Τό γ' ἐπ' ἐμοί, πάνυ προθύμως"

- 35 „Εἰ δὲ παρὰ σὲ βούλει με συγκαθίσαι,
 „Ἔσετ', ἂν ἐμὸν ἀρέσκη συνοδίτην.”
 —“ὦ τέκνον,” εἶπεν, “ἦν τις τῶν ψυχῶν τούτων
 „Στήσῃτ' ἀκαρές, ἑκατὸν ἔτη μένει,
 „Τοῦ πυρὸς ἀμύνασθαι οὐ δυναμένη.
- 40 „Ἄλλ' ἄγ', ἀρτηθήσομαι τῶν σῶν κρασπέδων,
 „Ἔως συμμιχθῶ τῇ ἡμῇ πάλιν ἀγέλῃ,
 „Ὀδυρομένη κολάσεις αἰωνίους.”
 Ἄλλ' οὐκ ἐτόλμων καταβῆναι τοῦ χείλους,
 Ἐγγύς τ' ἵεναι τὴν κεφαλὴν δὲ κλίνας
- 45 Ἔστην, ὡς ἀνὴρ, ὃς μετ' αἰδοῦς βαδίζει.
 Εἶπε δὲ τότε “Τί συμβὰν ἢ τίς τύχη
 „Πρὶν ἐσχάτης ἡμέρας ἡγαγέ σ' ὧδε;
 „Τίς δ' ἔστ' ἐκείνος ὁ τὴν ὁδὸν δεικνύων;”
 —“Ἄνω 'κεῖθ' ἐν τῇ ζῳῇ τῇ γαληναίᾳ,”
- 50 Τότ' εἶπον, “ἐντὸς κοιλάδος ἐπλανήθην,
 „Πρὶν εἶναί με τέλειον τὴν ἡλικίαν.
 „Χθὲς δ' ἔτρεψ' αὐτῇ πρῶτ' ἰόνον τὰ νῶτα·
 „Οὗτος δὲ παρέστη μοι, καί μ' οἴκαδ' ἄξων
 „Ὀδηγεῖ με νῦν διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης.”—

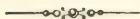
- 55 Ὁ δ' εἶπε· “Τῷ σῷ παρακολουθῶν ἄστρῳ
 „ Ἀσφαλῶς εἰς ἔνδοξον λιμέν' ἀφίξη,
 „ Εἰ καλῶς ἔγνων ἐν τῷ καλλίμῳ βίῳ.
 „ Εἰ δ' ὁ θάνατος μή μ' ἀνήρπαζ' ἁώρως,
 „ Βλέπων τὸ θεῖον οὕτως εὐμενὲς ὃν σοι,
 60 „ Ἐδίδων ἄν σοι προτροπὴν ἐν τοῖς ἔργοις.
 „ Ἀλλ' ὁ κακόνους κἀγνώμων λαὸς κείνος,
 „ Ὃς κατάγεται ἀρχῇθεν ἐκ Φαισουλάνων,
 „ Καὶ μετέχει τοῦ τ' ὄρους καὶ πέτρας ἔτι,
 „ Ἐχθρὸς ἐπ' ἀγαθῷ σου γενήσεται σοι.
 65 „ Τοῦτο δὲ θέμις· ἐν ὅαις γὰρ ἀγρίαις
 „ Γλυκεῖαν συκὴν καρποφορεῖν οὐκ ἔνι.
 „ Αὐτοὺς καλεῖ τοῦ κόσμου παλαιὰ φήμη
 „ Τυφλοὺς, φειδωλοὺς, φθονερούς, ἀλαζόνας.
 „ Φυλάσσου μὴ μολυνθῆς τοῖς τούτων τρόποις.
 70 „ Ταμιεύει σοι τόσῃν τιμῇν ἢ τύχῃ,
 „ Ὡστε σε ποθήσουσι μερίδες ἅμφω·
 „ Ἀλλὰ τοῦ ρύγχους μακρὰν ἔστω τὸ χόρτον·
 „ Βόσκην εὐρέτω τὰ Φαισουλάνων κτήνη
 „ Αὐτ' ἀφ' ἐαυτῶν μὴ τοῦ φυτοῦ ψανέσθω,

- 75 „ Εἴ τί γ' ἔτ' ἐν ταῖς αὐτῶν φύει κοπρίαις,
 „ Ἐν ᾧ τὸ σεπτὸν ἀναζησάτω σπέρμα
 „ Τῶν ἐκεῖ που μεινάντων Ῥωμαίων, ὅτε
 „ Ὁ κακίας φωλεὸς οὗτος ἠγέρθη.” —
 —“ Εἴπερ ποτ' εἰσηκούεθ' ἡ δέησίς μου,”
- 80 Ἀπεκρινάμην, “ οὐκ ἂν ἔξορος εἶης
 „ Ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἔτι
 „ Ἐν μνήμῃ γάρ ἐστί μοι κεχαραγμένη,
 „ Καὶ θέλγει μ' ἡ σὴ πατρικὴ τε καὶ φίλη
 „ Εἰκὼν, ὅτε διδάσκων ἦς μ' ἐν τῷ κόσμῳ
- 85 „ Ἐναγχος, πῶς ἄνθρωπος ἀθανατοῦται.
 „ Ὅτι δ' ἔσομ' εὐγνώμων ἐφ' ὅσον ζήσω,
 „ Ἡ γλῶσσά μου τοῖς πᾶσι διατρανώσει.
 „ Ὁ περὶ τύχης τῆς ἐμῆς λέγεις, γράψας
 „ Δείξω σὺν ἄλλαις προρρήσεσι Δεσποίνῃ
- 90 „ Σοφῇ πρὸς ἐξήγησιν, ἣν αὐτὴν ἵδω·
 „ Τοσοῦτο μόνον γνωστὸν εἶναί σοι θέλω·
 „ Ἐφ' ὅσον τὸ συνειδὸς οὐδέν μ' ἐλέγχει,
 „ Πρὸς πᾶν θέλημα τῆς Τύχης εἴμ' ἐτοιῖμος.
 „ Οὐ καὶνὴ τοῖς ὥσί μου προρρήσεις αὕτη·

- 95 „ Ἡ Τύχη τὸν ἑαυτῆς τροχὸν στρεφέτω,
 „ Ὡς ἂν ἀρέσκη, καγρότης τὴν σκαπάνην.”
 Οὐμὸς Προστάτης πρὸς τὰ δεξιὰ τότε
 Στραφεὶς ὀπίσω προσέβλεψέ με, κᾶτα
 Εἶπεν. “ Ἀκούει καλῶς ὁ μνημονεύων.”
- 100 Οὐχ ἦττον ὅμως ὁμιλῶν διετέλουν
 Μετὰ τοῦ Κυρ Βρουνέτου, καὺτὸν ἡρώτων,
 Τίνες πρώτιστοι τῶν συμπασχόντων ἦσαν.
 ‘Ο δ’ εἶπε. “ Καλὸν εἰδέναι τινὰς τούτων,
 „ Βέλτιον δὲ τῇ σιγῇ παρελθεῖν ἄλλους·
- 105 „ Μακρὸν γὰρ ἂν εἴη μοι λέγειν σοι πάντας.
 „ Ἴσθι συνόλως, ὅτι κληρικοὶ πάντες
 „ Ἦσαν καὶ φιλόλογοι μεγάλης φήμης,
 „ Ὅμοίῳ μύσει μολυνθέντες ἐν κόσμῳ.
 „ Πρισκιανὸς οὔχεται μετὰ τῶν ἄλλων,
- 110 „ Καὶ Φραγκίσκος Δακόρσος· εἰ δέ γε θέαν
 „ Τοιαύτης λέπρας ἐπόθεις, ἐξῇν ἂν σοι
 „ Ἰδεῖν ἐκείνον, ὃν ὁ δοῦλος τῶν δούλων
 „ Εἰς Τογισόνον μετήνεγκεν ἐξ Ἀρνον,
 „ Ἐνθ’ αὐτοῦ κατέλιπεν ἔκλυτα νεῦρα.

- 115 „Πλείον' ἂν εἶπον· ἀλλ' οὐ δύναμαι λέγειν
 „Ἡ μένειν μακρότερον· νέον γὰρ βλέπω
 „Ἀτμὸν ἀνυψούμενον ἐκ ψαμαθῶνος.
 „Ἐρχετ' ἀγέλη, μεθ' ἧς μ' οὐ δεῖ συνεῖναι·
 „Τὸν ἐμὸν συνιστῶ σοι Θησαυρόν, ἔνθα
 120 „Ἐτι ζῶν εἰμι, κούδεν' ἄλλ' ἐξαιτοῦμαι.”
 Εἶτ' ἐτράπετο κῶχέτο καθὰ 'κείνοι,
 Οἱ δὲ ὕφασμα πράσινον ἐν Βηρῶνι
 Στάδιον τρέχουσ'· ἐδόκει δ' ἐν τῷ δρόμῳ
 Εἶναι νικητῆς, ἀλλ' οὐ νενικημένος.

Ω Δ Η Ι Σ Τ'.



Συνέχεια.—Μηχάνημα πρὸς κατάβασιν εἰς
τὸν ὄγδοον κύκλον.



Ἐν τόπῳ δ' ἦμεν, ἔνθεν ἠκούετ' ἦχος
Ἵδατος εἰς τὸν ἄλλον πίπτοντος κύκλου,
Παρόμοιος τῷ βόμβῳ τῶν μελισσώνων,
Ὅτε σκιαὶ τρεῖς ἀπεςπᾶσθησαν ἅμα
5 Τροχάδην τινὸς προβαίνοντος ὁμίλου
Ἵπὸ τὸν ὄμβρον τῆς ἀπηνοῦς βασάνου.
Ἦρχοντο δὲ πρὸς ἡμᾶς, κράζουσ' ἐκάστη·
“ Στήθι σὺ νῦν, ὁ δοκῶν ἐκ σῆς ἐσθήτος
„ Εἰναί τις τῆς μοχθηρᾶς ἡμῶν πατρίδος.”
10 Φεῦ ! οἷας πληγὰς ἐκ φλογῶν εἰς τὰ μέλη
Αὐτῶν ἅμα παλαιὰς καὶ νέας εἶδον !
Ἔτι πάσχω νῦν, ἐνθυμούμενος μόνον.

- Ταῖς φωναῖς αὐτῶν προσέσχ' οὐμὸς Ἠγήτωρ·
 Καὶ δὴ πρὸς ἐμὲ στραφεῖς· “Περίμεν' ἤδη,”
- 15 Εἶπεν, “εἰ βούλει προσηνὴς αὐτοῖς εἶναι.
 „ Εἰ μὴ τὸ πῦρ ἦν, ὅπερ κατατοξεύει
 „ Τόπον φύσεως τοιαῦδ', ἔλεγον ἄν σοι,
 „ Ὡς ἤρμοζέ σοι μάλλον σπεύδειν ἢ τούτοις.”
 Ἐπεὶ δ' ἡμεῖς ἔστημεν, ἥρξαντο πάλιν
- 20 Τὸν πρῶτον γόον· ἐγγὺς δὲ γεγονότες
 Ἐσχημάτισαν οἱ τρεῖς ἑαυτοῖς γῦρον.
 Ὡς δ' ἔθος ἔστ' ἀθληταῖς ἀληλιμμένους
 Καὶ γυμνοὺς ζητεῖν λαβὴν καὶ προτερήσεις,
 Πρὶν ἐν ἀγῶνι συμπλεχθῶσιν ἀλλήλοις,
- 25 Οὕτως ἕκαστος στρεφόμενος, τὴν ὄψιν
 Πρὸς ἑμ' ἔτεινε, ποδῶν τε καὶ τραχήλων
 Ἀπεναντίως ἀεὶ συγκινουμένων.
 “Εἰ τὸ τληπαθὲς ἀμμώδους τόπου τοῦδε,”
 Εἰς ἥρξατ' αὐτῶν, “ἡμᾶς καταφρονήτους
- 30 „ Ποιεῖ, δεήσεις θ' ἡμῶν, οἰκτράν τε θέαν,
 „ Ἡμῶν ἢ φήμη τὴν σὴν ψυχὴν καμψάτω,
 „ Ὡστ' εἰπεῖν, τίς εἶ, καὶ πῶς τοὺς ζῶντας πόδας

„ Οὕτως ἀσφαλῶς παρατρίβεις ἐν ᾿Αδου.

„ Οὗτος, ᾧ μ' ἐπόμενον κατ' ἵχνος βλέπεις,

35 „ Βαίνων γυμνός τε ἀπολελεπισμένος,

„ Εἶχε μείζονα βαθμὸν ἥπερ νομίζεις.

„ Υἱωνὸς τῆς ἀγαθῆς ἦν Γουαλδράδας·

„ Γιγδογγέρας δ' ὄνομ' ἦν αὐτῷ, καὶ βίῳ

„ Μεγάλ' ἔπραξεν ἔργα καὶ νῶ καὶ σπάθῃ.

40 „ Ὁ δ' ἕτερος μετ' ἐμὲ πατῶν τὴν ἄμμον,

„ Ἔστ' Ἀλδοβράνδης Τεγγαῖος· οὐ τὴν φήμην

„ Εἶναι προσφιλῇ προσῆκεν ἐν τῷ κόσμῳ·

„ Ἐγὼ δ' ὁ ταχθεὶς σταυρηδὸν μετὰ τούτων

„ Ρουστικούκης εἴμ' Ἰακώβ· καὶ βεβαίως

45 „ Ἡ σκληρὰ γυνὴ πρὸ πάντων ὤλεσέ με.”

Εἴ γ' ἐν σκέπη τοῦ πυρὸς ἤμην, ἐν μέσῳ

Αὐτῶν προσέπεσον ἄν· νομίζω δ' ὅτι

Οὐμὸς Ἠγήτωρ ἐπέτρεψ' ἄν μοι τοῦτο.

Ἄλλ' ὥς ἔμελλον πυρίκανστος γενέσθαι,

50 Ἐνίκησεν ὁ φόβος τὴν προθυμίαν,

Τὴν ἀσπάσασθαί μ' αὐτοὺς ποθεῖν ποιοῦσαν.

Εἶτ' ἠρξάμην· “Οὐχ ὕβριν, ἀλλ' ἄχθος μέγα

- „ Ἐχάραξε βαθέως ὑμῶν τὰ πάθη
 „ Ἄεί τ' ἀνεξαλείπτως ἐν τῇ ψυχῇ μου,
 55 „ Εὐθύς ὥς οὐμὸς προεῖπέ μοι Προστάτης
 „ Τοὺς λόγους, ἐξ ὧν ἐνόησα τοιούτους,
 „ Οἰοί περ ὑμεῖς, ἄνδρας ἐλευσομένους.
 „ Τῆς ὑμετέρας εἰμὶ καγὼ πατρίδος,
 „ Τὰ τ' ἐνδοξ' ὑμῶν ὀνόματα καὶ πράξεις
 60 „ Ἄει προσπαθῶς ἤκουσα καὶ κηρύττω.
 „ Τὴν χολὴν ἀφείς πρὸς τοὺς καρποὺς ὑπάγω,
 „ Οὐς ἀψευδὴς Ἠγήτωρ ὑπέσχετό μοι
 „ Ἀλλ' ἄχρι κέντρον δεῖ με πρὶν καταβῆναι.”
 —“ Εἴθ' ἐπὶ μακρὸν ἡ σὴ ψυχὴ διέποι
 65 „ Τὰ σὰ μέλη !” τότε ἀπεκρίνατ' ἐκεῖνος·
 “ Εἴθ' ἡ σὴ φήμη μετὰ σέ διαλάμψαι !
 „ Λέγε, φιλοφροσύνῃ καὶ γενναιότης
 „ Τὴν ἡμετέραν οἰκοῦσ', ὥς πάλαι, πόλιν ;
 „ Ἡ 'κεῖθεν γεγόνασιν ἔξοροι πάντως ;
 70 „ Γουλιέλμος γὰρ Βορσεῖρος, ὁ συμπάσχων
 „ Ἡμῖν ἄρτι, νῦν σὺν ὀπαδοῖς ὧν ἄλλοις,
 „ Ἡμᾶς λυπεῖ μεγάλως ἐξ ὅσων λέγει.” —

—“Ἡ νέα φυλὴ κέρδη τ’ ἐξαπιναιῖα

„ Ἀλαζονείαν ἐν σοὶ καμέτρον τάσεις

75 „ Ἐτεκον, Φλωρεντία, ἐφ’ οἷς καὶ κλαίεις.”—

Οὕτως ἔκραξα τὰς ὄψεις ἀνυψώσας.

Ταῦθ’ οἱ τρεῖς ἀκούσαντες ἐκπλήκτως εἶδον

Ἀλλήλους, καθὼς ὁ τάληθές ἀκούων.

“Ὡς ἀνέκαθεν οὐ πάνυ τι διστάζεις,”

80 Ἀπεκρίναντο πάντες, “ ἄλλοις ἀρέσκειν,

„ Εὐτυχὴς εἶ σύ, λέγων σαφῶς σὴν γνώμην.

„ Ἀλλ’ ἂν τῶν ζόφου χωρῶν τούτων ἐξέλθης,

„ Ἐπανίδης τε πάλιν λαμπροὺς ἀστέρας,

„ Ὅτε χάρμα μέγ’ ἔσται σοι λέγειν— ἤμην,

85 „ Δὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἄνω ποιεῖσθαι λόγους.”

Εἶπ’ ἔλυσαν τὸν γῦρον, καὶ τῶν φευγόντων

Πτέρυξιν ἐφίκεισαν οἱ ψιλοὶ πόδες.

Ἀ μ ἢ ν οὐκ ἂν εἴποι τις τάχιον, ὅσον

Ἀφανεῖς αὐτοὶ γεγονάσιν εὐθέως.

90 Ἐπεὶ δ’ ἀπέρχεσθ’ οὐμὸς Ἠγήτωρ ἔγνω,

Εἰπόμην αὐτῷ, καὶ μικρόν τι προβάντες

Ἦμεν ἔγγιστα τοῦ τῶν ὑδάτων ἤχου,

- "Ωστ' ὁμιλοῦντες ἤκουόμεθα μόλις.
 Καθάπερ ὁ ποταμὸς ὁ διαρρέων
 95 Πρῶτον ἐν ὄρει Βησούλῳ πρὸς ἑῶαν
 'Επ' ἀριστερὰ τῆς πλευρᾶς 'Απεννίνου
 'Υπ' ὄνομ' 'Ακβακέτας πρὸς τᾶνω, κλῆσιν
 *Ἦν ἀποβάλλει καταβὰς εἰς τὴν κάτω
 Κοίτην ἐν Φόρῳ Λιβίου, καταπίπτει
 100 'Αντιβομβῶν ἐπάνω τοῦ Μαρουῖου
 'Εξ ὕψους εἰς φάραγγας, ἔνθα περ ἔδει
 Χιλιάσιν ἂν καταφύγιον εἶναι
 Οὕτως ἐκ πέτρας ἀπορρώγαδος κάτω
 Εὔρομεν περιηχοῦν τὸ βαπτὸν ὕδωρ,
 105 "Ωστ' ἀκοὰς ἐν βραχεῖ κωφὰς γενέσθαι.
 'Εγὼ περὶ τὴν ζώνην εἶχον σχοινίον,
 *Ῥπερ ἐλεῖν ἄλλοτε διανοούμεν
 Τὴν ποικιλοδέρματον πάρδαλιν κείνην.
 Τοῦτο γοῦν ἀπ' ἐμαυτοῦ συνάπαν λύσας,
 110 Καθὰ μοι διέταξεν οὐμὸς 'Ηγήτωρ,
 Παρέσχον αὐτῷ κυκληδὸν εἰλιγμένον.
 Οὗτος δ' ἐστράφη πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος

Μικρόν τι μακρὰν τῆς προκειμένης ἄκρας,
 Αὐτό τ' εἰς βυθὸν ἔρριψε τοῦ βαράθρου.

115 “Ἀναμφιβόλως νέον τι προμηνύει,”

“Ἐλεγον κατ’ ἐμαυτόν, “ἢ νέα τάσις
 „Ἦν ἐμφαίνει τὸ βλέμμα τοῦμοῦ Προστάτου.”

Πόσον φρονίμους δεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι
 Παρὰ τοῖς μὴ βλέπουσι μόνον εἰς τοῦργον,

120 Τὰ δ' ἐνδόμυχ' ὀρώσι τῇ διανοίᾳ!

Εἰπέ μοι δ' αὐτός· “Αὐτίκ' ἄνωθεν ὄψει

„Ὁ, τι προσμένω, καὐτίκ' ἐνώπιόν σου

„Ὁ, τι διαμαντεύῃ φανήσεταιί σοι.”

Προσῆκει πρὸς τὰληθὲς τὸ ψεύδους φέρον

125 Σχῆμ', εἰ δυνατόν, κλείειν ἡμᾶς τὰ χεῖλη,

“Ἴνα μὴ χωρὶς σφάλματος αἰσχυνθῶμεν.

Ἄλλ' ὧδ' οὐκ ἔχω σιγᾶν, καὶ νῆ τοὺς στίχους

Τῆς κωμωδίας ταύτης (εἴθ' εὐμενείας

Μακρᾶς τύχοιεν), ἀναγνώστ', ὅμνυμί σοι,

130 Ὡς διὰ τοῦ ζοφώδους πυκνοῦ τ' ἀέρος

Εἶδον ἀνερχομένην καὶ νηχομένην

Μορφὴν θαμβοῦσαν πᾶσαν ἔμπεδον φρένα,

Οἷος ἀνέρχετ' ἄνθρωπος, ὃς κατέβη
Ἐγκυράν ποτε λύσων ἐπισχεθεῖσαν
135 Εἰς σκόπελον, εἴτ' ἄλλως ἐν τῇ θαλάσῃ,
Χεῖρας ἐκτείνων καὶ πόδας ἐπανέλκων.

Ω Δ Η ΙΖ'.



‘Ο Γηρνών.—Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐν τέχναις βίαιοι —
Κατάβασις εἰς τὸν ὄγδοον κύκλον.



- “Ἴδου τὸ τέρας τὴν οὐρὰν ὀξυτόμον,
,, Τιτραῖνον ὄρη, συντρίβον ὄπλα, τείχη·
,, Ἴδου βδέλυγμα τὸ μολῶνον τὸ σύμπαν.”
Οὕτως ἤρξατο λέγων οὐμὸς Ἡγήτωρ·
5 Αὐτῷ δ’ ἔνευσεν ἐλθεῖν ἐγγὺς τῆς ἄκρας
Μέχρι τέλους ὧν διήλθομεν μαρμάρων.
Ἡ δὲ τοῦ Δόλου δυσειδῆς εἰκὼν αὕτη
Ἦλθε κεφαλὴν προτείνουσα καὶ στῆθος,
Ἄλλ’ οὐ τὴν οὐρὰν ἔσυρ’ ἐπὶ τῆς ὄχθης.
10 Εἶχε πρόσωπον οἶον ἀνδρὸς δικαίου·
Οὕτως ἦν ἡδὺς κατὰ τὴν ἐκτὸς ὄψιν,
Ἄλλ’ ἅπας δράκων κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα.

- Τριχώδεις βραχίονας μασχαλῶν μέχρῃς
 Εἶχε· ῥάχιν δέ, στῆθος καὶ πλευράς ἄμφω
 15 Κατεστιγμένας πέριξ ὅζοις καὶ γύροις.
 Οὐ ποθ' ὕφηναν ποικιλόχρους, πολύχρους
 Οἱ Τάρταροι τάπητας, οὔτε μὴν Τοῦρκοι,
 Ἄλλ' οὔτ' ἀράχνη ποτ' ἂν ἰστούς τοιούτους.
 Ὡς ποθ' ἴστανται πρὸς τὴν ὄχθην οἱ λέμβοι
 20 Μέρος μὲν ἐν ὕδασι, μέρος δ' ἐπ' ἄμμον,
 Ὡς τ' ἐν ταῖς χώραις τῶν λαιμάργων Τευτόνων
 Ὅ κάστωρ κατοπτεύων ἄγραν ὀκλάζει,
 Οὕτως εἰστήκει τὸ μυσαχθὲς θηρίον
 Εἰς τὸ περὶ τὴν ἄμμον λίθινον χεῖλος.
 25 Ἔσειεν ἐν τῷ κενῷ τὴν οὐρὰν ὅλην,
 Ἦς ἀνωρθοῦτο τᾶκρον ἐξωπλισμένον,
 Ὡς ὁ σκορπίος ἰοβολοῦντι κέντρῳ.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ εἶπεν· “Ἡμᾶς νῦν δέον
 „ Ἐκτραπῆναι τῆς ὁδοῦ πρὸς μικρὸν ἄχρι
 30 „ Τοῦ τεταμένου 'κεῖσε κακοῦ θηρίου.”
 Καταβάντες τότε εἰς τὸ δεξιὸν μέρος,
 Ὡδεύσαμεν ἐπ' ἄκρας βήματα δέκα

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν φλογῶν καὶ τῆς ἄμμου.

᾽Ως δ' ἀφικόμεθ' ἐγγὺς αὐτοῦ, τότ' εἶδον

35 Τινὰς ἐπὶ τῆς ἄμμου μικρόν τι πόρρω

Συγκαθημένους πλησίον τοῦ βαράθρου.

Οὐμὸς δ' εἶπε Προστάτης· “Ἴν' ἔχῃς γνῶσιν

„ Τελείαν παντὸς τοῦ περιβόλου τούτου,

„ Νῦν ἄπελθ' ὀψόμενος αὐτῶν βασάνους.

40 „ Αἱ διαλέξεις ἔστωσάν σοι βραχεΐαι

„ Ἐως δ' ἧς ἀπών, συνομιλήσω τούτῳ,

„ Ἴν' ὤμους αὐτοῦ στερόρους ἡμῖν παράσχη.”

Οὕτω βαδίζων παρὰ τὴν ἄκραν ὄχθην

Ἐβδόμου τοῦδε κύκλου μεμονωμένος,

45 Ἦλθον ἔνθ' ἦσαν οἱ καθήμενοι μίγδην.

Ἐξέφλυζ' ἐξ ὀμμάτων αὐτῶν ἡ λύπη·

Ταῖς χερσὶν ἡμύνοντο τῇδε κακείσῃ

Τοῦ τε πυρώδους ὄμβρου καὶ θερμῆς ἄμμου.

Οὐκ ἄλλως πως ποιοῦσιν οἱ κύνες θέρους

50 Μυκτῆρί τε καὶ ποσίν, ὅταν δηχθῶσιν

Ὑπὸ τῶν ψύλλων, ἢ μυῶν ἢ μνώπων.

Ἐμβλέψας τοῖς ὄμμασιν εἷς τινὰς τούτων

- Τῶν ὑπ' ἀλγεινῶν φλογῶν τοξευομένων,
 Οὐδέν' ἀνεγνώρισα, πλὴν εἰς ἐκάστου
 55 Τὸν λαιμὸν βαλάντιον κρεμαστὸν εἶδον,
 ἔχον χρώματα καὶ σημεῖ' ὠρισμένα,
 Ἐφ' οἷς ἐστὶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδόκουν.
 Μεταξὺ δ' αὐτῶν παρατηρήσας εἶδον
 Βαλάντιον κρόκινον, κυανοῦν φέρον
 60 Σῆμα λέοντος ἔχον ὄψιν καὶ σχῆμα.
 Εἶτα τὸ βλέμμα προχωρῶν εἶδον ἄλλο
 Ἐρυθρότερον αἵματος, εἰκονίζον
 Ἐναργῶς χῆνα γάλακτος λευκοτέραν.
 Εἰς δ' οὐ τὸ λευκὸν βαλάντιον συναίνης
 65 Κυανῆς ἐπίτεκος εἶχε σημείον,
 Εἰπέ μοι· “Σὺ τί ζητεῖς ἐν βόθρῳ τῷδε;
 „ Ἀπιθι νῦν ἐντεῦθεν, καὶ ζῶν ὦν ἔτι,
 „ Ἴσθι τὸν γείτονά μου Βιταλιάνον
 „ Ὡδε καθεδούμενον ἐπὶ λαιά μοι.
 70 „ Σὺν Φλωρεντίνοις τοῖσδ' εἰμὶ Παταυῖνος.
 „ Πολλάκις ἐκώφωσαν τὰς ἀκοάς μου
 „ Κράζοντες· “Ἰππεὺς ἐλθέτω κυριάρχης,

„Ὁ τὸ τρίρρυγχον βαλάντιον κομίσων.”

Εἶτα τὸ στόμα στρέψας ἔσυρεν ἔξω

75 Τὴν γλῶσσαν, καθάπερ βοῦς λείχων τὴν ρίνα.

Ἐγὼ δὲ φοβούμενος, μὴ μένων πλέον

Ἀπαρέσω τῷ μικρὸν στῆναί μ' εἰπόντι,

Ἦλθον ὀπίσω, λιπὼν ψυχὰς ἐκκόπους.

Εὖρον δ' Ἠγήτορ' ἐμὸν ἀναβάντ' ἤδη

80 Ἐπὶ τὴν ράχιν τοῦ θηριώδους ζώου·

Εἶπε δέ μοι· “Νῦν ἔσο θρασὺς κἀνδρείος·

„Οὐ δυνατὸν τοῦ λοιποῦ καταβῆν' ἄλλως.

„Ἀνάβα πρόσθεν, ἐγὼ δ' ἔσομ' ἐν μέσῳ,

„Ἴν' ἐκ τῆς οὐρᾶς μηδὲν κακὸν συμβῇ σοι.”

85 Ὡς ὁ τὸ ρίγος ἐγγίζον τεταρταίου

Αἰσθανόμενος, ὠχρούς τ' ὄνυχας ἔχων,

Τρέμει σύνολος, κρυερὸν τόπον βλέπων,

Οὕτως ἤμην, ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους·

Ἀλλ' ἐνέπλησάν μ' αἰσχύνης τῆς ποιούσης

90 Πρόσθεν καλοῦ κυρίου δοῦλον ἀνδρεῖον.

Ἐκάθισα τότε ἐπὶ τῶν φρικτῶν ὤμων·

Εἰπεῖν δ' ἤθελον (ἀλλ οὐ, καθὼς φόβμην,

Ἦλθεν ἡ φωνή), “ Λάβε μ' ἐν σαῖς ἀγκάλαις.”

Ἄλλ' οὗτος, ὅς μοι καὶ πρότερον πολλάκις

95 Ἐβοήθησεν, εὐθὺς ἄμ' ἐπιβάντα

Ἰσχυροῖς βραχίοσι συνέσφιγξέ με,

Λέγων· “ Γηρυών, κινήθητι νῦν πρόσω,

„ Εὐρὺς τοῖς γύροις, τῇ καταβάσει πρᾶος·

„ Σκόπει περὶ τοῦ νέου βάρους, ὃ φέρεις.”

100 Ὡς τὰκάτιον ἐξέρχεται τῆς ὄχθης

Παλιμπρυνμηδόν, οὕτως ἀπῆρε, κᾶτα

Ὅλος ἐσαλεύετο, καὶ πρὸς τὸ στῆθος

Τὴν οὐρὰν στρέψας, αὐτὴν ἐντεταμένην

Ἐκίνησ' ὥς ἔγγελυν, καὶ τὸν ἀέρα

105 Τοῖς βραχίοσιν εἰς ἑαυτὸν ἐδέχθη.

Μείζονα φόβον οὐ νομίζω γενέσθαι,

Ὅτε Φαέθων ἔλιπε τὰς ἡνίας,

Κατεκάη δ' οὐρανός, ὥς φαίνεται' ἔτι·

Οὐδ' ὅτ' Ἰκαρος ὁ δύστηνος ἤσθάνθη

110 Τὴν πτερῶν πτώσιν, τοῦ κηροῦ θερμανθέντος,

Αὐτῷ δ' ὁ πατήρ ἔκραξεν, “ Ἐπλανήθης! ...”

Ἢ φόβον, ὃν ἤσθάνθη, ὅτ' ἐν ἀέρι

- Εἶδον ἐμαυτὸν ἡ̃ωρημένον ἄνευ
 Ἐλλης που θέας ἐκτὸς τῆς τοῦ θηρίου.
- 115 Οἶχεται νηχόμενον σχολῇ καὶ βάδην,
 Καταβαίνει κυκληδόν· ἐμοὶ δ' οὐκ ἄλλο,
 Πλὴν ἄνεμος κατ' ὄψιν καὶ κάτωθέν μου.
 Ἦκουον ἤδη χείμαρρον δεξιόθεν
 Ἐπ' ἐμαυτὸν ποιοῦντα τρομερὸν φλοῖσβον·
- 120 Διὸ κεφαλὴν κλίνας ἔβλεπον κάτω.
 Τότ' ἤμην πλέον ἔμφοβος ἐκ τῆς θέας
 Τοῦ κρημνοῦ, φλόγας βλέπων, στόνους τ' ἀκύνων·
 Ὅλος δ' ἔντρομος εἰς ἐμαυτὸν συνῆλθον·
 Ὅ,τι γὰρ οὐκ ἔβλεπον πρίν, εἶδον τότε,
- 125 Τὴν γυροειδῇ κατάβασιν, τοσοῦτων
 Δεινῶν πάντοθεν ἡμῖν προσεγγιζόντων.
 Ὡς δ' ἰέραξ, ὃς μακρὸν ἐπὶ πτερύγων
 Στάς, καὶ μηδὲν δέλεαρ ἰδὼν μήτ' ὄρνιν,
 Ὡστ' ὀρνιθευτὴν λέγειν, ' Φεῦ ! καταβαίνεις ! '
- 130 Ἐγκοπος ἐπανέρχεται ἔνθεν ἀπέπτῃ,
 Δι' ἐλιγμῶν ἐκατόν, καὶ τοῦ κυρίου
 Αὐτοῦ μακρὰν σκυθρωπὸς κάπειθὺς μένει·

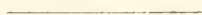
Οὕτω Γηρυὼν ἐν τῷ βυθῷ κατήλθε
Παρὰ τοὺς πόδας τῆς ἀποκρήμνου πέτρας.

135 Ἐκεῖθι δ' ἡμᾶς ἀποθέμενος ἄμφω
ᾤχετο τάχος, ὥς ἐκ χορδῆς τὸ βέλος.

Ω Δ Η Ι Η'.



Κακόβοθρον ἢ ὁ Ὀγδοος κύκλος, ἔχων δέκα διαιρέσεις
διὰ τοὺς δολίους.—Οἱ φθορεῖς γυναικῶν.—Αἱ
μάστιγες.—Οἱ κόλακες.—Ὁ κοπρῶν.



- Κακόβοθρον τοῦνομα τόπος ἐν Ἄδου
Ἔστί, ἅπας πέτρινος καὶ σιδηρόχρους,
Ὡς καὶ τὸ περίξ αὐτοῦ κυκλωτὸν τεῖχος.
Ὅλως ἐν μέσῳ τῆς λυγρᾶς πεδιάδος
5 Εὐρὺ καὶ βαθύτατον ὑπάρχει φρέαρ,
Οὐπερ ἄλλοθι τὸ σχῆμα διαγράψω.
Κυκλικὸς τοίνυν ἐστὶν ὁ μένων χῶρος
Ἀπὸ φρέατος πρὸς τὴν ἀπορρώγαδα
Τοῦμβαδὸν δὲ διήρητ' εἰς δέκ' αὐλῶνας.
10 Οἶον, ἐνθ' εἰς ἄμυναν τῶν τειχῶν πλείσται
Τάφροι περιζευγνῦσι τὰς πύργων ἄκρας,
Τὸ μέρος, ἐν ᾧ κεῖνται, παρέχει σχῆμα,

- Εἰκόν' ἐκεῖ τοιαύτην ἐποίουν κείνοι.
 'Ως δ' ἀπὸ βάθρων αὐτῶν ἕως τῆς πέραν
 15 Κρηπίδος ἔχουσ' οἱ πύργοι τὰς γεφύρας,
 Οὕτως ἐκ ποδῶν τοῦ σιδηρόχρου τείχους
 Σπιλάδες ἐφέροντο διὰ τῶν βόθρων
 Ἄχρι φρέατος, οὐ περίξ συνηνοῦντο.
 Εἰς τόπον τόνδε, σεισθέντες ἐπὶ νώτων
 20 Γηρυόνης, ἦλθομεν· οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ
 Ἐπ' ἀριστερᾷς ἔβαιν', ἐγὼ δ' εἰπόμην.
 Εἶδον δ' ἐπὶ δεξιᾷ νέας ὀδύναις,
 Νέας βασάνους καὶ βασανιστὰς νέους,
 ὃν ἦν ὅλος ἔμπλεως ὁ πρῶτος βόθρος.
 25 Τοὺς δ' ἀμαρτωλοὺς ἐν βάθει γυμνοὺς εἶδον,
 Τοὺς μὲν ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένους,
 Τοὺς δ' ἐντεῦθεν μεθ' ἡμῶν πλείονι τάχει,
 'Ως οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τὸν πολὺν ὄχλον
 Ἐπ' ἔτους ἀφέσεως εἰς δύο τάξεις
 30 Διαβαίνουσι τὴν γέφυραν, εἰς τρόπον
 Ὅσ' ἐντεῦθεν ἔχουσιν οἱ μὲν τὰς ὄψεις
 Πρὸς τὸ φρούριον καὶ τὸν ἅγιον Πέτρον,

- Οἱ δ' ἐτέρωθεν βαδίζουσι πρὸς τοῦρος.
 Ἐνθεν κάκειθεν τῆς σιδηρόχρου πέτρας
 35 Εἶδον μάστιξι δαίμονας κερασφόρους
 Αὐτοὺς σκληρῶς τύπτοντας ὀπισθιδίως.
 Αἶ! πῶς τῇ πρώτῃ τύψει τὰς κνήμας ἤρον
 Οἱ ταλαίπωροι, οὐδενὸς ἤδη τούτων
 Περιμένοντος δευτέραν οὐδὲ τρίτην.
 40 Ἐν ᾧ δ' ἔβαινον, τὸ βλέμμα μου πρὸς ἓνα
 Συνέπεσεν· ἐγὼ δὲ παραυτίκ' εἶπον·
 “Οὐκ ἤδη πρῶτον αὐτὸν ἐθεασάμην.”
 Τότε βλέπων εἰς αὐτὸν ἀτενῶς ἔστην·
 Ὁ δὲ γλυκὺς Ἠγήτωρ πράξας ὁμοίως
 45 Συνήνεσ' ὅπως μικρὸν ὀπίσω μείνω.
 Ὁ μαστιγίας ὅμως κρυφθῆναι θέλων,
 Κατένευσε τὴν ὄψιν, ἀλλὰ ματαίως.
 Εἶπον γὰρ αὐτῷ· “Τί χαμαὶ κύπτεις βλέμμα;
 „Εἰ μὴ σῆς μορφῆς ὁ τύπος ἀπατᾷ με,
 50 „Σὺ Βενέδικος εἶ Κακιανιμῖκος.
 „Τίς δ' εἰς τὰς δριμείας τάσδ' ἤγαγέ σ' ἄλμας;
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Λυπηρόν μοι τὸ λέγειν·

- „ Ἀλλ' ὁ σὸς ἐπείγει με καθαρὸς λόγος,
 „ Ὅς ἀναμνησκει με τὸν πάλαι κόσμον.
 55 „ Ἐγωγ' ἤμην, ὅς τὴν ὥραϊαν Γισόλαν
 „ Ἐπεισ' ἐνδοῦναι τοῖς Μαρκίωνος πόθοις,
 „ Κ' εἰ τὸ ῥυπαρὸν ἱστορήμ' ἄδετ' ἄλλως·
 „ Οὐχὶ δὲ μόνος Βουωνὸς ὧδε κλαίω,
 „ Ἀλλ' ὁ τόπος ἔμπλεώς ἐστι τοσούτων,
 60 „ Ὅσαι γλῶσσαι νῦν οὐκ ἐξέμαθον λέγειν
 „ Σίπα μεταξὺ τῆς Σανένης καὶ Ῥήνου.
 „ Πίστιν δ' ἡ μαρτυρίαν πρὸς τοῦτ' εἰ θέλεις,
 „ Φέρ' εἰς μνήμην τὴν ἡμῶν φιλαργυρίαν.”
 Ὡς ταῦτ' ἔλεγεν, ἔτυψ' αὐτόν τις Δαίμων
 65 Τῇ πανωδύνῳ μάστιγι λέγων· “Ἴθι,
 „ Ὡδε, μαστροπέ, γυναῖκες οὐ πωλοῦνται.”
 Τότ' ἐπανήλθον ἔνθ' ἦν οὐμὸς Ἠγήτωρ·
 Ἦκομεν δ' εἶτα μετὰ βήματ' ὀλίγα,
 Ὅπου σπιλάς τις ἐξήρχετ' ἐκ τῆς ὄχθης,
 70 Ῥαδίως δ' αὐτὴν ἀνέβημεν, κακείθην
 Ἐπὶ δεξιᾷ στραφέντες τῆς σπιλάδος
 Ἐμακρύνθημεν γύρων τῶνδ' αἰωνίων.

- "Οτε δ' ἦλθομεν ἔνθα κάτωθεν πόρος
 Ἔστι διδοὺς δίοδον τοῖς μαστιγίαις,
 75 Οὐμὸς Ἠγήτωρ εἶπε· "Μένε καὶ βλέπε
 „ Ἀτενῶς τὰς δυσμοίρους ψυχὰς ἐκείνας,
 „ Ὦνπερ οὐπω σὺ τὴν ὄψιν ἐθεάσω,
 „ Ἄτε μεθ' ἡμῶν ὁμοῦ προσερχομένων."
 Ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐβλέπομεν γεφύρας
 80 Τὴν ἐτέρωθεν πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένην
 Σειρὰν μᾶστιγι τυπτομένην ἐπ' ἴσης.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ, πρὶν αὐτὸν ἐρωτήσω,
 Εἶπέ μοι· "Βλέπε τὸν μέγαν κείνον, ὅστις
 „ Ἐρχεται δάκρυ λύπης οὐ δοκῶν χέειν.
 85 „ Ὡς ἔστ' ἔτ' αὐτοῦ βασιλῆιος ἡ θέα!
 „ Ἰάσων οὗτος, ὃς τόλμῃ καὶ συνέσει
 „ Ἐκ Κολχίδος τὸ χρυσοῦν ἥρπασε δέρας.
 „ Αὐτὸς διαβὰς διὰ τῆς νήσου Δήμνου,
 „ Ἐνθ' αἱ τολμηραὶ κἀνηλεεῖς γυναῖκες
 90 „ Ἀπηνῶς κατέκτειναν ἄρσενας πάντας,
 „ Μηχανεύμασι καὶ μειλιχίοις λόγοις
 „ Ἐξηπάτησε τὴν νέαν Ὑψιπύλην

- „ Τὴν πρὶν τὰς ἄλλας ἀπατήσασαν πάσας,
 „ Ἐγκνουν αὐτὴν ἐκεῖ λιπὼν καὶ μόνην.
 95 „ Τοιοῦτο πταῖσμα τοιαύτην αὐτῷ φέρει
 „ Ποινὴν πρὸς ἐκδίκησιν καὶ τῆς Μηδείας·
 „ Σὺν αὐτῷ βαίνει πᾶς οὕτως ἀπατήσας.
 „ Ἄλις ἔχομεν τοῦ πρώτου νῦν αὐλῶνος
 „ Κἀκείνων, ὅσους οὗτος περιλαμβάνει.”
 100 Ἦδη δ' ἦμεν ἔνθ' αὐλῶνα διασχίζει
 Τὸν δεύτερον ἢ στενὴν τρίβος, καὶ τοῦτον
 Ὑποστύλωμα ποιεῖ γεφύρας ἄλλης.
 Ἐκείθεν ἠκούσαμεν ψυχὰς εἰς βόθρον
 Τὸν ἄλλον θρηνηφδούσας, δεινὸν φυσώσας
 105 Τῷ στόματι, καλλήλας χερσὶ τυπτούσας.
 Εὐρῶτι δ' εἶχε τὰς πλευρὰς ἠλειμμένας,
 Ἐκ τοῦ δυσώδους βυθοῦ προερχομένῳ,
 Κἀηδεστάτῳ τῇ τ' ὄψει τῇ τ' ὀσφρήσει.
 Τοιόνδ' αὐτοῦ τὸ βάθος, ὥστ' οὐδαμόθεν
 110 Θεαθῆναι δύναται, πλὴν τῆς γεφύρας
 Ἀνωθεν, ἔνθ' ἡ σπιλὰς ὑπερεξέχει.
 Ἦλθομεν ἐκεῖ, κἀκείθεν πρὸς τὸν βόθρον

- Κύψας βεβυθισμένους εἶδον ἐν κόπρῳ,
 Ἐξ ἀνθρωπίνων συρῤῥευσάσῃ λυτρώνων.
- 115 Ἐν ᾧ δὲ κάτω τοῖς ὄμμασιν ἠρεύνων,
 Εἰδόν τιν', ὃς ἔγκοπρον κεφαλὴν εἶχεν
 Ἡπόρουν δ', εἰ λαϊκὸς ἦν ἢ τοῦ κλήρου.
 Ἐκραξε δέ μοι. “ Τί σύ μ' οὕτως ἀπλήστως
 ,, Βλέπεις, καὶ πλέον ἢ τοὺς κοπρώδεις ἄλλους ; ”
- 120 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν. “ Διότι πάλαι σ' εἶδον,
 ,, Εἴπερ μέμνημ' ἀκριβῶς, στεγνὸν τὴν κόμην.
 ,, Εἰς Ἀλέξις ἐκ Λούκης Ἰντερμινέλης.
 ,, Διὸ κατενίζω σε πλέον τῶν ἄλλων.”
 Τότε τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν τύψας εἶπεν.
- 125 “ Ἐνθάδε μ' ἐβύθισαν αἱ κολακεῖαι,
 ,, Ὡν ἀείποτ' ἦν ἀκάμας ἢ μὴ γλῶσσα.”
 Πρὸς ἐμὲ δ' ἔπειτ' εἶπεν οὐμὸς Ἠγήτωρ.
 “ Ἀνάτεινον τὰς ὄψεις μικρόν τι πρόσω,
 ,, Ἴν' ἴδῃς καλῶς τὸ πρόσωπον ἐκείνης
- 130 ,, Τῆς δεισαλέας ἀελλότριχος κόρης,
 ,, Τῆς ξεομένης ὄνυξι μεστοῖς κόπρῳ,
 ,, Νῦν μὲν ὀκλαδόν, νῦν δ' ὀρθῶς ἵσταμένης.

„ Ἡ πόρνη Θαῖς ἐστίν, ἥτις συγκοίτῳ

„ Ἀπεκρίθη λέγοντι· “Μεγάλας δὴ μοι

135 „Χάριτας ὄφλεις;” —“Ναὶ μὲν καὶ θαυμα-
σίας!” —

“ Ἀλλὰ νῦν ἅλεις ἡμῶν τὰ βλέμματ' εἶδεν.”

Ω Δ Η Ι Θ'.



Οἱ Σιμωνιακοὶ ἢ Θεοκάπηλοι.—Αἱ καίονσαι ὀπαί.—
Ὁ Πάπας Νικόλαος Γ'.—Ἄλλοι Πάπαι.



᾽Ω μάγε Σίμων, ὧ συνοπαδοὶ φαῦλοι,
Οἱ τὰ θεῖα πράγματα τὰγαθοῖς μόνοις
᾽Ανήκοντα, συζύγοις ὡς, ὑμεῖς φῶρες
Προαγωγέετ' ἀντὶ χρυσοῦ κάργυρου!

5 Νυνὶ δι' ἡμᾶς ἡ σάλπιγξ ἤχησάτω,
᾽Ανθ' ὧν εἰς τρίτον ἐβυθίσθητε βόθρον.
Τέως ἦλθομεν εἰς τὸν ἐφεξῆς τύμβον,
Εἰς μέρος, ἔνθ' ἡ σπιλὰς πρὸς τὸ τοῦ βόθρου
Μέσον κατὰ κάθετον ὑπερεξέχει.

10 ᾽Ω μεγίστη Σοφία, πῶς ἡ σὴ τέχνη
᾽Εμφαίνεται' ἐν οὐρανοῖς, ἐν γῇ κὰν ᾽Αδου!
Πόσον δικαία πρὸς πάντας ἡ σὴ δίκη!
᾽Επὶ τῶν πλευρῶν καὶ τοῦ βάθους τὴν πέτραν
Τὴν πελιδναίαν πλήθουσαν ὀπῶν εἶδον,

- 15 Ἴσων τὸ πλάτος καὶ περιφερῶν ὅλως.
 Οὔτε πλέον οὐδ' ἦττον ἦσαν μεγάλαι
 Τῶν οὐσῶν ἐν καλῷ μου ναῷ τοῦ θείου
 Προδρόμου πρὸς τὸν τόπον τῶν βαπτιζόντων,
 ὣν κατέαξα πρό τινων ἐτῶν μίαν,
- 20 Ἴνα τίν' ἐντὸς πνιγόμενον λυτρώσω
 Τόδ' ἀναίρεσις ἔστω πάσης ἀπάτης.
 Ἐξήρχοντ' ἐξ ἐκάστης τῶν ὁπῶν τούτων
 Οἱ πόδες τινὸς τῶν ἀμαρτωλῶν, ἕως
 Γαστροκνημίων· τὸ λοιπὸν δ' ἔμεν' ἔνδον.
- 25 Ἐμπυροὶ δ' ἦσαν αἱ πέζαι πᾶσιν ἄμφω
 Οἱ δ' ἄρμοι σφοδρῶς συνεστρέφοντο τόσον,
 ὥστε κάλως ἂν διέρρηξαν καὶ πέδας.
 Ὡς δ' ἡ φλόξ περιφέρειτ' ἐπιπολαίως
 Ἐπὶ πραγμάτων ἡλειμμένων ἐλαίῳ,
- 30 Οὕτω πως ἦσαν ἐκ πτερνῶν ἄχρις ἄκρων.
 “Τίς ἔσθ' ὁ κινούμενος,” εἶπον, “Προστάτα,
 „Καὶ περιστρεφόμενος πλέον τῶν ἄλλων,
 „Ὅνπερ ἐρυθροτέρα φλόξ περιφλέγει;”
 Ὁ δ' ὑπέλαβεν. “Εἰ θέλεις ἀγαγεῖν σε

- 35 „Κάτω πρὸς τὸ κάτωτες τοῦ κρημνοῦ μέρος,
 „Τίς ἔστ' εἴσῃ παρ' αὐτοῦ, καὐτοῦ τὰς πράξεις.”
 Καγὼ· “Πᾶν τᾶρέσκον σοι κάμοί γ' ἄρέσκει
 „Σύ μοι κύριος, εἰδώς με σῇ βουλήσει
 „Ἐμμένοντ' αἰεί, νοῶν τε σιωπῶντα.”
- 40 Εἰς τὸν τέταρτον τότε ἤλθομεν αὐλῶνα·
 Πρὸς τᾶριστερὰ κατέβημεν, στραφέντες
 Παρὰ τὸ στενὸν καὶ βαθύτρητον βάθος.
 Ὁ Προστάτης δέ μ' ἐβάσταζ' ἐν ἀγκάλαις,
 Ἔως ἐγγὺς τῆς ὀπῆς ἔθιετ' ἐκείνου,
- 45 Ὃς οὕτω σφόδρ' ἔκλαιε, κινῶν τοὺς πόδας.
 “Οἴός ποτ' ἂν ᾔς, ὁ τᾶνω φέρων κάτω,
 „Πνεῦμα τάλαν, πεπηγὸς πατάλου δίκην,”
 Ἡρξάμην λέγων, “εἰ σοι δυνατόν, λάλει.”
 Ἰστάμην ὥς ἱερεὺς διεξετάζων
- 50 Δολοφόνον, ὃς ἐντεθαμμένος ἦδη
 Αὐτὸν πρὸς ἀναβολὴν καλεῖ θανάτου.
 Οὗτος δ' ἔκραξε· “Πῶς ᾧδ' ὄρθιος ἦδη;
 „Βονιφάκιε, πῶς ᾧδ' ὄρθιος ἦδη;
 „Ἐψεύσθη μοι τὸ γραπτὸν κατὰ πόλλ' ἔτη.

- 55 „Ἐκορέσθης ἤδη σὺ τοῦ χρυσοῦ 'κείνου,
 „Δί' ὃν οὐκ ἐφοβήθης ἀρπάσαι δόλω
 „Τὴν καλὴν κυρίαν, ἣν ὕβρισας εἶτα ;”
 Ἐγενόμην, ὥς οἱ μὴ καλῶς νοοῦντες
 Τὰ ῥηθέντ' αὐτοῖς μένουσιν ἐν αἰσχύνῃ
- 60 Σχεδόν, ἀμηχανοῦντες ἀποκριθῆναι.
 Τότ' εἶπε Βιργίλιος· “Λέγ' αὐτῷ τάχος·
 „Οὐκ εἴμ' ἐκεῖνος, οὐκ εἴμ' ἐκείνος, ὄνπερ
 „Νομίζεις.” Ἀπεκρίθην δ' ὥς διετάχθην.
 Τότ' ἔστρεψε τὸ πνεῦμα τοὺς πόδας ἄμφω·
- 65 Εἶτα στενάζον, οἰμωκτικῇ φωνῇ τε
 Εἶπέ μοι· “Λοιπὸν τί βούλει μέ σοι λέγειν ;
 „Εἴπερ μαθεῖν, τίς εἰμι, σὺ ποθῶν μόνον
 „Τὸν περίβολον τοῦτον διῆλθες, ἵσθι
 „Ὡς τὴν ἱερὰν περιεβλήθην χλαῖναν.
- 70 „Ἄρκτου δ' ὄντως ἦν υἱός· ἅπληστος δ' οὕτω
 „Πρὸς τὸ πλουτίσαι πάντας ἀρκτύλους, ὥστε
 „Ἐτέθην, ὥς ἔπραττον, ἐν βαλαντίῳ.
 „Κάτω τῆς ἐμῆς κεφαλῆς εἰσι πάντες
 „Ἄλλοι πρὶν ἐμοῦ πράξαντες σιμωνίαν,

- 75 „Ἐν τῷ χάσματι τῆς πέτρας τεθλιμμένοι.
 „Ἐκεῖ περιτροπάδην καὶ γὼ πεσοῦμαι,
 „Ἄμ' ἔλθῃ 'κεῖνος, οἷον ὑπέλαβόν σε,
 „Ὅπότ' ἄρτι προπετῶς ἠρώτησά σε.
 „Ἀλλ' οὐμοὶ πόδες ἤδη πλείονα χρόνον
- 80 „Περιφλέγονται, καὶ γὼ κείμ' ἄνω κάτω,
 „Ἥπερ ἐκεῖνος μενεῖ τοὺς πόδας ἔμφλοξ.
 „Μετ' αὐτὸν δ' ἥξει ποιμὴν χείρων τὰς πράξεις,
 „Ἀθέμιστος δυσμόθεν, ὃς ἡμᾶς ἄμφω
 „Διαδέξεται. Νέος ἔσεται Ἰάσων,
- 85 „Οὐπερ ἐν Μακκαβαίοις γίνεται μνήμη.
 „Ὡς δ' ὁ βασιλεὺς μαλακὸς ἦν ἐκείνῳ,
 „Τοιοῦτος ἔσται τούτῳ Γαλλίας ἄναξ.”
 Οὐκ οἶδ', εἰ πάνυ προπετῆς ἐγενόμην·
 Ἀπεκρίθην γὰρ αὐτῷ τῷδε τῷ τρόπῳ·
- 90 “Λέγε νῦν, ὁ Κύριος ἡμῶν τίν' ἄρα
 „Μισθὸν ἤτησε παρὰ τοῦ θείου Πέτρου,
 „Ὅτ' ἔθετ' ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὰς κλείδας ;
 „Οὐκ ἄλλον δὴ, πλὴν “ἀκολούθει μοι” μόνον.
 „Οὔτε Πέτρος οὔτ' ἄλλοι παρὰ Ματθίου

- 95 „ Ἦτησαν χρυσὸν οὐτ' ἄργυρον, ὁπότε
 „ Ἔσχε τὴν θέσιν, ἣν εἶχεν ὁ Προδότης.
 „ Μέν' ἐκεῖ λοιπόν· δικαίαν ποινὴν φέρε
 „ Νῦν, καὶ τήρει τὰ κακῶς θησαυρισθέντα,
 „ Ἄ σ' ἐποίησε θρασὺν κατὰ Καρόλου.
- 100 „ Εἰ δὲ μή μ' ἀνέστελλεν ὁ φέρω σέβας
 „ Πρὸς τὰς ἱερὰς κλεῖδας, ἅσπερ ἐκράτεις
 „ Ἐν τῷ γλυκερῷ βίῳ, δηκτικωτέροις
 „ Ἐχρησάμην ἂν λόγοις· καὶ γὰρ τὸν κόσμον
 „ Ἡ φλέγουσ' ὑμᾶς λυπεῖ φιλαργυρία,
- 105 „ Καταπατοῦσα χρηστούς, ὑψοῦσα φαύλους.
 „ Ὑμᾶς ἐνόει, ποιμένες, ὁ προγνώστης
 „ Εὐαγγελιστῆς, ἰδὼν τὴν καθημένην
 „ Ἐφ' ὑδάτων τε καὶ μετὰ βασιλέων
 „ Πορνευομένην, τὴν σὺν ἑπτὰ τεχθεῖσαν
- 110 „ Κεφαλαῖς, καὶ φέρουσαν κέρατα δέκα,
 „ Ἔως ἀρετὴν ὁ σύζυγος ἠγάπα.
 „ Θεὸν ἐκ χρυσοῦ ποιήσασθε κάργυρον.
 „ Ὑμεῖς τί διαφέρειτ' εἰδωλολάτρου,
 „ Πλὴν ὁ μὲν ἐνός, μυρίων δ' ὑμεῖς λάτραι ;

- 115 „ Αἶ, Κωνσταντίνε, πόσων κακῶν αἰτία,
 „ Οὐχ ἡ σὴ προσήλυσις, ἀλλ' ἡ δοθείσα
 „ Ὑπὸ σοῦ προῖξ τῷ πρώτῳ πατρὶ πλουσίῳ!”
 Ἐν ᾧ δ' ἔψαλλον αὐτῷ τοὺς τόνους τούτους,
 Ἡ δι' ὀργήν, ἣ τύψιν τοῦ συνειδότος,
- 120 Ἐστροφάλιζε σφοδρῶς τοὺς πόδας ἄμφω.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ ἡρέσθη μοι, νομίζω·
 Ἡκροᾶτο γὰρ αἰεὶ κεχαρισμένως
 Οὗς εἶπον διαρρήδην ἀληθεῖς λόγους.
 Ἐν βραχίοσι δ' αὐτοῦ παραλαβὼν με,
- 125 Ἐπὶ τοῦ στήθους ὕψωσε με, καὶ πάλιν
 Ἀνήγαγ' εἰς τὴν ὁδόν, ὅθεν κατέβη·
 Οὐδ' ἐπαύσατο φέρων μ' ἐν ταῖς ἀγκάλαις,
 Ἔως ἀφίκετ' ἐπ' ἄκρας τῆς γεφύρας
 Ἐκ περιβόλου τετάρτου πρὸς τὸν πέμπτον.
- 130 Ἀβρῶς ἀπέθετ' ἐκεῖ τὸ γλυκὺ βάρος
 Ἐπὶ σπιλάδος ἀγρίας καὶ κρημνώδους,
 Ἦτις ἄβατος ἂν ᾗν καὺτοῖς τοῖς τράγοις·
 Ἐκεῖθεν δ' αὐλῶν' ἀνεκάλυπτον ἄλλον.

Ω Δ Η Κ'.



Οί Μάντεις καὶ Μάγοι.—Οί στρεψικέφαλοι.—
Ἡ Μαντώ.

- Νέας στιχουργεῖν προσήκει μοι βασάνους,
Καὶ πρὸς ὧδῃν εἰκοστὴν τοῦ τῶν ἐν Ἄδου
Πρώτου μου μέλους ὕλην παρασκευάσαι.
Ὅλος ἤδη προσέχων εἰς τὸν φανέντα
5 Βυθὸν ἔβλεπον, ὃς ἐπικεκλυσμένος
Ἦν πλημμυρίσι δακρύων πολυστόνων.
Ψυχὰς δ' εἰς τὸν στρογγύλον εἶδον αὐλῶνα
Ἐρχομένας ἐν σιγῇ καὶ κλαυθοῖς βάδην,
Ὡς ποιοῦσ' ἐν τῷ κόσμῳ τὰς λιτανείας.
10 Τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ πρὸς αὐτὰς τείναντί μοι
Ἐδόκει παραδόξως ἔχουσ' ἐκάστη
Τὸν πώγων' ἐστραμμένον ἀπ' ἄκρας στήθους,
Καὶ πρὸς τοὺς νεφροὺς τὴν ὄψιν τετραμμένην,
Ἀνὰ πόδα βαδίζειν βιαζομένη,

- 15 Ὡς εἰς τοῦμπροσθεν οὐ δυναμένη βλέπειν.
 Ἐνδέχεται ἔξ αἰτίας παραλυσίας
 Ἐξ αὐτῶν τινὰς οὕτως ἐξαρθρωθῆναι
 Ἀλλ' ἐγὼ τοῦτ' οὐκ εἶδον, οὔτε νομίζω.
 Εἴθ' ὁ Θεός σοι παράσχοιτ', ἀναγνώστα,
- 20 Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καρπὸν, καὶ σκόπει,
 Εἰ στεγνοῖς ἡδυνάμην ὀφθαλμοῖς μένειν,
 Τὴν εἰκόν' ἡμῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς βλέπων
 Οὕτως ἐξηρθρωμένην, ὥστε τὸ δάκρυ
 ῥέειν ἐπὶ τοὺς γλουτοὺς ἐκ τῶν ὀμμάτων.
- 25 Ἐκλαιον δ' ἡρεισμένος ἐπὶ γωνίαν
 Τοῦ σκληροῦ κρημνοῦ· τότε δ' οὐμὸς Ἠγήτωρ
 Εἶπεν· “Ἐτι σὺ τῶν ἀφρόνων εἰς ἄλλων;
 „ Ὡδ' ἔλεος ζῆ, καίτοι τεθνηκὼς ἤδη.
 „ Ἔστι τις μᾶλλον ἐπίψογος ἐκείνου,
- 30 „ Ὃς οὐδ' Θεὸς ἐδίκασ' αὐτὸς οἰκτείρει;
 „ Ἄρον, ἄρον κεφαλὴν· ἐκείνον βλέπε,
 „ Ὃν κατέπιεν ἡ γῆ πρὸ τῶν ὀμμάτων
 „ Τῶν Θηβαίων κραζόντων· “Ποῦ δὴ σὺ πίπτεις,
 „ Ἀμφιάραι; τί τὸν πόλεμον φεύγεις;” —

- 35 “Εἰς βυθὸν ἀπὸ βυθοῦ κατεκυλίσθη
 „ Ἀχρι Μίνωος τοῦ δραττομένου πάντων.
 „ Σκόπει, πῶς ἐποιήσατ' ἐξ ὧμων στῆθος·
 „ Θέλων γὰρ βλέπειν λίαν πρόσω, νῦν βλέπει
 „ Ἐξόπισθεν, βαδίζων ἀναστροφάδην.
- 40 „ Ἴδὲ τὸν Τειρεσίαν, ὃς μετεπλάσθη,
 „ Ἐξ ἀνδρὸς γυνή γενόμενος, καὶ πάντων
 „ Ὅμοῦ τῶν μελῶν αὐτοῦ μεταλλαχθέντων,
 „ Ὡστ' ἐδέησεν αὐτὸν πάλιν τῇ ράβδῳ
 „ Τύψαι τοὺς δύο συμπεπλεγμένους ὄφεις,
- 45 „ Πρὶν τὴν ἀνδρικήν ἐπαναλάβῃ φύσιν.
 „ Ὅδ' ἔστ' Ἀρόντας, ἐπ' αὐτοῦ τὴν γαστέρα
 „ Τὰ νῶτ' ἐρείδων, ὃς ἐν ὄρεσι Λούνης,
 „ Ἐνθ' ὁ Καρῤαρεὺς ἐν τῇ κάτω κοιλάδι
 „ ῥέει, σπήλαιον ἔσχ' ἐκ λευκῶν μαρμάρων
- 50 „ Πρὸς κατοικίαν, ὅθεν θεωρεῖν εἶχεν
 „ Ἀστέρας καὶ θάλασσαν ἀνεμποδίστως.
 „ Ἐκείνη δ', ἥ πλοκάμοις περικαλύπτει
 „ Λελυμένοις τοὺς μαστούς, ὅπερ οὐ βλέπεις,
 „ Ἀνάστροφόν τ' ἔχει πᾶν τριχῶδες δέρμα,

- 55 „ Ἦν Μαντώ, διὰ πολλῶν πλανητευθεῖσα
 „ Τόπων, ἣ τέλος ἦλθεν ἔνθ' ἐγεννήθην·
 „ Διὸ καὶ σέ μου μικρὸν ἀκούειν θέλω.
 „ Τοῦ πατρὸς αὐτῆς τῆς ζῶης ἐξελθόντος,
 „ Καὶ δουλωθείσης τῆς πόλεως τοῦ Βάκχου,
- 60 „ Αὕτη τὸν κόσμον ἐπὶ μακρὸν διῆλθεν.
 „ Ἐν Ἰταλίᾳ τῇ καλῇ κεῖται λίμνη
 „ Ὑπ' Ἀλπεῖς τὰς κυκλούσας τὴν Γερμανίαν
 „ Ὑπὲρ Τύριλιν, ἣ Βήνακος καλεῖται.
 „ Πλείους χιλίων πηγαὶ τὸν Ἀπεννῖνον
- 65 „ Ἀρδεύουσ' ἐντὸς τῆς κοιλάδος Καμούνων·
 „ Τὰ δ' ὕδατ' εἶτα σωρεύετ' ἐν τῇ λίμνῃ.
 „ Μεσηγνὺς δ' ἔστι τόπος ἔνθα Τριδέντου,
 „ Βριξίας καὶ Βηρώνης ἐξῆν ποιμέσιν
 „ Εὐλογεῖν, εἰ πορείαν τήνδ' ἐποιοῦντο.
- 70 „ Πισκαρία δέ, καλὸν κώχυρόν τεῖχος
 „ Ἀπαντικρὺ Βριξίων καὶ Βεργαμίνων
 „ Παρὰ τὴν ὄχθην τὴν κατωτέρω κεῖται.
 „ Ἐκεῖ δ' ἐκρέει πᾶν περισσεῦον ὕδωρ,
 „ Ὁ χωρεῖν οὐ δύναται Βηνάκου στέρνα,

- 75 „ Ποιοῦν ποταμὸν διὰ χλωρῶν λειμώνων.
 „ Ἐντεῦθεν ῥέων ὁ ποταμὸς καλεῖται
 „ Οὐχὶ Βήνακος, ἀλλὰ Μίγκιος, ἕως
 „ Εἰς τὸ Γοβέρνον, ἔνθ' ἐκχεῖτ' ἐν τῷ Πάδῳ.
 „ Μετ' οὐ μακρὸν ῥοὺν προσπίπτει πεδιάδι,
 80 „ Ἐνθ' ἐπεκτεινόμενος ἐπιλιμνάζει,
 „ Πρόξενος νόσων καθιστάμενος θέρους.
 „ Ἡ δ' ἀγροῖκος παρθένος, ὅτε διέβη
 „ Ἐκεῖθεν, εἶδεν ἐν μέσῳ τοῦ τενάγους
 „ Γῆν ἀκαλλιέργητον, γυμνὴν κατοίκων.
 85 „ Ἐκεῖ φεύγουσα πᾶσαν ἀνθρώπων σχέσιν
 „ Κατέστη σὺν τοῖς δούλοις, τὴν αὐτῆς τέχνην
 „ Ἀσκοῦσα καὶ ζήσασα μέχρι θανάτου.
 „ Ἀνθρωποὶ δὲ τὰς πέριξ οἰκοῦντες χώρας
 „ Ἐκεῖ συνῆλθον, ὄντος τοῦ τόπου ῥείνου
 90 „ Ὀχυροῦ πανταχόθεν ἐκ τοῦ τενάγους·
 „ Κἀπὶ τῶν ὀστέων τῆς τεθνηκυίας πόλιν
 „ Ἐκτισαν ἐπώνυμον τῆς ἐκλεξάσης
 „ Τὸν τόπον, ἧ Μάντρυα τότε ὠνομάσθη.
 „ Παμπληθὴς δ' αὐτὴν λαὸς κατόικει πάλαι,

- 95 „ Πρὶν ἢ τὴν Κασαλόδου μωρίαν δόλω
 „ Ὑπερεξηπάτησεν ὁ Πιναμόντης.
 „ Ὑπομιμνήσκω σε τάδ' ὅπως, ἦν ἄλλην
 „ Γενέθλην ποτ' ἀκούσης ἐμῆς πατρίδος,
 „ Τὴν ἀλήθειαν μὴ δολώσῃ τὸ ψεῦδος.”
- 100 Κἀγώ. “ Προστάτα, τοσοῦτον οἱ σοὶ λόγοι
 „ Σαφεῖς εἰσι, καὶ πίστιν ἐμπνέουσίν μοι,
 „ Ὡστ' εἴη μοι πᾶς ἄλλος ἐσβηκῶς ἄνθραξ.
 „ Ἀλλὰ λέγε μοι τοῦ προβαίνοντος πλήθους
 „ Εἴ τινα ψυχὴν εἶδες ἀξίαν λόγου
- 105 „ Τοῦτο γὰρ μόνον ἐπασχολεῖ τὸν νοῦν μου.”
 Τότε δ' εἶπέ μοι. “ Κεῖνος, οὐπερ ὁ πώγων
 „ Ἐκ τῆς γένυος φαιοὺς ὤμους καλύπτει,
 „ Ἦν (ὅτ' ἔρημος ὑπῆρχ' Ἑλλάς ἀρρένων,
 „ Μόλις τινῶν μενόντων ἐν τοῖς σπαργάνοις),
- 110 „ Οἰωνοσκόπος, ὁ σὺν Κάλχαντι νεῦμα
 „ Τέμνειν τὸν πρῶτον κάλων δούς ἐν Αὐλίδι.
 „ Εὐρύπυλος τοῦνομα, καθάπερ ἄδει
 „ Ἐμοῦ που τοῦτον ἡ σαφὴς τραγῳδία,
 „ Ὡς οὐκ ἀγνοεῖς, εἰδὼς αὐτὴν ἐκ στήθους.

- 115 „ Ὅ δὲ τὰ πλευρὰ κάτισχνος οὗτος ἄλλος
 „ Μιχαήλ ἦν ὁ Σκόττος, ὃς ὄντως δόλων
 „ Μαγγανευτικῶν ἠπίστατο τὴν τέχνην.
 „ Βλέπε Γουίδον Βονάτην, βλέπ' Ἀσδέντην,
 „ Ὃς καταλιπὼν καλῶδιον καὶ βύρσαν
- 120 „ Ἐπὶ βλάβῃ, νῦν μετανοεῖ βραδέως.
 „ Ἴδὲ ταλαίνας, αἱ βελόνης κατράκτου
 „ Καὶ τῆς κερκίδος προείλοντο μαγείας,
 „ Ἄς διέπραττον εἰκόσι καὶ βοτάναις.
 „ Ἐλθὲ νῦν· καὶ γὰρ τὸν ὄρον ἡμιπόλων
- 125 „ Δύο κατέχει Κάϊν φέρων ἀκάνθας,
 „ Ὑπὸ θ' Ἰσπαλιν ἐγγὺς θαλάσσης κείται.
 „ Ἡ σελήνη δ' ἦν χθὲς νύκτωρ πλήρης ἦδη,
 „ Ὡς δεῖ μεμνησθαί σ'· οὐ γὰρ διὰ δρυμῶνος
 „ Τοῦ ζοφώδους ὀλίγον ὠφέλησέ σε.”
- 130 Ταῦτ' ἔλεγέ μοι, καὶ προὔβαινομεν πρόσω.

Ω Δ Η Κ Α'.



Οἱ ἀπατεῶνες — Ἡ βράζουσα πίσσα.—
Οἱ Κακῶνυχες.



- Ἀπὸ γεφύρας εἰς γέφυραν ἰόντες,
Ἄλλα λέγοντες, ἅ τῇ ᾗ κωμῳδία
Οὐ μέλει ψάλλειν, ἀνέβημεν τὴν ἄκραν.
Ἐνθάδ' ἔστημεν ὁψόμενοι τοὺς ἄλλους
5 Κλαυθμοὺς καὶ τᾶλλο χάσμα τοῦ Κακοβόθρου,
Ὅπερ ὑπερβολικῶς σκοτεινὸν εἶδον.
Ὡσπερ ἐν τῶν Ἐνετῶν τῷ ναυπηγείῳ
Γλοιώδης πίσσα βράζει χειμῶνος ὥρα
Πρὸς ἐπίπλασιν τῶν βεβλαμμένων πλοίων
10 Καὶ μὴ πλωτῶν· συγχρόνως δ' ὁ μὲν νέον
Κατασκευάζει πλοῖον, ὁ δ' ἀποφράττει
Τὰ πλευρὰ τοῦ πλοῦς πολλοὺς πεποιηκότος·

- Οὗτος κόπτει τὴν πρῶραν, αὐτὸς τὴν πρύμνην,
 * Ἄλλος πελεκᾷ κώπας, ἣ στρέφει κάλως,
 15 * Ἄλλος δ' ὀθόνην κάρτεμον' ἀναρράπτει·
 Οὕτως οὐ διὰ πυρός, θεία δὲ τέχνη,
 * Ἐκεῖσ' ἔβραζεν ἄσφαλτός τις παχεῖα,
 Χρίουσα πανταχόθεν τὸ πέριξ χεῖλος.
 * Ἐβλεπον αὐτήν· ἀλλ' οὐκ ἔβλεπον ἔνδον,
 20 Εἰ μὴ τοὺς βρασμούς, οὓς ὑπῆρεν ἡ ζέσις,
 Οἰδαίνουσ' αὐτὴν καὶ καθιεῖσα πάλιν.
 Μεταξὺ δὲ θεωροῦντ' ἀτενῶς κάτω,
 Οὐμὸς Ἠγήτωρ· “Πρόσχες, φύλαξαι!” λέγων
 Εἴλκυσέ μ' ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθ' εὕρισκόμεν.
 25 Τότε δ' ἐστράφην, ὥς ὁ ποθῶν ἐνθέρμως
 * Ἰδεῖν ἅπερ ἂν αὐτῷ συμφέροι φεύγειν,
 * Ἀλλὰ συσχεθεὶς ἑξαπιναίῳ φόβῳ,
 * Ἀμ' ἀτενίζων τὴν φυγὴν ἐπισπεύδει.
 Εἶδον δ' ὀπισθεν ἡμῶν ἐπὶ τὴν ἄκραν
 30 Μέλانا δαίμον' ἐρχόμενον δρομαίως.
 Φεῦ ! ὦ πόσον ἦν τὴν θέαν θηριώδης !
 Καὶ πόσον ὀξὺς ἐδόκει μοι τὴν τάσιν,

- Ἔχων ἀνοικτὰ πτερὰ κῶκεις τοὺς πόδας !
 Ἐπ' ὧμου δὲ προμήκους καὶ γωνιώδους
- 35 Ἐφερεν ἀμαρτωλὸν ἐκ τῆς ὁσφύος,
 Περιέσφιγγέ τ' αὐτὸν τοῖς ποδῶν νεύροις.
 “ὦ Κακώνυχες τῆς γεφύρας τῆσδ’,” εἶπεν,
 “Ἴδου τῶν γερόντων εἰς Ἀγίας Ζίτας.
 „Θέτ' αὐτὸν ὑπὸ βυθόν· ἐγὼ δ' ὑπάγω
- 40 „Πάλιν δι' ἄλλους, ὧν πλήρης ἔσθ' ἡ χώρα.
 „Πάντες εἶσ' ἐκεῖ φένακες, πλὴν Βοντούρου·
 „Τὸ γὰρ Οὗ τρέπουσ' εἰς Ναὶ χρημάτων χάριν.”
 Αὐτὸν δὲ κάτω ρίψας, πρὸς τὴν κρημνώδη
 Ἄκραν ἐπέστρεψ'· οὐποτε δ' ὠκυτέρως
- 45 Κύων ἀφειθεὶς ἐδίωξε τὸν κλέπτην.
 Ὁ δὲ βυθισθεὶς, συγκαμπτὸς ἐπανεβη
 Ἀλλ' οἱ δαίμονες οἱ κάτωθεν γεφύρας
 Ἐκραζον· “ὦδ' οὐκ ἔστιν εἰκὼν ἁγία.
 „Οὐ νήχοντ' ἐνθάδ' ὥς ἐν Αἴσαρος ρείθροις.
- 50 „Εἰ θέλεις οὖν τὰς ἡμῶν φυγεῖν ἀρπάγας,
 „Σκόπει μὴ πλέεις ὑπερθεῖν τῆς ἀσφάλτου.”
 Εἶτα κεντοῦντες αὐτὸν ἑκατὸν ἄρπαις

Εἶπον· “ Δεῖ σε νῦν ὑπὸ σκέπην χορεύειν
 „ Κρύβδην τε καπηλεύειν, εἰ δυνατόν σοι.”

- 55 Οὐκ ἄλλως οἱ μάγειροι τοῖς συνεργάταις
 Διατάττουσιν εἰς μέσον τῶν λεβήτων
 Ὦθειν κρεάργαις τὰπιπλέοντα κρέα.
 Ὁ δ' ἀγαθὸς Προστάτης· “ Ἴνα μή σ' ᾧδε,”
 Εἶπε, “ Παρόντ' αἴσθωνται, κάτω νῦν στῆθι
 60 „ Ὅπισθεν πετρῶν, ὅπως ἀσφαλῶς ἔχῃς.
 „ Περὶ βλάβης μοι τυχὸν γενησομένης
 „ Μὴ φοβοῦ· γινώσκω γὰρ τὰνθάδε πάντα
 „ Ὡς ἐντυχὼν ἄλλοτε τοιαύτη πάλη.”
 Ἐκεῖθεν εἶτα τὴν γέφυραν διέβη·
 65 Ὅτε δ' ἀφίκετ' ἐπὶ τὴν ἔκτην ὄχθην,
 Ἐδέησ' αὐτὸν γενναῖον δεῖξαι στῆθος.
 Μεθ' ὁρμῆς καὶ μανίας, μεθ' ἧς οἱ κύνες
 Ἐπιπίπτουσιν ἐπὶ πτωχὸν ἀλήτην
 Αἵφνης ἐφιστάμενον καὶ προσαιτοῦντα,
 70 Ἐξῆλθον οὗτοι κάτωθεν τῆς γεφύρας,
 Τὰς ἀρπάγας τρέψαντες κατ' αὐτοῦ πάσας.
 Αὐτὸς δ' ἔκραξε· “ Μηδεὶς ὑμῶν τολμάτω·

- „ Πρὸ τοῦ ψαῦσαι μου τὴν ὑμετέραν ἄρπην
 „ Ἀκούσων μού τις ἐξ ὑμῶν ὧδ' ἐλθέτω,
 75 „ Κᾶπειτα τοῦ βάλλειν με σκέψις γενέσθω.”
 —“Ὑπαγε σύ, Κάκουρε,” κρίζουσι πάντες.
 Τῶν δ' ἄλλων ἡρεμούντων, πρὸς τὸν Προστάτην
 Εἰς αὐτῶν ἐλθὼν ἡρώτα· “Τίνος δέη ;” —
 —“ὦ Κάκουρε, νομίζεις ἰδεῖν ἐνταῦθα
 80 „ Ἀφιγμένον με,” τότε εἶπεν ὁ Προστάτης,
 „ Ἐν ἀσφαλείᾳ τῶν ὑμετέρων ὄπλων,
 „ Ἄνευ τῆς θείας βουλῆς εὐμενοῦς τ' αἵσης ;
 „ Ἀφες μ' ἰέναι· θέλημα γὰρ ἔστ' ἄνω,
 „ Ὅπως τραχεῖαν τήνδ' ὁδὸν τιμὴ δείξω.” —
 85 Οὕτω τότε αὐτοῦ τὸ θράσος κατεβλήθη,
 ὥστ' ἀφῆκε τοῖς ποσὶ πεσεῖν τὴν ἄρπην·
 Τοῖς δ' ἄλλοις εἶπε· “Μηδεὶς αὐτὸν βαλέτω.”
 Πρὸς ἐμὲ δ' ὁ Προστάτης· “ὦ σὺ νῦν, ὅστις
 „ Ἐν μυχοῖς τῆς γεφύρας κάθησαι πτήσσω,
 90 „ Ἐπᾶνελθε πρὸς μ' ἀσφαλῶς ἄνευ φόβου.”
 Τότε κινηθεὶς πρὸς αὐτὸν ἦλθον τάχος·
 Οἱ δαίμονες δ' ὥρμησαν κατ' ἐμοῦ πάντες,

- "Ὡστ' ἐφοβήθην, μὴ πιστὰ παραβῶσιν.
 Οὕτως εἶδον τρέμοντας τοὺς ὑποσπόνδως
 95 Ἐξελθόντας ποτ' ἤδη φρουροὺς Καπρώνης,
 "Ὅτ' ἔβλεπον ἑαυτοὺς ἐν ἐχθρῶν μέσῳ.
 Προσεκολλήθην ὅλῳ τῷ σώματί μου
 Πρὸς τὸν ἐμὸν Προστάτην, οὐ παρεκκλίνας
 Τὰς ὄψεις ἐκ τῆς αὐτῶν ὑπόπτου θέας.
 100 Ἐκλιναν ἄρπας, καὶ —"Βαλεῖν μ' αὐτὸν βούλει,"
 Ἐλεγον πρὸς ἀλλήλους, "ἐπὶ τῶν νώτων;"
 Κάπεκρίνοντο. "Ναί, διακοντισθήτω."—
 Ἄλλ' ὁ δαίμων, ὃς μετὰ τοῦμοῦ Προστάτου
 Συνδιελέχθη, στραφεὶς εὐθέως εἶπεν
 105 "Ἐχ' ἀτρέμας, ἀτρέμα, Σκαρμιλιόνη."
 Εἶτ' εἶπεν ἡμῖν. "Διὰ γεφύρας τῆσδε
 „ Προβῆναι πέραν οὐκ ἔξεστι, τῆς ἑκτης
 „ Ἀψίδος ὅλης εἰς βυθὸν συμπεσούσης.
 „ Ἄλλ' εἴ γ' ἰέναι βούλεσθε πορρώτέρῳ,
 110 „ Ὑπάγετ' ἄνω διὰ σπηλαίου τοῦδε
 „ Ἐγγὺς γέφυρα πρὸς ὁδὸν ἐστὶν ἄλλη.
 „ Χθές, ὥρας πέντε μετὰ τὴν ὥραν ταύτην,

- „ Ἐτη χίλια πρὸς τοῖς διακοσίοις
 „ Ἐξηκονταἕξ παρήλθ', ἀφ' οὗ πᾶς πόρος
 115 „ ὦδε κέκλεισται. Τινὰς τῶν ἐμῶν πέμπω
 „ Ἐκεῖσ', ὅπως ἴδωσι, μή τις ψυχάζῃ.
 „ Ἴτε σὺν αὐτοῖς· οὐ ποιήσουσι βλάβην.
 —“ Πρόβα νῦν, Ἀλικῖνε καὶ Καλκαβρίνα,”
 Οὗτος ἥρξατο λέγων, “ καὶ σύ, Κογνάζε·
 120 „ Ὀδήγει τὴν δεκάδα, Βαρβαρικία·
 „ Ἐλθέτω Λιβίκοκκος καὶ Δραγιγνάζος,
 „ Καριάττος προώδων καὶ Γραφικάνης
 „ Καὶ Φαρφαρέλλος καὶ μωρὸς Ῥουβικάντης.
 „ Περιέλθετε τὰς βραζούσας ἀσφάλτους·
 125 „ Οὗτοι δ' ἔστωσαν σῶοι μέχρι γεφύρας
 „ Ἀλλης, ἐντελοῦς οὔσης ἐπὶ κευθμώνων.” —
 “ Οἴμοι, Προστάτα ! τί τόδ' ἐστίν, ὃ βλέπω ;”
 Εἶπον· “ Ἄγωμεν ἄνευ συνόδων μόνοι·
 „ Τὴν ὁδὸν οἶδας· οὐ ζητῶ δι' ἐμ' ἄλλους.
 130 „ Εἰ, καθάπερ εἶωθας, πρόνους τυγχάνεις,
 „ Οὐχ ὀρᾷς τούτων τοὺς βρυγμοὺς τῶν ὀδόντων
 „ Καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ νεύσεις τῶν ὀμμάτων ;”

Πρὸς ἐμέ δ' αὐτός· “Οὐ θέλω σε φοβεῖσθαι·

„ Ἄφες, ὅσον βούλονται, βρύχειν ὀδόντας·

135 „ Ποιοῦσι τοῦτο πρὸς τοὺς ἀλφαστοβράστους.”

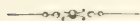
Ἐπ' ἀριστεράν ἐτράπησαν τοῦ χείλους·

Ἄλλ' ἕκαστος πρὶν ἔθλιψ' ἐν τοῖς ὀδοῦσι

Τὴν γλῶσσαν, ὥς σημείον πρὸς τὸν Δεκάρχην·

Ὁ δ' ἐχρήτο τῷ πρωκτῷ σάλπιγγος δίκην.

Ω Δ Η Κ Β'.



Συνέχεια.—Ο Ναυαῤῥαῖος.—Ο μετὰ τῶν
Δαιμόνων ἀγών.

- Εἶδον ἱππεῖς ἐν τάξει πορευομένους
Καὶ μάχης ἀρχομένους, πομπῇ τ' ἰόντας,
'Ενίοτε δὲ φυγῇ παλινδρομοῦντας·
'Εκδρόμους εἶδον διὰ τῆς ὑμῶν χώρας,
5 'Αῤῥήτινοι, καὶ στροφὰς ἐν ἱππασίαις·
Εἶδον ἱππικοὺς καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας,
Ποῦ μὲν σάλπιγξι, ποῦ δὲ κωδῶνων ψόφοις,
Διὰ τυμπάνων καὶ σημείων ἐκ πύργων,
'Οργάνων τ' ἄλλοδαπῶν ἡμεδαπῶν τε·
10 'Αλλ' οὔ ποτ' εἶδον αὐλῷ τοιῷδ' ἐκτόπῳ
'Ιππέα κινούμενον οὔτε πεζίτην,
Οὔτε πλοῖον ὑπ' ἄστρων ἢ γῆς σημείων.
Μετὰ τῶν δέκα προὔχωροῦμεν δαιμόνων·
'Ω φρικτῆς συνοδίας! πλήν—σὺν ἀγίοις

- 15 Ἐν ναῶ, σὺν λαιμάργοις ἐν καπηλείῳ.—
 Ἐγὼ δ' ἀτενὴς πρὸς τὴν πίσσαν προσεῖχον,
 Ὅπως ἂν ἴδω τᾶνδον τοῦ βόθρου πάντα
 Καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ συγκατακαιομένους.
 Ὡς οἱ δελφῖνες προμηνύοντες ζάλην
- 20 Ναυτιλομένοις τῇ κυρτώσει τῶν νώτων
 Πρὸς τὴν ἔγκαιρον ἀσφάλειαν τοῦ πλοίου,
 Οὕτως ἔσθ' ὅτε πρὸς κουφισμὸν τοῦ πάθους
 Τῶν ἀμαρτωλῶν ἐδείκνυ τις τὴν ῥάχιν,
 Ἐκρύπτετο δ' ἀστραπῆς τάχιον πάλιν.
- 25 Ὡς δὲ παρὰ τὸ χεῖλος ὑδάτων τάφρου
 Προῖσχουσ' οἱ βάτραχοι τὸ ῥύγχος ἔξω,
 Κρύπτοντες πόδας καὶ πᾶν τὸ λοιπὸν σῶμα,
 Τοιάδ' ἦν πέριξ ἀμαρτωλῶν ἡ στάσις.
 Ἄλλ' ἅμ' ἐλθόντος ἐγγὺς Βαρβαρικίου,
- 30 Ἐβυθίσθησαν εἰς τὴν βράζουσαν πίσσαν.
 Εἶδον, ἀλλ' ἀκμὴν ἢ καρδίᾳ μου τρέμει,
 Τινὰ βραδὺν μένοντα, καθὼς συμβαίνει
 Βατράχοις τὸν μὲν ἵστασθαι, τὸν δὲ φεύγειν.
 Γραφικᾶτης δὲ παρευρεθεὶς πλησίον

- 35 Ἐξήρπασ' αὐτὸν τῆς πισσαλοιφοῦς κόμης,
 Ἀνύψωσέ τε, καθάπερ ἐνυδρίδα.
 Ἦδειν τοῦνομα τῶν δαιμόνων ἐκάστων,
 Ἐπεὶ τῆς αὐτῶν ἐκλογῆς μνείαν εἶχον,
 Προσεῖχόν τ' αὐτοῖς ἀλλήλους προσφωνοῦσιν·
- 40 —“^εΩ Ῥουβικάντα, τῇ σῇ βάλλ' αὐτὸν ἄρπη
 „ Ἐπὶ τῶν νώτων, ἐκδερμάτισον τοῦτον,” —
 Ἐκραζον σύναμ' οἱ κατάρατοι πάντες.
 Κἀγώ. “ Προστάτα, σπεῦσον, εἰ δυνατόν σοι,
 „ Μαθεῖν, τίς ποτ' ἂν ὁ τάλας οὗτος εἴη
- 45 „ Ὅ ταῖς χερσὶν ἐμπεσὼν ἐχθρῶν τοιούτων.”
 Οὐμὸς δ' Ἠγητωρ ἐγγὺς αὐτοῦ προσῆλθεν
 Ἐρωτήσας, πόθεν ἦν· ὁ δ' ἀπεκρίθη·
 “ Ἐν βασιλείῳ Ναυάρρας ἐγεννήθην·
 „ Εἰς κύριον μ' ἔθηκεν ἡ μήτηρ δοῦλον,
- 50 „ Τεκοῦσά μ' ἐξ εὐτελοῦς τινος ἀνθρώπου,
 „ Ὀλετῆρος ἑαυτοῦ κοῦσίας πάσης.
 „ Εἴτ' ἀνακτι Τυπάλδῳ συνήθης ἦμην,
 „ Κἀκεῖ κλωπείας ἠρξάμην μηχανᾶσθαι,
 „ Ὡν δίδωμι νῦν ἐν πυρὶ τῷδε δίκην.”

- 55 Καὶ Καριάτος ἐκ στόματος προβάλλων
 Ἐκατέρωθεν, ὥς σῦς, ὅξυν ὀδόντα,
 Ὅσον ἦν εἰς ἐξ αὐτῶν τομὸς ἐδείκνυ.
 Ἐν μέσῳ κακῶν αἰλούρων ὁ μῦς ἦλθεν·
 Ἄλλ' ἔλαβ' ἀγκὰς αὐτὸν Βαρβαρικίας,
- 60 Εἰπέ τε· “ Στήτε, διαπερῶ γὰρ τοῦτον.”
 Εἶτα δὲ στραφεῖς πρὸς τὸν ἐμὸν Προστάτην
 Εἶπεν· “ Ἐρώτα πάλιν, εἰ πλέον θέλεις
 „ Μαθεῖν παρ' αὐτοῦ, πρὶν ὄληται πανώλης.”
 Ὁ δ' Ἠγήτωρ· “ Λέγε νῦν· ἐνόχων ἄλλων
- 65 „ Γινώσκεις τίν' ἄρά γε Λατῖνον ὄντα
 „ Ὑπὸ τὴν πίσσαν ; ” Ὁ δέ· “ Διεχωρίσθην
 „ Πρὸ μικροῦ τινος, ὃς ἦν γείτονος χώρας·
 „ Εἶθ' ἔτ' ἤμην σὺν αὐτῷ κεκαλυμμένος·
 „ Οὐ γὰρ ἄρπας κῶνυχας νῦν ἐδεδοίκειν.”
- 70 Καὶ Λιβίκοκκος· “ Ἀνοχῆς ἡμῖν ἄλις,”
 Εἶπε, καὶ λαβὼν τοῦ βραχίονος, ἄρπη,
 Αὐτὸν σπαράττων, τμήμα σαρκὸς ἐξείλε·
 Βάλλειν δ' αὐτὸν ἤθελε καὶ Δραγιγνάζος
 Κάτω τῶν σκελῶν· ἄλλ' ὁ δέκαρχος τότε

75 Κύκλω περιέστρεψε φοβερὸν βλέμμα.

Τότε δὲ μικρὸν αὐτῶν εἰρηνευσάντων,

Τὸν ἔνοχον, ὃς τὴν πληγὴν ἔθ' ἐώρα,

Ἐρώτησ' οὐμὸς Ἠγήτωρ ἀμελλήτως·

“Τίς ἦν ἐκεῖνος, οὐτινος ἐχωρίσθης,

80 „Ὡς λέγεις, κακῶς, ἐξοκείλας ἐνθάδε ;”

‘Ο δ’ ἀπεκρίθη· “Κεῖνος ἦν Φρα-Γομίτας

„Ὁ τῆς Γαλούρας, σκευὸς ἀπάντων δόλων.

„Ἐν χερσὶν εἶχεν ἐχθροὺς ἐοῦ κυρίου·

„Τοιόσδ’ ἦν αὐτοῖς, ὥστ’ ἀρέσκειν ἐκάστω·

85 „Χρήματα λαβὼν ἀφῆκ’ αὐτοὺς ἀνέτως,

„Ὡς αὐτὸς λέγει· καὶ λειτουργίαις ἄλλαις

„Ἦν οὐχὶ μικρός, ἀλλ’ ἔξοχος φηλήτης.

„Σύνεστιν αὐτῷ Κυρὸς Μιχαὴλ Ζάγκης

„Ὁ Λογοδώρου, καὶ περὶ Σαρδοῦς νήσου

90 „Ἀναπαύδητοι λαλοῦσ’ αὐτῶν αἱ γλῶσσαι.

„Φεῦ ! βλέπετε τὸν ἄλλον πῶς ἐπιβρύχει·

„Πλείον’ ἂν εἶπον· ἀλλὰ φοβοῦμαι, μήπως

„Αἴφνης ἐφορμήσας μου ξύσῃ τὴν κνύζαν.”

‘Ο δ’ ἀρχηγέτης στραφεὶς πρὸς Φαρφαρέλλον

- 95 Περιστροβοῦντ' ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ πατάξαι
 Εἶπεν· “Ἀπαγ' ἐκείθεν, κακόφρον ὄρνι.”
 —“Εἰ δὴ νῦν βούλεσθ' ὑμεῖς ἰδεῖν κάκουσαι,”
 Ὁ καταπλήξ' ἔνοχος ἤρξατο πάλιν,
 “Τούσκους ἢ Λογγοβάρδους ἐγὼ καλέσω·
- 100 „Ἀλλὰ στήτωσαν οἱ Κακώνυχες ἄπο,
 „Ἴνα μὴ τούτων ἐκδίκησιν φοβῶνται.
 „Εγὼ δέ, καίπερ ἐστὼς ἐν τόπῳ τῷδε,
 „Ἀνθ' ἐνὸς ἐμοῦ γ' ὄντος ἐπτά προσοίσω,
 „Ἄμα συρίζας, ὥς ἐστιν ἡμῖν ἔθος
- 105 „Πράττειν, ὅταν τις ἡμῶν ἐκτὸς προβαίνη.” —
 Κογνάζος τότε μυκτῆρ' ἄρας καὶ σείων
 Κεφαλὴν εἶπεν· “Ἀκουσον πονηρίαν,
 „Ἦν ἐπενόησ', ἵν' ὑποδύῃ κάτω.”
 Ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις ἦν πολὺς ἐν τέχναις,
- 110 Ἀπεκρίθη· “Πονηρὸς εἶμ' ἐγὼ πάνυ,
 „Ὅτ' ἐπάγω τοῖς ἐμοῖς μεγίστας λύπας.”
 Οὐ μὲν κατέσχευεν ἑαυτὸν Ἀλικῖνος,
 Ἀλλοις τ' ἀντιστάς εἶπεν· “Ἦν ὑποδύης,
 „Οὐ διώξω σ' ὅπισθεν ἀπὸ ρυτῆρος,

- 115 „ Ἀλλὰ σείσω πτέρυγας ἐπὶ τῆς πίσεως.
 „ Λόφον ἀφέντες ἄγωμεν πρὸς τὴν ὄχθην,
 „ Ἴν' ἴδῃς, εἰ σὺ μόνος ἡμῶν ἰσχύεις.”
 Σὺ δ' ἀναγνώστα, νέον ἀγῶν' ἀκούσεις.
 Ἐκατέρωθεν ὄμματ' ἔστρεψαν πάντες,
- 120 Πρῶτος δ' ὁ φανείς μᾶλλον ἰσχυρογνώμων.
 Καιροῦ δὲ λαβόμενος ὁ Ναυαῤῥαῖος
 Ἦρεισ' ἐπὶ γῆς πόδας, κἀναπηδήσας
 Σκιρτηδὸν αὐτῶν τὰς προσβολὰς διέδρα.
 Αἶφνης ἕκαστος πρὸς τοῦτο κατεπλάγη,
- 125 Ὁ δ' ὑπαίτιος ἔτι μᾶλλον τῶν ἄλλων
 Ἐφ' ᾧ κινηθεὶς ἔκραξεν. “Ἐχομαι σου.”
 Πλὴν μάτην· οὐ γὰρ αἱ πτέρυγες τὸν φόβον
 Ὑπερέβησαν. Ὁ μὲν ὑπέδυν κάτω,
 Ὁ δ' ἱπτάμενος ἠνώρθωσε τὸ στῆθος.
- 130 Οὐκ ἄλλως ἀναπηδῶσ' ἡ νήσσα, κέρκου
 Ἐγγὺς φανέντος, ἑαυτὴν ἐμβυθίζει
 Ὁ δ' ἵπτατ' ἄνω κατηφής, πλήρης τ' αἰσχους.
 Ὅργισθεὶς Καλκαβρίνας ἐπὶ τῇ πράξει,
 Πτὰς ὀπισθεν ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν χαίρων,

- 135 Τῆς κείνου φυγῆς οὔσης αἰτίας νείκους.
 Ὡς οὖν ἐγένετ' ἀφανῆς ὁ φηλήτης,
 Ἐτρεψ' ὄνυχας κατὰ τοῦ συνεταίρου,
 Κἀπὶ τοῦ βόθρου μετ' αὐτοῦ συνεπλάκη.
 Ὁ δ' ἕτερος ὦν ἀλκίμαχος ἰέραξ
 140 Ἦρπαξ' αὐτὸν ὄνυξιν· ὥστ' ἐν τῷ μέσῳ
 Ἐπεσον ἄμφω τῆς καχλαζούσης πίσεως·
 Ἡ καῦσις δ' αὐτοὺς διεχώρισ' εὐθέως·
 Ἀλλ' οὐκ εἶχον πῶς ἑαυτοὺς ἀνορθῶσαι,
 Ὡς ἔχοντες τὰ πτερὰ πεπισσωμένα.
 145 Βαρβαρικίας σὺν τοῖς ἄλλοις οἰκτείρων,
 Τέσσαρας εἰς τὴν πέραν ἔπεμψεν ὄχθην
 Μετὰ δικράνων πάντων, καὶ ταχὺ μάλα
 Ἐνθεν κάκείθεν ἀπῆλθον εἰς τὸν τόπον,
 Ἀρπας τ' ἔτεινον πρὸς τοὺς πισσηλιμμένους,
 150 Ἐντὸς τῆς πλακὸς ἐψητοὺς ὄντας ἤδη·
 Κατελίπομεν δ' αὐτοὺς ἐμπλέκτους οὔτῳ.

Ω Δ Η Κ Γ'.



Οἱ ὑποκριταί.—Οἱ κεχρυσωμένοι μανδύαι.—

Καταλάνος καὶ Λοδρίγκος.—

Ἄννας καὶ Καϊάφας.

Σιγηλοί, μόνοι καὶ χωρὶς συνοδίας

Ἐπορευόμεθ', εἰς πρόσθεν, εἰς ὀπίσω,

Ὡς βαδίζουσ' ἐν ὁδοῖς Φρᾶτρες Μινῶρες.

Ἐπὶ τὸν μῦθον ἀνήγαγον Αἰσώπου

5 Τὴν διάνοιαν ἐν τῇ παρούσῃ πάλῃ,

Ἐνθα περὶ βατράχου καὶ μνὸς λόγος.

Ἡ δὲ γὰρ καὶ Ν ὕ ν οὐ μᾶλλον ὁμοιοῦνται

Τῶν δύο παλῶν, ἐάν περ ἀκριβῶς τις

Ἀρχὴν καὶ τέλος τῷ νῷ συμπαραλάβῃ.

10 Ὡς δ' ἐκ λογισμοῦ λογισμὸς ἀναβρύει,

Οὕτως ἐγεννήθη τις ἄλλος ἐκ τούτου,

Ὅστις τὸν πρῶτον ἐπηύξησέ μοι φόβον.

Οὕτω πῶς ἐσκεπτόμην “ Δι' ἡμᾶς οὗτοι

„ Ἐνεπαίχθησαν μετ' αἰσχύνῃς καὶ βλάβῃς

- 15 „Τοιαύτης, ὥστ' ἄχθεσθαι πάνυ νομίζω.
 „Τῆς δ' ὀργῆς προστεθείσης τῇ δυσμενείᾳ,
 „Ὁρμήσουσι πρὸς ἡμᾶς ἀγριωτέρως
 „Ἡ κύων ὀρμᾷ λαγὼν ἐπιδιώκων.”
 Ἦδη τὰς τρίχας ἡσθόμην ὀρθουμένας
- 20 Ὑπὸ τοῦ φόβου, καὶ θεωρῶν ὀπίσω,
 “Ἦν μὴ σεαυτόν,” εἶπον, “κάμέ, Προστάτα,
 „Κρύψῃς ταχέως, ἐμβάλλουσί μοι τρόμον
 „Οἱ Κακώνυχες· νῦν εἰσι παρὰ πόδας·
 „Πέπεισμαι δ' οὕτως, ὥστ' αὐτοὺς δοκῶ βλέ-
 πειν.”
- 25 Ὁ δ' εἶπεν· “Εἰ κάτοπτρον ἤμην ὑέλου,
 „Οὐκ ἂν τάχιον τὴν σὴν ἐκτὸς εἰκόνα
 „Ἀντανέκλων, ἢ τὴν ἔνδον σου νῦν βλέπω.
 „Ἦδη ταῖς ἐμαῖς αἱ σαὶ συνῆλθον σκέψεις
 „Τὸν αὐτὸν τρόπον, ὑπὸ μορφὴν ὁμοίαν,
- 30 „Ὡστ' ἀμφοῖν μίαν βουλήν ἐποιησάμην.
 „Ἦν ἡ δεξιὰ πλευρὰ προσφόρως κλίνῃ
 „Πρὸς κατάβασιν εἰς τὸν ἕτερον βόθρον,
 „Φευξούμεθα διώξιν, ἣν ὑποπτεύεις.”

- Οὐκ ἔφθη γνώμην φράσας τοιάνδ', ὅτ' εἶδον
 35 Αὐτοὺς ἤκοντας πτέρυξι τεταμέναις,
 Οὐ μακρὰν ἡμῶν, κατασχεῖν βουλομένους.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ εὐθὺς ἐλάβετό μου,
 Οἷά τις μήτηρ ἐγερθεῖς' ἐκ θορύβου,
 Κἀγγὺς αὐτῆς βλέπουσα φλόγας ἡμμένας,
 40 Τοῦ παιδὸς δραξαμένη φεύγει κοῦ μένει,
 Ἦττον φροντίζουσ' ἑαυτῆς ἢ τοῦ τέκνου,
 Οὕτως, ὥσθ' ἓνα μόνον φορεῖν χιτῶνα.
 Ἐκ δὲ τῆς ἄκρας τῆς σκληρᾶς ὄχθης κάτω
 Παρὰ τὸν κρημνὸν ὠλίσθησεν ὑπτίως,
 45 Τὸν ἐντεῦθεν φράττοντα τὸν ἄλλον βόθρον.
 Οὐ δι' ὀχετοῦ ῥέει ταχέως ὕδωρ
 Στρέφον τὸν τροχὸν μυλῶνος ἐπιγείου,
 Ὅτε κύκλωθεν τῶν πτερῶν ἐπιπίπτει,
 Ὡς εἶρπ' ἐπὶ τὸν κρημνὸν οὐμὸς Προστάτης,
 50 Περιπλέγδην με φέρων ἐπὶ τοῦ στήθους,
 Ὡς υἱόν, κοῦχὶ συνοπαδὸν ἐταῖρον.
 Μόλις δ' οἱ πόδες ἔψαυσαν τῆς γῆς κάτω,
 Καὶ τοὺς δαίμονας εἶδον ἐπὶ τῆς ἄκρας

Ἄνωθεν ἡμῶν· ἀλλ' οὐκέτ' ἐφοβούμην.

55 Ἡ γὰρ θεία πρόνοια φύλακας τούτους

Εἶναι διατάξασα τοῦ πέμπτου βόθρου,

Ἀπηγόρευσεν ἐκεῖθεν ἀποστήναι.

Ἐκεῖ κάτω δ' εὗρομεν ψυχὰς εὐχρόους,

Βαδίζούσας βραδέως περίξ τοῦ βόθρου,

60 Θρηνούσας, φλαύρας, τετρυμένας τὴν θεάν.

Ἐφερον δὲ μανδύας σὺν κατωτίσιν

Ὅφθαλμοὺς καλυπτούσαις, κατὰ τὸν τρόπον

Τῆς στολῆς τῶν μοναχῶν τῆς Κολωνίας,

Ἐκτὸς μὲν χρυσοῦς, περιλαμπεῖς, ἀλλ' ἔνδον

65 Ἐκ μολύβδου, καὶ βαρεῖς τοσοῦτον, ὥστε

Οἱ Φρεδερίκου πρὸς αὐτοὺς ἦσαν ἄχναι.

Ὡχλαίνης αἰωνίως συγκαταθλώσης!

Ἡμεῖς δ' ἐπ' ἀριστερὰ στραφέντες πάλιν

Μετ' αὐτῶν, προσείχομεν τοῖς πικροῖς θρήνοις.

70 Ἄλλ' ἐκ τοῦ βάρους αἱ ψυχὰὶ κεκμηκυῖαι

Οὕτως ἐβραδυπόρουν, ὥστ' ἀπηντῶμεν

Νέαις συμβαδίζούσαις κατὰ πᾶν βῆμα.

Τῷ μὲν δ' εἶπον Προστάτῃ· “Μεταξὺ τούτων

„Τοῦνομ' ἔστι τις γνώριμος ἢ τὰς πράξεις ;

75 „Κύκλω στρέψον ὀφθαλμούς· τάχ' ἂν τιν'
εὖροις.”

Εἷς δ' ἐξ αὐτῶν Ἐτρούσκων φωνὴν ἀκούσας

ἽΟπισθ' ἡμῶν ἔκραξεν· “Ἴσχετε πόδας

„Ὑμεῖς, οἱ δι' ὀρφνώδους τρέχετ' ἀέρος.

„Ἴσως ἂν, ὃ σὺ ζητεῖς, παρ' ἐμοῦ μάθοις.”

80 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ στραφεῖς εἶπέ μοι· “Μένε,

„Προχώρει δ' εἶτα κατὰ τὸ βῆμα τούτου.”

Στὰς δ' εἶδον δύο πολὺν δεικνύντας πόθον

Συντυχεῖν ἡμῖν, ὥς ἐκ τῆς αὐτῶν θέας,

Ἄλλ' οὐς ἐβράδυν' ἄχθος καὶ στενὴ τρίβος.

85 Ἐγγὺς δ' ἐλθόντες διὰ λοξῶν ὀμμάτων

Ἔβλεπον πρός με, οὐ προφέροντες λέξιν.

Εἶτα στραφέντες ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους·

“Οὗτος δοκεῖ ζῶν τῇ κινήσει τοῦ βρόγχου·

„Εἰ δ' εἰσὶ νεκροί, ποίῳ δὴ προνομίῳ

90 „Βαδίζουσ' ἄνευ στολῆς βαρείας τῇσδε ;”

Ἐμοὶ δ' εἶτ' εἶπον· “Ὁ τὸν σύλλογον, Τοῦσκε,

„ᾧ δ' ἐπισκοπῶν ὑποκριτῶν ἀθλίω,

- „Εἰπεῖν ἡμῖν, τίς ποτ' εἶ, μὴ δὲ παρίδῃς.”
 Καγὼ πρὸς αὐτούς· “Ἐγεννήθην καὶ τράφην
 95 „Παρὰ ποταμὸν Ἴαρνον κλεινῇ τ' ἐν πόλει
 „Φέρω δ' ὅπερ ἀπ' ἀρχῆς ἐφόρουν σῶμα.
 „Ἄλλ' ὑμεῖς ἐστὲ τίνες, ἐξ ὧν σταλάζει
 „Τῶν παρειῶν, ὡς βλέπω, τοσαύτη λύπη ;
 „Ποινὴ δ' ὑμῖν τίς ἐκ τῆς λαμπροφορίας ;
 100 Ἀπεκρίθη δ' εἰς αὐτῶν· “Αἱ χρυσαῖ χλαῖναι
 „Ἐντός εἰς' ἐκ μολύβδου, βάρους δὲ τόσου,
 „Ὡσθ' οὕτω τὰς πλάστιγγας τρίξιν ποιοῦσι.
 „Φρᾶτρες Γαυδέντες ἦμεν ἐκ Βωνωνίας·
 „Καταλάνος μὲν ἐγώ, Λοδρίγκος δ' οὗτος
 105 „Ἐκαλούμεθ', οὓς ἐξέλεξ' ἡ σὴ πόλις
 „Σύναμ' ἀνθ' ἐνός, ὡς ἔθος, ἀνδρὸς μόνου
 „Εἰρηναρχεῖν ἐν αὐτῇ. Τοιοῦτοι δ' ἦμεν,
 „Ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἔτι πέριξ Γαρδύγκου.”
 Ἐγὼ δ' ἔκραξα· “Φρᾶτρες, ὑμῶν τὰ πάθη. . .”
 110 Ἄλλ' οὐδὲν εἶπον πλέον· αἴφνης γὰρ εἶδον
 Χαμαί τιν' ἥλοις τρισὶν ἐσταυρωμένον.
 Ἰδὼν με δ' οὗτος, ὅλος διελυγίσθη

Ἐν τῷ πώγωνι πνευστιῶν καὶ στενάζων.

Ὁ δὲ Φρα—Καταλάνος νοήσας τοῦτο

115 Εἶπεν· “Ὁ καθηλωτὸς οὗτος, ὃν βλέπεις,

„ Ἐστὶν ὁ συμβουλευσας τοῖς Φαρισαίοις

„ Ὑπὲρ τοῦ λαοῦ συμφέρειν θανεῖν ἓνα.

„ Διὰ μέσης τῆς ὁδοῦ πάγγυμνος κείται,

„ Καθάπερ ὁρᾷς· αἰσθάνεσθαι δ' ὀφείλει

120 „ Πόσον βαρύνει πᾶς ἐπ' αὐτὸν βαδίζων.

„ Τὴν αὐτὴν ὁ πενθερὸς ποινήν ἐκτίνει

„ Ἐν βόθρῳ τῷδε, καὶ ἄλλοι τοῦ συμβουλίου,

„ Οὐ κακὴ σπορὰ τοῖς Ἑβραίοις ὑπῆρξαν.”

Τὸν Βιργίλιον τότε θαυμάζοντ' εἶδον

125 Ἐπὶ τῷ τεταμένῳ σταυρηδὸν οὕτω

Δι' αἰωνίας αἰσχίστως ἐξορίας.

Εἶτα τῷ Φρατρὶ τούσδ' ἀπηύθυνε λόγους·

“ Δέομαί σου νῦν εἰπεῖν ἡμῖν, εἰ θέμις·

„ Ἐστὶν ἐπὶ δεξιᾷ διέξοδος τις,

130 „ Ὅπόθεν δυναίμεθ' ἂν ἐξελθεῖν ἄμφω,

„ Οὐ βιάζοντες τοὺς μέλανας ἀγγέλους,

„ Ἴν' ἔλθωσ' ἡμᾶς τοῦδ' ἀπάξοντες βόθρου ;”

- Ὁ δ' ἀπεκρίθη· “ Πλέον ἥπερ ἐλπίζεις
 “ Ἐγγύς ἐστι σπιλάς τις ἐκ τοῦ μεγάλου
 135 „ Τείχους διερχομένη κοιλάδας πάσας·
 „ Ἀλλ' ὧδε κατερράγη κούδαμός' ἄγει.
 „ Διὰ τοῦ ρήγμου δύνασθ' ἀνελθεῖν ἄνω,
 „ Ὃς τῇδε κλίνων, ἐκείθεν ἀνυψοῦται.”
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ ἔστη μικρόν τι κύψας,
 140 Εἶτ' εἶπε· “ Κακῶς διηγείτο τὸ πράγμα
 „ Ὁ πέραν τοὺς ἐνόχους κάμαξι πλήττων.”
 Ὁ δὲ Φράτηρ· “ Ἦκουσ' ὦν ἐν Βονωνία
 „ Τοῦ Διαβόλου τὰς πολλὰς πονηρίας,
 „ Πρὸς δ' ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ πατὴρ ψεύδους.”
 145 Τότε δ' Ἠγήτωρ οὐμὸς ἀπῆλθ' ὠκέως,
 Παρωργισμένος μικρὸν δοκῶν τὴν ὄψιν·
 Ἐγὼ δὲ κατέλιπον τοὺς ἀχθενδύτας,
 Ἐπόμενος ἵχνεσι ποδῶν φιλτάτων.

Ω Δ Η Κ Δ'.



Οἱ κλέπται.—Οἱ ὄφεις.—Ἡ δι' ἐκτεφρώσεως
βάσανος.



- Καθ' ἣν ἐποχὴν τοῦ νεάζοντος ἔτους
Ἡλῖος κόμην ἐν Ὑδροχόῳ λούει,
Ἡ δὲ νύξ ῥέπει πρὸς τὴν ἰσημερίαν,
Ἡ πάχυν δ' ἐπὶ τῆς γῆς ἀπομιμείται
5 Τῆς λευκῆς αὐτῆς ἀδελφῆς τὴν εἰκόνα,
Μικρὸν τὴν αὐτὴν χροιάν διατηροῦσα,
Ὁ χωρίτης, ᾧ τὰ πρὸς χρεῖαν ἐλλείπει,
Ἐγειρόμενος ἀτενίζει καὶ βλέπει
Τὴν πεδιάδα λευκὴν, καὶ μηροὺς πλήττει·
10 Ἐπανακάμψας δ' οἴκαδε σχετλιάζει,
Ὡς δυστυχῆς τις οὐκ ἔχων τί ποιήσῃ·
Εἴτ' ἀνακύψας ἐλπίδ' ἀναλαμβάνει,
Βλέπων τὸν κόσμον ὅψιν μεταβαλόντα
Ἐν βραχεὶ χρόνῳ, καὶ τὴν ποιμνικὴν ῥάβδον

- 15 Λαβὼν ἐκβαίνει πρὸς νομὴν τῶν προβάτων·
 Οὕτω με κατέπληξεν οὐμὸς Προστάτης
 Τὴν ὄψιν ἰδόντ' αὐτοῦ τεταραγμένην·
 Οὕτω τε τάχος ἐπῆλθ' ἡ θεραπεία.
 Ὡς γὰρ εἰς τὸ ῥῆγμ' ἦλθομεν τῆς γεφύρας,
 20 Ἡγήτωρ πρὸς μ' ἔτρεψε τὸ γλυκὺ βλέμμα,
 Ὃ πρῶτον εἶδον παρὰ πόδας τοῦ λόφου.
 Τὰς ἀγκάλας ἤνοιξε μετὰ βραχεῖαν
 Καθ' αὐτὸν σκέψιν, προσεπιβλέπων πρῶτον
 Καλῶς τὸν κρημνόν· εἶτα δ' ἐλάβετό μου.
 25 Ὡς δ' ὅτ' ἐν ταυτῷ σκέπτεται τις καὶ πράττει,
 Κἀεὶ προνοεῖ τῶν μελλόντων ἐγκαίρως,
 Οὕτως ὑψώσας ἄνω με πρὸς τὴν ἄκραν
 Πέτρας, ἐξελέξατο δι' αὐτὸν ἄλλην
 Λέγων· “Ἀντέχου σθεναρῶς πέτρας τῆσδε·
 30 „Ἄλλ' ὅρα πρῶτον, εἰ δύνатаί σε φέρειν.”
 Οὐκ ἦν ὁδὸς πρόσφορος μανδυοφόροις·
 Μόλις γὰρ αὐτὸς κοῦφος κἀγὼ στηρίζει
 Ἡδυνάμεθα βαθμηδὸν ἀναβῆναι.
 Εἰ μὴ δ' ἦν ἐκ τούντεῦθεν κρημνώδους μέρους

- 35 Ἡ κλιτὺς ἡ θάτερον συντομωτέρα,
 Οὐκ οἶδ', εἰ κείνος, ἀλλ' ἔγωγ' ἡδυνάτουν.
 Ἀλλ' ὥς τὸ Κακόβοθρον ἐπὶ τὸ στόμα
 Τοῦ κατωτάτου φρέατος ὅλον κλίνει,
 Ἡ θέσις ποιεῖ φάραγγος ἐκατέρας
- 40 Τὴν μὲν τῶν πλευρῶν ὑψοῦσθαι, τὴν δὲ νεύειν.
 Ἡμεῖς τέλος ἤλθομεν ἐπὶ τῆς ἄκρας,
 Ὅθεν ἡ τελευταία προκύπτει πέτρα.
 Οὕτω δ' ἡ πνοή μ' ἔλειψε τῶν πνευμόνων,
 Ὡστ' ἀναβὰς οὐκ εἶχον ἰέναι πρόσω
- 45 Καὶ δὴ παρευθὺς ἀνελθὼν ἐκαθέσθην.
 “ Δέον σε λοιπὸν ἀποθέσθαι νωθρεῖαν
 „ Εὐδῶν τις,” εἶπεν ὁ Προστάτης, “ ἐν πτίλοις
 „ Ἐν χλανῖσί τε λαμπραῖς οὐ κτᾶται φήμην,
 „ Ἡς ἄνευ καταλύει τὸν βίον, ἔχνος
- 50 „ Καταλείπων ἐπὶ γῆς, οἶον πομφόλυξ
 „ Ἐν τοῖς ὕδασι καὶ καπνὸς ἐν ἀέρι.
 „ Ἀνάστα τοίνυν, καὶ τὴν δύσπνοϊαν νίκα
 „ Δι' εὐψυχίας πᾶσαν μάχην νικώσης,
 „ Ὅτ' οὐχ ὑπέικει τῷ τοῦ σώματος βάρει.

- 55 „ Ἀναβῆναι δεῖ κλίμακα μακροτέραν
 „ Οὐκ ἄρκει μόνον ἀπαλλαχθῆναι τούτων.
 „ Εἴ μ' ἐνόησας, τὸ συμφέρον σοι πράξον.”
 Ἀνέστην τότε, μείζον' ἐπιδεικνύων
 Ἐν ἐμοὶ πνοὴν ἢ πραγματικῶς εἶχον,
- 60 Εἶπον τ'. “ Ἄγε δὴ, ῥώμην ἔχω καὶ θάρρος.”
 Ἐπὶ τὸν κρημνὸν τότε' ἠρξάμεθ' ὁδεύειν,
 Ὃς ἦν δύσβατος καὶ στενὸς καὶ πετρώδης,
 Καὶ πολλῷ μᾶλλον ἀπορρώξ τοῦ προτέρου.
 Ἐβάδιζον ὁμιλῶν, οὐ δοκῶν ἔκπνους,
- 65 Ὅτ' ἐξηλθ' αἴφνης φωνὴ τῆς ἄλλης τάφρου,
 Ἐξ ἧς οὐκ ἦν συλλαβεῖν ἐνάρθρους λέξεις.
 Τί ποτ' ἔλεγεν οὐκ οἶδα, καίπερ ἄνω
 Ὡν τῆς γεφύρας τῆς ἐκεῖ περαιούσης
 Ἄλλ' ὑπ' ὀργῆς ὁ φωνῶν κινεῖσθ' ἐδόκει.
- 70 Ὅψεις ἔστρεψα κάτω, πλὴν ὄμμα ζῶντος
 Οὐ διορᾷ τὸν βυθὸν ὑπὸ τοῦ σκότους.
 “ ὦ Προστάτα,” τότε' εἶπον, “ ἐλθεῖν ἐπείγου
 „ Ἐκεῖθεν, ὅπως καταβῶμεν τὸ τεῖχος.
 „ Ὡς γὰρ ἐνταῦθα μὴ συνιῶν ἀκούω,

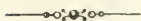
- 75 „Οὕτω 'κεῖ κάτω βλέπω μὴ διακρίνων.”
 —“Οὐκ ἄλλην,” εἶπεν, “ἀπόκρισίν σοι δώσω
 „Ἡ πράττων, ὡς φῆς· αἵτησις γὰρ τιμία
 „Ἐν σιγῇ καὶ δι' ἔργων ἐκτελεστέα.”
 Κατέβημεν οὖν τὴν γέφυραν ἐκεῖθεν,
 80 Ἐνθα ζεύγνυται πρὸς τὴν ὀγδόην ὄχθην.
 Τότε δ' ὁ βόθρος ἐμφανῆς μοι παρέστη·
 Εἶδον δ' ἐν αὐτῷ συνάθροισμα φρικῶδες
 Ὅφεων οὕτω τὴν μορφὴν διαφύρων,
 Ὡστ' ἔτι πηγνυσ' αἶμα τοῦμὸν ἢ μνήμη.
 85 Μηκέτ' ἐπ' ἄμμοις σαῖς ἐγκαυχῶ, Λιβύη·
 Εἰ γὰρ ἀσπίδας, αἰμόρρους καὶ χελύδρους
 Παράγεις, πρὸς δὲ κέγχρους τε κάμφισβαίνας,
 Οὐποτε λύμας τόσας καὶ δεινὰς τόσον
 Ἐδειξας μετὰ πάσης Αἰθιοπίας,
 90 Οὗτ' ἐφ' ἀπάσης τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.
 Μέσον τοῦ σκληροῦ, μυσυχθοῦς σωροῦ τούτου
 Ἐντρομοὶ, γυμναὶ ψυχὰὶ τρέχουσιν ἄνευ
 Ἐλπίδος φυγῆς οὐδ' ἡλιοτροπίου.
 Ὅφεσιν ὅπισθ' εἶχον δετὰς τὰς χεῖρας

- 95 Κεφαλὴν κοῦράν τοῖς νεφροῖς ἐμπεγγνῦσιν,
 Ἐπίπροσθεν δὲ συμπεριπεπλεγμένοις.
 Ἴδου δ' ἐπὶ τιν', ὃς ἦν ἡμῶν πλησίον,
 Ὁρμησεν ὄφεις, αὐτὸν διατετρήνας,
 Ἐνθ' ὁ τράχηλος πρὸς τοὺς ὤμους ἐνούται.
- 100 Οὐτ' Ὁ οὐτ' Ἴ τις οὕτω τάχος ἂν γράψαι,
 Ὡς αὐτὸς ἦφθη, κατεφλέχθη καὶ τέφρα
 Χαμᾶζε καταπεσὼν ὅλος κατέστη.
 Ἐπεὶ δ' ἐπὶ γῆς οὕτως ἐξηφανίσθη,
 Ἀφ' ἑαυτῆς ἡ τέφρα συνεφειλκύνθη,
- 105 Αἴφνης τ' ἐπανῆλθ' εἰς τὸ πρότερον σχῆμα.
 Οὕτως ὁμολογοῦσι σοφοὶ μεγάλοι
 Τὸν φοίνικ' ἀποθνήσκειν κἀναζῆν αὖθις,
 Τὸ πεντακοσιοστὸν πληρώσαντ' ἔτος.
 Ἔως ζῆ χόρτον καὶ κόκκους οὐκ ἐσθίει,
- 110 Ἀλλὰ δάκρυα λιβάνου τε κἀμώμου,
 Σπάργαν' ὕστατα νάρδον ἔχων καὶ σμύρναν.
 Οἷος δ' ὁ πεσών, ἀλλὰ πῶς, οὐ γινώσκων,
 Εἴτ' αἰτία δαίμονος εἰς γῆν ὠθοῦντος,
 Εἴτ' ἐκ πνιγμονῆς τοὺς ἀνθρώπους ναρκούσης,

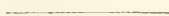
- 115 Ἐγειρόμενος ἑαυτοῦ περίξ βλέπει,
 Ὅλος τεταραγμένος ἐξ ἧς ὑπέστη
 Μεγάλης ἀγωνίας, καὶ βλέπων στένει,
 Τοιοῦτος ἦν ὁ πάσχων ἀναστὰς πάλιν.
 Ὡς εἰς αὐστηρά, Θεία Δικαιοσύνη,
- 120 Τοιαύταις πληγαῖς τοὺς κακοὺς ἐκδικοῦσα !
 Εἴτ' αὐτόν, τίς ἔστ', ἠρώτησ' ὁ Προστάτης·
 Ὁ δ' ἀπεκρίθη· “ Προσφάτως ἐκ Τουσκίας
 „ Εἰς τόνδ' ἔπεσον τὸν θηριώδη βρόγχον·
 „ Κτήνους, οὐκ ἀνθρώπινον, βίον εἰλόμην,
- 125 „ Ἡμίονος ὦν· εἰμὶ δὲ Βάννης Φούκκης,
 „ Ὁ θήρ· Πιστωρία δ' ἦν κευθμών μοι πρέπων.”
 Κἀγὼ Προστάτη· “ Λέγ' αὐτῷ μὴ κινεῖσθαι·
 „ Πυνθάνου δέ, τί πταῖσμ' ἔρριψ' ἐν τόπῳ τῷδε·
 „ Φίλαιμον καὶ φίλεριν αὐτὸν γὰρ ἥδειν.”
- 130 Ἀκούσας μου δ' ὁ πάσχων οὐχ ὑπεστάλη,
 Ἄλλ' ἔτρεψε πρὸς ἐμὲ νοῦν τε καὶ βλέμμα,
 Ὑπὸ λυπηρᾶς καταληφθεὶς αἰσχύνης.
 Εἴτ' εἶπε· “ Μᾶλλον λυποῦμαι ἀπαντηθεὶς σοι
 „ Ἐν ᾗ με βλέπεις ἐνταῦθα δυστυχία,

- 135 „Ἦπερ ὅτ' ἐκ τῆς ἄλλης ζωῆς ἠρπάσθην.
 „Οὐκ ἔχω σοι, πῶς ὁ ζητεῖς ἀρνηθῆναι.
 „Ἐβλήθην τόσον κάτω, κλέπτῃς ὑπάρξας
 „Τῶν ἐν τῷ ναῷ πανσέπτων κοσμημάτων,
 „Ἄντ' ἐμοῦ ψευδῶς αἰτιαθέντος ἄλλου.
- 140 „Ἄλλ' ἵνα σὺ μὴ χαίρῃς ἐπὶ τῇ θέᾳ
 „Τῇ δ', ἣν ποτε τῶν τόπων τούτων ἐξέλθῃς,
 „Ὡτ' ἄνοιξον κᾶκουσον, ἃ προαγγέλλω.
 „Πιστωρία Μελάνων πρῶτον γυμνοῦται
 „Φλωρεντία δ' εἴτ' ἀστούς νόμους τ' ἀλλάσσει·
- 145 „Ἄρῃς ἀτμὸν ἐξ ἄνω κατάξει Μάκρας,
 „Συμπεφυρμένον θολοέσσαις νεφέλαις·
 „Ἐν θυέλλῃ δὲ σφοδρᾷ καὶ δεινῇ μάχῃ
 „Ἐπὶ Πικηνοῦ γενήσεται πεδίου,
 „Ὅθεν ἐξαίφνης τὴν ὀμίχλην σκεδάσει,
- 150 „Ὡστε πᾶς Λευκὸς κεραυνόβλητος ἔσται.
 „Εἶπον δὲ τοῦτο· λυπήσειν γάρ σε μέλλει.”

Ω Δ Η Κ Ε΄.



Συνέχεια.—Ο Κάκος.—Αί μεταμορφώσεις
ἀνθρώπων καὶ ὄφρων.



Περάνας δὲ τοὺς λόγους τούτους ὁ κλέπτης
Ἵψωσ' ἄμφω τὰς χεῖρας, καὶ σκιμαλίζων
Ἐκραξε· “Λάβε, Θεέ· τάδε σοι πέμπω.”
Ἄλλ' ἔκτοτε τοὺς ὄφεις φιλεῖν ἠρξάμην·

5 Εἷς γὰρ περὶ τὸν αὐτοῦ λαιμὸν εἰλίχθη,
Ὡς ἂν εἰ λέγων· “Πλέον λαλεῖν σ' οὐ θέλω.”

Τοὺς βραχίονας συνεδέσμευσεν ἄλλος,
Προσηλούμενος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν οὕτως,
Ὡστ' οὐχ οἷος τ' ἦν διασεῖσαι τὰ μέλη.

10 —Αἴ! Πιστωρία, Πιστωρία, πῶς τέφρα
Γενέσθ' οὐ σπεύδεις, καὶ μὴ πλέον ὑπάρχειν,
Ἐπεὶ σπέρμα σὸν ἐν κακίαις προβαίνει ;—
Ἐν πᾶσιν Ἄδου τοῖς ζοφώδεσι κύκλοις
Οὐκ εἶδον οὕτω θρασὺ πρὸς Θεὸν πνεῦμα,

- 15 Οὐτε τὸν πεσόντ' ἐκ τειχῶν τῶν Θηβαίων.
 Αὐτὸς δ' ἔφυγεν, οὐτ' εἶπε πλέον λέξιν.
 Εἶδον δ' ἦκοντα Κένταυρον πλήρη λύσσης
 Κράζοντα· “Ποῦ 'στιν ὁ κατάρατος, ποῦ 'στιν;”
 Οὐκ οἶομαι Μαρέμμαν τοσούτους τρέφειν,
- 20 “Ὅσους εἶχ' αὐτὸς ὅφεις ἐπὶ τῶν νώτων,
 ’Ενθαπερ τὰνθρώπινον ἄρχεται σχῆμα.
 ’Επὶ τῶν ὤμων ὀπισθεν τοῦ τραχήλου,
 Πτεροῖς ἀνεωγμένοις ἵστατο δράκων,
 Φλοξὶ βάλλων ἅπαντας, οἷς ἂν ἐντύχοι.”
- 25 Οὐμὸς δ' εἶπε Προστάτης· “Ὁδ' ἐστὶ Κάκος,
 „Ὅς ὅρους Αὐεντίνου ὑπὸ τὰς πέτρας
 „Ἐποίησ' ἐξ αἱμάτων πολλάκις λίμνην.
 „Οὐ σὺν ἀδελφοῖς ὁδῶ μιᾷ βαδίζει·
 „Ὑπέκλεψε γὰρ δολίῳ τινὶ τρόπῳ
- 30 „Ἦς ἔτυχ' ἐγγὺς αὐτοῦ μεγάλης ποίμνης.
 „Ἄλλ' αὐτοῦ τὰ πανοῦργα κατέπαυσ' ἔργα
 „Ἡρακλέους ρόπαλον, ἐπενεγκόντος
 „Ἐκατὸν πληγὰς, ὧν οὐκ ἤσθάνθη δέκα.”
 Ταῦτα λέγοντος, διέβη μὲν ἐκείνος,

- 35 Κάτωθεν δ' ἡμῶν ἦλθε πνεύματα τρία·
 Ἄλλ' ἡμῶν οὐδέτερος αὐτοὺς κατείδε,
 Πλὴν ὅτ' ἔκραξαν· “Ὑμεῖς ἐστὲ δὴ τίνες ;”
 Εὐθὺς δ' ἐπανσάμεθα τῆς ὁμιλίας,
 Ἐπὶ τούτους ἀτενῶς τὸν νοῦν προσχόντες.
- 40 Οὐκ ἐγνώριζον αὐτούς, ἀλλὰ συνέβη,
 Ὡς συμβαίνει συχνάκισ ἐκ ταῦτομάτου,
 Ὅτι προσεφθέγγετο τὸν ἄλλον ἄλλος,
 Λέγων· “Ποῦ ποτ' ἂρ' ἔμεινεν ὁ Κιάμφας ;”
 Ἐγὼ δ' ἵν' ὁ Προστάτης ἀτενῆς εἶη,
- 45 Ἐθέμην τὸν δάκτυλον ἐπὶ τὰ χεῖλη.
 Εἰ δὲ πιστεύειν διστάζεις, ἀναγνῶστα,
 Εἰς ὅσ' ἤδη λέξω σοι, τοῦτ' οὐ θαυμάζω·
 Κἀγὼ γὰρ αὐτὸς ἰδὼν μόλις πιστεύω.
 Ἐν ᾧ πρὸς αὐτοὺς εἰστήκειν ἀτενίζων,
- 50 Αἰφνης ὥρμησ' ἐφ' ἐνὸς ὄφιν ἐξάπους,
 Ἐπ' αὐτὸν περιπλεχθεὶς ὅλος ἐφ' ὅλον.
 Τοῖς μέσοις ποσὶ κατέσχε τὴν γαστέρα,
 Τοῖς δ' ἐμπροσθίοις συνέλαβε τὰς χεῖρας·
 Εἴτ' ἔδακ' ὁδὰξ παρειῶν ἐκατέραν.

- 55 Ἐξέτειν' ἐπὶ μηρῶν τοὺς ὀπισθίους,
 Μέσον αὐτῶν τὴν οὐρὰν διαπεράσας,
 Ἄῃν ἠνώρθωσεν ἐπὶ νεφροὺς ὀπίσω.
 Οὐποτε κισσὸς δένδρῳ προσεκολλήθη
 Οὕτως ἰσχυρῶς, ὥς τὸ φρικτὸν θηρίον
 60 Τοῖς ἐκείνου συνέπλεξ' αὐτοῦ τὰ μέλη.
 Εἶτα συνετάκησαν, ὥς εἶπερ ἦσαν
 Ἐκ κηροῦ θερμοῦ, συμμίζαντες τὸ χρῶμα,
 Οἷος ἦν πρῶτον οὐδετέρου δοκοῦντος.
 Οὕτως ἐπὶ παπύρου φλογιζομένου
 65 Ἐπεκτείνεται χρῶμά τι φαιόν, ὅπερ
 Μέλαν οὐκέτ' ἔσθ', ἣ δὲ λευκότης θνήσκει.
 Οἱ δ' ἄλλοι δύο πρὸς αὐτὸν προσεώρων
 Κράζοντες· “Οἴμ', Ἄγνελε, πῶς μεταλλάσσει!
 „ Ἴδὸν γὰρ οὐχ εἷς ὑπάρχεις, οὔτε δύο.”
 70 Ἐγένοντ' ἤδη δύο κεφαλαὶ μία,
 Ὅτ' ἐφάνησαν εἰς μίαν μορφαὶ δύο
 Μιχθεῖσαι, κάμφοτεραι συγχωνευθεῖσαι.
 Γίνοντ' ἐκ μελῶν τεσσάρων χεῖρες δύο·
 Ἐξ ὠμων, ποδῶν, κοιλίας τε καὶ στήθους

- 75 Πέφυκε μέλη μήποτε θεαθέντα·
 Ἐξηφανίσθη πᾶν τ' ἀρχέτυπον σχῆμα.
 Ἡ τερατώδης δ' εἰκὼν, δοκοῦσα δύο
 Καὶ μηδέν, τοιάδ' ἐβάδιζε βραδέως.
 Ὡς δ' ὁ σαῦρος οἰστρηθεὶς ἐν κυνὸς ὥρα
- 80 Ὑπὸ καύσωνος, αἵμασιαν ἀλλάσσω,
 Ἀστραπηδὸν τὴν ὁδὸν ἐκδιαβαίνει,
 Οὕτω κατὰ πρόσωπον τῶν ἄλλων δύο
 Ἐλθὼν ὥρμησεν ὀφείδιόν τι καῖον,
 Πελιδνόν, μέλαν, ὥς πεπέρεως κόκκος.
- 85 Τὸ μέρος δ', ὅθεν δεχόμεθα τὴν πρώτην
 Τροφήν, διετρύπησε θάτερου τούτων,
 Οὐδ' ἐπὶ τῶν ποδῶν ἔπρεσε τεταμένον.
 Τοῦτ' εἶδεν ὁ πληγωθεὶς, ἀλλ' οὐδὲν εἶπε·
 Στὰς δ' ἐπὶ ποδῶν στερεῶς ἔχασμάτο,
- 90 Ὡσπερ ὑφ' ὕπνου κατασχεθεὶς ἢ θέρμης.
 Ὁ μὲν τὸν ὄφιν ἔβλεπ', ἐκείνον δ' οὗτος.
 Τοῦ μὲν ἡ πληγὴ, τοῦ δ' ἑτέρου τὸ στόμα
 Ἀφίη καπνὸν πυκνόν, ὃς συνηνοῦτο.
 Σίγα, Λουκανέ, μὴ λέγε τὰ συμβάντα

- 95 Τοῦ δυστυχοῦς Σαβέλλου καὶ Νασιδίου·
 Ἄκουσον δ' ἅπερ εἰπεῖν ἤδη σοι μέλλω.
 Σίγ', Ὀβίδιε, τὰ Κάδμου κ' Ἀρεθούσης·
 Εἰ γὰρ ποιητικέων τὸν μὲν εἰς ὄφιν,
 Τὴν δ' εἰς κρήνην ἥλλαξας, οὐδὲν φθονῶ σοι·
- 100 Δύο γὰρ φύσεις ἑτέραν εἰς ἑτέραν
 Οὐ μετέβαλες, ὅπως τὰς αὐτῶν ὕλας
 Ἀλλοιώσωσ' αἱ δύο μορφαὶ συγχρόνως.
 Ἀμφω μετετράπησαν τοιούτοις τρόποις,
 Ὁ μὲν ὄφιν τὴν οὐρὰν εἰς δύο σχίσας,
- 105 Ὁ δὲ πληγωθεὶς τοὺς πόδας συνενώσας.
 Τούτου δ' ἐκ ταῦτομάτου μηροὶ καὶ κνήμαι
 Ἐκολλήθησαν οὕτως, ὥστ' ἐν ὀλίγῳ
 Οὐδὲν κατεφαίνετο συναφῆς ἵχνος.
 Ἐλάμβαν' ἢ δισχιδῆς οὐρὰ τὸ σχῆμα
- 110 Τὸ φθαρὲν ἐκεῖ· γέγονε δὲ τὸ δέρμα
 Μαλακὸν μὲν ἐν τούτῳ, σκληρὸν δ' ἐν κείνῳ.
 Εἶδον τὰς χεῖρας εἰσδυνούσας μασχάλαις,
 Καὶ τοῦ θηρίου τοὺς δύο βραχεῖς πόδας
 Αὔξοντας ὅσον αἱ χεῖρες ἐμειοῦντο.

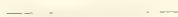
- 115 Οἱ δ' ὀπίσθιοι πόδες ὁμοῦ στραφέντες
 Ἐγένοντ' ἀνδρὸς τὸ κρυπτόμενον μέλος·
 Τὸ τοῦ τάλανος δ' εἰς δύ' ἐσχίσθη πόδας.
 Ἐν ᾧ δ' ὁ καπνὸς ἐκάλυπτ' ἀμφοτέρους
 Χρώματι νέφ, τὴν τρίχα τ' ἀνεγέννα
- 120 Ἐπὶ τοῦδ, ἥνπερ ἄτερος ἀφηρεῖτο,
 Ὁ μὲν ἀνέστη ποσίν, ὁ δ' ἄλλος κάτω
 Ἐπεσ'. ἀλλ' οὐκ ἔτρεψαν τὰς σκαιὰς γλήνας,
 Ὑφ' αὖς ἥλλασσεν ἐκάτερος μυκτῆρα,
 Ὀν ὁ μὲν ὀρθὸς εἴλκυσ' ἐν τοῖς κροτάφοις·
- 125 Ἐκ τῆς δ' ἐν αὐτῷ πλεοναζούσης ὕλης
 Ἐπὶ παρειῶν ἰσχνῶν ἐξῆλθεν ὦτα·
 Τὸ δ' ὀπίσω μὴ συρθὲν καὶ μείναν μέρος
 Τὴν ῥὶν' ἐσχημάτισεν ἐν τῷ προσώπῳ,
 Τὰ χεῖλη τ' ἐπάχυνε καθ' ὅσον ἔδει.
- 130 Ὁ δὲ χαμαὶ κείμενος μυκτῆρ' ἐκτείνει,
 Τὰ τ' ὦτ' ἐνδοθι τῆς κεφαλῆς ἀνέλκει,
 Ὡς τὰ κέρατα συνεκροφεῖ κοχλίας.
 Ἡ δὲ πρότερον συνηνωμένη γλῶσσα
 Καὶ πολύλαλος ἐσχίσθη, τοῦ δ' ἐτέρου

- 135 Ἡ σχιστὴ συνηνώθη· καπνὸς δ' ἐπαύθη.
 Ἡ ψυχὴ δ', ἥτις ἐγένετο θηρίον,
 Ἐφυγε συρίζουσα διὰ τῆς τάφρου.
 Ὁ δ' ἄλλος ὀπισθ' αὐτοῦ πτύων ἐλάλει·
 Εἶτα στρέφων πρὸς αὐτὸν τοὺς νέους ὦμους,
 140 Τῷ τρίτῳ λέγει· “Τρεχέτω δὴ Βουῶστος,
 „Ὡς ἐγὼ ποίουν, ἔρπων ἐπὶ τῆς τρίβου.”
 Εἶδον οὕτως τὸν ἐβδόματον βόθρον
 Μεταλλάσσοντα μορφάς· καὶ συγγνωσθείην
 Τῆς καινότητος, εἰ γλῶσσ' ἐμὴ πλανᾶται.
 145 Καίτοι γοῦν τῶν ὀφθαλμῶν συγκεχυμένων
 Ὅντων μοι, καὶ τῆς ψυχῆς ἐκπεπληγμένης,
 Οὐ μὲν ἠδυνήθησαν ἐκφυγεῖν κρύβδην,
 Πρὶν ἢ γνωρίσω Πούκκιον Σκιαγκάτον,
 Ὅστις δὴ μόνος τῶν τριῶν συνεταίρων
 150 Τῶν πρότερον ἐλθόντων οὐκ ἡλλοιώθη·
 Ὁ δ' ἄλλος ἦν, δι' ὃν σὺ θρηνεῖς, Γαυίλη.

Ω Δ Η Κ Σ Τ'.



Οἱ πανούργοι σύμβουλοι.—Αἱ περιπατοῦσαι φλόγες.—
Ὅδυσσεὺς καὶ Διομήδης.—Ὅδυσσέως ἕστατος πλοῦς.



- Χαίροις, ὦ Φλωρεντία· σοῦ γὰρ τὸ κλέος
Περιπίπτται κατὰ γῆν τε καὶ πόντον,
Ἐκτείνεται δὲ καὶ μέχρι βυθῶν Ἄδου.
Μεταξὺ ληστῶν εὖρον πολίτας πέντε
5 Ἐκ τῶν σῶν, ὅπερ περιβάλλει μ' αἰσχύνῃ,
Οὔτε σοι τιμὴν μεγάλην περιάπτει.
Ἄλλ' εἰ πρωΐας ἐνύπνι' ἀληθεύει,
Γνώσῃ μετὰ πάροδον οὐ μακροῦ χρόνου,
Τί σοι Πρᾶτον εὔχεται, πρὸς δέ τε κᾶλλοι.
10 Εἰ δὲ συμβῆναι μέλλει, βέλτιον τάχει·
Τί γὰρ ὄφελος, εἰ πέπρωται γενέσθαι ;
Γεραιτέρῳ μοι δυσφορώτερον τᾶχθος.
Ἀπήλθομεν οὖν, καὶ διὰ τῶν κλιμάκων,
Δί' ὧν τοὺς κρημνοὺς κατέβημεν τὰ πρῶτα,

- 15 Ὁ Προστάτης ἀνέβη κἀνείλκυσέ με.
 Βαινόντων δ' ἡμῶν τὴν ἐρημαίαν τρίβον,
 Μέσον ἀγμάτων καὶ πετρῶν τῆς γεφύρας,
 Ὁ ποῦς ἄνευ τῆς χειρὸς οὐκ εὐωδοῦτο.
 Τότ' ἐλυπούμην, ἀλλὰ καὶ λυποῦμ' ἔτι
- 20 Ἀναλογιζόμενος, οἷά τιν' εἶδον.
 Μᾶλλον δ' ἢ ποτε φρενὸς ἐκράτουν, ἵνα
 Δίχ' ἀρετῆς χαλινοῦ μὴ παρατρέχη.
 Ὡστ' εἴ τις ἀστήρ ἀγαθός, ἢ τι κρεῖττον,
 Καλὰ μοῦδωκεν, ἐμαυτῷ μὴ φθονεῖν με.
- 25 Ὅσας χωρίτης κείμενος ἐπὶ λόφου,
 Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ τὸ σύμπαν φωτίζει
 Ἦττονα χρόνον ἡμῖν τὴν ὄψιν κρύπτει,
 Ὅτε κώνωπες διαδέχονται μύιας,
 Βλέπει πυγολαμπίδας ἐν τῇ κοιλάδι,
- 30 Ἐνθ' ἀροτριᾷ καὶ τὴν τρύγην συλλέγει,
 Τοσαύταις φλοξὶν ὁ πᾶς ἐφεγγοβόλει
 Ὅγδοος βόθρος, ὥς εἶδον ἅμ' ἐκείσε
 Ἀναβάς, ὅθεν ἐσκοπεῖτο τὸ βάθος.
 Ὡς δ' ἐκείνος, ὃς δίκην λαβὼν δι' ἄρκτων

- 35 Εἶδ' ἐφ' ἄρματος ἀναληφθέντ' Ἡλίαν,
 Ὅρμῶντας τ' εἰς οὐρανὸν εὐτόλμους ἵππους,
 Οὐ δυνάμενος διασκοπεῖν τὴν ἄρσιν,
 Οὐδ' ἄλλο τι καθορῶν ἢ φλόγα μόνην
 Ἀνυψουμένην ἐν σχήματι νεφέλης·
- 40 Τοιαῦται φλόγες ἐν τῷ βάθει τοῦ βόθρου
 Ἐκινοῦντο μὴ δεικνύουσαι τὸ κλέμμα,
 Ἀλλ' ἐκάστης κρυπτούσης ἀλάστορ' ἕνα.
 Ἰστάμην ὀρθός, βλέπων ἐκ τῆς γεφύρας
 Οὕτως, ὥστ', εἰ μὴ στερεῶς εἰχόμεν πέτρας,
- 45 Ἐπιπτον ἄν, οὐδενὸς κάτω μ' ὠθοῦντος.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ ἀτενίζοντ' ἰδῶν με
 Εἶπ'. “Ἐντὸς πάσης φλογὸς ὑπάρχει πνεῦμα,
 „Ἐκαστον ὡς ἔνδυμα τὴν φλόγα φέρον.”
 —“Προστάτ’,” ἀπεκρινάμην, “ἐπεὶ σὺ λέγεις,
- 50 „Πέπεισμαι πάντως· ἀλλ' ὅτι τοῦτ' ἦν οὕτως
 „Ἐφρόνουν· ὅμως ἤθελόν σ' ἐρωτῆσαι,
 „Τίς ἔστ' ἐν φλογὶ τῇ διμερεῖ πρὸς τᾶνω,
 „Τῇ προσιούσῃ, τῇ δοκούσῃ τ' ἐκβαίνειν
 „Ἐτεοκλέους ἐκ πυρᾶς ἀδελφοῦ τε;”

- 55 Ὁ δ' εἶπεν· “Ἐνδον Ὀδυσσεὺς τιμωρεῖται
 „ Καὶ Διομήδης, ὁμοῦ βαίνοντες οὕτως·
 „ Ἐν τῇ δίκη νῦν, ὥς ζῶντες ἐν ταῖς ἔχθραις.
 „ Ἐντὸς τῆς φλογὸς αὐτῶν κλαίουσιν ἤδη
 „ Τὸν ἵππου δόλον, ὃς ἥνοιξε τὴν πύλην,
 60 „ Ὅθεν ἐξῆλθ' εὐγενὲς Ῥωμαίων σπέρμα.
 „ Θρηνοῦσ' ἀπάτην, δι' ἣν καίτοι θανοῦσα
 „ Δηϊδάμεια μέμφετ' ἔτ' Ἀχιλλέως·
 „ Δίκην τ' ὀφλουσι τῆς κλοπῆς παλλαδίου.”—
 —“Εἰ δύναντ' ἐκ τοῦ μέσου τῶν φλογῶν κείνων
 65 „ Λαλεῖν,” εἶπον, “Προστάτα, παρακαλῶ σε,
 „ Καὶ παρακαλοῦντ' ἴσθι με χιλιάκισ,
 „ Ἴν' εὐδοκίῃς ὧδ' ἡμᾶς παραμεῖναι,
 „ Ἐως ἂν ἡ δίκηρως φλόξ πλησιάσῃ.
 „ Ἴδὲ πρὸς αὐτὴν πῶς ὁ πόθος ὠθεῖ με.”
 70 Ὁ δ' εἶπεν· “Ἡ σὴ παράκλησις ἀξία
 „ Πολλῶν ἐπαίνων· διὸ καὶ συναινῶ σοι
 „ Ἀλλὰ σύ γ' αὐτὸς ἐπίσχεσ τὴν σὴν γλῶσσαν.
 „ Ἐὰ με λέγειν, ὥς ἐννοήσαντ' ἤδη
 „ Τί θέλεις· καὶ γὰρ χαλεποὶ τάχ' ἂν ἴσως,

75 „Ἕλληνες ὄντες, ἔσονται τοῖς σοῖς λόγοις.”

Ἐπεὶ, τῆς φλογὸς ἐγγισάσης, Ἠγήτωρ

Ἐμὸς πρόσφορον εὔρε χρόνον καὶ τόπον,

Τότ' ἤκουσ' αὐτὸν προσφθεγγόμενον οὕτως·

“Ὑμεῖς οἱ πυρὸς ἐντὸς συνόντες ἄμφω,

80 „Εἴ ποτ' εὖνους ἦν ὑμῖν ἐπὶ ζῴης μου,

„Εἴ ποτ' ὠφέλησ' ὑμᾶς μικρὸν ἢ μέγα,

„Ὅτ' ἔγραφον ζῶν ἐν κόσμῳ τὰ θεῖ' ἔπη,

„Μὴ κινεῖσθε νῦν, ἀλλ' εἰς ὑμῶν λεγέτω,

„Ποῦ δὴ πλανηθεῖς θανούμενος ἀπέβη.”

85 Τότε τῆς πάλαι φλογὸς τὸ μεῖζον κέρας

Μορμυρίζον ἤρξατο διακλονεῖσθαι,

Καθάπερ φλόξ, ἣν πνέων ἄνεμος σείει.

Εἶτα κινεῶν κορυφὴν τῇδε κάκεισε,

Ὡς ἂν εἶπερ ἦν ὁμιλοῦσά τις γλῶσσα,

90 Ἀφῆκε φωνὴν ἐκτός, λέγον· “Ἀφ' ὅτου

„Ἀπεχωρίσθην Κίρκης, ἥ με κατεῖχε

„Πλέον ἔτους ἔγκρυπτον ἐγγὺς Καιήτης,

„Πρὶν τοῦνομα τόδ' Αἰνείαν αὐτῇ δοῦναι,

„Οὔτε στοργὴ πρὸς υἱόν, ἀλλ' οὔτε σέβας

- 95 „ Πρὸς πατέρα πρεσβύτην, οὐδ' ἄγνους ἔρως,
 „ Ὃς Πηνελόπην ἔμελλ' εὐτυχῇ θήσειν,
 „ Ἡδυνήθησαν δαμάσαι μου τὸν πόθον
 „ Τοῦ γενέσθαι μ' ἔμπειρον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ,
 „ Γινῶναι τ' ἀνθρώπων ἀρετὰς καὶ κακίας·
- 100 „ Ἄλλ' ἀπέραντα περιῆλθον πελάγη
 „ Ἐφ' ἑνὸς μόνου σκάφους καὶ σὺν ἑταίροις,
 „ Ὡν ἐν κινδύνοις οὐδεὶς κατέλιπέ με.
 „ Εἶδον ἄμφω τὰς ἀκτὰς μέχρι Σπανίας
 „ Καὶ μέχρι Μαυρουσίας καὶ Σαρδοῦς νήσου
- 105 „ Κᾶλλων, ἃς θάλασσο' ἐκείνη περιβρέχει·
 „ Ἑταῖροι κἀγώ, γέροντες κεκμηκότες
 „ Ἦδη, παρὰ τὸν πορθμὸν ἦλθομεν, ἔνθα
 „ Ἡρακλῆς ἰδρύσατο τὰς αὐτοῦ στήλας,
 „ Ἵνα μηδεὶς ἄνθρωπος βῆ περαιτέρω.
- 110 „ Ἰσπαλιν ἐκ δεξιᾶς χειρὸς παρῆλθον,
 „ Ἐκ δ' εὐωνύμου παρέδραμέ με Σέπτα.—
 „ „ Ἄνδρες,” εἶπον, “ οἵτινες διὰ μυρίων
 „ Κινδύνων εἰς τὴν δύσιν ἦλθετε σῶοι,
 „ „ Μὴ νῦν, ἐφ' ὅσον τοῦ λοιποῦ βραχὺν χρόνον

- 115 „ Ἐγρηγορούσας ἔξετε τὰς αἰσθήσεις,
 „ Ἀποκνήσητε γινῶναι σαφῶς τὸν ὄντα
 „ Ἡλίου πέραν ἀκατοίκητον κόσμον.
 „ Ἀναμνησθῶμεν οἷας ἐσμέν γενέθλης·
 „ Οὐ γὰρ ἴδιον ἡμῶν τὸ ζῆν ὡς κτήνη,
- 120 „ Ἀλλὰ θηρεύειν ἀρετὴν κάπιστήμην.”
 „ Οὕτως ἐξώτρυν' ἐμοὺς ἐταίρους αὕτη
 „ Ἡ μικρὰ προσλαλιά πρὸς τὸν διάπλουν,
 „ Ὡστ' εἶτα μόλις κατασχεῖν ἂν δυναίμην.
 „ Πρὸς ἔω δὲ τρέψαντες σκάφους τὴν πρύμνην
- 125 „ Κώπαις ὡς πτεροῖς πρὸς τὴν ἄφρονα πτῆσιν
 „ Ἐπ' ἀριστερὰν αἰεὶ πλέοντες ἦμεν.
 „ Ἀστέρας ἤδη θατέρου πόλου πάντας
 „ Τὴν νύκτ' ἐβλεπον· ὁ δ' ἡμέτερος κάτω
 „ Ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα βάδην ἐχώρει.
- 130 „ Πεντάκις πλήρες ἀφανές τε τοσάκις
 „ Τὸ φῶς ἐφάνη κάτωθεν τῆς σελήνης,
 „ Ἀφ' ὅτου διέβημεν τὸν αἰπὺν πόρον,
 „ Ὅτ' ὅρος ἡμῖν παρέστη μελανόχρουν
 „ Ἐκ τῆς ἀποστάσεως, τοσούτου δ' ὕψους,

- 135 „ Οἶον οὐδέποτ' ἐγὼ πρότερον εἶδον.
„ Ἦσθημεν χαρὰν τραπείσαν τάχ' εἰς πένθος·
„ Ἐξερράγη γὰρ ἐκ τῆς νέας γῆς λαίλαψ
„ Κατὰ πρόσωπον πατάξασα τὸ σκάφος,
„ Ὁ τρὶς κύμασι συμπεριεδινήθη.
- 140 „ Ἀλλὰ τέταρτον πρύμνης ἀρθείσης ἄνω,
„ Καὶ κάτω δύσης πλώρας, ὥς ἔδοξ' ἄλλω,
„ Τέλος ἢ θάλασσ' ἐφ' ἡμᾶς συνεκλείσθη.”

Ω Δ Η Κ Ζ'.



Συνέχεια.—Γουίδος Μοντεφέλτρου.



- Ἡ φλόξ ὄρθιος καὶ μὴ σαλεύουσ' ἔτι
Ἐπαυσε φθεγγομένη, καπήρχετ' ἤδη
Τῇ τοῦ γλυκέως ποιητοῦ συναινέσει,
Ὅτ' αὐτῆς ἄλλη κατόπιν ἐρχομένη
5 Πρὸς τὴν κορυφὴν αὐτῆς εἶλξε τὰς ὄψεις
Δι' ἐξιόντος συμμιγοῦς τινος ἥχου.
Ὡς ὁ Σικελικὸς βοῦς, οὐπὲρ ὁ πρῶτος
Μυκηθμὸς ἦν τὸ κλαῦμα (δικαίῳ λόγῳ)
Τοῦ διαμορφώσαντος αὐτὸν τῇ ρίνῃ,
10 Τῇ πάσχοντος ἰδία φωνῇ 'μυκᾶτο,
Ὡστε, καίπερ χάλκεος ὅλος ὢν, ὅμως
Ἐπὶ τῆς λύπης κεντούμενος ἐδόκει,

- Οὕτως οὐδέν' ἔχοντες πόρον ἐξόδου
 Ἐν τῇ φλογὶ τὸ πρῶτον, ὁπότε' ἐλάλει,
 15 Οἱ βαρύθυμοι συνεχέοντο λόγοι.
 Ἄλλ' ἐπεὶ τὴν δίοδον εὐπορον εὔρον
 Ἐκ τῆς κορυφῆς ἔνεκα τῶν παλμάτων,
 Ἄπερ ἐποίει τὸ κίνημα τῆς γλώσσης,
 Τότε ἤκούσαμεν. “Σύ, πρὸς ὃν ἀποτείνω
 20 „Τὴν φωνήν, ὅστις λογγοβαρδικῶς ἄρτι
 „Εἶπας,” “Ἄπελθε τανῦν, οὐκέτ' ἐπείγω,”
 „Εἰ καὶ μικρόν τι βράδιον ἴσως ἦλθον,
 „Δέομαι, μείνον ἐμοὶ συνομιλήσων.
 „Μένοντά με δὴ καὶ φλεγόμενον βλέπεις.
 25 „Εἰ σύ γ' ἐναγχος εἰς τυφλὸν τόνδε κόσμον
 „Ἐκ γλυκείας ἔπεςες γῆς Λατινίδος
 „Ἐκείνης, ὅθεν πᾶν ἔγκλημ' ἐμὸν φέρω,
 „Λέξον· εἰρήνην ἢ πόλεμον Ῥωμάνοι
 „Ἄγουσ’; ἤμην γὰρ ἐξ ὁρέων Οὐρβίνου
 30 „Καὶ τῆς δειράδος, ὅθεν πηγάζει Θύμβρις.”
 Ἀτενῆς καὶ προσκλινῆς ἤκουον ἔτι,
 Ὅτε πλευρόθεν ἤψατό μου Προστάτης

Λέγων· “‘Ομίλει, Λατῖνός ἐστιν οὗτος.”

Κάγὼ τὴν ἀπόκρισιν ἔχων ἐτοίμην,

35 Ἐρξάμην παραυτίκα τοιάδε λέγων·

“ὦ ψυχή, κεκρυμμένη νῦν οὔσα κάτω,

„Οὐκ ἔστιν, οὔτε ποτ’ ἦν, σὴ Ῥωμανία

„Βουλῇ τυράννων αὐτῆς ἄνευ πολέμου·

„Ἀλλὰ νῦν ἐκεῖ φανερόν οὐκ ἀφῆκα.

40 „Ἔστι Ῥαύεννα καθὼς ἐν πάλαι χρόνοις.

„Ἐπιάζων ἀετὸς ἐκεῖ Πολέντου

„Τοῖς πτεροῖς αὐτοῦ τὴν Φικόκλην σκεπάζει·

„Γῇ δ’ ἡ μακροὺς ἀγῶνας ὑποστᾶσ’ ἤδη,

„Καὶ τῶν Γαλατῶν αἱματώδη σωρείαν

45 „Ποιήσας, ὑπ’ ὄνυχας χλωρούς ἐστ’ ἔτι.

„Βεῤῥουκκίου δ’ ὁ γέρων καὶ νέος κύων,

„Οἱ κακώσαντες ἀνηλεῶς Μοντάγναν,

„Ὅδαξ ἐκεῖ δάκνουσιν, ὥς αὐτοῖς ἔθος.

„Τῶν πρὸς Λαμόνη πόλεων καὶ Βαδρίνω

50 „Ὁ λευκῆς ἄρχει φωλεᾶς λεοντίσκος,

„Μερίδ’ ἀλλάσσω ἐκ θέρους εἰς χειμῶνα·

„Ἡ δὲ πόλις, ἥς βρέχει τὴν πλευρὰν Σάπις,

- „ Μέσον οὖς' ὄρους καὶ πεδιάδος, μέσον
 „ Ἐλευθερίας ζῆ' νῦν καὶ τυραννίδος.—
 55 „ Ἦδη σύ, τίς εἶ, λέγε μοι, δέομαί σου·
 „ Μή γε δὴ σκληρότερος ἔσο τῶν ἄλλων·
 „ Εἴθ' ἐν τῷ κόσμῳ μεγαλῶννυμος εἴης.”
 Ἐπεὶ δ' ὑπεσύριξεν ἡ φλόξ μικρόν τι
 Ἴδιον τρόπον, ἔσεισε τὴν ὀξεῖαν
 60 Ἄκραν ἔνθεν κακείθεν, πνεύσασα τάδε·
 “ Εἴπερ ῥόμην ὑπ' ἀνδρὸς ἐρωτᾶσθαι
 „ Εἰς τὸν κόσμον μέλλοντος παλινοστῆσαι,
 „ Ἡ φλόξ ἥδ' ἂν εἰστήκει μὴ σειομένη.
 „ Ἄλλ' εἰδὼς μηδένα ποτ' ἐκ βυθοῦ τοῦδε
 65 „ Ἐκεῖσ' ἀνελθεῖν, εἰ τάληθές ἀκούω,
 „ Ἄνευ δέους αἰσχύνης φράσω σοι πάντα.
 „ Μαχητῆς ἤμην, ἀλλ' ἔπειτα σχοινίτης,
 „ Νομίσας οὕτω ζωσθεὶς δίκην ἐκτίσειν.
 „ Ἡ δ' ἐλπὶς ἡ 'μὴ πάντως ἂν ἐπληροῦτο,
 70 „ Εἰ μὴ μ' ἔρριπτε πάλιν ἱερεὺς Μέγας
 „ (Ὅς κακῶς ὅλοιτ') εἰς πταίσματα τὰ πρῶτα.
 „ Πῶς δὲ καὶ διὰ τί, νῦν μαθεῖν σε θέλω.

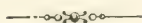
- „ Ἐν ὅσῳ σχῆμ' ὀστέων καὶ σαρκῶν εἶχον,
 „ Ἄ μῆτηρ ἔδωκέ μοι, πᾶσα μου πράξις
 75 „ Οὐκ ἦν λέοντος, ἀλλ' ἀλώπεκος ἔργα.
 „ Τὰς ἐπινοίας καὶ κρυπτὰς διεξόδους
 „ Ἦδεν ἀπάσας· οὕτω δ' ἐμηχανώμην,
 „ Ὡστ' ἐφημίσθην μέχρι τῶν γῆς περάτων.
 „ Ὅποτε δ' ὅμως εἰς καιρὸν ἀφικόμην
 80 „ Τῆς ἡλικίας, ἔνθ' ἕκαστος ὀφείλει
 „ Ἰστία χαλᾶν καὶ περιστέλλειν κάλως,
 „ Ὁ πρίν μ' ἤρεσκεν, ἀπεχθὲς τότε ἔδόκει.
 „ Εἰς ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν ἦλθον·
 „ Τοῦτ' ἐμελλέ με σώσειν· ἀλλ' οἴμοι τάλας !
 85 „ Τῶν νεωτέρων Φαρισαίων ὁ Πρίγκιψ,
 „ Πόλεμον ποιῶν ἐγγὺς τοῦ Λατεράνου,
 „ Οὐ μὲν πρὸς Σαρακηνοὺς, οὔτ' Ἰουδαίους,
 „ (Χριστιανοὺς γὰρ εἶχ' οὗτος ἐχθροὺς μόνον,
 „ Μηδενὸς φροντίζοντος ἐκπορθεῖν Ἀκην,
 90 „ Μήτ' ἐμπορεύεσθ' ἐν τῇ γῇ τοῦ Σουλτάνου),
 „ Οὐκ ἐσεβάσθη τὴν ὑψηλὴν ἀξίαν
 „ Αὐτός, ἣ τάξεις σεπτὰς, οὔτ' ἐμὸν σχοῖνον,

- „ Ὃς εἴωθεν ἰσχυαίνειν τοὺς ἐζωσμένους·
 „ Ἀλλ' ὥς Σίλβεστρον ἤτησε Κωνσταντῖνος
 95 „ Ἐντὸς Σωράκτου θεραπεῦσαι τὴν λέπραν,
 „ Οὕτως ἠτήσατό με παραγγελίας
 „ Πρὸς θεραπείαν τοῦ δοξομανοῦς τύφου.
 „ Ἐζήτει με συμβουλὰς· ἀλλ' ἐσιώπων,
 „ Τῶν λόγων αὐτοῦ μεθύοντος δοκούντων.
 100 „ Εἴτ' εἶπεν· “ Ἐξω δισταγμοῦ παντὸς ἔσο·
 „ „ Ἀπολύω σ' ἀπὸ τοῦδ', ἦν με διδάξῃς,
 „ „ Πῶς καταβαλεῖν δύναμαι Πραίνεστῖνον.
 „ „ Οὐρανὸν ἔξεστί μοι κλείειν κἀνοίγειν,
 „ „ Ὡς οἶδας· ὅθεν αἱ κλείδές εἰσι δύο·
 105 „ „ Τοῦθ' οὐπὲρ οὐμὸς προκάτοχος ἡμέλει.”·
 „ Οὕτω σοβαροὶ λόγοι τότε ἔπεισάν με,
 „ Ὡς ἦν μοι χεῖρον τὸ σιωπᾶν τοῦ λέγειν·
 „ Ὡστ' εἶπον· “ Πάτερ, ἐπεὶ σύ γε μ' ἐκπλύνεις
 „ „ Ἡς ἔσομαι νῦν ἀμαρτίας ἐργάτης,
 110 „ „ Ὑπischχνούμενος πολλὰ, τελῶν δ' ὀλίγα,
 „ „ Θριαμβεύσαις ἂν ἐπὶ τοῦ σεπτοῦ θρόνου.”·
 “ Ὅτ' ἐγὼ δ' ἀπέθανον, ἦλθε Φραγκίσκος

- „ Ζητήσων μ', ἀλλ' εἰς μελάνων Χερουβίνων
 „ Εἶπ' αὐτῷ· “ Μὴ τόνδ' ἔκφερε, μή μ' ἀδίκει·
 115 „ Κατελθεῖν εἰς τὸν ἐμὸν χῶρον ὀφείλει·
 „ Ἐδωκε γὰρ συμβουλὴν δολιοφρόνως·
 „ Ἐκτοτε δ' αὐτὸν ἐγὼ κρατῶ τῆς κόμης·
 „ Οὐκ ἔστ' ἄφεςις τῷ μὴ μετανοοῦντι·
 „ Οὐ συννύαρχει μετανόειν καὶ θέλειν·
 120 „ Ἀντίφασις γὰρ οὐκ ἐπιτρέπει τοῦτο.”·
 “ Οἴμ' ἐγὼ τάλας! οἶον ἡσθάνθη τρόμον,
 „ Ὅτε συνέλαβέ με λέγων· “ Τάχ' ἴσως
 „ Οὗ μ' ἐνόμιζες λογικευτικὸν εἶναι.”· —
 “ Ἀπήγαγέ μ' ὡς Μίνων· ὁ δὲ συστρέψας
 125 „ Τὴν οὐρὰν αὐτοῦ περὶ νεφροὺς ὀκτάκις,
 „ Ἐδακεν αὐτὴν μετὰ μεγάλης λύσσης
 „ Εἰπὼν· “ Ἐκ τῶν κρυπτικοῦ πυρός ἐσθ' οὗτος.”·
 „ Καὶ δὴ νῦν ἐνταῦθ' ὄλλυμαι, καθὰ βλέπεις,
 „ Καὶ πάσχω βαίνων ἐν ἐνδύματι τῷδε.”·
 130 Περάνασα δ' ἐκτενῶς τὴν ὁμιλίαν
 ‘ Ἡ φλόξ ἥρξατο πορείας τῆς προτέρας,
 Συστρεφομένη καὶ σείουσ' ὄξυν κέρας·

Προέβημεν δ' Ἠγήτωρ ἐγώ τε πρόσω
Ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ μέχρ' ἄψιδος ἄλλης,
135 Τάφρον σκεπούσης, ἔνθα πάσχουσιν ὅσοι
Σπείροντες διχόνοϊαν θερίζουσ' ἄτην.

Ω Δ Η Κ Η΄.



Οἱ προκαλοῦντες πολιτικὰς διχονοίας.—Πληγαὶ καὶ
ἀκρωτηριασμοί.—Οἱ Σχισματάρχαι.—Κουρίων.—
Μόσκας.—Βερτράνδος ὁ Βόρνου.

- Τίς ποτ' ἂν εἴποι καὶ δι' ἀρρύθμων λόγων,
Ἄς νῦν ροὰς αἱμάτων καὶ πληγὰς εἶδον,
Αὐτάς τ' ἀφηγήσαιτ' ἂν ἀλλεπαλλήλως ;
Βεβαίως πᾶσαν γλῶσσαν εἰκὸς ἠττάσθαι,
5 Τῆς δυνάμεως οὐδόλως ἐπαρκούσης
Ἑμῖν τοῦ λέγειν καὶ τῷ νῶ συλλαμβάνειν.
Εἴπερ συνήγонт' εἰς ἓν ἅπαντες, ὅσων
Ἐπὶ τῆς δυστήνου γῆς τῆς Ἀπουλίας
Πάλαι ποτὲ τάλγεινὸν αἶμ' ἐξεχύθη
10 Ὑπὸ Ῥωμαίων, κὰν τῷ μακρῷ πολέμῳ,
Ἐνθ' ἦν λάφυρα παμπλείστων δακτυλίων
(Καθὰ Λίβιος ὁ φιλαλήθης γράφει),
Κάκεῖνοι πάντες οἱ δεινῶς πληγωθέντες
Ἀνθιστάμενοι πρὸς Ῥουβέρτον Γισκάρδον

- 15 Σὺν ἄλλοις, ὧν ἔτ' ὅστ' αὖ σεσωρευμένα
 Ἔστ' ἐν Φρεγελλαῖς, ὅπου περ πᾶς ἦν ψεύστης
 Ἀπουλιανός, ἐν τε Τίλακοσσίοις,
 Ἐνθ' ἐνίκησ' ἀόπλως γέρων Ἀλάρδος,
 Πάντων πεπηρωμένα καὶ τρητὰ μέλη
 20 Δεικνύντων, — οὐδέν ποτ' ἂν ὁμοιωθεῖη
 Ταῖς εἰδεχθείαις ἐννάτου περιβόλου.
 Οὐ πίθος πλευρὰν ὀλέσας ἢ πυθμένα
 Τοιάνδ' ὑπέστη τρηῆσιν, οἷαν ἔν' εἶδον
 Σχισθέντ' ἐκ τοῦ πώγωνος ἄχρι τῆς ἔδρας,
 25 Ἐχοντ' ἔντερα κρεμάμεν' ἐπὶ σκέλη,
 Τὰ σπλάγχνα γυμνά, καὶ τὸν βδελυκτὸν σάκκον
 Τὸ καταβροχθὲν μεταβάλλοντ' εἰς κόπρον.
 Ἐν ᾧ δ' εἰς αὐτὸν ἀπέρειδον τὰς ὄψεις,
 Εἶδέ με, καὶ τὸ στῆθος χερσὶν ἀνοίξας
 30 Εἶπεν· “ Ἴδὲ νῦν ὡς σχιζόμενος πάσχω·
 „ Ὡς κατάπηρός ἐστιν Ἄρειος βλέπε·
 „ Ἄλλος ἔμπροσθεν ἐμοῦ βαδίζει κλαίων,
 „ Σχιστὸς πρόσωπον ἐκ πώγωνος εἰς κάρα·
 „ Καὶ λοιποὶ πάντες, οὓς σὺ βλέπεις ἐνταῦθα,

- 35 „Σπορεῖς ζῶντες σκανδάλων σχισμάτων τ' ἦσαν·
 „Καὶ δὴ κατεσχισμένοι πάσχουσιν ἤδη.
 „Ἐστ' ὅπισθ' ἐκεῖ δαίμων ἡμᾶς πατάσσων
 „Οὕτως ἀπηνῶς, καὶ στόματι μαχαίρας
 „Πλήττων ἕκαστον τῆς συμμορίας ταύτης,
 40 „Ὅτ' ἀλγεινὴν τήνδ' ὁδὸν ἀνακυκλοῦμεν
 „Τὰ τραύματα γὰρ ἡμῶν κλείεται πάλιν,
 „Πρὶν ἔμπροσθ' αὐτοῦ διαβῶμεν ἐκ νέου.
 „Ἀλλὰ σὺ τίς εἶς, ἐστὼς ἐπὶ γεφύρας,
 „Βραδύνων τ' ἴσως πρὸς τὴν ποινὴν προβῆναι
 45 „Τὴν ἐπιβληθεῖσάν σοι διὰ σὰς πράξεις ;”
 —“Ὁὔπω τέθνηκεν, οὔτε πταῖσμ' αὐτὸν φέρει
 „Πρὸς τιμωρίαν,” εἶπεν οὐμὸς Προστάτης·
 „Ἀλλ' ἵνα λάβῃ πάντων ἐντελῇ πείραν,
 „Νεκρὸς ὦν ἐγὼ νομίζω πρέπον ἄγειν
 50 „Αὐτὸν εἰς πάντας τοὺς ἐντὸς Ἄδου κύκλους·
 „Τόδ' ἔστ' ἀληθὲς οὕτως, ὥς ὁμιλῶ σοι.”—
 Ἐκατὸν καὶ πρὸς τότ' ἀκούσαντες ταῦτα,
 „Ἐστησαν ἐν τῇ τάφρῳ προσβλέποντές με,
 „Ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ λαθόμενοι βασάνων.

- 55 —“Εἰπέ τῷ Φρα-Δουλκίνῳ τροφὰς πορίζειν
 „ Ἐαυτῷ σύ γ’, ὃς ἥλιον αὐτίκ’ ὄψει,
 „ Εἰ μὴ τάχος ᾧδ’ ἀκολουθεῖν μοι θέλει,
 „ Ἴν’ ἡ στέρησις, χιόνος ἐπελθούσης,
 „ Μὴ παράσχη τὴν νίκην τῷ Ναυαῤῥαίῳ·
 60 „ Οὐ γὰρ ἔστ’ ἄλλως αὐτῷ διασωθῆναι.”—
 Ἄρας τὸν πόδα τοῦ πορευθῆναι πρόσω
 Ἄρειος προεῖπέ μοι τοιούτους λόγους·
 Εἴτ’ ἐξέτεινε τὸν πόδ’ ἀναχωρήσας.
 Ἄλλος τις ἔχων τὸν λαιμὸν τετρημένον,
 65 Τὴν ῥίνα τετμημένην ἄχρις ὀφρύων,
 Οὓς τε μόνον ἔν, ἔστη τεθνασμασμένως
 Ἀτενίζων πρὸς ἡμᾶς μετὰ τῶν ἄλλων,
 ὦν ἀπέναντι λάρυγγ’ ἤνοιξεν, οὐπερ
 Ἐρυθρὰ τὰκτὸς ἅπαντ’ ἦν ἐξ αἱμάτων,
 70 Λέγων· “ὦ σύ, πταισμάτων ὑπάρχων ἄνευ,
 „ Ὀν ἐπὶ Λατινίδος γῆς εἶδον ἦδη,
 „ Εἰ μὴ λανθάνει μ’ ὁμοιότης μεγίστη,
 „ Ἀναμνήσθητι Πέτρου Μεδικιναίου,
 „ Ἦν τὴν ἠδεῖαν πεδιάδ’ ἐπανίδης,

75 „ Τὴν ἐκ Βαρκελλῶν κλίνουσας εἰς Μαρκάβον.

„ Δήλωσον δὲ τοῖς δυσὶ βελτίστοις Φάνου,

„ Τῷ κυρῷ Γουίδῳ τε κ' Ἀγγιολέλλῳ,

„ Ὡς, εἰ μὴ ψεύδοντ' ἐνταῦθ' αἱ προοράσεις,

„ Κατακρημνισθήσονται τῆς νηὸς ἕξω,

80 „ Καὶ πνιγήσονται Καθολικῆς πλησίον

„ Τῇ προδοσίᾳ παρασπόνδου τυράννου

„ Μεταξὺ νήσων Κύπρου καὶ Μαιορίκης.

„ Ποσειδῶν τοιόνδ' οὔ ποτ' ἀσέβημ' εἶδεν,

„ Οὔτ' ἐκ πειρατῶν οὔτ' ἀνδρῶν Ἀργολίδος.

85 „ Προδότης οὗτος ὁ μονοφθάλμως βλέπων,

„ Ὁ τῆς γῆς ἄρχων, ἣν ἐκ τῶν σὺν ἐμοί τις

„ Ἐβούλετο μὴ ποτ' ἂν πρότερον γνῶναι,

„ Αὐτοὺς εἰς βουλὴν παρ' ἑαυτῷ καλέσει,

„ Ποιήσει δ' ὅπως κατ' ἀνέμων Φωκάρου

90 „ Οὐ χρεῖαν ἔξουσ' εὐχῶν οὐδ' ἰκετείας.”—

Καγὼ πρὸς αὐτόν· “ Εἰπὲ καὶ δήλωσόν μοι,

„ Εἰ μ' ἄνω θέλεις ἀγγέλματά σου φέρειν,

„ Τίς ἐσθ' ὁ πικρὰν μνήμην τῆς χώρας ἔχων.”

Τότε τὴν χεῖρα θέμενος ἐπὶ γνάθου

- 95 Ὅπαδοῦ τινος, ἥνοιξ' αὐτοῦ τὸ στόμα
 Κράζων· “Ὅδ' αὐτὸς οὗτος· φωνὴν δ' οὐκ ἔχει.
 „Ἐξόριστος ὢν διέλυσ' ἐνδοιάσεις
 „Καίσαρος δογματίσας· “Ὅστις ὑπάρχει
 „Ἔτοιμος, ἀεὶ ζῆμιούται προσμένων.”
- 100 ὦ, πόσον νῦν μοι κατάπληκτος ἐφάνη,
 ἔχων τὴν γλῶσσαν ἐν λαιμῷ τετμημένην,
 Κουρίων, ὁ τολμήσας εἰπεῖν τοιαῦτα!
 Ἄλλος τις ὢν κολοβὸς ἄμφω τὰς χεῖρας,
 Ἄρας τὰς τομὰς ἐν τῷ στυγερῷ ζόφῳ,
 105 Αἵματί τ' ἔχων τὴν ὄψιν πεφυρμένην,
 Ἐκραξε· “Μέμνησο δὴ σὺ καὶ τοῦ Μόσκου,
 „Ὅστις, φεῦ! εἶπε,” “Πᾶν πραχθὲν ἔτε-
 λέσθη,”
 „Ὁ πηγὴ κακῶν ἐγένετο τοῖς Τούσκοις.”
 Ἐγὼ δ' ἐπέειπον· “Καὶ θανάτου φυλῇ σου.”
- 110 Ὅ δ' ἐπὶ λύπης ἐπισωρεύων λύπην,
 Ἀπῆλθ' ὥς ἀνὴρ μαινόμενος τῷ πάθει.
 Ἐγὼ δὲ μείνας κάτενίζων τὸ πλῆθος,
 Πρᾶγμ' αἴφνης εἶδον, ὅπερ οὐκ ἂν ἐτόλμων

- Ἀφηγήσασθαι μόνος ἀναποδείκτως,
 115 Εἰ μή μ' ἐνεθάρρυνε τὸ συνειδὸς μου,
 Ὃ πιστὸς ἐστ' ὁπαδὸς σώζων ἀνθρώπους
 Ὑπὸ θώρακα καθαρῶν αἰσθημάτων.
 Εἶδον βεβαίως, οἶομαι δ' ἔτι βλέπειν,
 Σῶμα βαδίζον ἄνευ κεφαλῆς, ὥσπερ
 120 Βαίνουσ' οἱ λοιποὶ τῆς λυπηρᾶς ἀγέλης.
 Τμητὴν δ' ἐκράτει τὴν κεφαλὴν ἐκ κόμης
 Τῇ χειρὶ δονουμένην ἐν εἶδει λύχνου.
 Αὕτη δὲ βλέπουσ' ἡμᾶς ἔλεγεν· “Οἶμοι!”
 Ἐξ αὐτοῦ δ' ἐποίησεν ἐαυτῷ δᾶδα,
 125 Ἐν ἐνὶ δύο τ' ἦσαν, πρὸς δ' ἐν εἰς δύο.
 Πῶς τοῦτο ; μόνος ὁ διατάξας οἶδεν.
 Εὐθὺ δ' εἰς πόδας προῆλθε τῆς γεφύρας,
 Ἄρας σὺν τῇ κεφαλῇ τὴν χεῖρ' ἐπάνω,
 Ἴν' ἀκούσωμεν ἐγγὺς αὐτοῦ τοὺς λόγους,
 130 Λέγοντος· “Τὴν εἶδεχθῇ νῦν ποινὴν βλέπε
 „Ὁ ζῶν ἔτι σὺ κ' εἰς τοὺς νεκροὺς φοιτάζων.
 „Βλέπ', εἰ τῆς ποινῆς ταύτης μείζων ἐστ' ἄλλη.
 „Ἀλλ' ὥς ἂν ἀγγελίας ἐμὰς κομίσης,

- „Υίόν μ' ὄντ' ἴσθι Βερτράμου τοῦ Βρονίου,
 135 „Κακὴν συμβουλὴν Ῥηγὶ δόντ' Ἰωάννη.
 „Πατέρ' ἐποίησ' υἱόν τ' ἐχθροὺς ἀλλήλοις·
 „Πρὸς Ἀβεσσαλὼμ καὶ Δαυὶδ Ἀχιτόφελ
 „Οὐ βουλαῖς ἐπιβούλοις ἔπραξε χεῖρω.
 „Ὡς χωρίσας δὲ δύο συνηνωμένους,
 140 „Τὸν ἐγκέφαλον, φεῦ! χωρισθέντα φέρω
 „Ἐκ τῆς βάσεως οὔσης ἐν κορμῷ τῷδε·
 „Οὔτω δ' ὑπέχω τὴν ἀντιποίνου δίκην.

Ω Δ Η Κ Θ΄.



Συνέχεια —Οἱ ἀλχυμισταί.—Βάσανοι διὰ
στυγερῶν νοσημάτων.



Πληγῶν παντοίων καὶ πλήθους πολλοῦ θέα
Οὔτω κατεμέθυσε τὰς ἐμὰς ὄψεις,
”Ωστ’ ἐπιθυμεῖν παραμεῖναι καὶ κλαίειν.

Πλὴν Βιργίλιος εἶπέ μοι. “Τί δὴ βλέπεις;

5 „Τί δὲ δὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔτ’ ἐπερείδεις

„Εἰς τὰς οἰκτρὰς καὶ πηρὰς ψυχὰς ἐκείνας;

„Οὐ μὴν ἔπραξας οὕτως ἐν ἄλλαις τάφροις.

„Εἰ θέλεις ἐπαριθμεῖν, ἴσθι τὴν τάφρον

„Γῦρον ἔχειν σταδίων διακοσίων.

10 „Ὑπὸ πόδας νῦν ἡμῶν ἔσθ’ ἡ σελήνη·

„Βραχὺς δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰσέτι μένει,

„Ἀλλὰ τ’ ἔχομεν ἰδεῖν πλὴν ὅσων βλέπεις.”

—“Εἰ γ’ ἐνόησας,” εὐθὺς ἀπεκρινάμην,

“Τὸν λόγον, δι’ ὃν ἐνητένιζον οὕτως,

- 15 „Ἴσως ἂν πλέον ἐπέτρεψάς μοι μένειν.”—
 Ἀνεχώρησεν ἤδη, καγὼ κατόπιν,
 Οὐμὸς Ἠγήτωρ, ὡς ὁμιλεῖν ἠρξάμην.
 Ἀλλ' εἴτ' ἐπέειπον· “Ἐντὸς τῆς τάφρου κείνης
 „Ἐνθ' εἶχον πεπηγμένας τὰς ἐμὰς ὄψεις,
- 20 „Νομίζω, πνεῦμ' ἔκλαιεν ἐξ αἵματός μου
 „Τὸ πταῖσμ', ὃ σκληρῶς τιμωρεῖται 'κεῖ κάτω.”
 Τότ' εἶπέ μοι Προστάτης· “Μὴ δὴ τὴν φρένα
 „Ἐπανάφερε τοῦ λοιποῦ πρὸς ἐκείνον
 „Πρὸς τὰλλα πρόσχες· οὗτος δ' ἐκεῖ μενέτω.
- 25 „Εἶδον γὰρ αὐτὸν εἰς πόδας τῆς γεφύρας
 „Δεικνύοντά σε κάπειλοῦντα δακτυλῳ,
 „Ἦκουσά τε λέγοντος· “Γέρης ὁ Βέλλου.”’
 „Ἀλλὰ σὺ τότ' ἦς οὔτως ἡσυχολημένος
 „Περὶ τὸν ποτὲ κύριον Ἀλταφόρτης,
- 30 „Ὡστε, σοῦ μὴ προσχόντος, αὐτὸς ἀπῆλθεν.”
 —“Ἠγήτωρ ἐμός ! ὁ βίαιος,” τότ' εἶπον,
 “Θάνατος, οὐπερ δίκην οὐκ ἔσχεν ἔτι
 „Πρὸς τινος τῶν αἰσχύνῃς συγκοινωνούντων,
 „Τάχ' αὐτὸν παρώργισε· διὸ καπῆλθε

- 35 „Μὴ προσφθεγξάμενός μοι, καθὰ νομίζω.
 „Ἄνθ' ὧν περ αὐτὸν ἔτι μᾶλλον οἰκτείρω.”
 Ταῦτ' ἐλέγομεν μέχρι τοῦ πρώτου τόπου
 Σπιλάδος, ὅθεν εἶδομεν ἂν τῆς ἄλλης
 Κοιλάδος βάθος, εἰ πλείον φῶς ὑπῆρχεν.
- 40 Ὅτε δ' ἀφίγμεθ' ἐπὶ τῆς Κακοβόθρου
 Ἑσχάτης μονῆς, ἔνθεν οἱ καθειργμένοι
 Θεατοὶ πρὸς τὰς ἡμῶν ὁράσεις ἦσαν,
 Οἰμωγαὶ παντομιγαῖς ἠκόντισάν μοι
 Ἐν τῇ καρδίᾳ σιδηροφόρα βέλη,
- 45 Ὡστ' ἐκάλυψα χερσὶ τὰς ἀκοάς μου.
 Ἄλγος ἦν, οἶον εἰ τῶν νοσοκομείων
 (Ἰουλίου μεταξὺ καὶ Σεπτεμβρίου)
 Κλάνεως, Σαρδοῦς, Μαρέμματος πάθη πάντα
 Ἐν μιᾷ τάφρῳ παρῇν συνηθροισμένα.
- 50 Τοιᾷδ' ἐκεῖθεν ἀπέπνει δυσωδία,
 Οἷαν ἐκπέμπει τὰ σεσηπότα μέλη.
 Κατέβημεν δὲ μέχρ' ἑσχάτης ὄχθης
 Τοῦ μακροῦ κρημνοῦ πρὸς ἀριστερὰν χεῖρα,
 Καὶ τότε ὄψεις ἔτεινα ζωηροτέρας

- 55 Ἐπὶ τὸν βυθόν, ἔνθαπερ ἡ Κυρίου
 Διάκονος, ἀσφαλῆς Δικαιοσύνη,
 Τιμωρεῖ γνωστοὺς κιβδηλείας ἐργάτας.
 Οὐκ ἂν ἴδοι τις θέαν λυπηροτέραν,
 Ὅτ' ἐν Αἰγίνῃ λαὸς ἅπας ἐνόσει
- 60 Ἐξ οὕτω κακῆς μολύνσεως ἀέρος,
 Ὡστε τὰ ζῶα μέχρι μικρῶν σκωλήκων
 Ἀπαντ' ἔπese, καὶ δὴ τὰρχαῖον γένος,
 Καθὼς παλαιοὶ ποιηταὶ βεβαιοῦσιν,
 Ἐκ τῆς σπορᾶς μυρμῆκων ἀντικατέστη,
- 65 Ἦπερ ἦν ἰδεῖν ἐν τῷ ζοφώδει βόθρῳ
 Συντηκόμενα τὰ πνεύματ' ἐν σωρείαις.
 Ὁ μὲν ἐπὶ κοιλίας, ὁ δ' ἐπὶ νώτων
 Ἐκείντ' ἀλλήλων, ἄλλος δέ τις προσέρπων
 Ἐσυρ' ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς οἰκτρᾶς τρίβου.
- 70 Ἐπορευόμεθ' οὐδὲν λέγοντες βάδην,
 Βλέποντες κακούμενους τοὺς ἀσθενοῦντας,
 Τὸ σῶμ' ἑαυτῶν οὐ δυναμένους ἄραι.
 Εἶδον συγκαθημένους σύνεγγυς δύο,
 Ὡς πρὸς θέρμανσιν κλίβανος πρὸς κλιβάνῳ,

- 75 Πλήρεις λεπίδων ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας.
 Οὔποτ' εἶδον κινουῦντα τὴν ξυστρίδ' οὕτως
 Οἰκέτην, ὅνπερ ὁ δεσπότης προσμένει,
 Οὔτε τιν' ἄλλον ἀγρυπνοῦντ' ἀκουσίως,
 Ὡς αὐτῶν ἐκάτερος ἔξυεν ἄκροισ
- 80 Τῶν ὀνύχων ἑαυτόν, ἵνα πραῦνη
 Τὴν ὅλως ἀνίατον τοῦ κνησμοῦ λύσσαν.
 Οἱ δ' ὀνυχες ἀπέσπων τὰς ἐφελκίδας,
 Ὡς ἢ μαχαιρὶς τὰς λεπίδας τοῦ σκάρου,
 Ἡ μείζονας ἔχοντας ἰχθύος ἄλλου.
- 85 „ὦ σύ, δακτύλοις σεαυτὸν ἀποδέρων,”
 Οὐμὸς Ἠγήτωρ εἶπε πρὸς ἓνα τούτων,
 “Καὶ ποιῶν διηνεκῶς αὐτοὺς σχενδύλας,
 „Εἰπέ μοι, Λατίνων τις ἔστ' ἄρ' ἐν μέσῳ
 „Τῶν ἐντὸς τούτων ; εἴθ' ἐπαρκέσειάν σοι
- 90 „Ὀνυχες οἱ σοὶ πρὸς τοῦργον αἰωνίως !”
 —“Ἐσμὲν Λατῖνοι, δυσμόρφους οὐς σὺ βλέπεις
 „ὦδ', ἀμφοτέροι,” κλαίων εἰς ἀπεκρίθη·
 “Ἀλλὰ σὺ τίς εἶ ; πρὸς τί δ' ἡμῶν πυνθάνη ;”—
 Εἶπε δ' Ἠγήτωρ. “Ἐγὼ μὲν καταβαίνω

- 95 „Ἀπὸ βάθους εἰς βάθος σὺν ζῶντι τούτῳ,
 „Ὅπως ἂν αὐτῷ δείξω τὸν Ἄδην ὅλον.”
 Τότε παύσαντες συνερείδειν ἀλλήλους
 Ἐτράπησαν πρὸς ἐμὲ τρέμοντες ἄμφω
 Μετὰ τῶν ἄλλων τὰ ρηθέντ' ἀκουσάντων.
- 100 Ὁ δ' ἀγαθὸς Προστάτης προσήγγισέ μοι
 Λέγων· “Εἰπὲ δὴ τούτοις νῦν, εἴ τι βούλει.”
 Ἐγὼ δ' ἠρξάμην, ἀδείας μοι δοθείσης·
 “Εἴθ' ὑμῶν μήποτ' ἐξίτηλος ἡ μνήμη
 „Γένοιτο παρ' ἀνθρώποις τοῦ πρώτου κόσμου,
- 105 „Ζῳή δὲ διὰ πολλῶν ἡλίου κύκλων!
 „Εἴπατε, τίνες ἐστὲ καὶ ποίου γένους·
 „Ἡ δεινὴ κ' αἰσχρὰ βάσανος ὑμῶν αὕτη
 „Υμᾶς μὴ κωλυέτω φράσαι μοι τοῦτο.”
 —“Εἵμ' Ἀρρήτινός· ὁ δ' Ἀλβερὸς ὁ Σήνης,”
- 110 Εἶπεν ἄτερος, “εἰς τὸ πῦρ ἔρριψέ με·
 „Ἀλλ' ὅ μ' ἐθανάτωσεν οὐ μ' ἤγαγ' ὧδε.
 „Ἀληθῶς ποτε πρὸς αὐτὸν εἶπον παίζων,
 „Ὅτι δυναίμην ἵπτασθαι δι' ἀέρος·
 „Αὐτὸς δ' ὢν περίεργος καὶ μωρὸς ἅμα,

- 115 „Ἦτησέ με τὴν τέχνην δεῖξαι, καὶ μόνον
 „Ὡς μὴ Δαίδαλον φανέντ' ἐποίησέ με
 „Καυθῆν' ὑπὸ φιλοῦντος αὐτὸν ὥς τέκνον.
 „Ἀλλά μ' εἰς τὸν ἔσχατον τῶν δέκα βόθρων
 „Δι' ἀλχυμίαν, ἣν ἔπραττον ἐν κόσμῳ,
 120 „Ἐπεμψε Μίνως, ὃς οὔ ποτ' ἀπατᾶται.”—
 Κἀγὼ πρὸς τὸν Ποιητήν· “Οὔ ποτ' ἦν ὄντως
 „Γένος οὔτω κενόφρον, ὥς τὸ Σηναῖον·
 „Βεβαίως οὐ τοσοῦτον τὸ γένος Γάλλων.”
 Ὁ δ' ἕτερος λεπρώδης ἀκούσας ταῦτα
 125 Ἐπεῖπεν ἀποκριθείς· “Ἐκτὸς τοῦ Στρίκκα,
 „Φειδωλοῦ τόσον ἐν ταῖς αὐτοῦ δαπάναις,
 „Καὶ τοῦ Νικολοῦ, τοῦ τὴν καρνοφύλλου
 „Πλουσίαν χρήσιν εὐρόντος ἐν τῷ κήπῳ,
 „Ἐνθ' εὐτυχῶς ἐμβιοῖ τοιοῦτο σπέρμα,
 130 „Καὶ τῆς φρατρίας, μεθ' ἧς κατεσπατάλα
 „Κακκίας Ἀσκιαλὸς δρυμοὺς κάμπέλους,
 „Καὶ τὸν αὐτοῦ νοῦν ἔδειξ' Ἀββαλιάτος.
 „Ἴνα δὲ μάθῃς, τίς ἔσθ' ὁ συμφρονῶν σοι
 „Κατὰ Σηναίων, τρέψον πρὸς με τὸ βλέμμα,

- 135 „Ὡστε τὴν ἐμὴν ἔχειν ἄντικρυς ὄφιν.
„Ὅψει δὴ μὲ ὄντα τὴν σκιὰν Καποκίου,
„Ὅς μέταλλ' ἐδόλωσα δι' ἀλχυμίας.
„Εἰ δὲ μὴ σφάλλω, μεμνησθαί σε νομίζω,
„Ὅτι καλὸς ὑπῆρξα φύσεως πίθηξ.”

Ω Δ Η Λ'.



Οἱ ψευδώνυμοι ἢ ἐπιβούλως ὑποκρινόμενοι πρόσωπον
ἄλλων.—Οἱ παραποιοῦντες νομίσματα καὶ οἱ διὰ
λόγων ψευδόμενοι.—Μήστωρ Ἀδάμος
καὶ Σίνων ὁ Τρωϊκὸς Ἕλλην.

- Ἐν καιρῷ, καθ' ὃν Ἦρα δι' ὀργῆς εἶχεν
Ἔνεκα τῆς Σεμέλης τὴν τῶν Θηβαίων
Φυλὴν, ὥς κατέδειξεν αὐτὸ πολλάκις,
Ἀθάμας οὕτως ἐγένετο παράφρων,
5 Ὡστ' ἰδὼν τὴν γυναῖκα προερχομένην,
Ἀγουσάν τε ταῖς χερσὶ τὰ δύο τέκνα,
Ἐκραξε· “Τὰ δίκτυα στήσωμεν, ὅπως
,, Ἀγρεύσω τὴν λέαιναν καὶ λεοντίσκους.”
Εἶτ' ἐξέτεινε τὰς ἀνηλεεῖς χεῖρας,
10 Καὶ λαβὼν τὸν Λέαρχον, ἓνα τῶν παίδων,
Καὶ περιτρέψας κατέαξ' ἐπὶ πέτρας·
Ἦ δὲ μήτηρ ἐπνίγη μετὰ θατέρου.

- Καὶ καθ' ὃν καιρὸν ἐταπείνωσ' ἡ Τύχη
 Ὕψος Τρωϊκὸν τολμηρόν, κ' ἠφάνισθη
- 15 Ὅ τε βασιλεὺς καὶ βασίλειον ἄμα,
 Δύστηνος, τάλαιν', αἰχμάλωτος Ἑκάβη
 Ἰδοῦσα νεκρὰν θύγατρα Πολυξένην,
 Υἱὸν τε Πολύδωρον παρὰ θαλάσσης
 Τὴν ἀκτὴν νεκρὸν τληπαθῶς ἀνευροῦσα,
- 20 Ἑμμανῆς ὅλως, ὑλάκτησεν ὡς κύων·
 Οὕτω τῶν φρενῶν ὑπὸ λύπης ἐξέστη !
 Ἀλλ' οὐτ' Ἑριννῶς Θηβῶν οὔτε Τρωάδες
 Τοιάνδε ποτ' ἔδειξαν σκληροκαρδίαν,
 Ὡστε νύττειν οὐ θῆρας, ἀλλ' οὐτ' ἀνθρώπους,
- 25 Οἷαν ὅτ' ὠχρὰς γυμνὰς σκιὰς δύο εἶδον,
 Αἰ δάκνουσαι τοιοῦτον ἔτρεχον τρόπον,
 Ὡς χοῖρος, ὅτ' ἐξέρχεται ἐκ συφεῶνος.
 Ἡ μὲν τὸν Καπόκκιον κατέσχ' ἐκ κόμβου
 Τοῦ τραχήλου, καὶ δάκνουσ' ἔσυρεν οὕτως,
- 30 Ὡστ' αὐτὸν τῇ κοιλίᾳ τὴν γῆν σκαλεῦσαι.
 Ὅ δ' Ἀρρήτινός, ὅστις ἔμεινε τρέμων,
 Εἶπε· “Γιάννης Σκίρκης ἔσθ' ὁ παράφρων

„Οὗτος· τρέχει δ' ἐν λύσση σπαράσσων ἄλλους.”

Κάγω πρὸς αὐτόν· “ Εἴθε θᾶτερον πνεῦμα

35 „Μη τοὺς ὀδόντας ἐμπήξαι σοι ! πλὴν λέγε,

„ Εἴ σ' ἀρέσκει, τίς ἐστι, πρὶν ἐκχωρήσῃ.”

‘Ο δὲ πρὸς ἐμέ· “ Μιαρᾶς ἐστὶν αὕτη

„ Μύρρας ἀρχαία σκιά, τῆς γενομένης

„ Πατρὸς ἐαυτῆς ἀνοσίως ἐταίρας.

40 „ Ἄγος τόδ' εἰργάσατο μετ' αὐτοῦ, σχῆμα

„ Ἀλλης γυναικὸς δόλφ μεταλαβοῦσα,

„ Ὡσπερ ἐκεῖνος, ὃς ἐκεῖ κάτω τρέχει,

„ Ἴνα κερδάνῃ τὴν ὥραίαν φορβάδα,

„ Πλάσας ἐαυτὸν ὡς Βουῶσον Δωνάτον,

45 „ Διέθετο δοὺς κύρος τῇ διαθήκῃ.”

Εἶτα τῶν δύο λυσσωδῶν διαβάντων,

‘Εφ’ οὓς εἶχον τὰς ὄψεις ἐπηρεισμένας,

“Ετρεψ’ αὐτάς, ἵν’ ἴδω δυστήνους ἄλλους.

Τότ’ εἰδόν τιν’, ὃς σχῆμ’ ἂν εἶχε βαρβίτου,

50 Εἰ τετμημένον τὸν βουβῶν’ εἶχ’ ἐκ μέρους,

“Ενθα τὰνθρώπου διασχίζεται σῶμα.

‘Ο τυμπανόεις ὕδρωψ, ὃς παραλλάσσει,

- Τοὺς χυμοὺς παρεκτρέπων, οὕτω τὰ μέλη,
 Ὡστ' οὐ πρόσωπον ἀναλογεῖ κοιλία,
 55 Ἐβίαζ' ἔχειν τὰ χεῖλη κεκηνότα,
 Ὡς ὁ φθισικὸς τῇ δίψει πάσχων στρέφει
 Τῶν χηλέων ἐν ἄνω, θᾶτερον κάτω.
 —“Ὑμεῖς, οἵτινες ἔρχεσθ' ἀτιμωρήτως,
 „ Ἀγνοῶ δὲ πῶς, εἰς οἰκτρὸν κόσμον τόνδε,
 60 „ Ἴδετ',” εἶπ' αὐτὸς ἡμῖν, “ρίψατε βλέμμα
 „ Οἴκτου πρὸς τὸν δυστυχῆ Μήστορ' Ἀδάμον.
 „ Ζῶν εἶχον ἄλις πάντων, ὧν ἐβουλόμην·
 „ Νῦν δ' ὕδατος, φεῦ! ποθῶ σφοδρῶς ράνιδα.
 „ Τοὺς ρύακας, οἵτινες ἐκ χλωρῶν λόφων
 65 „ Τοῦ Κασεντίνου καταβαίνουσ' εἰς Ἄρνον,
 „ Ψυχροὺς χάπαλους ὑδραγωγοὺς ποιοῦντες,
 „ Ἄει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχω καὶ πάσχω.
 „ Ἡ ποθητὴ γὰρ εἰκὼν μ' ἐξαυχμοῖ μᾶλλον
 „ Ἡ τὸ πάθος, ὃ κατισχνοῖ μου τὴν ὄψιν.
 70 „ Κολάζει δέ μ' ἡ σκληρὰ Δικαιοσύνη,
 „ Ἐκ χώρας, ἐνθ' ἡμαρτον, ἔλκουσα τρόπους,
 „ Ἴν' ἔτι μᾶλλον αὐξάνῃ μου τοὺς στόνους.

- „Ενόθευσα γὰρ ἔνθα κείται Ῥωμένα
 „Τὸ νόμισμ', ὃ Βαπτιστοῦ φέρει σφραγίδα·
 75 „Διὸ τὸ σῶμα καυστὸν ἔλιπον ἄνω.
 „'Αλλ' εἴ γ' ἔβλεπον ἐνταῦθα τὴν Γουίδου,
 „'Αλεξάνδρου τε ψυχὴν, ἣ ταῦταδέλφου,
 „Προειλόμην ἂν τοῦτο τῆς κρήνης Βράνδας.
 „'Ενδον ἔσθ' ἡ μί' αὐτῶν, εἴ γ' αἱ λυσσώδεις
 80 „Περιβαίνουσai σκιαὶ τάληθές εἶπον.
 „Πλὴν τί τοῦφελος ἔχοντι δετὰ μέλη;
 „'Αλλ' εἰ κοῦφος οὕτως ἦν, ὥστε βαδίσαι
 „'Εν ἑκατὸν ἔτεσι δάκτυλον ἓνα,
 „'Επεχείρουν ἂν ὀδεῦσαι, καὐτὸν πέριξ
 85 „'Εν οἰκτρᾷ κοιλάδι τῇδ' ἀναζητῆσαι,
 „Καίπερ στάδια τὸ μὲν μῆκος ἐχούση
 „'Εκατόν, τὸ δὲ πλάτος στάδια πέντε.
 „'Ενεκ' αὐτῶν ἐν τοιῷδ' εἰμι νῦν τόπῳ,
 „Παρακόψαι με πεισάντων τοὺς στατήρας
 90 „Σύγκραμ' ἔχοντας ἐκ τριῶν κερατίων.”—
 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “Τίνες εἰσὶν οἱ δύο,
 „Οἱ καπνιῶντες ὡς χεῖρ βρεκτὴ χειμῶνος,

„Κείμενοι δὲ σύσφιγκτοι πρὸς δεξιάν σου ;”

—“ Αὐτοὺς ᾧδ' εὗρον· ἀλλ' ἀκίνητοι κεῖνται,”

95 Εἶπεν, “ ἐξότ' εἰς βυθὸν ἐρρίφθην τόνδε.

„Νομίζω δ' οὕτω μενοῦσι δι' αἰῶνος.

„Ψεύστειρ' Ἰωσήφ κατήγορός ἐσθ' ἦδε·

‘Ο δ' ἄλλος ψεύστης Σίνων, Τρωϊκὸς Ἑλλην·

„Ἐκ θερμῆς πολλῆς πέμπουσ' ἀτμὸν δυσώδη.”—

100 Εἰς δ' αὐτῶν ἐρεθισθείς, ἀκούσας ἴσως

Ἐαυτὸν καλούμενον λαιδόρως οὕτω,

Πῦξ ἔτυψ' αὐτοῦ τὴν φυσητὴν γαστέρα·

Ἢ δ' ἤχησεν οἶον δὴ τύμπανον· τότε

Μήστωρ Ἀδάμος ἔπαισ' αὐτοῦ τὴν ὄψιν

105 Τῷ βραχίονι μετ' οὐχ ἥττονος βίας,

Λέγων πρὸς αὐτόν· “ Καίτοι στερηθεὶς πάμπαν

„Τῆς κινήσεως τῶν βαρέων μελῶν μου,

„Πλὴν ἔχω πρὸς τοῦτ' ἐλευθέραν τὴν χεῖρα.”

‘Ο δ' ὑπέλαβεν· “ Ἄλλ' ὁπότ' ἐπορεύου

110 „Εἰς τὴν πυράν, οὐχ οὕτως ἐτοιμίην εἶχες,

„Ὡς πρὸ πάντων ὅτ' ἐνομισματοκόπεις.”

‘Ο δ' ὑδρωπικός· “ Ἀληθῶς εἶπας ταῦτα·

„ Ἀλλ' οὐκ ἀληθὴς ἦσθα μάρτυς ἐν Τροίᾳ,
 „ Ὅτε τὴν ἀλήθειαν εἶπειν ἐκλήθης.” —

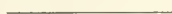
- 115 “ Εἰ ψεῦδος εἶπον, καὶ σὺ νόμισμ' ἐψεύσω,”
 Εἶπε Σίνων· “ πλὴν δι' ἔν εἰμ' ὧδε σφάλμα·
 „ Σὺ δὲ διὰ πλείον' ἢ πᾶς ἄλλος δαίμων.” —
 —“ Σὺ δ', ἐπίορκε, μέμνησο τὸν σὸν ἵππον,”
 Ὑπέλαβ' ὁ γαστέρα φυσητὴν ἔχων·
- 120 “ Λάβε δὴ ποινὴν γνωστὴν παντὶ τῷ κόσμῳ.” —
 —“ Ἡ δίκη' ἔστω σοι ποινή· διαρράγειή,”
 Εἶπεν Ἕλληνας, “ σὴ γλῶσσα, τό τε σηπῶδες
 „ Ὑδωρ, ὃ σὺν τῇ γαστρὶ φράττει σὴν ὄψιν.” —
 Ὅ δὲ παραχαράκτης· “ Οὕτως ἂν χάσκοι
- 125 „ Εὐρὺ στόμα σὸν κακολογοῦν, ὥς ἔθος·
 „ Εἰ δ' ἐγὼ διψῶ καὶ χυμός μ' ἀνοιδαίνει,
 „ Σὺ γε φλεγμονεῖς καὶ κεφαλαλγεῖς σφόδρα,
 „ Ὡσθ', ἵνα τὸ κάτοπτρον λείξῃς Ναρκίσσου,
 „ Οὐχὶ προτροπῶν πολλῶν ἔσται σοι χρεία.” —
- 130 Ὡς ἀτενὴς ἤμην αὐτοὺς ἀκούων,
 Ὅτ' εἶπέ μοι Προστάτης· “ Σαυτῷ νῦν πρόσχε·
 „ Μικροῦ δεῖν πρὸς σὲ χαλεπαίνων ἂν εἶην.”

- Ἴδὼν δ' ὅτι μοι προσεφθέγγετ' ὀργίλως,
 Μετ' ἐντροπῆς πρὸς αὐτὸν τοιαῶσδ' ἐστράφην,
 135 Ὡστ' εἰσέτ' ἐν τῇ μνήμῃ φυλάσσεται μου.
 Ὡς δ' ὅς δυστυχὲς ὄναρ ὀρᾷ καθ' ὕπνου,
 Ἐν ὀνείρῳ τότε ὦν ὀνειρώττειν ἐλπίζει,
 Ποθῶν ὥς ἀνύπαρκτον ὅπερ δὴ βλέπει,
 Τοιοῦτος ἦμην, μηδὲν ἰσχύων λέγειν.
 140 Ἐπόθουν γὰρ συγγνώμην αἰτεῖν, καὶ πάντως
 ἦτουν μέν, ἀλλὰ ποιεῖν τοῦτ' οὐκ ᾔομην.
 “Ἦσσων ἐντροπὴν μεῖζον ἐκπλύνει σφάλμα
 „Ἦπερ ἦν τὸ σόν,” εἶπεν οὐμὸς Προστάτης·
 “Διὸ πᾶσά σου θλίψις ἤδη παυσάσθω.
 145 „Ἦγοῦ δ' ἀεὶ παρὰ σοὶ παρίστασθαί με,
 „Ἦν ποτ' ἐκ τύχης εὐρεθῆς ἐν ἀνθρώποις
 „Τοιαῶδ' ἔριδι διαπληκτιζομένοις·
 „Ἀγενὲς γὰρ τὸ θελεῖν τοιαῦτ' ἀκούειν.”

Ω Δ Η Λ Α'.



Οἱ Γίγαντες.—Νεμβρώδ.—'Εφιάλτης.—'Ανταῖος.—
Κατάβασις εἰς τὸν ἔννατον κύκλον.



Ἢ γλῶσσ', ἥτις μοι πληγὴν ἔδωκε πρῶτον,
Κάμφοτέρας παρειὰς ἠρύθρηνέ μοι,
Εἴτ' αὐτὴ πάλιν ἱασίν μοι παρέσχεν.

Οὕτως εἰώθει, καθὰ λόγος, τὸ δόρυ

5 Ἀχιλλέως καὶ πατρὸς αἵτιον εἶναι

Πρῶτον ὀδύνης, ἀλλ' εἶτα θεραπείας.

Ἐτρέψαμεν τὰ νῶτα πρὸς τὴν κοιλάδα

Τὴν οἰκτρὰν, ἄνω τῆς συγκυκλώσεως ὅχθης,

ἌΗν ἐν σιωπῇ διαβαίνοντες ἡμεν.

10 Ὡδε δ' ἦν ἦττον νυκτός, ἦττόν θ' ἡμέρας,

Ὡστ' οὐ τὰς ὄψεις ἔτεινον ἂν μακράν που·

Ἀλλ' ἤκουσ' ἤχοῦν κέρας ὀξέως οὕτως,

Ὡστε κερανοῦ πάταγον ἀποπνίγειν.

Καὶ δὴ πρὸς τοῦ κέρατος στραφεῖς τὸν κρότον,

- 15 Ὅλως ἀπηύθυν' ἐκεῖ τὰς ἐμὰς ὄψεις.
 Μετὰ τὴν οἰκτρὰν τροπὴν, καθ' ἣν ἀγῶνος
 Πανιέρου Κάρολος Μέγας ἐσφάλη,
 Οὐ κλαγγὴν δεινὴν τοιάνδ' ἤχησ' Ὀρλάνδος.
 Μικρόν τι τὴν κεφαλὴν ἐκείσ' ἐπάρας,
- 20 Ἐδόκουν ὄρᾱν πολλοὺς ὑψηλοὺς πύργους,
 Κ' εἶπον· “ Προστάτα, τίς ἔσθ' ἡ πόλις αὕτη ;”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “ Διότι θέλεις βλέπειν
 „ Διὰ τῶν ζόφων μακράν, πέρα τοῦ μέτρου,
 „ Συμβαίνει σοι πλανᾶσθαι τὴν φαντασίαν.
- 25 „ Ἀλλ' ὄψει καλῶς, ὅταν 'κεῖ προσπελάσῃς,
 „ Ὅσον αἰσθησις ἀπατᾶται μακρόθεν.
 „ Διὸ σπεῦσον τὸ βῆμα μικρόν τι πρόσω.”
 Εἶτ' εὐμενῶς τῆς χειρὸς ἐλάβετό μου
 Λέγων. “ Πρὶν ἡμεῖς προβῶμεν περαιτέρω,
- 30 „ Ὅπως τὸ πρᾶγμα ξένον ἡττόν σοι δόξῃ,
 „ Ἴσθι Γίγαντας, ἀλλ' οὐχὶ πύργους ὄντας.
 „ Ἐγκλειστοὶ δ' εἰσὶν ἐν τῷ φρέατι πέριξ
 „ Τῆς ὄχθης ἀπ' ὀμφαλοῦ καὶ κάτω πάντες.”
 Ὡς δ' ὅτ' ἄρχετ' ὀμίχλη σκεδαζομένη,

- 35 Τὸ βλέμμα διακρίνει βαθμηδὸν ὃ, τι
 Ἄτμος ὁ πυκνούμενος ἀέρι κρύπτει,
 Οὕτως, ἐφ' ὅσον σχίζων τὸ παχὺ νέφος
 Καὶ μέλαν βάδην προὔχωρουν πρὸς τὴν ὄχθην,
 Ἐφευγ' ἡ πλάνη, προσήγγιζε δ' ὁ φόβος.
- 40 Ὡς γὰρ στέφεται πέριξ πύργοις τὸ τεῖχος
 Τὸ κυκλοτερές τοῦ Μόντος—Ῥεγιῶνος,
 Οὕτω τὸ περικυκλοῦν τὸ φρέαρ χεῖλος
 Ἐπύργουν πέριξ μέχρι σώματος μέσου
 Οἱ φρικώδεις Γίγαντες, οὓς οὐρανόθεν
- 45 Ἐτ' ἀπειλεῖ Ζεὺς, ἐκ νεφελῶν βροντήσας.
 Ἦδη παρετήρησά τινας τὴν ὄψιν,
 Ὡμους καὶ στῆθος καὶ γαστρὸς μέγα μέρος,
 Καὶ πρὸς τοῖς πλευροῖς τοὺς βραχίονας ἄμφω.
 Οὐτως ἡ φύσις, ὅτ' ἔπαυσε τὸν γόνον
- 50 Τοιούτων ζώων, καλῶς διενοήθη,
 Στερήσασα τὸν Ἄρην τοιούτων ὅπλων.
 Εἰ δ' ἐλέφαντας γεννώσα καὶ φαλαίνας
 Οὐ μεταμέλει, ὀρθῶς φρονοῦσι πᾶσι
 Τοῦτο δίκαιον δοκεῖ καὶ πρέπον ἅμα.

- 55 Ὅταν γὰρ νοὸς δύναμις συννυῖται
 Τῇ κακεντρεχεῖ τοῦ σώματος ἰσχύϊ,
 Ἀμυντήριον οὐδὲν ἀνθρώποις ἔσται.
 Ἡ δ' ὄψις αὐτοῦ μακρά μοι καὶ παχεῖα,
 Ὡς ὁ Ρώμη τοῦ Πέτρου κῶνος, ἐδόκει·
- 60 Ἰσῆς δ' ἀναλογίας ἦν ὅσῃ τὰλλα·
 Ὡστε τὸ χεῖλος, ὅπερ περιεζώννυ
 Ἐκ μέσων κάτω, διάστασιν πρὸς τᾶνω
 Ἐδείκνυ τόσῃν, ὥστε μέχρι τῆς κόμης
 Τρεῖς ἂν ἐπαρκέσειαν Φρίσσονες μόλις·
- 65 Τριάκοντα γὰρ σπιθαμὰς κατεμέτρου
 Ἐκ περόνης τῆς χλαίνης ἄχρι τοῦ χείλους.
 “Ραφὲλ μάϊ ἀμὲχ ζαβὶ ἀάλμι,”
 Ἦρξατο κράζον τὸ θηριῶδες στόμα,
 Ἡδίοις ψαλμοῖς οὐ δυνάμενον ᾄδειν.
- 70 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ αὐτῷ· “Ψυχὴ παράφρων,
 „Ἐχου κέρατος, καὶ δι' αὐτοῦ βουκόλει
 „Σαυτόν, ἣν ὀργὴ κινῇ σ' ἢ πάθος ἄλλο·
 „Ζήτηι περὶ τὸν λαιμόν, καὶ τὸν ἱμάντα,
 „Ψυχὴ παραπλήξ, ᾧ δετόν ἐσθ', εὐρήσεις,

75 „Ὁν βλέπε κυκλοῦντά σου τὸ μέγα στῆθος.”

Ἔπειτ' εἶπε πρὸς ἐμέ. “Δῆλός ἐσθ' οὗτος·

„Νεμβρώδης ἐστί, δι' οὗ τὴν κακὴν τόλμην

„Οὐ μία μόνη γλῶσσ' ἐν κόσμῳ λαλεῖται.

„Ἐῶμεν αὐτόν, μηδ' ὁμιλῶμεν μάτην·

80 „Πᾶσα γὰρ γλῶσσα πρὸς αὐτόν ἐστιν οὕτως,

„Ὡς ἡ τοῦδε πρὸς ἄλλους, ἄγνωστος πᾶσιν.”

Εἶτ' ἔτι πρόσω προέβημεν στραφέντες

Ἐπ' ἀριστερά, καὶ μέχρι βολῆς τόξου

Εὔρομεν ἄλλον φρικτότερον καὶ μείζω.

85 Τίς ὁ Κύριος, ὁ τόνδ' ὦδε δεσμεύσας,

Εἰπεῖν οὐκ ἔχω· πλὴν προσδέτους τὰς χεῖρας

Εἶχε, τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δ' αὖ ὀπίσω,

Ἀλύσει, δι' ἧς ὦν ἐκ λαιμοῦ καὶ κάτω

Πεπεδημένος, τὰσκεπὲς εἶχε μέρος

90 Τοῦ σώματος πεντάκις ἀμφειλιγμένον.

“Ἦθελ' ὁ παράτολμος ὅδ' ἀντιτάξαι

„Τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ κατὰ Διὸς μεγίστου,”

Εἶπεν οὐμὸς Ἠγήτωρ, “ὅθεν ἡ τίσις.

„Ἐφιάλτης τοῦνομα· μεγάλα δ' ἔργα

- 95 „Ἐπραξ' ἐν τῇ πρὸς θεοὺς Γιγάντων μάχῃ·
 „Δετὰς δ' ἔχει τὰς χεῖρας, ἅς ποτ' ἐκίνει.”
 Κάγὼ πρὸς αὐτόν· “Εἰ δυνατόν, ἐπόθουν
 „Ἰδέαν Βριάρεω τοῦ πελωρίου
 „Ἐχειν ἀκριβῇ τινα τὰς ἐμὰς ὄψεις.”
- 100 Ὁ δ' ὑπέλαβεν· “Ὅψει δὴ τὸν Ἀνταῖον
 „Ἐγγὺς ᾧδ' ὀμιλοῦντα καὶ λυτὸν ὄντα,
 „Ὃς εἰς ἀβύσσου τὸν βυθὸν ἡμᾶς ἄξει·
 „Ὀν δ' ἰδεῖν ποθεῖς, ἔστ' ἐκεῖ πορρῶτέρω·
 „Δέσμιος δ' ἐστὶ καὶ παρόμοιος τούτῳ,
- 105 „Πλὴν θηριωδέστερος ὥς πρὸς τὴν ὄψιν.”
 Οὔποτε σεισμὸς ὥς μάλιστα φρικώδης
 Πύργον διεκλόνησεν οὕτω βιαίως,
 Ὃς ὅτ' ἐξαίφνης ἐσάλευσ' Ἐφιάλτης.
 Τότ' ἔσχον, ὥς οὔποτε, θανάτου τρόμον,
- 110 Καὶ τοῦτ' ἂν ἐξήρκεσε πρὸς τὸ θανεῖν με,
 Εἰ μὴ δέσμιον ἀλύσειν ἑώρων.
 Εἴτα προβάντες εἰσέτι περαιτέρω
 Ἦλθομεν παρ' Ἀνταῖον, ἔχοντα πῆχεις
 Πέντε, κεφαλῆς ἄνευ, φρέατος ἔξω.

- 115 “Ω σὺ φίλ', ὅς ποτ' ἐν εὐμοίρῳ κοιλάδι,
 „Ενθα Σκιπίων ἤρατο μέγα κλέος,
 „Οπότ' ἔτρεψεν αὐτῷ τὰ νῶτ' Ἀννίβας,
 „Ηνεγκας δὴ χιλίων λεόντων λείαν·
 „Εἰ δ' ἐν τῷ δεινῷ πολέμῳ σὺ παρῆσθα
- 120 „Τῶν σῶν ἀδελφῶν, ὡς πᾶς ἔτι νομίζει,
 „Βεβαίως ἂν ἐνίκων οἱ τῆς Γῆς παῖδες·
 „Καταβίβασον ἡμᾶς (μὴ δ' ἀρνηθείης)
 „Ενθ' ὁ παγετὸς τὸν Κωκυτὸν σκληρύνει·
 „Μὴ δ' εἰς Τιτυὸν ἡμᾶς ἄγ' ἢ Τυφῶνα.
- 125 „Κλίνον δὴ, καὶ μὴ τὰς ὄψεις ἀποστρέψῃς.
 „Οὔτος, ὃ ποθεῖς ὧδε, δύναται δοῦναι,
 „Ἐτι σοι φήμην ἐν τῷ κόσμῳ παρέχων·
 „Ζῇ γάρ, καὶ μακρὸν βίον εἰσέτ' ἐλπίζει,
 „Ἦν μὴ καλέσῃ πάρωρον Θεία χάρις.”
- 130 Ταῦτ' εἶπεν ὁ Προστάτης· αὐτὸς δὲ σπεύσας
 Ἐλαβ' Ἠγήτορά μου, χεῖρας ἐκτείνας,
 ὦν Ἡρακλῆς τὸν δεινὸν δραγμὸν ᾗσθάνθη.
 Βιργίλιος δ' ἑαυτὸν ἰδὼν ληφθέντα
 Εἰπέ μοι “Πρόσελθ' ἐγγύς, ἵνα σε λάβω.”

- 135 Καὶ σύμπλεγμα' ἐν ἐποίῃσ' αὐτοῦ τ' ἐμοῦ τε.
 'Ὡς δοκεῖ τῷ βλέποντι τὴν Καρισένδαν
 'Εξ οὐπερ νεύει μέρους, ἐπ' αὐτῆς νέφους
 Βαίνοντος, ὅτι κατεναντίον ῥέπει,
 Οὕτω πως ἐδόκει μοι ῥέπειν Ἀνταῖος,
 140 Αὐτὸν βλέποντι, καὶ τῇ στιγμῇ δὴ 'κείνῃ
 Δι' ἄλλης ὁδοῦ προηρούμην ἰέναι.
 'Αλλ' εἰς τὸν βυθὸν ἡμᾶς ἔθηκ' ἡπίως,
 ἌΟΣ Ἐωσφόρον κ' Ἰούδαν καταδάπτει·
 Οὐδ' ἐπὶ μακρὸν ἔμεινεν οὕτω κλίνων,
 145 Ἄλλ' ὥς ἰστὸς τῆς νηὸς εὐθὺς ὠρθώθη.

Ω Δ Η Λ Β'.



Ὁ Κωκυτὸς ἡ λίμνη τοῦ παγετοῦ.—Ἡ Καίνα.—

Ἡ Αντήνεια.—Οἱ Προδόται.



Εἰ τοὺς στίχους βραγχώδεις καὶ στρυφνοὺς εἶχον,

Ὡς βαράθρῳ γοερῶ τοιῶδ' ἀρμόζει,

Ἐφ' οὐπερ πάντες οἱ λοιποὶ κρημνοὶ κεῖνται,

Τὴν διάνοιαν τὴν ἐμὴν ἂν ἐδήλουν

5 Πληρέστερον· ἀλλ' ὥς ὦν ἐλλιπὴς τούτου,

Οὐκ ἄνευ δέους ἄρχομαι νῦν τοῦ λόγου·

Οὐ γὰρ εὐχερὲς ἔργον ἡ παιδιὰ τις

Περιγράψαι πᾶν τοῦ Σύμπαντος τὸ βάθος

Γλώσση δὴ τραυλιζούση Μάμμα καὶ Πάππα.

10 Ἀλλ' εἴησάν μοι βοηθοί γ' αἱ Παρθένοι,

Ὡς Ἀμφίονι τειχιστῇ Θηβῶν ἦσαν,

Ἴν' οἱ λόγοι μὴ φανῶσ' ἥττονες τοῦργου.—

Ω κατάρατος φυλὴ πρὸ πασῶν ἄλλων,

Ἦτις ἐν δυσφάτῳ τῶδ' ἔγκεισαι τόπῳ·

- 15 Κρείττον ἦν ὑμᾶς εἶναι πρόβατα κ' αἴγας.—
 Εἰς τὸ ζοφερὸν κατέβημεν δὴ φρέαρ,
 Ὑπὸ Γίγαντος πόδας καὶ πλέον κάτω·
 Κἀγὼ θεωρῶν ἔτι τὸ τείχους ὕψος
 Ἦκουσά του λέγοντος· “Ὅρα πῶς βαίνεις·
 20 „ Πρόσεχε δὴ μὴ τοῖς σοῖς ποσὶ συνθλάσῃς
 „ Τὰς κεφαλὰς ἀδελφῶν πολυτλημόνων.”
 Στραφεῖς δ' εἶδον ἔμπροσθεν ἐμοῦ καὶ κάτω
 Τῶν ποδῶν λίμνην, ἐκ τοῦ πάγου ὑέλῳ
 Μᾶλλον ἥπερ ὕδατι παραπλησίαν.
 25 Οὔποτε παχύτερος πέπλος χειμῶνος
 Δουνάβεως ροῦν ἐκάλυψ' ἐν Αὐστρίᾳ,
 Οὔτε Τάναϊν ὑπ' αἰθέρα κρυμώδη,
 Οἷος ἐνταῦθ' ἦν· εἰ γὰρ ἔπιπτεν ὧδε
 Τὸ Ταβέρνικον, εἴτ' Ἀπουάνα Πέτρα,
 30 Οὔτε τὸ τῆς πλακὸς ἂν ἔκρικεν ἄκρον.
 Ὡσπερ δὲ κρώζων ὁ βάτραχος τὸ ρύγχος
 Ἔχει τῆς λίμνης ἐκτός, ὅτε κατ' ὄναρ
 Σταχυολογεῖν δοκεῖ ποθ' ἢ χωρίτις,
 Οὕτως αἱ σκιαὶ πελιδναὶ καὶ γοώδεις

- 35 Μέχρι παρειῶν ἦσαν ἐντὸς τοῦ πάγου,
 Ὀδόντας πλαταγοῦσαι πελαργῶν δίκην.
 Τὴν ὄψιν εἶχεν ἐκάστη πρὸς τὰ κάτω·
 Ἐκ στόματος τὸ ψύχος, ἀπὸ δ' ὀμμάτων
 Ἡ τῆς καρδίας θλίψις ἐμαρτυρεῖτο.
- 40 Μικρόν τι πέριξ τὰς ὄψεις τείνας, κᾶτα
 Πρὸς πόδας, εἶδον δύο πλησίον οὕτως,
 Ὡστε συμμεμιγμέναις εἶχον τὰς κόμας.
 “Ὑμεῖς οἱ στήθη σφίγγοντες, εἶπατέ μοι,”
 Ἐκραξα, “τίνες ἐστέ;” Τότ' οὖν αὐχένας
- 45 Κάμψαντες, ἀνέτειναν πρὸς με τὸ βλέμμα·
 Τὰ δ' ὀμματ' αὐτῶν, ὑγρὰ πρὶν ἔνδον ὄντα,
 Ἐσταζον ἐκ βλεφάρων· εἶτα δ' ὁ πάγος
 Τὰ δάκρυα συμπήξας ἐκλείσε πάλιν.
 Οὐποτ' ἔσφιγξε γόμφος ξύλον σὺν ξύλῳ
- 50 Οὕτωςι σφοδρῶς· ὅθεν, ὥς δύο τράγοι,
 Ἀλλήλους συνέκρουον· τόσον ἐλύσσω!
 Καί τις, ὃς ὥτων ἐστέρητ' ἀμφοτέρων
 Ὑπὸ τοῦ ψύχους, κλίνων τὴν ὄψιν κάτω
 Εἶπε· “Τί βλέπεις ἡμᾶς, ὥς ἐν κατόπτρῳ;

- 55 „Εἰ θέλεις μαθεῖν, τίνες οἱ δύο 'κεῖνοι,
 „Ἡ κοιλάς, ἔνθεν Βισέντιον ἐκρέει,
 „Υπέκειτ' αὐτοῖς πατρί τ' αὐτῶν Ἀλβέρτω.
 „Μιᾶς ἐξῆλθον γαστρός· Καῖναν δ' ὅλην
 „Ἦν περιέλθης, σκιὰν οὐκ ἂν εὐρήσῃς
- 60 „Ἀξιωτέραν πυκτὴν γενέσθ' ἐν πάγῳ·
 „Οὐ τὸν στῆθος καὶ σκιὰν διαπαρέντα
 „Ἐνὶ βλήματι διὰ χειρὸς Ἀρθούρου,
 „Οὐ Φωκακκίαν, οὐ τὸν ἀπείργοντά με
 „Τῷ τῆς κεφαλῆς ὄγκῳ προσβλέπειν πέραν,
- 65 „Καλούμενον δὲ Σάσολιν Μασκερώνην.
 „Εἰ σὺ Τοῦσκος εἶ, καλῶς, τίς ποτ' ἦν, οἶσθα·
 „Ἴν' εἰς ἀνάγκην μὴ μ' ἄγῃς πλειῶ λέγειν,
 „Ἴσθι νῦν μ' ὄντα Καμικίονα Πάζον·
 „Πρὸς συγγνώμην μου περιμένω Καρλῖνον.”
- 70 Εἶτα πρόσωπα χίλι' εἶδον ἰώδη
 Ἐκ ψύχους πάντα· φρίκην δέ μοι παρέχει,
 Παρέξει τ' αἶεί, τῆς λίμνης τῇσδ' ἡ μνήμη.
 Ἐν ᾧ δ' ἐβαδίζομεν ἐπὶ τὸ μέσον,
 Πρὸς ὅπερ ἐπιρρέπει βαρύτης πᾶσα,

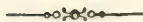
- 75 Ἐγὼ δ' ἔτρεμον ἐν αἰωνίῳ ζόφῳ,
 ἥ θέλησις ἦν, ἡ σύμπτωσις, ἡ τύχη,
 Οὐκ οἶδ', ἀλλ' ἐν κεφαλῶν μέσῳ προβαίνων
 Τῷ ποδί τινος προσέκρουσα τὴν ὄψιν·
 Ὁ δὲ κλαίων ἔκραξε· “Τί μ' ἐπικρούεις ;
- 80 „Εἰ μὴ τὴν ἐκδίκησιν αὐξήσων ἦλθες
 „Τοῦ Μονταπέρτου, τί σύ με βασανίζεις ;” —
 Καγὼ· “Προστάτα, πρόσμενέ με νῦν ὦδε,
 „Ἴν' ἀπορίαν τὴν περὶ τούτου λύσω·
 „Εἴτα δέ μ' ἐπισπεύσεις ὅπως ἂν βούλῃ.”
- 85 Ἔστη μὲν ὁ Προστάτης· ἐγὼ δὲ τότε
 ἵπον τῷ πικρῶς ἔτι με βλασφημοῦντι·
 “Τίς οὖν εἶ σύ, τοὺς ἄλλους οὕτω προσβά-
 λων ;”
 —“Ἀλλὰ σὺ τίς εἶ, βαίνων δι' Ἀντηνείρας,
 „Κρούων τ',” ἐπέειπε, “τὰς παρειὰς τῶν ἄλλων,
 90 „Ὡστε, καὶ ζῶν ἦς, ὑπεράγαν ἂν εἶη ;” —
 —“Ἐγὼ ζῶν εἰμί, καί σοι χαρίεν ἔσται,”
 Ὑπέλαβον, “εἰ φήμην ἀγαπᾷς, ὅπως
 „Ἐν ᾧδαῖς ἐμαῖς μνήσωμ' ὀνόματός σου.”

- Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Τοῦναντίον ἐπόθουν·
 95 „Ἄπιθ' ἐντεῦθεν, μὴ δέ με βλάπτε πλέον·
 „Κακῶς οἶδας θωπεύειν ἐν βόθρῳ τῷδε.”—
 Αὐτὸν δὴ τότε τῆς χαίτης ἐλαβόμεν
 Λέγων· “Ἀνάγκη τὸ σὸν ὄνομ' εἰπεῖν μοι·
 „Ἄλλως, οὐ μενεῖ θρῖξ ἐπὶ κεφαλῆς σου.”
 100 Ὁ δ' εἶπεν· “Ἐπεὶ τὴν κόμην μ' ἀποτίλλεις,
 „Οὐκ ἐρῶ σοι, τίς εἰμι, κοῦδέν σοι δείξω,
 „Κὰν χιλιάκισ τὴν κεφαλὴν μοι παίσῃς.”—
 Εἶχον δ' ἐν χειρὶ τὰς τρίχας εἰλιγμένας,
 Καὶ μαλλοὺς οὐκ ὀλίγους ἀπεςπασμένους,
 105 Αὐτοῦ σὺν στροφαῖς ὁμμάτων ὑλακτοῦντος,
 “Ὅτ' ἄλλος τις ἔκραξε· “Τί πάσχεις, Βόκκα;
 „Οὐκ ἄρκεῖ σοι πλαταγεῖν τὰς σιαγόνας
 „Ὑλαγμῶν ἄνευ; Τίς σε πιέζει Δαίμων;”
 —“Νῦν,” ὑπέλαβον, “οὐ θέλω λαλεῖν σ' ἔτι,
 110 „Κατάρατε προδότα· πρὸς σὴν δ' αἰσχύνην
 „Κομιῶ τὰς σὰς ἀληθεῖς ἀγγελίας.”
 Ὁ δ' εἶπ'· “Ἄπιθι, διηγοῦ τ' εἴ τι θέλεις·
 „Ἀλλὰ μὴ παραλίπῃς, ἥν ποτ' ἐξέλθῃς

- „Ἐντεῦθεν, τὸν ἄθυρον δείξαντα γλώσσαν.
 115 „Ὡδ' οὗτος κλαίει τὰργύριον τῶν Γάλλων.”
 “Ἐἶδον,” εἰπεῖν δύνασαι, “τὸν Δαδουέραν,
 „Ἐνθ' ἁμαρτωλοὶ ψυχροὶ διατελοῦσιν.”
 „Ἦν δ' ἐρωτηθῆς, τίνες ἄλλοι συνῆσαν,
 „Ἐχεις ἐγγὺς σου τὸν Βεκκερίαν, οὐπερ
 120 „Τὸν λαιμὸν ἀπέτεμεν ἡ Φλωρεντία.
 „Γιάννην Σολδανείρον μικρὸν πρὸς οἶμαι
 „Εἶναι σὺν Γανελλῶνι καὶ Τριβαλδέλλῳ,
 „Ὅς ἠνέφξε νυκτὸς τὴν Φαυεντίαν.” —
 Τὴν σκιὰν ἡμῶν ἤδη λιπόντων ταύτην,
 125 Εἶδον ἐν ὁπῇ δύο πεπαγωμένους,
 ὧν ἑνὸς ἡ κεφαλὴ πρὸς τὴν θάτερον
 Ἦν ὡς πῖλός τις· ὡς δ' ἐκ πείνης τις δάκνει
 Τὸν ἄρτον, οὕτως ἔπηξ' αὐτὸς ὀδόντας
 Μέσον αὐχένος κάγκεφάλου θάτερον.
 130 Οὐκ ἄλλως Τυδεὺς λυσσῶν τοὺς Μελανίππου
 Ἐτραγάλισε κροτάφους, ἥπερ οὗτος
 Τό τε κρανίον κατέτρωγε καὶ τᾶνδον.
 “Ὡ σύ, δεικνύων τοιῶδε θηρὸς τρόπῳ

- „Μῖσος πρὸς ὃν νῦν καταβιβρώσκεις ὧδε,”
135 Εἶπον, “λέγε μοι τὴν αἰτίαν, ἐφ’ ὅρῳ
„Ὡς, αὐτὸν εἴ τι δικαίως ἐπιμέμφη,
„Γνούς, τίνες ἐστέ, καὶ τὰδίκημα τούτου,
„Ἀποδώσω σοι δίκην ἐν ζώντων κόσμῳ,
„Ἦν μὴ ξηρανθῇ γλῶσσ’ ἥδ’, ἣ φθέγγομαί
σοι.”

Ω Δ Η Λ Γ'.



Συνέχεια.—Οὐγολίνος.—Ἡ Πτολεμαία.—Ἀλβερίγος.—
Βράγκας Δορίας.



‘Ο δ’ ἀμαρτωλὸς τὸ στόμ’ ἐκ τῆς φρικώδους
Βορᾶς ἐξάρας, ἀπομαζάμενός τε
Ταῖς θριξὶν οὐπερ κατέδακνε κρανίου,
Ἦρξατο λέγων· “Θέλεις μ’ ἀνανεῶσαι

5 „ Τὸ τὴν καρδίαν θλίβον μου δεινὸν ἄλγος
„ Τῇ μνήμῃ μόνη, πρὶν ἂν λόγοις ἐκφράσω.
„ Ἀλλ’ εἰ μέλλουσ’ οἱ ’μοὶ λόγοι παρέξειν
„ Ὡς καρπὸν αἵσχος ᾧ βιβρώσκω προδότῃ,
„ Ἀμα λέγοντος καὶ θρηνοῦντος ἀκούσῃ.

10 „ Οὐκ οἶδα, τίς εἶς, ἀλλ’ οὔτε πῶς κατῆλθες
„ Ἐνθάδ’· ὅμως μοι δοκεῖς ὦν Φλωρεντίνος
„ Ὀντως, ὡς ἐκ λαλιᾶς τῆς σῆς εἰκάζω.

- „ Κόμητά μ' Οὐγολῖνον ἴσθι ποτ' ὄντα,
 „ Ἀρχιεπίσκοπος δ' ἔσθ' ὅδε Ῥουγείρης·
 15 „ Ἐρῶ σοι δὲ νῦν, πῶς ᾧδ' εἴμ' αὐτῷ γείτων.
 „ Ὡς ταῖς πονηραῖς αὐτοῦ βουλαῖς ὑπέικων
 „ Καὐτῷ πίστιν δούς, συνελήφθην χυπέστην
 „ Εἴτα θάνατον, λέγειν οὐκ ἔστι χρεία.
 „ Ἀλλ' ὅπερ ἴσως οὐκ ἤκουσας εἰσέτι,
 20 „ Ὅσον δὴ σκληρὸς ὑπῆρξ' ὁ θάνατός μου,
 „ Λέξω, καὶ γνώσῃ, πόσον ἠδίκησέ με.
 „ Μικρόν τι διαύγιον τῆς εἰρκτῆς ἔνδον,
 „ Ἐκτοτ' ἀπ' ἐμοῦ καλουμένης τῆς πείνης,
 „ Ἐνθ' ἔτι καθειρχθῆναι προσήκει κάλλους,
 25 „ Διὰ τῆς ὁπῆς ὁρᾶν ἐπέτρεψέ μοι
 „ Πολλὰς σελήνας, ὅτ' εἶδον κακὸν ὄναρ,
 „ Τὸν τοῦ μέλλοντος διασχίσαν μοι πέπλον.
 „ Ἐφάνη μοί τις αὐθέντης καὶ δεσπότης
 „ Θηρεύων λύκον καὶ λυκιδεῖς πρὸς ὄρος,
 30 „ Ὅπερ κωλύει Πισαίους ὁρᾶν Λοῦκαν.
 „ Κυσὶ καλῶς ἀχθείσαις, ἰσχυραῖς καὶ λάβραις
 „ Οἱ Γουαλάνδοι, Σισμόνδαι καὶ Λαμφράγχοι

- „ Ἐτρεχον διώκοντες ἐπὶ μετώπου.
 „ Μικρῷ δ' ὕστερον ἐδόκουν κεκμηκότες
 35 „ Πατὴρ καὶ τέκνα, καὶ τοὺς ὀξεῖς ὀδόντας
 „ Ἐβλεπον αὐτῶν σχίζοντας τὰς λαγόνας.
 „ Ὅτε δ' ἠγέρθην ἐκ κοίτης πρὸ τῆς ἑω,
 „ Κλαίοντ' ἤκουσα τὰ πεφυλακισμένα
 „ Μετ' ἐμοῦ τέκν' ἐν ὕπνοις, κάρτον αἰτοῦντα.
 40 „ Σκληρὸς ἂν εἴης, εἰ μή μοι δὴ συνάχθῃ,
 „ Σκοπῶν, οἷ' ἐν καρδίᾳ συνησθανόμην·
 „ Εἰ δὲ μὴ κλαίεις, πότ' ἄρ' εἴωθας κλαίειν;
 „ Ἀνηγέρθησαν ἤδη, ἀγγὺς ὑπῆρχεν
 „ Ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἔφερον τὰ πρὸς βρῶσιν·
 45 „ Ἐκαστος δ' ἡμῶν τοῦναρ εἶχ' ἐν νῶ τρέμων,
 „ Ὅτ' ἤκουσ' ὑπ' ἑμ' ἡλουμένην τὴν θύραν
 „ Τοῦ φρικαλέου πύργου. Σιωπῶν τότε
 „ Εἶδον εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἐμῶν τέκνων·
 „ Οὐ μὴν ἔκλαυσ', ἀλλ' ἔνδον ἀπελιθώθην.
 50 „ Αὐτὰ δ' ἔκλαιον· ὁ δ' Ἀνσελμούκιός μου
 „ Εἶπε· “ Πῶς βλέπεις οὔτω, πάτερ; τί πά-
 σχεις; ”

- „ Οὐκ ἐδάκρυσ', ἀλλ' οὐτ' ἀπεκρινάμην
 „ Ἡμέραν ὅλην, οὐτ' ἐπιουῶσαν νύκτα,
 „ Μέχρις ἥλιος ἐπανέτειλ' ἐν κόσμῳ.
- 55 „ Μικρὰς δ' ἀκτίνος τότε' ἔνδον παρεισδύσης
 „ Τῆς φρικτῆς εἰρκτῆς, εἶδον ἐν τοῖς προσώποις
 „ Τῶν τεσσάρων τὴν ἐμὴν ἀθλίαν ὄψιν.
 „ Ἐκ λύπης ἔδακόν μου τὰς χεῖρας ἄμφω
 „ Οἱ δ' ἐμοὶ παῖδες ὑπολαβόντες τοῦτο
- 60 „ Ὡς πείνης ὀρμὴν ἀνέστησαν ἐξαίφνης,
 „ Λέγοντες· “^εἮττον ἀλγεινὸν ἡμῖν ἔσται,
 „ Ἦν φάγῃς ἡμῶν· σὺ γὰρ ὁ δοὺς τὰς σάρκας
 „ Τάσδ' οἰκτρὰς ἡμῶν, σὺ λάβε ταύτας πάλιν.”^ε
 „ Τότ' ἐπραῦνθην, ὥς μὴ πλέον λυπήσω.
- 65 „ Ἦμεν σιγηλοὶ 'κείνην ἡμέραν καῖαλλον.
 „ Αἶ! γῆ σκληρά, πῶς οὐκ ἀνεψόχθης τότε ;
 „ Ἀνατειλάσης τῆς τετάρτης ἡμέρας,
 „ Γάδδος μοι πρὸ τῶν ποδῶν ἔπεσ' ἐκτάδην,
 „ Λέγων πικρῶς· “^εΩ πάτερ, οὐ βοθηεῖς μοι ;”^ε
- 70 „ Ἀπέθαν' ἐκεῖ, καί, καθὼς νῦν με βλέπεις,
 „ Εἶδον πεσόντας τοὺς τρεῖς ἄλλους καθ' ἓνα

„Ἐντὸς τῆς πέμπτῃς καὶ τῆς ἑκτῆς ἡμέρας.

„Ἐψηλάφων ἕκαστον τυφλὸς ὦν ἦδη·

„Ἐφ' ἡμέρας τρεῖς θανόντας ἀνεκάλουν·

75 „Ἡ πείν' ἔπειτα κατίσχυσε τῆς λύπης.”—

Ταῦτ' εἰπὼν, λοξοῖς ὄμμασι τὸ παντάλαν

Κρανίον πάλιν ἔλαβεν, ἐπιδάκνων

Τοῦστοῦν ὁδάξ, ὅμοιος κυνὶ λυσσώδει.

Αἶ! Πίσα τάλαιν', ὄνειδος τῶν κατοίκων

80 Τῆς ωραίας ἔνθ' ἤχει τὸ Σὶ δὴ χώρας!

᾽Ως σῶν γειτόνων τιμωρεῖν σ' ἀμελούντων,

Κινηθήτω Γοργόνη καὶ Καπραρία,

Καὶ τὸ στόμιον ἐμφραξάτωσαν Ἄρνου,

Ἵνα καταπνίξῃ σου κατοίκους πάντας.

85 Εἰ γὰρ ἔνοχος ὁ Κόμης Οὐγολῖνος

Ἦν, ὥς ἀπίστως προδοὺς τὰ φρούριά σου,

Οὐκ ἔδει σ' οὕτω κολάζειν αὐτοῦ παιῖδας·

Ἐποίει γὰρ ἀθώους, ὧ νέαι Θῆβαι,

Ἡ νεότης Βριγάναν κ' Οὐγουκιῶνα,

90 Τοὺς δύο τ' ἄλλους, ὧν πρότερον ἐμνήσθην.

Πρόσω χωροῦντες ἦλθομεν ἔνθ' ὁ πάγος

- Τραχέως ψυχὰς περιζώννυσιν ἄλλας,
 Μὴ κυπτούσας κάτω, πλὴν οὔσας ὑπτίας.
 Ἐκεῖ τὰ δάκρυ' οὐκ ἐπιτρέπει κλαίειν·
 95 Ἡ λύπη δ' ἐξ ὀμμάτων οὐ διουῖσα,
 Στρέφει πρὸς τᾶνδον, καῦξει τὴν ἀγωνίαν.
 Συμπυκνοῦται γὰρ τὰ δάκρυα τὰ πρῶτα,
 Καὶ δίκην κρυσταλλίνων διόπτρων ἅπαν
 Τὸ κάτω κενὸν ἐκπληροῖ τῶν ὀφρύων.
 100 Καί τοι δέ μου τὸ ψῦχος ἀποναρκῶσαν,
 Ὡσπερ ἐν τύλῳ νενεκρωμένῳ, πᾶσαν
 Αἴσθησιν ἀφῆρεσεν ἐκ τοῦ προσώπου,
 Ὅμως αἰσθάνεσθ' ἄνεμόν τιν' ἐδόκουν.
 Διό, “Προστάτα, τί τὸ κινοῦν τοῦτ’;” εἶπον.
 105 “Οὐκ ἐξέλιπε πᾶς ἀτμὸς ὧδε κάτω;
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Ταχέως νῦν ἀφίξῃ
 “Ἐνθ' ἀπόκρισιν τὸ σὸν ὄμμα σοι δώσει,
 “Βλέποντι τὸ προξενοῦν ἄνεμον τόνδε.”
 Εἰς δὲ τῶν ἐν τῷ πάγῳ βεβυθισμένων
 110 Ἐκραξ· “ὦ ψυχὰι παντὸς ἐνδееῖς οἴκτου,
 “Ὡστ' ἐν ἐσχάτῳ παρεπέμφθητε βόθρῳ,

- “Τὰς καλύπτρας ἐξ ἐμῶν ἄρατ’ ὁμμάτων,
 „ Ἴνα κουφισθῶ τῆς ἐν καρδίᾳ λύπης
 „ Μικρόν, πρὶν πάλιν καταπαγῇ τὸ δάκρυ.”—
 115 Κἀγώ· “Παρ’ ἐμοῦ βοήθειαν εἰ θέλεις,
 “ Φράσον μοι, τίς εἶς· ἦν δὲ μή σ’ ἀπαλλάξω,
 “ Ῥιφθείην ἐν τῷ βυθῷ τοῦ πάγου τοῦδε.”
 ‘Ο δ’ ὑπέλαβε· “Φράτηρ εἴμ’ Ἀλβερίγος,
 “ Ὁ τῶν ὀπωρῶν τοῦ θανάσιμου κήπου·
 120 “ Λαμβάνω δ’ ὧδε φοίνικας ἀντὶ σύκων.”
 Εἶπον αὐτῷ· “Πῶς ; ἀπέθανες οὖν ἤδη ;”
 ‘Ο δὲ πρὸς ἐμέ· “Τί μου τὸ σῶμ’ ἀπέβη
 „ Ἐπὶ γῆς οὐδεμίαν αἴσθησιν ἔχω.
 „ Προτέρημα τοῦτ’ ἔστι τῆς Πτολεμαίας,
 125 „ Ὅτι συχνάκεις ἐνθάδ’ ἢ ψυχὴ πίπτει,
 „ Πρὶν Ἀτροπος τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τάμῃ.
 „ Ἀλλ’ ἵνα μ’ ἀπαλλάξῃς προθυμοτέρως
 „ Τῶν πεπηγόντων δακρύων τοῦ προσώπου,
 „ Ἴσθ’ ὅτι καθ’ ἣν στιγμὴν προδῶ ψυχὴ τις,
 130 „ Ὡς ἔπραξ’ ἐγώ, ταύτης τὸ σῶμα δαίμων
 „ Ἀρπάζει, φέρων αὐτὸ μέχρῃς ὁ χρόνος

- „ Αὐτοῦ συνεκπληρωθῇ παντελῶς ὅλος·
 „ Αὐτὴ δ' ἐν τοιῷδ' ἐγκυλίεται λάκκῳ.
 „ Ἴσως δ' ἔτ' ἄνω φαίνεται ζῶν τὸ σῶμα
 135 „ Τῆς φρικιώσης σκιᾶς ὧδ' ὀπισθὲν μου.
 „ Δεῖ δέ σ' εἰδέναι τοῦτ', εἰ γ' ἄνωθεν ἦκεις·
 „ Κῦρ-Βράγκας ἐστὶ Δορίας, κού πόλλ' ἔτη
 „ Παρῆλθ' ἀφ' ὅτου τῷδ' ἐν βόθρῳ καθεῖρκεται.”—
 —“ Δοκεῖς μοι θέλων,” εἶπον, “ ἐξαπατᾶν με
 140 „ Οὐ γὰρ ἔθαν', ἀλλὰ ζῇ Βράγκας Δορίας,
 „ Τρώγων, πίνων, ὑπνώττων, φορῶν ἐσθῆτας.”—
 ‘Ο δ' εἶπεν· “ Ἐν τῷ βόθρῳ τῶν Κακωνύχων
 „ Ὑπερθεν, ἔνθα βράζει γλοιώδης πίσσα,
 „ Οὐκ ἦν ἔτ' ἀφιγμένος Μιχαὴλ Ζάγκης,
 145 „ Ὅτ' ἀνθ' ἑαυτοῦ δαίμον' οὗτος ἀφῆκεν
 „ Ἐν ἑαυτοῦ σώματι, συγγενοῦς τ' ἄλλου,
 „ Προδουσίαν μετ' αὐτοῦ κατεργασθέντος.
 „ Ἀλλ' ἄγε δὴ νῦν ἔκτεινόν μοι τὴν χεῖρα·
 „ Ὅμματ' ἀνοιξον . . .” Οὐκ ἀνέφξα μέντοι·
 150 Περιφρονῶν γὰρ αὐτὸν πρόφρων ἐδόκουν.—
 Αἶ! Γενεάται, γενεὰ διαστρόφων

Ἦθῶν, καὶ πάσης κακίας ὄντες πλήρεις !

Πῶς οὐκ ἐστὲ τοῦ κόσμου δεδιωγμένοι ;

Σὺν πνεύματι γὰρ κακίστῳ Ῥωμανίας

155 Εὐρον ἐξ ὑμῶν τινὰ διὰ κάκ' ἔργα

Τὴν ψυχὴν ἔχοντ' ἐν τῷ Κωκυτοῦ πάγῳ,

Οὐδὲ τὸ σῶμ' ἔτι φαίνεται ζῶν ἐν κόσμῳ.

Ω Δ Η Λ Δ'.



‘Η Ἰουδαϊκὴ.—‘Εωσφόρος.—Ἰούδας Σκαριώτης.—
Βροῦτος καὶ Κάσσιος.—Ἐξοδος τοῦ Ἰδου.

“Ἀνακτος Ἰδου σήματ’ ἔξεισι πρόσω
,, Ἡμῶν ἔναντι· βλέπε νῦν ἔμπροσθέν σου,”
Εἶπεν οὐμὸς Προστάτης, “ εἰ διακρίνεις.”
Ὡς δ’ ὅτ’ ὁμίχλη πυκνὴ τὴν γῆν καλύπτει,
5 Ἡ νύξ κάτεισιν ἐφ’ ἡμετέρου πόλου,
Φαίνεται ἄποθεν στρεφόμενος ἀνέμῳ
Μυλών, οὕτω τότε εἶδον κινούμενόν τι
Καὶ διὰ τὸν ἄνεμον ἔστην ὀπίσω
Τούμου Προστάτου, μηδὲν ἄλλ’ ἔρυμ’ ἔχων.
10 Ἀφικόμην δὴ (φόβῳ δ’ ἐν μέτροις γράφω),
Ἐνθ’ ἐπισκεπεῖς ἦσαν αἱ σκιαὶ πᾶσαι
Καὶ διαφανεῖς, ὥς ἔμβρυ’ ἐν ὑέλῳ.
Αἱ μὲν μένουσ’ ὑπτίως, αἱ δ’ ὀρθοστάδην,
Αἱ δ’ ἐπὶ ποδῶν, ἐπὶ κεφαλῇς ἄλλαι,

- 15 Καί τις πρὸς πόδας στρέφουσ' ὄψιν, ὥς τόξον.
 Ὅτε δὲ προέβημεν ἀρκούντως πρόσθεν,
 Ἐνθ' ἤρεσ' ἐμὸν Προστάτην ἐμοὶ δείξαι
 Τὸ περικαλλὲς ὑπάρξαν ποτὲ πλάσμα,
 Ὑπεχώρησεν ἀπ' ἔμπροσθέν μου, καί με
 20 Ἐπισχῶν εἶπ'. "Ἴδου Δίς, ἴδε τὸν τόπον,
 „Ὅπου σε θάρσει περιφραχθῆναι πρέπει."
 Ὡς δ' ἐγενόμην ῥιγῶν, ἐπτοημένος,
 Ἀναγνώστα, γράψαι σοι νῦν με μὴ θέλε·
 Πᾶς μου γὰρ λόγος ἀνίκανος ἂν εἴη.
 25 Οὐκ ἤμην νεκρὸς οὔτε ζῶν· νῦν δὲ σκέψαι
 Ἀπὸ σεαυτοῦ, καὶ νοῦν ὀλίγον ἔχης,
 Οἶος ἄνευ θανάτου καὶ ζωῆς ἤμην.
 Ὅ τῶν Κλαυθμώνων τοῦ Κράτους Αὐτοκράτωρ
 Ἐκ μέσου στήθους ἐξήρχετο τοῦ πάγου.
 30 Παρέβαλλον δ' ἐμαυτὸν γίγαντι μᾶλλον
 Ἡ γίγανθ' ἐνὶ τῶν αὐτοῦ βραχιόνων.
 Κρίνον νῦν ἐκ τοῦ μέρους, ὅποῖον εἶναι
 Τὸ πᾶν σῶμ' αὐτοῦ κατὰ σύγκρισιν ἔδει.
 Εἰ δ' ἦν εὐειδὴς ὅσον εἰδεχθῆς ἦδη,

- 35 Καὶ πρὸς τὸν πλάστην αὐτοῦ κέρας ἀντῆρεν,
 ὄντως ἐξ αὐτοῦ πηγάζειν δεῖ πᾶν ἄχθος.
 ὦ, πόσον τότε ἡσθάνθην θαυμασμὸν μέγαν,
 Ἐπὶ κεφαλῇς αὐτοῦ τρεῖς ἰδὼν ὄψεις,
 Τὴν μὲν ἔμπροσθεν ἐρυθρόχροον οὔσαν,
 40 Τὰς δ' ἄλλας δύο προσαπτομένας ταύτῃ
 Ἐπὶ τοῦ μέσου τῶν ὤμων ἐκατέρου,
 Καὶ περὶ τὴν κορυφὴν συνεζευγμένας.
 Ἡ δεξιὰ δ' ἦν χρώματος ὠχρολεύκου·
 Ἡ δ' ἀριστερὰ τὴν θεὰν ἦν ὁμοία
 45 Τῶν ἐρχομένων ὅθεν ὁ Νεῖλος ῥέει,
 Δύ' ἐχούσης ἐκάστης πτερὰ μέγала,
 Τοιάδ' ὅπως ἤρμοξε πτηνῶ τοιῶδε·
 Οὔ ποτ' εἶδον τηλίκαι νηῶν ἰστία.
 Πτίλα δ' οὐκ εἶχεν· ἀλλ' ἦν κατὰ τὸν τρόπον
 50 Τῶν νυκτερίδος· τούτων δὲ σειομένων,
 Ἐξ αὐτῶν τρεῖς ἄνεμοι συνεζωρμῶντο,
 Ὑφ' ὧν συνεπήγνυτο Κωκυτὸς ἅπας.
 Ἐξ ὅμμασιν ἔκλαιε, καπὶ πωγόνων
 Τριῶν ἔσταζε τὸ δάκρυ σὺν σιέλοις

- 55 Αἵματοφύρτοις. Ὅδ' ἄξ' ἕκαστον στόμα
 Ἐν' ἀμαρτωλὸν ἔθρανε δίκην ὄλμου,
 Διὰ μιᾶς τε τρεῖς ἀθλίους συνέθλα.
 Ὡς πρὸς τὸν ἔμπροσθ' αἰ δήξεις οὐδὲν ἦσαν
 Πρὸς τοὺς ὄνυχας· ἔσθ' ὅτε γὰρ ἡ ῥάχισ
- 60 Ἔμενε τοῦ δέρματος γεγυμνωμένη.
 “Ἡ μᾶλλον ἄνω πάσχουσ’,” εἶπε Προστάτης
 Οὐμός, “ψυχὴ ἔστιν Ἰούδας Σκαριώτης,
 „Ἐχων κεφαλὴν ἔνδον, τὰ σκέλη δ' ἔξω.
 „Τῶν δ' ἄλλων δύο, τῶν τὴν κεφαλὴν κάτω
- 65 „Ἐχόντων, ὁ μὲν μελάγχρους ἐστὶ Βροῦτος·
 „Βλέπε πῶς λυγίζεται, λέξιν οὐ λέγων·
 „Ὁ δὲ Κάσσιος, δοκῶν πιμελὴς οὕτως.
 „Ἀλλ' ἡ νύξ ἐπάνεισι· νῦν δ' ἡμῖν ὥρα
 „Ἔστιν ἀπελθεῖν· εἶδομεν γὰρ τὰ πάντα.”
- 70 Ἐπ' αὐχέν' αὐτοῦ κελεύσαντος ἠρτήθη·
 Ὁ δ' ἐκλέξας πρόσφορον καιρὸν καὶ τρόπον,
 Ἄμα τῶν πτερῶν ἀνοιχθέντων ἀρκούντως,
 Εἰς τὰς τριχώδεις προσηρτήθη λαγόνας·
 Εἴτ' εἰς μαλλὸν ἐκ μαλλοῦ κατέβη κάτω

- 75 Μέσον τριχὸς δασείας πλακῶν τ' ἐκ πάγου.
 Ἐπεὶ δὲ κατήλθομεν ἔνθα πρὸς τᾶν
 Τῶν ισχίων ὁ μηρὸς προστρέπεται πως,
 Οὐμὸς Ἠγήτωρ ἐν κόπῳ κἀγωνία
 Θεὶς τὴν κεφαλὴν ἔνθα τοὺς πόδας εἶχεν,
 80 Εἶλε τῶν τριχῶν, ὥς τις πηδῶν ἐφ' ἵππον,
 Ὡστ' ὥόμην εἰς Ἄδην ἐπανακάμπτειν.
 “Πρόσχες νῦν” εἶπεν ὁ Προστάτης ἀσθμαίνων,
 Ὡς ἄνθρωπος κεκμηκώς, “διὰ κλιμάκων
 „Τοιῶνδ' ἀπαλλαγῆναι δεινῶν δεῖ τῶνδε.”
- 85 Εἶτα δι' ὀπῆς ἐξελθὼν τινος πέτρας,
 Καὶ καθίσας μ' ἀτρέμας ἐπὶ τοῦ χείλους,
 Ἔθετ' ἐγγύς μου τὸν φυλακτικὸν πόδα.
 Ὅμματ' ἔτεινα, καί μοι βλέπειν ἐδόκουν
 Τὸν Ἐωσφόρον οἶον ἔλιπον πρῶτον·
 90 Εἶδον δ' αὐτὸν ἔχοντα τοὺς πόδας ἄνω.
 Ὡς δ' ὅλος ἐξεστηκὼς τότε ἐγενόμην,
 Λογισάσθωσαν οἱ χύδην, μὴ νοοῦντες
 Διὰ τίνος σημείου διήλθον ἄρτι.
 “Ἀνάστηθ' ἐπὶ ποδῶν,” εἶπε Προστάτης,

- 95 “Ἡ τρίβος μακρά, τραχεῖα δ’ ἡ πορεία·
 „Ὁ δ’ ἥλιος ἐπάνεισ’ ἡμιτριταῖος.”
 Οὐκ ἦν τις περίπατος ἀνακτορίων,
 Ἐνθ’ ἡμεῖς ἦμεν, ἀλλὰ φυσικὴ φάραγξ
 Ἐκ γῆς τραχείας φωτός τ’ ἐστερημένης.
- 100 “Πρὶν ἀπαλλαχθῶ τῆς ἀβύσσου τῆσδ’,” εἶπον,
 “Ὅτ’ ἀνωρθώθην, “μικρὸν δὴ τί μοι φράσον,
 „Ἴν’ ἐξαγάγῃς μ’, ὦ Προστάτα, τῆς πλάνης·
 „Ποῦ ἔστιν ὁ πάγος; οὗτος δὲ πῶς κατέστη
 „Οὕτως ἐπικάρ; πῶς τ’ ἐξ ἐσπέρας ἔβη
- 105 „Ἥλιος ἐν ὀλίγαις ὥραις πρὸς ἑώ;”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Σὺ τάχα φρονεῖς ἔτι
 „Εἶναι τοῦ κέντρου πέραν, ἔνθ’ ἐδραξάμην
 „Τριχῶν σκώληκος τὴν γῆν διατρυπῶντος.
 „Ἐκεῖ μὲν σύ γ’ ἦς, ὅτε κατέβην· ὅμως
- 110 „Ὅπότ’ ἐστράφην, διέβης τὸ σημεῖον,
 „Ἐφ’ ὅπερ ῥέπει πανταχόθεν τὰ βάρη.
 „Ἐν τῷ κάτω δ’ εἰ σὺ νῦν ἡμισφαιρίῳ,
 „Ὅπερ ἔστ’ ἀντίθετον πρὸς τὸ καλύπτρον
 „Τὴν ὅλην ξηράν, ἔνθα σταυρὸν ὑπέστη

- 115 „Ὁ γεννηθεὶς καὶ ζήσας ἀναμαρτήτως.
 „Ἐχεις τοὺς πόδας ἐπὶ μικκύλης σφαίρας
 „Πρὸς τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀντικειμένης.
 „Ὡδε μὲν ἔως, ἐκεῖ δ' ἐστὶν ἐσπέρα.
 „Ἐκείνος δ', οὐπερ ἡ θριξὶς ἢ ἡμῖν κλίμαξ,
 120 „Ἐτι νῦν βεβύθισται, καθὼς ἦν πρῶτον.
 „Πρὸς μέρος τόδε κατέπεσ' οὐρανόθεν
 „Ἡ δ' ὧδε πρώην ὑψουμένη γῇ, τότε
 „Φοβηθεῖς' αὐτὸν ἐκαλύφθη θαλάσση,
 „Κ' εἰς τὸ παρ' ἡμῖν ἡμισφαίριον ἦλθε.
 125 „Φεύγουσα δ' ἴσως αὐτὸν ἔλιπε τόπον
 „Κενὸν ὧδε, κἀντεῦθεν εἰς ὕψος ἤρθη.” —
 Κάτω 'στι τόπος, τοῦ Βελζεβούλ ἀπέχων
 Τοσοῦτον, ὅσον ὁ βυθὸς ἔχει μῆκος.
 “Ὡστ' ὄμμασιν ἐκφαντος οὐκ ἔστ', ἀλλ' ἡχῶ
 130 Ῥύακος, ὅστις ἐκείθεν καταβαίνει
 Διὰ κρημνοῦ ῥωγάδος, ἣν περιρρέων
 Διώρυξεν, ὧν μικρὸν ἐγκεκλιμένος.
 Ἠγήτωρ δ' ἐγὼ τ' εἰς κρυπτὴν ὁδὸν τήνδε
 Εἴσιμεν, εἰς φωτεινὸν νοστοῦντες κόσμον.

135 Οὐ φροντίζοντες παύλης ἔβημεν ἄνω,
Αὐτὸς μὲν πρῶτος, ἐγὼ δ' αὐτοῦ κατόπιν,
Ἔως οὐ τὰ τοῦρανοῦ κατείδον κάλλη
Διὰ χάσματος κυκλοτεροῦς, κακείθεν
Συνεξελθόντες εἶδομεν πάλιν τᾶστρα.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ.

Εἰς Ὠδὴν Α'.

4. Κατὰ τὸ ἔτος 4300 ὁ ποιητὴς ἦν τριακονταπενταε-
τῆς, τοῦτ' ἔστι περὶ τὰ μέσα τῶν ἑβδομήκοντα, τῆς
κοινῶς ὑποτιθεμένης διαρκείας τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς.
Χρόνος δὲ τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας ὥρισται ἐν Ὠδῇ
ΚΑ', 112.

17. Τοῦ ἡλίου.

30. Ὁ περιπατῶν ἐπὶ ἴσου ἐδάφους ἔχει κατώτερον
τὸν πόδα, ἐφ' οὗ ἐρείδεται. Ἐναντίως πράττομεν ἐν
τῇ ἀναβάσει· φέρομεν γὰρ ἀνωτέρω τὸν πόδα, ἐφ' ὃν
ἐρείδόμεθα. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι ὁ Δάντης ἦν εἰσέτι
ἐπὶ πεδιάδος, τῆς πρὸς τὸν λόφον ἀναβάσεως ἀρχομένης
ἐν τῷ προσεχεῖ στίχῳ.

38. Τοῦτ' ἔστι μετὰ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ κριοῦ, ζῳδι-
ακοῦ σημείου τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς εἴτε τοῦ Ἑαρος, ὅτε,
κατ' ἀρχαίαν τινὰ δόξαν, ἤρξατο ἡ κίνησις τῶν ἀστέρων
ἐν τῇ δημιουργίᾳ. Ἦν δὲ ἡμέρα τῆς Μεγάλης Παρα-
σκευῆς.

48. Τὰ τρία θηρία, ὑπαγορευθέντα πιθανῶς τῷ ποιητῇ
ὑπὸ Ἱερεμίου,* ἀντιστοιχοῦσι, κατὰ τινὰς τῶν ἐρμηνευ-

* “Διὰ τοῦτο ἔπαισεν αὐτοὺς λέων ἐκ τοῦ θρυμοῦ, καὶ λύκος
ἕως τῶν οἰκιῶν ὠλέθρευσεν αὐτούς, καὶ πᾶρδαλις ἐγγηγόρησεν ἐπὶ τῶν
οἰκιῶν αὐτῶν.” (Ἱερ. μ. Ε', 6.)

τῶν, ταῖς ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ ᾠδῇ ὀρισθείσαις τρισὶ διαιρέσεσιν ἀμαρτημάτων, δηλαδὴ τοῖς ἀμαρτήμασι τῆς Ἀκрасίας, τῆς Κακίας ἢ φθόνου καὶ τῆς Θηριότητος ἢ ὑπερηφανίας. Ἄλλοι, πολιτικῶς ἐρμηνεύοντες τὴν ἀλληγορίαν, φρονούσιν, ὅτι ἡ ἐλαφρὰ καὶ εὐκίνητος καὶ πολύστικτος πάρδαλις παρίστησι τὴν Φλωρεντίαν καὶ τὰς συνεχεῖς ἐν αὐτῇ μεταβολὰς καὶ στάσεις· ὁ δὲ λέων τὴν Γαλλίαν ῥαδιουργοῦσαν μετὰ τῆς Παπικῆς Αὐλῆς ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς Καρόλου Οὐαλεσιέων (de Valois) ὡς Αὐτοκράτορος, καὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ καθιδρύσεως τῆς Γαλλικῆς ἐπὶρροῆς ὁ δὲ λύκος τὴν Ῥώμην ἢ τὴν μερίδα τοῦ Μέλανος Γουέλφου (Γερμανιστί Wolf, λύκου). Τινὲς δὲ τῶν σχολιαστῶν διατείνονται, ὅτι ἡ μὲν πάρδαλις ἐμφαίνει ἠθικῶς τὰ δελεάσματα τῶν αἰσθήσεων, ἥτοι τὰς σαρκικὰς ἡδονάς· ὁ δὲ λέων ἐστὶ τὸ ἔμβλημα τῆς φιλοδοξίας τῆς ἐν τῇ φορᾷ τῶν κοσμικῶν ἀποπλανήσεων ταραπτοῦσης τὸν βίον διὰ τῶν ὀρμητικῶν αὐτῆς ἐφέσεων· ἡ δὲ λύκαινα εἰκονίζει τὴν πλεονεξίαν καὶ φιλαργυρίαν, ἣν βδελύττεται ὁ ποιητὴς παρὰ πᾶν ἄλλο πάθος, ὡς ὑπάρξασαν τὸ αἷτιον τῶν κατ' αὐτοῦ συκοφαντιῶν καὶ τῆς καταδίκης αὐτοῦ, κυρίως δὲ τῶν στασιαστικῶν καὶ ταλαιπώρων διχονοιῶν τῶν χρόνων ἐκείνων.

60. Ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς οὐ τὸν φυσικόν, ἀλλὰ τὸν μυστικόν ἥλιον, τοῦτ' ἐστὶ τὴν φωτίζουσαν ἐνάρετον εὐδαιμονίαν· τὸ γὰρ φῶς παρὰ τῷ ποιητῇ σύμβολόν ἐστι τῆς εὐδαιμονίας, τὸ δὲ σκότος τῆς δυστυχίας. Ἀποκαλεῖ δὲ αὐτὸν σιωπῶντα μεταφορικῶς ἀντὶ τοῦ, μὴ διαλάμποντα, ὡς εἰ ἔλεγεν· «ἡ λύκαινα ἐξώθει με ἐκ τῶν χρηστῶν ἐλπίδων τῆς ἐπὶ τὸν λόφον ἀναβάσεως πρὸς τὴν προτέραν κοιλάδα τῆς ἐρημώσεως. Παρομοίᾳ μεταφορᾷ χρώ-

μενος εἶπεν ὁ ποιητὴς ἀλλαχοῦ· ‘in loco d’ogni luce muto’ (Ε΄, 28), δηλαδή, εἰς τόπον ἄφωνον, κωφόν, ἀντὶ τοῦ, ἄμοιρον, ἐστερημένον φωτός. Τοιαύτη τις ἂν εἴη καὶ ἡ παρὰ Σοφοκλεῖ μεταφορὰ ἐν τῇ χρήσει τῆς λέξεως τυφλός, ἀντὶ τοῦ, ἄμοιρος, ἐστερημένος· “Τυφλὸς τὰ τ’ ὦτα τὸν τε νοῦν τὰ τ’ ὄμματ’ εἶ” (Οἶδ. Τύρ. 371), καί, “τὴν τέχνην δ’ ἔφυ τυφλός” (αὐτ. 389). Ἴσως δὲ ὁ Δάντης ἐμιμήθη ἐν τῇ χρήσει τῆς λέξεως *tacere* (σιωπᾶν) τὸν Βιργίλιον εἰπόντα: ‘loca tacentia’ (Αἰν. ΣΤ΄, 265), ἃς λέξεις ὁ ἡμέτερος Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις μετέφρασεν “ἄναυδοι χῶροι,” καθάπερ καὶ ὁ Ἀγγλος ποιητὴς Μίλτων, μιμούμενος τὸν Δάντην, παρίστησι τὸν ἥλιον σιγηλόν, εἰπών·

“The sun to me is dark,
And silent as the moon
When she deserts the night
Hid in her vacant interlunar cave.” (S. Ag.)

63. Ὁ Βιργίλιος παρίσταται μακρὸν σιγῶν καὶ δοκῶν ἄλαλος, ὡς παραμεληθείσης δι’ ὅλης τῆς μακρᾶς περιόδου τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων τῆς μελέτης τῶν ποιημάτων αὐτοῦ.

101. Λυκοθήραν ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τὸν μέλλοντα σωτήρα τῆς Ἰταλίας. Κατὰ τινες δὲ τῶν ἐρμηνευτῶν ὑπαινίττεται τὸν Can Grande della Scala, ἥτοι Κύνα Μέγαν τῆς Σκάλας, ὃς ἐκαλεῖτο παρ’ Ἰταλοῖς Κάτουλος, ἥτοι κυνίσκος τῆς Βηρώνης. Οὗτος ἦν μέγας ἀρχηγὸς τῶν Γιβελίνων καί, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, φυσικὸς ἀνταγωνιστὴς τοῦ ἐν Πρώμῃ λύκου. Ἦν δὲ εἰς τῶν ἐν ἐξορίᾳ πρωτίστων φίλων τοῦ Δάντου.

103. Δηλαδή μεταξὺ τῆς πόλεως Φέλτρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βελλούνου καὶ τοῦ ὄρους Φέλτρου (Monte Feltro) ἐν Ῥωμανίᾳ (Romagna), τῇ παρὰ Λατίνοις Φλαμινίᾳ.

106. Τὴν Ἰταλίαν, ἥς προλέγεται ἐνταῦθα ἡ ἐλευθέρωσις, ἀποκαλεῖ ὁ ποιητὴς ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν *umile Italia*, τεταπεινωμένην Ἰταλίαν, κατὰ μίμησιν τοῦ Βιργιλίου, ὃς μνεῖαν ποιούμενος τῆς ἐκ τοῦ πελάγους θέας τῆς Κάτω Ἰταλίας (*Bassa Italia*), ἐχρήσατο, ἀλλὰ κατὰ φυσικὴν ἔννοιαν, τῷ αὐτῷ ἐπιθέτω *humilis*, ταπεινή, χθαμαλή, εἰπών, *Humilem videmus Italiam*. (*Αἰν. Γ'*, 522.)

122. Ἡ Βεάτριξ, ἡ ἀπαθαντισθείσα ψυχὴ τῆς θυγατρὸς Φόλκου Πορτινάρου (*Folco Portinari*), ἀντικείμενον τοῦ νεανικοῦ καὶ διαρκοῦς ἔρωτος τοῦ Δάντου. Ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Δάντου ἡ μὲν Βεάτριξ παρίστησι τὴν θείαν καὶ αἰώνιον φιλοσοφίαν, ὁ δὲ Βιργίλιος, ὁ ποιητικῶς καθιστορήσας τὰ τῆς συστάσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀνθρώπινον καὶ πολιτικὴν φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν.

124. Αὐτοκράτωρ, ὁ Θεός.

Εἰς Ὠδὴν Β'.

13. Ἡ εἰς Ἄδου κατάβασις τοῦ Αἰνείου γέγραπται ὑπὸ Βιργιλίου, Αἰνειάδος Ὠδῇ ΣΤ'.

28 Ὁ Ἅγιος Παῦλος, “σκεῦος ἐκλογῆς” (*Πράξ. Θ'*, 15)· ἄρπαγεις ἄχρι τρίτου οὐρανοῦ (*2 Κορ. ΙΒ'*, 2).

52. Τῶν μετεώρων, τῶν ἐν τῷ προαυλίῳ (*Δ'*, 24).

78. Μειότροχον οὐρανὸν ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τὸν οὐρανὸν ἥτοι κύκλον τῆς Σελήνης, ἔχοντα περιφορὰν μείονα τῆς

τῶν πλανητῶν καὶ περιλαμβάνοντα ἀμέσως τὴν Γῆν καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς Γῆς. (Ὅρα Ζ', 64.)

94. Κοινῶς ὑπολαμβάνεται ἡ Παναγία Παρθένος. Δουκία δέ, ἐλληνιστὶ Φωτεινή, κατὰ μὲν τινάς ἐστιν ἡ φωτίζουσα χάρις, ὡς ἐκ τῆς σημασίας τῆς λέξεως, κατ' ἄλλους δὲ ἡ προστάτις τοῦ ποιητοῦ, ἡ δοῦσα αὐτῷ τὸ φῶς τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης.

96. Διὰ τῆς μεσιτείας.

108. Διὰ τῆς λέξεως: ποταμοῦ (fiumana) ὁ ποιητής, κατὰ μὲν τινας, ἐννοεῖ τὸν Ἀχέροντα, κατ' ἄλλους δὲ μεταφορικῶς τὸν ἄγριον Δρυμῶνα, μᾶλλον θυελλώδη καὶ ἐπικίνδυνον τῆς θαλάσσης ὄντα· τοιαύτη γὰρ μεταφορᾷ χρώμενος ὁ ποιητής ἀποκαλεῖ ἐν τῇ ΙΔ' Ὠδῇ τοῦ Καθαρτηρίου τὴν Φλωρεντίαν πρῶτον μὲν riva del fiero fiume, ὃχθην τοῦ ἀγρίου ποταμοῦ, εἶτα δὲ trista selva, λυπηρὸν δρυμῶνα.

Εἰς Ὠδὴν Γ'.

59. Οὗτος ἦν Πάπας Κελεστίνος ὁ Ε', ὃς διὰ φόβον ἢ ἔνεκα κολακειῶν τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν ἀπέθετο τὴν ἀρχιερατείαν μετὰ ἐννέα μῆνας ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ. Ὁ ποιητής ἐπιμέμφεται αὐτῷ ὡς συντελέσαντι διὰ τῆς πράξεως ταύτης εἰς τὴν ἀναγόρευσιν Βονιφακίου τοῦ Η'.

64. Ὁ μὴ δοὺς ἐν τῷ κόσμῳ σημεῖον ζωῆς διὰ τῶν αὐτοῦ πράξεων οὐδέποτε ἦν ζῶν, κατὰ τὸν ποιητὴν, ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

83. Ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Χάρωνος ὁ ποιητής μιμεῖται τὸν Βιργίλιον (Αἰν. ΣΤ', 299-310).

93. Δηλαδὴ τοῦ ἀγγελικοῦ σκάφους, snelleto e leg-giero, οὗ γίνεται μνεῖα ἐν τῷ Καθαρτηρίῳ, Β', 41.

97. Μίμησις τοῦ: rabida ora quierunt (Αἰν. ΣΤ', 402).

99. Ὁ Βιργίλιος εἶπε: stant lumina flammâ (Αἰν. ΣΤ', 300).

447. Ἐν τῇ δι' ἱεράκων ἀγρεύσει.

Εἰς Ὠδὴν Δ'.

52. Ὁ Βιργίλιος ἀπέθανε περὶ τὸ πενηκοστὸν ἔτος πρὸ τῆς εἰς Ἰλίου καταβάσεως τοῦ Χριστοῦ.

92. Ἀντὶ τοῦ: voce unita, ὁ ποιητὴς εἶπε, voce sola, φωνὴ μόνη. Μετεφράσθησαν δὲ αἱ δύο λέξεις ἑλληνιστί, φωνὴ μία, ὅπως ἐννοηθῇ κάλλιον ὅτι ἡ ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Βιργιλίου ἀκουσθεῖσα ἀναβόησις ἐγένετο μιᾷ φωνῇ.

440. Τὰ ἑπτὰ τεῖχη καὶ αἱ ἑπτὰ θύραι κατὰ μέν τινες εἰκονίζουσι τὰς ἑπτὰ πρώτας ἀρετάς, προμαχῶνας τῆς Ἠθικῆς παρὰ τοῖς ἔθνικοις· κατὰ τινες δέ, τὰς ἑπτὰ ἐπιστήμας τοῦ Τριοδίου (Trivium) καὶ Τετραοδίου (Quadrivium), τὰς ἀπαρτιζούσας τὰς διαιρέσεις τῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὸν Μεσαιῶνα. Ἦσαν δὲ τοῦ μὲν Τριοδίου ἡ Γραμματικὴ, Ῥητορικὴ καὶ Λογικὴ, τοῦ δὲ Τετραοδίου ἡ Ἀριθμητικὴ, Μουσικὴ, Γεωμετρία καὶ Ἀστρονομία.

424. Ἠλέκτρα, θυγάτηρ Ἄτλαντος καὶ μήτηρ Δαρδάνου, τοῦ οἰκιστοῦ Τροίας καὶ προγεννήτορος τῶν Ῥωμαίων.

434. Τὸν Ἀριστοτέλη.

440. Διοσκορίδης, Ἰατρὸς ἐκ Κιλικίας κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα, συνέγραψε πραγματείας περὶ Ἰατρικῆς ὕλης καὶ περὶ ἰδιοτήτων τῶν φυτῶν.

142. Πτολεμαῖος, ὁ γεωγράφος καὶ Ἀστρονόμος.

143. Ἀβισίνας (Avicenna), ابن سینا Ἴβν Σινᾶ, υἱὸς Σινᾶ, περίφημος φιλόσοφος καὶ ἰατρὸς Ἀραψ. Ἐγεννήθη τῷ 980, ἀπέθανε τῷ 1036.

144. Ἀβερρόης (Averroes), ابن رشد Ἴβν Ρόσδ, υἱὸς Ρόσδου, ἐκ Κορδύβης (Cordove), ἄλλος φιλόσοφος καὶ ἰατρὸς Ἀραψ, καὶ ὀνομαστὸς ὑπομνηματογράφος τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐγεννήθη τῷ 1149, ἀπέθανε τῷ 1198.

Εἰς Ὠδὴν Ε'.

28. Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ “in loco d’ogni luce muto,” τοῦτ’ ἔστιν “εἰς τόπον παντὸς φωτὸς κωφόν.” (Ὅρα Σημ. Ὠδ. Α'. 60.)

57. Παῦλος Ὁρέσιος, ἱστορικὸς χριστιανός, Πρεσβύτερος Ἰσπανός, γράφων περὶ Σεμιράμιδος λέγει τὰ ἐξῆς (Α', 4): “Privatam ignominiam publico scelere obtexit. Precepit enim ut . . . cuique libitum esset, liberum fieret.”

61. Ἡ Διδώ.

66. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφονεύθη ἐν τῷ τελείσθαι τὸν μετὰ Πολυξένης γάμον.

67. Κατὰ τὸ μυθιστόρημα Ἀρθούρου ὁ Τριστανὸς ἐραστὴς ἦν τῆς βασιλίσσης Ἰσόττας, καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς Μάρκου, βασιλέως Κορνουβίας (Cornubia, Cornwall).

76. Αἱ ψυχαὶ αὐταὶ εἰσι Φραγκίσκη, θυγάτηρ Γουίδου Πολέντα, κυρίου Ραυέννης, καὶ Παῦλος, υἱὸς Μαλατέστα, κυρίου Ἀριμίνου (Rimini), καὶ ἀδελφὸς τοῦ συζύγου αὐτῆς. Φωραθέντες ὁμοῦ ἐφονεύθησαν ὑπὸ τοῦ συζύγου

τῆς Φραγκίσκης καὶ ἐτάφησαν ἐν τῷ αὐτῷ μνήματι. Τοῦτο συνέβη τῷ 1288. Μετὰ μακρὰν ἔχθραν, ὁ Πολέντας καὶ Μαλατέστας ἔγνωσαν συμφιλιωθῆναι δι' ἐπιγαμβρίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Μαλατέστα, Gian Chiotto (Ἰωάννης ὁ χωλὸς) τοῦνομα, καίτοι πηρομελὴς καὶ δυσειδής, ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν συμβαλλόντων ὡς ὁ μέλλον σύζυγος τῆς Φραγκίσκης, προέβλεπον δὲ τὴν ἄρνησιν τῆς κόρης, ἐτεχνάσθησαν δόλιόν τι καὶ ἀποτρόπαιον τέχνασμα· εἰσήγαγον γὰρ τῇ κόρῃ ὡς μνηστήρα Παῦλον τὸν νεώτερον ἀδελφὸν Ἰωάννου τοῦ χωλοῦ, νέον εὐειδέστατον καὶ διαπρέποντα μεταξὺ τῶν ἀνδρειοτέρων ἵπποτῶν τῆς Ἰταλίας, ὃν καὶ ἀπεδέξατο αὕτη κεχαρισμένως· ἐν δὲ τῇ τοῦ γάμου τελετῇ ἀντὶ τοῦ Παύλου ἀντικατέστησαν τὸν ἀπεχθὴ αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰωάννην. Ἄλλ' ἡ Φραγκίσκη διετέλει πιστὴ εἰς ὃν ἐν ἀθωότητι συνέλαβε πρὸς τὸν Παῦλον ἔρωτα.

107. Καίνα, ὁ ἐν Ἄδου τόπος τῶν ἀδελφοκτόνων (AB'. 58).

123. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἰδέαν ἐξέφρασε καὶ ὁ ἡμέτερος Εὐριπίδης (Τρωάδ., 634-635):

“ Ὁ δ' εὐτυχῆσας, ἐς τὸ δυστυχὲς πεσών,
Ψυχὴν ἀλλάττει τῆς πάροιθ' εὐπραξίας.”

128. Λαγκελώτος, εἰς τῶν ἵπποτῶν τῆς Στρογγύλης Τραπεζῆς (Table Ronde) καὶ ἐραστῆς τῆς βασιλίσσης Γουίννεβίρας ἐν τῷ τοῦ Λαγκελώτου μυθιστορήματι. Τὸ δὲ χωρίον, ὃ αἰνίττεται ὁ ποιητὴς ἐν τῷ τέλει τοῦ διηγήματος, κατ' ἀρχαίαν τινὰ γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ βιβλίου ἔχει οὕτω: “ Galléhaut ajouta que toutes les prouesses qu'avait faites depuis Lancelot n'avaient eu pour but

que de plaire à la reine, et qu'il en était passionnément amoureux, et sur-le-champ exigea qu'en récompense de si nobles services la reine donnât un baiser à son chevalier.

“De quoy me ferois-je prier? fait-elle, plus le veux-je que vous.

“Lors tous trois se retirent plus à part et font semblant de conseiller. La reine voit que le chevalier n'en ose plus faire, si le prend par le menton, et la baisa devant Galléhaut assez longuement.”

Εἰς Ὠδὴν ΣΤ'.

13. Ἐν τῇ περιγραφῇ ταύτῃ τοῦ Κερβέρου ὁ Δάντης μιμεῖται πῶς τὸν Βιργίλιον (Αἰν. ΣΤ', 19 καὶ ἐφεξῆς).

52. Ἡ λέξις Κιάκος (Ciacco) σημαίνει ἰταλιστὴ τὸν χοῖρον. Ἔστι δὲ καὶ ἀποκοπὴ τοῦ Ἰάκωβος, ὅπερ ἦν ἴσως τὸ χριστιανικὸν ὄνομα τοῦ Φλωρεντίνου τούτου. Οὐ διετηρήθη τοιοῦτον ὄνομα οἰκογενείας ἐν Ἰταλίᾳ· Γίνεται ὅμως μνεία Κιάκου τινὸς ἐν μιᾷ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Δεχημέρου (Θ', 8), ὡς ἀνθρώπου γελοιάζοντος, ἀλλ' ἀσημάντου, λίαν ἐκδότου εἰς τὴν γαστριμαργίαν καὶ κύριον ἔργον ποιουμένου τὸ προμηθεύεσθαι προσκλήσεις ἐπὶ τὰς ἐστιάσεις τῶν πλουσίων.

64. Κατὰ τὸ 1300 ἔρις ἐρράγη ἐν Πιστωρία μεταξὺ δύο κλάδων τοῦ οἴκου τῶν Καγκελλαρίων (Cancellieri), ὧν ὁ μὲν ἐλέγετο Λευκὸς ἐκ τοῦ ὀνόματος προγόνου τινὸς γυναικὸς καλουμένης Bianca, ὁ δὲ Μέλας πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἐτέρου. Ἡ ἔρις αὕτη διήρесеσεν ἅπασαν τὴν πόλιν καὶ ἐξετάθη καὶ εἰς ἄλλας χώρας κυρίως δὲ ἀνεπτύ-

χθη ἡ διχοστασία ἐν Φλωρεντία, οὔση τότε πόλει ὅλως Γουελφικῇ. Ὁ ἀρχαῖος οἶκος τῶν Δωνάτων, ἀρχηγὸν ἔχων τὸν Κόρσου, ἡσπάσθη τὴν φατρίαν τῶν Μελάνων, ἐν ᾧ οἱ Κέρκοι (Cerchi), νέα τις φυλή, ἐσχάτως ἐγκατασταθεῖσα ἐν Φλωρεντία καὶ καταγομένη ἐξ ὀρεινῶν τινων περιχώρων μερῶν, ἦσαν ἀρχηγοὶ τῶν Λευκῶν, ἐξ οὗ ἡ φατρία τῶν περιχώρων ὠνομάσθη τὸ ἄγριον μέρος (parte selvaggia). Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1301 οἱ ἀρχηγοὶ ἀμφοτέρων τῶν φατριῶν ἐξωρίσθησαν, τοῦ Δάντου ὄντος τότε ἐνὸς τῶν Προεστώτων ἢ Ἀρχόντων τῆς πόλεως. Ἄλλ' οἱ Λευκοὶ οὐκ ἐπαύσαντο ἐνεργοῦντες ὑπὲρ τῆς ἐαυτῶν καθόδου, καὶ κατὰ Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατώρθωσαν τὴν ἐξορίαν τῶν ἐν Φλωρεντία μενόντων Μελάνων. Τότε Κάρολος Οὐαλεσιέων, ἀδελφὸς Φιλίππου τοῦ Καλοῦ (Philippe le Bel) τῆς Γαλλίας, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Βονιφακίου τοῦ Η΄, οὗ τὴν ἀντίληψιν ἐζητήσαντο προηγουμένως οἱ Μέλανες, ὅπως ἀναλάβῃ τὸ ἔργον εἰρηνοποιοῦ. Οὗτος ἤρξατο πολλὰ καὶ καλὰ ὑπισχνούμενος ἀμφοτέραις ταῖς μερίσιν· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺν χρόνον, στρατὸν εἰσαγαγὼν ἔσω τῆς πόλεως, ἐπέτρεψε τοῖς Μέλασι τὴν εἰς Φλωρεντίαν εἴσοδον καὶ τὴν λεηλασίαν καὶ κατασκαφὴν τῶν οἰκιῶν τῶν Λευκῶν, ὧν οἱ πλεῖστοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Δάντης αὐτός, ἀπὼν τότε ὡς πρέσβυς ἐν Ῥώμῃ, ἐξωρίσθησαν κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1302, τοῦτ' ἔστιν ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς προρρήσεως, ἣν ὁ ποιητὴς ἔθετο ἐν τῷ στόματι τοῦ Κιάκου. Ἐπὶ τέλους δὲ ἐνιδρύθη ἐν Φλωρεντία ἡ διαρκὴς ὑπεροχὴ τῶν Μελάνων.

73. Ὑπαινίττεται ἴσως ὁ ποιητὴς ἐαυτὸν καὶ τὸν φίλον αὐτοῦ Γουῖδον Καναλκάντην (Guido Cavalcante).

80. Τοῦ Ἀριγοῦ οὐδεμία ἀλλαχὸν γίνεται μνεῖα.

Περὶ τῶν ἄλλων ὅρα Γ', 32· ΙΣΤ', 41 καὶ 44· ΚΗ', 406.

106. Δηλαδή εἰς τὴν Ἀριστοτέλειον φιλοσοφίαν, ἣν ἐπικαλεῖται ὁ ποιητής, αἰνιττόμενος ἴσως, ἀλλ' οὐ, κατ' ἐμέ, λίαν ἐπιτυχῶς, ὅ,τι εἶπεν ὁ Ἕλλην φιλόσοφος περὶ τοῦ κατ' ἀρετὴν καὶ τοῦ κατὰ κακίαν τελείου ἐν Βιβλ. Δ', Κεφ. ΙΣΤ' τῶν Μετὰ τὰ Φυσικά. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος εἶπε: "Cum fiet resurrectio carnis, et bonorum gaudium majus erit, et malorum tormenta majora."

Εἰς Ὠδὴν Ζ'.

1. Οὐδεμία τῶν ἐρμηνειῶν, δι' ὧν πολλοὶ ἐπειράθησαν ἐξηγήσαι τὰς κραυγὰς ταύτας τοῦ Δαίμονος, ἐστὶν εὐπαράδεκτος· ἀπλουστέρα ἴσως ἐστὶν ἡ ἐξῆς: Παπαὶ Σατάν, παπαὶ Σατάν! (θαυμαστικῶς) ἐμὸν Ἄλφα! (Ἑβραϊστί Ἄλεφ) τοῦτ' ἐστὶν Ἀρχων, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ πρῶτον στοιχείον τοῦ ἀλφαβήτου. Σημειωτέον ὅτι ὁ ποιητής, συγχέων τὸν Πλούτωνα, ὡς καὶ ἄλλοι μὴ Ἕλληνες συγγραφεῖς, μετὰ τοῦ Πλούτου, παρίστησιν αὐτὸν ὡς προεδρεύοντα ἐν ταῖς βασάνοις τῶν φιλαργύρων καὶ ἀσώτων, ὡς τὸν Κέρβερον ἐν ταῖς τῶν λαιμάργων. Σημειώσεως δὲ ἄξιον ὅτι, ὡς παρ' Ἑλλησιν ὑπάρχει ὁμοιότης μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τῶν δύο Θεῶν Πλούτωνος καὶ Πλούτου, οὕτω καὶ παρὰ Λατίνοις Dis ἐστὶ τὸ ὄνομα τοῦ τε θεοῦ τοῦ Ἄδου καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ πλούτου.

11. Αἰνίττεται τὸν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ἀναφερόμενον πόλεμον ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὴν νίκην τοῦ Μιχαὴλ κατὰ τοῦ Δράκοντος.

30. Πρὸς τί τηρεῖς; (perchè tieni?) οὕτω λέγουσιν οἱ ἄσωτοί τοῖς φιλαργύροις· πρὸς τί ρίπτεις; (perchè burli?) οὕτως οἱ φιλάργυροι τοῖς ἄσώτοις. Τοῦτ' ἐστι, διὰ τί ταμιεύεις ἄργυρον, φεῖδῃ χρημάτων; καί, διατί σκεδάζεις ἄργυρον, σπαταλᾷς τὴν περιουσίαν; Λέγοντες δὲ ταῦτα ἐπιμέμφονται ἀλλήλοις τὴν αἰτίαν τῆς καταδίκης.

68. Ἡ περιγραφή αὕτη τῆς Τύχης ἐφάμιλλός ἐστι τῇ τοῦ Ὁρατίου (ᾠδ. Α', 35).

74. Κατὰ τὸν Δάντην (Παραδ., ᾠδ. ΚΗ'), ὁ Δημιουργὸς ἔδωκε τοῖς πρώτοις δημιουργήμασιν, ἥτοι τοῖς Ἀγγέλοις, τὴν ἐπιτροπὴν εἰς τὸ διευθύνειν τὰς ἀνακυκλήσεις τῶν οὐρανίων σφαιρῶν. Τῶν δὲ Ἀγγέλων τούτων οἱ βαθμοὶ ἀντιστοιχοῦσι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ταῖς ἑννέα κινηταῖς σφαίραις τῆς Πτολεμαϊκῆς καὶ Σχολαστικῆς Ἀστρονομίας. Ἡ Τύχη παρομοιοῦται ἐνταῦθα ταῖς ἀγγελικαῖς ταύταις Δυνάμεσιν· ἀλλ' ἔργον αὐτῆς ἐστι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα.

106. Ἔλος καλεῖται ἡ Στύξ καὶ παρὰ Βιργιλίῳ εἰπόντι, Stygiam que paludem (Αἰν. ΣΤ', 325).

123. Ἐν τοῖς προηγουμένοις κύκλοις εἶδομεν τὰς ποιναῖς τῶν ἁμαρτημάτων τῆς Λαγνείας, Λαιμαργίας καὶ Φιλαργυρίας. Ἐν τούτῳ δὲ τιμωροῦνται τὰ τῆς Ὀργῆς καὶ Ἀκηδείας. Ἐχρησάμην τῇ λέξει Ἀκηδεία ἀντὶ τῆς Ἰταλικῆς Accidia, ἀφ' ἧς, κατ' ἐμὴν γνώμην, παράγεται τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ ἐπίθετον accidioso τῆς λέξεως fummo· διὸ καὶ μετέφρασα τὰς δύο ταύτας λέξεις εἰς “καπνὸν ἀκηδείας.” Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ Ἰταλικὴ λέξις accidia δυσερμίνευτός ἐστιν ἐν ταῖς ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις.

Περιεργείας δ' ἴσως ἄξιον ὅτι ὁ Δάντειος οὗτος στίχος προφητικὴ τις ἂν εἴη καταδίκη τῶν νῦν ἐκ ῥαθυμίας καπνιζόντων καὶ καταπινόντων τὸν καπνὸν τῆς Νικοτιανῆς.

429. Ἡ ἐν βορβόρῳ πνίξις ἦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς μία τῶν κυριωτέρων ποιῶν τῆς ἀνανδρίας καὶ ἀεργίας (Τακίτ. Περὶ Ἡθῶν Γερμ., Κεφ. 42).

Εἰς Ὠδὴν Η'.

5-6. Σημεῖα ἀνταλλάσσονται διὰ πυρσῶν, ἥτοι τηλεγραφικῶς, πρὸς ἄφιξιν τοῦ σκάφους.

7. Πηγὴν πάσης σοφίας ἀποκαλεῖ ὁ ποιητὴς τὸν Βιργίλιον.

13. Μίμησις τοῦ στίχου τοῦ Βιργιλίου·

“Non secus ac nervo per nubem impulsa, sagitta.”

(Αἰν. ΙΒ', 856).

19. Ὁ Φλεγύας, υἱὸς Ἀρεως καὶ βασιλεὺς Λαπιθῶν, κατεδικάσθη, κατὰ τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν, εἰς τὸν Ἄδην, ὡς ἀσεβήσας πρὸς Ἀπόλλωνα, οὗ κατέκαυσε τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν· ἐφ' ᾧ καὶ ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὡς πορθμεὺς ἐπὶ τῆς Στυγός, περὶ τὴν καίουσαν πόλιν, ἐν ᾗ τιμωροῦνται οἱ μὴ πιστεύοντες.

45. Μίμησις τῶν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ μνημονευμένων λόγων (ΙΑ', 27). Εἶπε δὲ καὶ Μουσαῖος·

“Ὁ θείος ὅς σ' ἐφύτευσε, καὶ ὀλίγη ἡ τέκε μήτηρ,

Γαστήρ, ἥ σ' ἐλόχευσε, μακαρτάτη (138-139).

61. Φίλιππος Ἀργέντης, πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς Φλωρεντῖνος, γνωστὸς διὰ τὰς ἀκαθέκτους αὐτοῦ πρὸς ὀργὴν ὁρμάς.

68. Δίς, Dis, ἐν τῶν λατινικῶν ὀνομάτων τοῦ Πλού-

τωνος τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, ὃν ὁ ποιητὴς καθίστησιν ἄρχοντα τοῦ Ἄδου, καλῶν αὐτὸν Dite καὶ Satan καὶ Luciferο καὶ Belzebù (Δίτα, Σατάν, Ἑωσφόρον, Βελζεβούλ). Ἡ πόλις τοῦ Διτὸς σχηματίζει τὸν ἕκτον κύκλον· ἔστι δὲ ἡ εἰς τὸν κατώτερον Ἄδην εἴσοδος, ἐνθα τιμωροῦνται οἱ μᾶλλον ἔνοχοι τῶν ἀμαρτωλῶν.

70. Οἱ πύργοι τῆς καταχθονίου πόλεως φαίνονται τῷ ποιητῇ ὡς μεσγίδες (συναγωγαὶ *mesgid*), ναοὶ ὑψούμενοι ἐπὶ πόλεως μὴ χριστιανικῆς.

75. Ὁ Δάντης διαιρεῖ, ὡς ἔοικε, τὸν Ἄδην εἰς ἀνώτερον καὶ κατώτερον· καὶ ἀνώτερος μὲν ἔστιν ὁ ἄχρι τοῦδε περιγραφείς, κατώτερος δὲ ὁ ἐντεῦθεν ἀρχόμενος.

97. Τοῦτ' ἔστι τῶν κινδύνων τῶν τριῶν θηρίων, τοῦ Χάρωνος, τοῦ Μίνωος, τοῦ Κερβέρου, τοῦ Πλούτωνος, τοῦ Φλεγύου καὶ τοῦ Φιλίππου Ἀργέντου. Τινὲς διατείνονται, ὅτι τὸ ἐπτάκις ἐκλαμβάνεται ὡς ἀόριστος ἀριθμός, καὶ σημαίνει πολλὰκις κατὰ μίμησιν τοῦ τρόπου τοῦ ἐκφράζεσθαι τῆς Γραφῆς.

105. Τοῦ Δεῖνος (da Tal), τοῦ Θεοῦ.

125. Κατ' ἀρχαίαν τινὰ παράδοσιν, οἱ Δαίμονες ἀνέστησαν πρὸς τὴν εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Ἄδου (Limbi) κατάβασιν τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' οἱ πρὸς τοῦτο ἀγῶνες αὐτῶν ἀπέβησαν μάταιοι, τοῦ Χριστοῦ καθελόντος τὴν πύλην, μείναςαν ἕκτοτε ἀνεφγμένην.

127. Τὴν ἐπὶ τοῦ πυλῶνος τοῦ Ἄδου ἐπιγραφὴν, τὴν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς τρίτης ὥδης.

130. Ὁ Δεῖνα (Tal), ὁ ἄγγελος, ὃν πέμψει θεία βουλή. Ὅρα Θ', 80. Τῶν ἐρμηνευτῶν τινες διατείνονται, ὅτι ὁ Δεῖνα, περὶ οὗ ὁ λόγος, οὐκ ἔστιν ἄγγελος, ἀλλ' ὁ Αἰνείας, καταβὰς δῆθεν θεία ἀδεία ἐκ τοῦ πρώτου κύκλου.

Εἰς Ὠδὴν Θ'.

23. Ἐριχθῶ, μάγισσα Θεσσαλὶς, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν Ὀβιδίῳ (Ἡρ. ΙΕ', 139) καὶ ἐν Λουκανῷ, ὃς (Φαρσ. ΣΤ', 505 κφξ) ποιεῖ αὐτὴν ἐπάγουσαν σκιὰν νεκροῦ προφητεύσουσαν τῷ Σέξτῳ Πομπηίῳ τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου. Ὅτι δὲ ὁ Βιργίλιος ἐπέμφθη εἰς Ἄδου ὑπὸ τῆς Ἐριχθοῦς, τοῦτο θεωρεῖται γενικῶς ὡς ἐπίνοια τοῦ Δάντου, τοῦ Βιργιλίου οὐδὲν γράψαντος περὶ ἰδίας αὐτοῦ καταβάσεως εἰς τὸν Ἄδην.

44. Ἡ Περσεφόνη ὑπηρετεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑριννύων.

52. Μέδουσα, μία τῶν Γοργόνων, ἧς τὰ βλέμματα εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ μεταβάλλειν τοὺς ἀνθρώπους εἰς λίθους. Προσκαλεῖται δ' ἐνταῦθα, ὅπως ἐκδικήσῃ ἐπὶ τοῦ Δάντου τὴν αὐθάδειαν τοῦ Θησέως καταβάντος εἰς Ἄδου μετὰ τοῦ Πειρίθου πρὸς ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης, σωθέντων ἀμφοτέρων ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ὅτε οὗτος ἐν τῷ δωδεκάτῳ αὐτοῦ ἄθλῳ ἀνήγαγεν ἐπὶ γῆς τὸν Κέρβερον, σύρας αὐτὸν ἀλυσίδετον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο αἰνίττεται ὁ ποιητὴς λέγων κατωτέρω (στίχ. 99), ὅτι ὁ Κέρβερος εἶχεν ἄτριχον τὸν λαιμὸν καὶ πώγωνα.

68. Ἐκ τοῦ στίχου τούτου ἐξάγεται ὅτι ὁ Δάντης ἐγίνωσκε τὴν αἰτίαν τῶν ἀνέμων, προερχομένην ἐκ τῆς πρὸς τὴν ἰσορροπίαν τάσεως τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους τῶν διαφόρων ἀντιθέτων πρὸς ἀλλήλα κλιμάτων καὶ χωρῶν. Τὴν ἀντίθετον ταύτην πάλην τῶν ἀνέμων περιγράφει ὁ Αἰσχύλος οὕτως·

“Σκιρτᾷ δ' ἀνέμων πνεύματα πάντων εἰς ἀλλήλα.

Στάσιν ἀντίπνουν ἀποδεικνύμενα.” (Προμ. 1086-1087.)

99. Ὅρα ἀνωτέρω σημ. εἰς στίχον 52.

112. Ἄρλαι (παρὰ Στράβωνι καὶ τισι λατίνοις συγγραφεῦσιν Ἀρελάτε, ἀντὶ τοῦ παρὰ Πτολεμαίῳ Ἀρελάται), ἐλώδης χώρα παρὰ τὸν Ῥοδανόν. Ἐν αὐτῇ ἀρχαῖος ὑπάρχει νεκρῶν Ἑλύσιον Πεδίον (Campus Elysium, νῦν Eliscamp) καλούμενος, ἐν ᾧ εἰσι πολλοὶ ἐπιτάφιοι λίθοι ἐθνικῶν τε καὶ χριστιανῶν.

Πόλα, πόλις ἐν Ἰστρίᾳ, πλησίον τοῦ παρὰ τῷ ποιητῇ κόλπου Quarnaro, νῦν Quarnero, το πάλαι Φλανώνης.

130. Ὡδ' ὅμοιος ὁμοίῳ σύναμα κείμεναι, διότι ἕκαστος τύμβος περιέχει ὁπαδοὺς τῆς αὐτῆς αἱρέσεως.

133. Μέσον τῶν τειχῶν καὶ μαρτύρων, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν τειχῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς τάφοις βασανιζομένων.

Εἰς Ὠδὴν Ι'.

41. Τοῦτ' ἔστι μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως. “Καὶ συνάξω πάντα τὰ ἔθνη, καὶ κατάξω αὐτὰ εἰς τὴν κοιλάδα Ἰωσαφάτ, καὶ διακριθήσομαι πρὸς αὐτοὺς ἐκεῖ (Ἰωήλ, Γ', 2).

48. Ἐννοεῖ ἴσως τὸν πόθον, ὃν ἐξέφρασεν ἤδη τῷ Κι-άκῳ (ΣΤ', 79), τοῦ ἰδεῖν Φαρινάτην.

32. Φαρινάτης ὁ τῶν Οὐβέρτων (Farinata degli Uberti), μέγας ἀρχηγὸς τῶν Γιβελίνων. Ἐτέθη ἐνταῦθα ὡς ἀρνούμενος τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ δοξάζων τὰ τοῦ Ἐπικούρου.

46. Οἱ προπάτορες τοῦ Δάντου ἦσαν Γουέλφοι, ὡς καὶ αὐτὸς οὗτος, τοῦλάχιστον ἄχρι τῆς διαιρέσεως τούτων εἰς Μέλανας καὶ Λευκοὺς, ὅτε ἡ τῶν Λευκῶν μερίς, ὡς προστεθέντος τοῦ Πάπα τῇ τῶν Μελάνων, ἐγένετο φυσικῶ

τῷ λόγῳ Γιβελίνῃ, καὶ ἐξώσθησαν τῆς Φλωρεντίας ὑπὸ τῶν Γιβελίνων κατὰ τὸ 1248, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1260 μετὰ τὴν ἐν Μοντεαπέρτῳ μάχην· ἀλλ' ἐπανήλθον, ὥστε κατὰ τὸ 1300 οἱ Γουέλφοι ἦσαν πάλιν ἰσχύοντες ἐν Φλωρεντίᾳ, τῶν Γιβελίνων ἐξορισθέντων.

48. Τὸ πρῶτον τῷ 1248, τὸ δεύτερον τῷ 1260. ("Ορα τὴν προηγουμένην σημείωσιν).

52. Ἡ σκιὰ αὕτη ἐστὶ Καναλκάντης ὁ τῶν Καναλκαντῶν (Cavalcante dei Cavalcanti), πατὴρ τοῦ φίλου τοῦ Δάντου Γουϊδου Καναλκάντου, ὄντος καὶ αὐτοῦ ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου. Ὁ Γουϊδος ἦν γαμβρὸς τοῦ Φαρινάτου, ἀλλ' ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐναντίαν μερίδα, καὶ ἦν ἔτι ἐν τοῖς ζῶσι κατὰ τὸ πᾶσχα τοῦ 1300, ἀποθανὼν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

63. Πιθανῶς ὥς μὴ θαυμάζων τὸν Βιργίλιον, ὅσον ὁ Δάντης.

79. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Κυρία ἐστὶν ἡ Περσεφόνη, ἡ καὶ Σελήνη, ὡς εἰ ἔλεγε· παρελεύσονται πεντήκοντα σεληνιακοὶ μῆνες, ἥτοι ἔτη τέσσαρα καὶ τινες ἡμέραι.

81. Ἐξωσθέντες τῷ 1300 οἱ Λευκοὶ ἐπεχείρησαν τὸ τελευταῖον κατὰ τὸ 1304, ἥτοι μετὰ ἑννέα μῆνας ἀπὸ τῆς προρρήσεως τοῦ Φαρινάτου, κατελθεῖν εἰς Φλωρεντίαν· ἀλλ' ἔκτοτε ἡ κάθοδος αὐτῶν κατέστη ἐπιμᾶλλον δυσέλπιστος, καὶ τῷ ὄντι οὐδέποτε ἐξετελέσθη.

85. Ὁ Φαρινάτης ἤρχε τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ τῶν Γιβελίνων, ὅτε ἐνίκησε παντάπασιν τοὺς Φλωρεντίνους καὶ λοιποὺς Γουέλφους τῆς Ἐτρουρίας ἐν Μοντεαπέρτῳ, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀρβίαν, τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1260. Εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην συνεκροτήθη συνέλευσις τῶν Γιβελίνων πόλεων ἐν Ἐμπόλει (Empoli), ἐν ᾗ πρότασις

ἐγένετο, ὅπως κατεδαφισθῇ ἡ Φλωρεντία, καὶ καταστραφῇ ὁλόκληρος ἡ πολιτικὴ αὐτῆς ὑπαρξις. Ἄλλ' ὁ Φαρινάτης ἀντέστη κατὰ τῆς ἐξαφανίσεως τῆς τεκούσης αὐτὸν πόλεως, ἣν καὶ ἔσωσε παντελοῦς ὀλέθρου.

87. Ἐν Φλωρεντία αἱ συνελεύσεις τοῦ λαοῦ ἐγίνοντο ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου.

99. Ἐνεκα τούτου, καὶ τοι προειπόντος τοῦ Φαρινάτου τὴν Δάντου ἐξορίαν, ὁ Κανακάντης ἠγγυόει, ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ζῶσιν.

119. Ὁ Αὐτοκράτωρ Φριδερίκος ὁ Β' (ἀποθανὼν τὸ 1250) ἀφωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης διὰ τε τὴν πρὸς τὸν παπισμὸν πολιτικὴν αὐτοῦ ἀντίστασιν, καὶ ὡς προαγωγὸς τῶν πεφωτισμένων γνώσεων καὶ εὐμενῶς διακείμενος πρὸς τοὺς ἐν Σικελία Σαρακηνοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ· διὸ καὶ διεβάλλετο ὑπὸ τῆς δημώδους γνώμης ἐπὶ Ἐπικουρισμῷ καὶ αἰρέσει.

120. Ὁκτάβιος ὁ τῶν Οὐβαλδίνων (Ottavio degli Ubaldini), ἀποθανὼν περὶ τὸ 1273, καὶ καλούμενος Καρδιάλις. Οὗτος εἰώθει λέγειν βλασφημῶν "εἰ ἔστι μοι ψυχὴ, ἀπώλεσα αὐτὴν χάριν τῶν Γιβελίνων."

131. Βεάτριξ ἐστὶν ἐκείνη, ἣν ὁ ποιητὴς ὑπαινίττεται.

Εἰς Ὠδὴν ΙΑ'.

8. Εἰς τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο Παπῶν (πιθανῶς ὁ Β') ἐνομίζετο ἐσφαλμένως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ποιητοῦ ὅτι ἀπέθανε κεραυνόβλητος, ὡς ἀσπασάμενος τὴν αἵρεσιν τοῦ Φωτίνου, Διακόνου Θεσσαλονίκης, ὃς ἔζη κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα καὶ ἔγραψε κατὰ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ χρονογράφος Μαρτῖνος τῆς Πολω-

νίας (Frère Martin de Pologne) καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δάντης συνέχεαν τὸν Πάπαν μετὰ τοῦ Αυτοκράτορος τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος.

50. Ἐκ τῆς πόλεως Καούρσης (Cahors), τὸ πάλαι Καδούρκου, ἐν Ἀκουϊτανίᾳ (Guyenne), ὠνομάσθησαν οἱ λεγόμενοι Καουρσίνοι (Cahorsini), ἥτοι χριστιανοὶ τοκογλύφοι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, ὧν αἱ ἀρπακτικαὶ αἰσχροκέρδειαὶ καὶ ἐκβιασμοὶ ἦσαν οἱ χεῖριστοι τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις τότε λαοῖς.

80. Ἀριστ. Νικομ. Ἠθικά, Ζ', 1. "Τῶν περὶ τὰ ἥθη φευκτῶν τρία ἐστὶν εἶδη, κακία, ἀκρασία, θηριότης."

90. Πρῶτος κύκλος ἐστὶ τὸ Προαύλιον (Limbi), ἥτοι ἡ κατοικία τῶν ἐναρέτων ἐθνικῶν. Ἐν τοῖς κύκλοις Β', Γ', Δ', καὶ Ε', τιμωροῦνται τὰ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς θανάσιμα ἁμαρτήματα τῆς σαρκικῆς Λαγνείας, τῆς Λαιμαργίας, τῆς Πλεονεξίας καὶ τῆς ἀντιθέτου ταύτῃ Ἀσωτείας, τῆς Ὀργῆς καὶ τῆς Ἀκηδείας, ἀναγόμενα εἰς τὸ Ἀριστοτελικὸν κεφάλαιον τῆς Ἀκρασίας. Ἐν τῷ ἕκτῳ κύκλῳ κεῖνται οἱ αἵρετικοὶ καὶ ἐπίκουρειοι. Ἐν τῷ Ἑβδόμῳ οἱ βίαιοι, διαιρούμενοι εἰς τρεῖς τάξεις, τὰς τῶν βιαίων κατ' ἄλλων, καθ' ἑαυτῶν καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ, τῆς τελευταίας ταύτης τάξεως ὑποδιαιρουμένης εἰς τοὺς ἀντιβαίνοντας τῷ Θεῷ, ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ προσώπῳ, ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐν τῷ ὀγδόῳ κύκλῳ, ἥτοι τῷ Κακοβόθρῳ (Malebolge) κεῖνται οἱ δόλιοι, διαιρούμενοι εἰς δέκα τάξεις.—4. τῶν φθορέων γυναικῶν 2. τῶν κολάκων 3. τῶν σιμωνιακῶν 4. τῶν μάγων 5. τῶν ἀπατεῶνων 6. τῶν ὑποκριτῶν 7. τῶν κλεπτῶν. 8. τῶν πονηρῶν συμβούλων 9. τῶν αἰτίων πολιτικῶν διαιρέσεων 10. τῶν ψευδουργῶν, ἐν οἷς περιλαμβάνονται οἱ ἀλχυμισταί, οἱ

Ψευδογράφοι, (λαμβάνοντες ἐν πονηρίᾳ ψευδῆ ὀνόματα ἢ ποιηρῶς ψευδώνυμοι), οἱ παραχαράκται καὶ οἱ ψευδολόγοι. Πάντες οὗτοι ἀνάγονται εἰς τὸ Ἀριστοτελικὸν κεφάλαιον τῆς Κακίας, ἀντιστοιχούσης τῷ θανασίμῳ ἁμαρτήματι τοῦ Φθόνου. Ὁ ἔννατος κύκλος περιέχει τοὺς προδότας, διαιρουμένους εἰς τέσσαρας τάξεις, δηλαδή κατὰ συγγενῶν, πατρίδος, φίλων καὶ εὐεργετῶν, καὶ ἀναγομένους εἰς τὸ Ἀριστοτελικὸν κεφάλαιον τῆς Θηριότητος, ἀντιστοιχούσης τῇ Ὑπερηφανίᾳ, ἐβδόμῳ καὶ τελευταίῳ τῶν ἑπτὰ θανασίμων ἁμαρτημάτων.

93. Τοῦτ' ἔστιν, οὐχ ἦττον φίλον μοι τὸ εἰδέναι ἢ τὸ παρέχειν σοι ἀφορμὴν τοῦ διδασκεῖν με' ἐφ' οἷς διστάζω.

401. Ἀριστ. Φυσικ. Ἀκρ. Β', 2.

408. "Ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου." (Γεν. Γ', 47).

443. Τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν Κριῷ, καὶ τῶν Ἰχθύων, τοῦ ἐγγυτέρου ἐν τῷ Ζωδιακῷ σημείου, ἐπιτελλόντων ἐπὶ τὸν ὀρίζοντα, ἐξάγεται ὅτι ὁ καιρὸς ἐστὶ περὶ τὰς δύο ὥρας πρὸ ἡλίου ἀνίσχοντος, ὡς δείκνυται καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῆς Ἀμάξης.

Εἰς Ὠδὴν ΙΒ'.

4. Τρίδεντον, παρὰ τῷ ποιητῇ Trento.

5. Ἀτισὼν ὁ πορὰ τῷ ποιητῇ ποταμὸς Adige.

12. Ὁ Μινώταυρος ἐφονεύθη ὑπὸ Θησέως, ἥρωος τῶν Ἀθηνῶν, ὁδηγηθέντος εἰς τὸν ἐν Κρήτῃ λαβύρινθον διὰ τοῦ μίτου, ὃν παρέσχεν αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τέρατος Ἀριάδνη. Ἐτέθη δ' ἐνταῦθα ὡς φρουρὸς τοῦ κύκλου τῶν βιαίων.

22. Μίμησις Βιργιλίου

"Quales mugitus, fugit quum saucius aram
Taurus, et incertam excussit cervice securim."

(Αἰν. II., 223).

40. Ἐν τῷ σεισμῷ τῷ ἐπὶ τῆς σταυρώσεως, ὅτε ἐγένετο ἢ εἰς Ἄδου κατάβασις τοῦ Χριστοῦ.

43. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐδόξαζεν, ὅτι διὰ τῆς ἐνεργείας τινῶν δυνάμεων τῆς Ἀπεχθείας καὶ τοῦ Ἑρωτος ὁ κόσμος κατὰ διαφόρους ἐναλλάγδην ἐποχὰς μετεβλήθη εἰς χάος καὶ ἐπανήλθε πάλιν εἰς τάξιν.

71. Χείρων, υἱὸς Κρόνου καὶ Φιλύρας, ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα. Φόλος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἄρπαγὴν τῆς Ἰπποδαμείας, συζύγου τοῦ Πειρίθου. Νέσσος, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰοφόρου βέλους τοῦ Ἡρακλέους, κατέλιπε τῇ Διῆιανείρᾳ τὸν ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ βεβαμμένον χιτῶνα, ὃν ἐνδυσάμενος ἔπειτα ὁ Ἡρακλῆς ἀπέθανεν ἐν ἀλγεινοτάταις ὁδύναις

107. Ἀλέξανδρος ὁ Φερράϊος καὶ Διονύσιος ὁ Συρακουσῶν τύραννος.

140. Azzolino ἢ Ezzelino da Romano, Αὐτοκρατορικὸς τοποτηρητῆς Φρεδερίκου τοῦ Β', καὶ Κύριος Πατανίου καὶ ἄλλων ἐν Λογγοβαρδία πόλεων ἀπέθανε τῷ 1259. Αἱ σύγχρονοι ἱστορίαι πλήρεις εἰσὶ τῆς σκληρότητος καὶ τῶν τυραννικῶν αὐτοῦ πράξεων.

144. Obizzo da Esti, Μαρκίων Φερράριας, σκληρὸς καὶ ἄρπαλέος τύραννος, ἐπνίγη μεταξὺ δύο προσκεφαλαίων ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ Ἀζου (Azzo) τῷ 1293.

144. Τοῦτ' ἐστι. Νῦν ἄκουε αὐτοῦ μᾶλλον ἢ ἐμοῦ.

148. Οὗτος ἦν Γουτδος Μομφόρτης (Guy de Montfort), ὃς τῷ 1271 ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἐν Βιτερβίνῳ

(Viterbo), καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ἀπέκτεινε ξιφιδίῳ τὸν Πρίγκιπα Ἑρρίκον, υἱὸν Ῥιχάρδου, Κόμητος Κορνουβίας, καὶ ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ Γ', πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Θανάτου καὶ τῶν κακοπαθειῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σίμωνος Μομφόρτου, Κόμητος Λεγκεστρίας (Leicester).

120. Τάμεσις, ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας Thames, παρὰ τῇ ποιητῇ Tamige.

135. Πύρρος, βασιλεὺς Ἡπείρου, καὶ Σέξτος Πομπήϊος.

137. Διαβοήτων ληστῶν καὶ δολοφόνων.

Εἰς Ὠδὴν II'.

9. Κορνέττον πόλις (τὸ πάλαι Ταρκυνία), Καικίνη ποταμός, οὐ μακρὰν ἢ μὲν Διβόρνου, ὃ δὲ Ἑκατογκελλῶν (Cività Vecchia). Μεταξὺ τούτων κεῖται μεγάλη τις διάστασις τῆς Μαρέμματος, ἥτοι νοσερῶν τεναγωδῶν γαιῶν, ἐκτεινομένων παρὰ τὰς ἐν Μεσογειῷ ἄκτας τῆς Ἰταλίας.

12. Ὅρα Βιργ. Αἰν. Γ', 247 κφξ.

21. Ἐπεισώδιόν τι ὅμοιον τῷ ἐπομένῳ ἀναφέρεται περὶ Πολυδώρου μεταβληθέντος εἰς θάμνον ἐν Αἰν. Γ', 22 κφξ, ὃ καὶ ὑπαινίττεται ἐνταῦθα ὁ Βιργίλιος.

25. Παρήχης παραπλησία τῇ τοῦ πρωτοτύπου ἐχούσῃ οὕτως:

“Io credo ch' ei credette che io credesse.”

35. Μίμησις Βιργιλίου, Αἰν. Γ', 41: “Quid miserum, Aenea, laceras?”

48. Τὸ περὶ Πολυδώρου μύθευμα

58. Πέτρος ὁ Βοινέων (Pietro dalle Vigne ἢ Petrus de Vineis), νομοδιδάσκαλος Παταυῖνος, συγγραφεὺς καὶ ποιητής, ἦν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπουργὸς ἐξ ἀπορρήτων Φρεδερίκου τοῦ Β'. Τῷ 1235, ἀπεστάλη εἰς Ἀγγλίαν ὡς πρέσβυς ἐπιτετραμμένος τὴν εἰς γάμον πρόμνησιν αὐτοῦ μετὰ Ἰσαβέλλας, ἀδελφῆς Ἑρρίκου τοῦ Γ'. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ προδοσίᾳ κατὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, κατεδικάσθη εἰς τὴν ἀποστέρησιν τῶν ὀφθαλμῶν, οὗ ἔνεκα λέγεται ὅτι διεχρήσατο ἑαυτόν, συνθλάσας τὴν κεφαλὴν κατὰ τῶν τοίχων τῆς εἰρκτῆς τῷ 1245. Ἄλλ' ἀμφισβητεῖται ὁ, τε τρόπος τῆς τελευτῆς αὐτοῦ καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας.

63. Παλμοὺς καὶ φλέβας, τοῦτ' ἔστι τὴν ζωὴν. Δάντειος φράσις.

120. Δάνος, εὐπατρίδης Σήνης (Sena, κοινῶς Siena, κατὰ Πτολεμαῖον Σαίνα), τὴν πατρίδα περιουσίαν κατεδουλώσας, ἐζήτησε καὶ εὔρε τὸν θάνατον ἐν τῇ ἐν Τόππω μάχῃ μετὰ Φλωρεντίνων καὶ Ἀρρῆτινῶν τῷ 1288, ὅτε ἐδύνατο σώζειν ἑαυτόν φυγῇ.

133. Ἰάκωβος ὁ Σαντανδρέας, καταναλώσας ἀφρόνως ἅπασαν τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν, κατειργάσατο αὐτοχειρίαν. Λέγεται ὅτι πρὸς ταῖς ἄλλαις παραφροσύναις ἐνέπρησε μίαν τῶν ἐπαύλεων αὐτοῦ, ἵνα παράσχη τὸ θέαμα μεγάλης πυρκαϊᾶς φίλῳ τινὶ συμπότῃ, ἀπὸ τύχης ἐπισκεψαμένῳ αὐτόν.

143. Ἡ Φλωρεντία ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πεδίου (Campus Martius) τῆς πρὸ αὐτῆς ἀρχαίας πόλεως Φαίσουλων (Fisole), καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἄρεως. Προσελθούσης τῆς Φλωρεντίας εἰς τὸν χριστιανισμόν, ὁ ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ἄρεως μετετράπη εἰς

Ἐκκλησίαν καθιερωθεῖσαν τῷ Ἀγίῳ Ἰωάννῃ τῷ Βαπτιστῇ· τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ μετακινήθην ἐτέθη ἐπὶ τῆς ὀχθῆς τοῦ Ἄρνου, καὶ λέγεται ὅτι ἔπescen εἰς τὸν ποταμὸν ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένως ὑποτεθειμένης ἀλώσεως τῆς Φλωρεντίας ὑπὸ Ἀττίλα· ἀλλ' ἀνευρέθη πρὶν ἀνοικοδομηθῇ ἡ πόλις ὑπὸ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ὅτε ἐνιδρύθη ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς παλαιᾶς γεφύρας, τοῦ πλανήτου Ἄρεως ὄντος τότε ἐν αἰσίᾳ προσόψει. Τὰ μείναντα λείψανα τοῦ ἀγάλματος συνείχοντο εἰς τοὺς ἐξῆς χρόνους δεισιδαιμόνως πως ταῖς τύχαις τῆς πόλεως· ὑπὸ τοὺς πόδας γὰρ αὐτοῦ ἐφονεύθη ὁ Βονδελμόντης (Buondelmonte) ἐν τῇ συμπλοκῇ, ἧς συνέπεια ἦν ἡ σύστασις τῶν φατριῶν Γουέλφων καὶ Γιβελίνων, κατὰ τὸ 1275· ἡ δὲ μετὰθεσις αὐτοῦ συνέβη ἐν ἔτος πρὶν ἐκραγῶσιν αἱ διαιρέσεις τῶν Μελάνων καὶ Λευκῶν.

151. Τὸ ὄνομα τοῦ αὐτόχειρος τούτου Φλωρεντίνου οὐ διεσώθη μετὰ βεβαιότητος· ἀλλὰ κατὰ τινας μὲν νομίζεται Ῥόκκος ὁ Μόζων (Rocco degli Mozzi), κατ' ἄλλους δὲ Λόττος ὁ Ἀγλων (Lotto degli Agli), ἀμφοτέρω Φλωρεντῖνοι, κρεμάσαντες ἑαυτοὺς συγχρόνως, ὁμὲν διὰ τύψιν συνειδότος, ὁ δὲ ἐξ ἀπελπισίας.

Εἰς Ὡδὴν ΙΔ'.

15. Κατὰ τὴν διὰ τῆς Λυβικῆς ἐρήμου ἀπὸ Κυρήνης εἰς Ἰτύκην πορείαν πρὸς συνάντησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ιούβα. (Λουκαν. Φαρσ. Θ'.)

36. Οὐδέις τῶν βιογράφων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μνείαν ποιεῖται τοῦ φαινομένου τούτου, πλὴν, ὡς λέγεται, Ἀλβέρτου Μάγνου, ἐπιφέροντος ὡς πίστιν ὑποβολιμαίαν τινὰ ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην.

56. Παρὰ τῷ ποιητῇ Mongibello, ὡς ἔτι καὶ νῦν καλεῖται τὸ ἐν Σικελίᾳ ὄρος Αἴτνα, ἔνθα, κατὰ τοὺς ποιητάς, οἱ Κύκλωπες κατεσκεύαζον τοῦ κεραυνοῦς τοῦ Διός.

57. Μεταξὺ τῶν Θεῶν καὶ τῶν Γιγάντων.

68. Οἱ πολιορκήσαντες τὰς Θήβας ἑπτὰ βασιλεῖς ἦσαν Ἄδραστος, Πολυνείκης, Τυδεύς, Ἴππομέδων, Ἀμφιάραος, Παρθενοπαῖος καὶ Καπανεύς.

79. Τὸ Βουλικάμὸν ἐστὶ φυσικόν τι τέλμα θερμοῦ ὕδατος ἐγγὺς Βιτερβίνου, ἐκ μεταλλικῶν πηγῶν προερχόμενον. Ἐκ τούτου ἐκρέει διηνεκῶς ῥύαξ, διερχόμενος συνοικίαν κατοικουμένην ποτέ, ὡς λέγεται, ὑπὸ πορνῶν γυναικῶν.

103. Τὸ εἶδωλον τοῦ Γέροντος, ἀπομίμησίς τις ὃν τῆς εἰκόνης, ἣν εἶδε κατ' ὄναρ ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἐξηγήσατο Δανιήλ, παρίστησι τὰς ἀλληλοδιαδόχους ἡλικίας ἢ αἰῶνας τοῦ κόσμου. Κατὰ σχέσιν δὲ πρὸς τὴν μυθολογικὴν καὶ ἐγκόσμιον ἱστορίαν, ἔθετο αὐτὸ ὁ ποιητὴς ἐν Κρήτῃ, ἴσως ὡς τόπῳ τῆς γεννήσεως τοῦ Διὸς καὶ βρεφικῇ κοιτίδι τῶν Τρωϊκῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν φυλῶν. Κατὰ τὸν ποιητήν, τὰ τῆς ἀνθρωπότητος δάκρυα τὰ ῥέοντα διὰ πάντων τῶν αἰώνων, ἐκτὸς τοῦ χρυσοῦ, διατρέφουσι τοὺς καταχθονίους ποταμούς.

4. Βρύγαι, παρὰ τῷ ποιητῇ Bruggia, γαλλιστὶ Bruges, πόλις Φλανδρίας.

Κασσάνδα, παρὰ τῷ ποιητῇ Guizzante, γαλλιστὶ Gadsand, νῆσος ἐν Φλανδρίᾳ.

7. Βρέντα, τὸ πάλαι Μεδόακος, ποταμὸς ἔχων τὰς πηγὰς ἐν ταῖς Ἀλπεσι καὶ διερχόμενος διὰ Παταυτοῦ.

9. Κλαρεντάνα, παρὰ τῷ ποιητῇ Chiarentana, ὄρος ἀποτελοῦν μέρος τῶν Ἀλπεων περὶ τὸ Τρίδεντον. Τούτου ἡ χιὼν διατηκομένη θέρους αὐξάνει τὰ ὕδατα τῆς Βρέντας καὶ προξενεῖ πλημμύρας, ἀφ' ὧν ἀναγκάζονται φυλάττεσθαι οἱ Παταυῖνοι.

30. Βρουνέττος Λατίνης (Brunetto Latini), γεννηθεὶς τῷ 1220, ἀποθανὼν τῷ 1294, ἔξοχος Φλωρεντῖνος φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ, καὶ διδάσκαλος τοῦ Δάντου ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ. Συνέταξε τὸν Θησαυρὸν (Tesoro), ὡς ἐπιτομὴν τινα πασῶν τῶν γνώσεων, ἐμπεριέχουσαν καὶ μεθερμήνευσιν τῶν Ἠθικῶν Ἀριστοτέλους. Συνεγράφη μὲν ἡ βίβλος γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Βρουνέττου, ἀλλ' ἐξεδόθη μόνον ἐν μεταφράσει Ἰταλικῇ ὑπὸ Βόνου Γαμβόνου (Bono Gamboni). Ὁ συγγραφεὺς ἀπολογούμενος, διότι ἐχρήσατο τῇ γαλλικῇ γλώσσει, λέγει ὡς ἐφεξῆς· “Et si d'aucuns demande pourquoi chis' livres est écrit en romans, selon le patois de France, puisque nous sommes Italiens, je diroie que c'est por deux raisons: l'une porque nous sommes en France, l'autre si est porque françois est plus délitables langages et plus communs que moult autres.” Ὁ Βρουνέττος ἐνομίζετο ἐπιρρέπης πρὸς τὴν ἡδυνάθειαν· ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐπίμεμπτός ἐστιν ὁ ποιητὴς κατατάξας τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον μεταξὺ τῶν κολαζομένων ἐπὶ βδελυκτοῖς ἀμαρτημασιν.

62. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπὶ τοῦ λόφου ἀρχαίας πόλεως Φαισουλῶν συνεμίχθησαν τοῖς ἀποίκους Ῥωμαίοις, ὑφ' ὧν ἐκτίσθη ἡ πόλις Φλωρεντία. Αἱ δὲ στάσεις καὶ

παρανομίαι τῆς πόλεως ἀνάγονται εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν, ζῶντας ἐν τῷ μέσῳ πατριῶν σεμνυνομένων ἐπὶ γνησίᾳ ῥωμαϊκῇ καταγωγῇ. Ἡ τοῦ Δάντου πατριὰ ἦν μία τούτων, διατεινομένη ὅτι κατήγετο ἀπὸ Ἑλισσαίων ἄχρι τῆς ἀρχαίας ὑπατικῆς σειρᾶς τῶν Φραγκιπάνων.

107. Πρισκιανός, Καισαρεύς, ὁ γνωστὸς γραμματικὸς τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος.

110. Φραγκίσκος Δακόρσος (Francesco d'Accorso), φλωρεντῖνος, ὁ περίφημος νομοδιδάσκαλος τῆς Βονωνίας, ἀκμάσας κατὰ τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ καὶ ἐπίσης νομοδιδάσκαλος, ἦν ἐν τῇ ὑπουργείᾳ Ἐδουάρδου τοῦ Α', καὶ διέτριβεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Ὁξωνίᾳ.

112. Οὗτος ἦν Ἀνδρέας ὁ Μόζων (Andrea de' Mozzi), Ἐπίσκοπος Φλωρεντίας, παρὰ τὸν Ἄρνον, ὃς διὰ τὸν σκανδαλώδη αὐτοῦ βίον μετετέθη ὑπὸ τοῦ Πάπα (Δούλου τῶν Δούλων τοῦ Θεοῦ) εἰς τὴν ἡττον ἐπίσημον ἐπίσκοπὴν τῆς Βικεντίας παρὰ τὸν πεταμὸν Τογισόνον (ἀρχαίου ὄνομα τοῦ νῦν, ὡς καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ, καλουμένου Bacchiglione), ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

120. Ὑφασμα ὠρισμένου χρώματος εἴθιστο διδόναι ὡς βραβεῖον τοῖς νικηταῖς ἐν ταῖς πεζοδρομίαις τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἐν Βηρώνῃ τὸ χρῶμα τοῦ ὑφάσματος ἦν πράσινον.

37. Ἡ Γουαλδράδα θυγάτηρ ἦν Βελλιγκίωνος Βέρτου (Bellincione Berti), ἀρχαίου εὐγενοῦς τῆς Φλωρεντίας, καὶ ἐφημίζετο ἐπὶ καλλονῇ καὶ μετριοφροσύνῃ. Γιγδο-

γέρρας (Guidoguerra), ἔγγονος Γουίδου καὶ Γουαλδράδας, ἐστρατῆγει τῶν Φλωρεντίνων ἐν τῇ πλησίον τοῦ Βενευέντου συγκροτηθείσῃ μάχῃ, ἐν ᾗ Μομφρέδος, νόθος υἱὸς Φρεδερίκου τοῦ Β', διαμαχόμενος ὑπὲρ τοῦ στέμματος τῆς Σικελίας, καὶ ἔχων ἐπικούρους τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Γιβελίνους, ἡττήθη ὑπὸ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυέων (d'Anjou) τῷ 1266.

41. Ἀλδοβράνδης Τεγγαῖος (Teggeio Aldobrandi), ἀρχηγὸς Γουέλφος ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐπειράθη ἀποτρέψαι τὴν ἑαυτοῦ φατρίαν τῆς ἐκστρατείας, ἧς ἀποτέλεσμα ἦν ἡ ὀλέθριος ἐν Μοντεαπέρτῳ μάχῃ.

61. Τοῦτ' ἔστι, καταλείπων τὴν χολήν, τὰς πικρίας τῶν ἐν Ἄδου ἢ τοῦ ἀγρίου Δρυμῶνος, ἀπέρχομαι πρὸς τοὺς καρπούς, τὰς οὐρανίους χαρμονάς.

70. Γουλιέλμος Βορσεῖρος (Gulielmo Borsiere), εὐπατρίδης Φλωρεντίνος. Ἀπόφθεγμά τι αὐτοῦ περιγράφεται ἐν τινι τῶν διηγημάτων Βοκκακίου (Δεχημ. Α', 8).

94. Ὁ ποταμὸς οὗτός ἐστιν ὁ νῦν Montone, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, κατὰ μὲν Πλίνιον Βίτις (Vitis), κατὰ δὲ Λίβιον Οὔτις (Utis). Ἀρχεται δὲ ἐν τῷ ὄρει Βησούλῳ, ὅπερ ὁ ποιητὴς καλεῖ ὄρος Βῆσον (Monte Viso), ἐν τῇ τῶν Ἀπεννίνων σειρᾷ.

97. Ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ὑπαρχουσῶν γεωγραφικῶν βίβλων εὔρηται τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ παρὰ τῷ ποιητῇ Acquacheta ποταμίου· ἔστι δὲ κλάδος τοῦ ποταμοῦ Βίτεως.

99. Φόρον Λιβίου, ἀρχαῖον ὄνομα τῆς παρὰ τῷ ποιητῇ πόλεως Forlì, οὕτω μεταποιηθὲν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος.

100. Μαρούϊον, ἀρχαῖον ὄνομα πόλεως, νῦν καλου-

μένης, ὡς καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ, Ἅγιος Βενέδικτος (San Benedetto).

102. Ἡ διότι τὸ Μαρούϊον ἦν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ποιητοῦ κυρίως μοναστήριον ὀνομαζόμενον Ἅγιος Βενέδικτος, καὶ δυνάμενον περιέχειν πλείους τῶν χιλίων μοναχῶν, εἰ ἦν καλῶς διοικούμενον, ἢ διότι, κατὰ τινας, ὁ ποιητὴς ὑπαινίττεται πρόθεσίν τινα, ὑπάρξασαν μέν ποτε, ἀλλ' εἴτα ἐγκαταλειφθεῖσαν, τοῦ κτίσαι νέαν πόλιν πλησίον τοῦ Μαρουῖου.

106. Ἀλληγορικὴ ἔννοια δίδεται τῷ χωρίῳ τούτῳ ὑπὸ τινων, διατεινομένων ὅτι ὁ Δάντης ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ ἐγένετο τριβάθμιον, ἥτοι λαϊκὸν μέλος τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, καὶ ἔφερε τὸ σχοινίον τὸ ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἀμπεχόνης τοῦ τάγματος, οἰόμενος ἐν τοιούτῳ ἐπαγγέλματι καὶ δι' ἐξωτερικῆς ἀγωγῆς δαμάσαι τοὺς πειρασμούς, ὧν τὰ σύμβολα παρίστησι τὸ ἐν τῇ Α' Ὠδῇ πολύστικτον δέρμα τῆς παρδάλεως· διὸ καὶ ἀπέθετο προσφόρως τὸ σχοινίον, ἅμα διαβὰς τοὺς κύκλους, ἐν οἷς τιμωροῦνται τὰ δι' ἀγωγῆς τοιαύτης ἀντιπαλαιόμενα ἁμαρτήματα, τοῦτ' ἐστὶ τὰ τῆς Ἀκρασίας, καὶ δὴ καὶ τὰ τῆς Κακίας, ὅσάκις οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς Δόλος, καὶ ἅμα μέλλων καταβῆναι εἰς τοὺς κύκλους, ἔνθα τιμωροῦνται τὰ ἁμαρτήματα ὑποκριτικῆς καὶ πονηρᾶς καρδίας καὶ φύσει κακῆς διαθέσεως.

128. Ὁ Δάντης δίδωσι τὸ ὄνομα Κωμωδία τῷ ποιήματι αὐτοῦ ὡς γεγραμμένῳ εἰς Ἰταλικὴν γλῶσσαν, νομιζομένην τότε ἥττον ἀξιοπρεπῆ τῆς Λατινικῆς, καὶ ἀποβαίνοντι εἰς εὐτυχὲς τέλος, τὸν Παράδεισον. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως Κωμωδία ἀποκαλεῖ τὴν Αἰνείαδα Τραγωδίαν.

Εἰς Ὡδὴν ΙΖ'.

1. Τὸ τέρας τοῦτο ὁ Γηρυνῶν ἐστι, φαντασιώδης πελώριος γίγας τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Χρῆται δὲ τούτῳ ὁ ποιητὴς ὡς συμβόλῳ τοῦ Δόλου· ἐφ' ᾧ καὶ ἔθετο αὐτὸν ὡς φρουρὸν ἐπὶ τοῦ κύκλου, ἐν ᾧ τιμωρεῖται ὁ Δόλος.

60. Διάφοροι τοκογλύφοι ὑποδείκνυνται ἐνταῦθα ὑπὸ τὰ γενεαλογικὰ παράσημα τῶν οἴκων ἐκάστου. Εἰσὶ δὲ πρῶτοι μὲν οἱ Γιαμφιλιάζοι (Gianfigliuzzi), δεῦτεροι δὲ οἱ Οὐβριάκοι (Ubbriachi) καὶ τρίτοι οἱ Σκροβίνοι (Scrovigni).

68. Βιταλιάνος ὁ Δέντου (Vitaliano del Denti), τοκογλύφος ἐν Παταυῖ.

72. Ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ τὸν Ἰωάννην Βουϊαμόντην (Giovanni Buiamonte), τὸν κυριάρχην ἤτοι αἰσχιστον τοκογλύφον τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

108. Ὑπαινίττεται ὁ ποιητὴς τὴν μυθολογικῶς ὑπονοηθεῖσαν ἀρχὴν τοῦ Γαλαξίου.

Εἰς Ὡδὴν ΙΗ'.

1. Κακόβοθρον, ἀντὶ τῆς λέξεως Malebolge (κακοὶ βόθροι), ἣ κέχρηται ὁ ποιητὴς.

29. Ἀπειρος πληθὺς λαοῦ συνῆλθεν εἰς Ῥώμην κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἀφέσεως (Ἰωβηλαίου, Jubilaei), κανονισθείσης ὑπὸ τοῦ Πάπα Βονιφακίου τοῦ Η' τῷ 1300. Ὁ Γ. Βιλλάνης (G. Villani) λέγει, ὅτι διακόσιαι χιλιάδες ἦσαν σταθερῶς ἐν Ῥώμῃ δι' ὅλου τοῦ ἔτους Δρύφρακτα ἐτέθησαν ἀναμέσον τῆς γεφύρας τοῦ Ἀγίου

Ἀγγέλου, πρὸς διαίρεσιν τοῦ χειμάρρου δίκην προσερχομένου καὶ ἐπιστρέφοντος πλήθους τῶν προσκυνητῶν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Τὸ δὲ ὄρος ἐστὶ τὸ Ἰανίκουλον (Janiculum), καὶ ἰδίᾳ μάλιστα τὸ μέρος, ἐφ' οὗ ἱδρύται ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Τὸ δὲ φρούριόν ἐστι τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου.

50. Βονωνός, πωλήσας τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν Ὀβίζω τῷ Β' Ἑσθης, Μαρκίῳ Φερράριᾳς.

61. Σανένα καὶ Ῥήνος, ποταμίσκοι ῥέοντες παραλλήλως ἐπὶ πολὺ διάστημα· μεταξὺ δὲ αὐτῶν κεῖται ἡ Βονωνία. Τὸ δὲ Σίπα (sipa, τανῦν sipo), καταφατικόν ἐστίν ἐπίρρημα, ᾧ ἐχρῶντο οἱ Βονωνοὶ ἀντὶ τοῦ si, ναί, τῶν ἄλλων Ἰταλῶν. Τοιοῦτό τί ἐστι καὶ τὸ ἀπτικὸν ναίχι, ὡς καὶ τὸ κοινῶς παρ' ἡμῶν ὑποκοριστικὸν Ναίσκε.

93. Ἐπὶ τῆς σφαγῆς τῶν ἀρρένων τῆς Λήμνου, ἡ Ὑψιπύλη ἐξηπατησε τὰς ἄλλας γυναικάς, διασώσασα τὸν ἑαυτῆς πατέρα Θόαντα.

133. Ἡ Θαῖς, περίφημος ἑταῖρα Ἀθηνῶν, ἧς γίνεται μνεῖα ἐνταῦθα, οὐκ ἔστιν ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα ἡ αὐτὴ τῇ παρισταμένη ἐν τῷ Εὐνούχῳ τοῦ Τερεντίου. Αἱ λέξεις τοῦ δράματος ἔχουσιν οὕτω· “Magnas vero agere gratias Thaïs mihi?—Ingentes” (Πράξ. Γ', Σκην. Α'), οἶαι καὶ μετεφράσθησαν ἐν τῷ τοῦ Δάντου κειμένῳ. Ἡ ὅλη σκηνὴ αὕτη τοῦ δράματος ἐμπαιγμός ἐστι τῶν παρασίτων· ἀλλ' ἡ Θαῖς οὐκ ἐμφανίζεται ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ ἡ ἀποδιδομένη ὑπὸ τοῦ Δάντου τῇ ἑταίρᾳ ἀπόκρισις προφέρεται ὑπὸ τοῦ Γνάθωνος. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Τερεντίου μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ὡς παράδειγμα προθύμου παρασιτικῆς συναινέσεως (De Amicitia, XXVI.), ἐνθα ὁ Δάντης πιθανῶς ἀνέγνω αὐτό, καὶ οὐχὶ

ἐν Τερεντίῳ· καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ πως τὴν αἰτίαν τοῦ παροράματος.

Εἰς Ὡδὴν 1Θ'.

1. Σίμων, μάγος τῆς Σαμαρείας, ὃς προσενεγκὼν τῷ Ἀγίῳ Πέτρῳ χρήματα ᾗτήσατο τὴν ἐξουσίαν τοῦ διδόναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν. (Πράξ. Ἀπ. Κεφ. Η'.)

21. Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Δάντου καὶ μέχρι τοῦ 1579 ὑπῆρχον περὶ τὴν κεντρικὴν δεξαμενὴν τοῦ βαπτιστηρίου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου ἐν Φλωρεντίᾳ τέσσαρες κυκλοτερεῖς ὀπαὶ ἢ ἔδραι, ἐν αἷς ἴσταντο οἱ λειτουργοῦντες ἱερεῖς, τοῦτο μὲν ἵνα προσεγγίζωσιν εὐχερέστερον τῷ ὕδατι, τοῦτο δὲ ἵνα προφυλάττωνται ἀπὸ τῶν ἐφόδων τοῦ ἀθρώως συσσωρευομένου ὅχλου ἕνεκα τῆς βαπτίσεως πολλῶν, τελουμένης ἐν ῥηταῖς ἐποχαῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τοιοῦτό τι ὑπάρχει καὶ σήμερον ἐν Πίσῃ. Κατὰ τὸ ἔτος τῆς προεδρίας τοῦ Δάντου, παιζόντων παίδων τινῶν περὶ τὴν ἐκκλησίαν, συνέβη ἕνα τούτων κατενεχθῆναι ἐπὶ κεφαλῆς ἐν μιᾷ τῶν ὀπῶν, ἐν ᾗ συνεσφίγγθη οὕτως, ὥστε ἐκινδύνευεν ἀποπνιγῆναι. Τότε συνέρρυσεν ὁ λαός, καὶ ἐπειδὴ οὐκ εἶχον, τί ποιῆσαι πρὸς σωτηρίαν τοῦ παιδός, ὁ Δάντης ἐλθὼν ἀνέωξε δι' ἀξίνης τὴν ὀπὴν καὶ ἐξήγαγε τὸν παῖδα ἀβλαβῆ. Πιθανὸν ὅτι ἕνεκα τῆς πράξεως ταύτης κατηγορήθη ὁ Δάντης ὡς ἀσεβῆς καὶ ἀνοσιουργός.

51. Κατὰ τὸν νόμον τῆς Φλωρεντίας, οἱ δολοφόνοι ἐτιμωροῦντο κατορυσσόμενοι ζῶντες κατὰ κεφαλῆς. Διὸ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ Δάντου, ἐγκλινομένου ὅπως ἀκούσῃ

τὴν πρὸς τὰ ἐρωτώμενα ἀποκρισιν, ὡμοίαζε τῷ τοῦ ἐξομολογοῦντος ἱερέως ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει τοιαύτης ποινῆς.

53. Ὁ ἁμαρτωλὸς ἐκλαμβάνει τὸν Δάντην ἀντὶ Βοτιφακίου τοῦ Η', οὗ περιεμένετο ἡ ἄφιξις μεταξὺ τῶν Σιμωνιακῶν Παπῶν, οὐκ ἀποθανόντος ἄχρι τοῦ 1303· θαυμάζει δέ, πῶς ἵσταται ἔξω ὄρθιος, καὶ οὐ ρίπτεται ἐπὶ κεφαλὴν εἰς τὴν ὁπὴν πρὸς τίσιν τῶν κακουργημάτων αὐτοῦ. Ὁ ἀληθὴς χρόνος τοῦ θανάτου τοῦ Βοτιφακίου ἔγνωσται τῷ ἁμαρτωλῷ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ προβλέπειν τὰ μέλλοντα, ἣν ἔχουσιν αἱ ψυχαί (I, 100)· καὶ τοῦτο δηλοῖ ἡ φράσις, “ἐψεύσθη μοι τὸ γραπτὸν κατὰ πόλλ' ἔτη.” Ἡ δὲ καλὴ Κυρία ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία, ἀπατηθεῖσα καὶ ὑβρισθεῖσα δι' ὧν τρόπων ὁ Βοτιφάκιος διεπράξατο τὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς διαδόχου Κελεστίνου τοῦ Ε', καὶ διώκησε μετὰ ταῦτα τὰ τῆς Ἀρχιερατείας.

70. Οὗτος, δηλαδὴ ὁ προῤῥηθεὶς ἁμαρτωλός, ὁ ἐκλαβὼν τὸν Δάντην ἀντὶ τοῦ Βοτιφακίου, Νικόλαός ἐστὶν ὁ Γ', ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ὀρσίνων (Orsini ἢ Ursini, Ἀρκτειοι), διαβόητος ἐπὶ Σιμωνισμῷ καὶ Ἀνεψιασμῷ (Népotisme)· περιμένει δὲ ἕως ἂν βυθισθῇ βαθύτερον ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Βοτιφακίου. Ὁ Πάπας Νικόλαος ὁ Γ' ἀπέθανε τῷ 1281· διὸ καὶ ἔμεινεν ἐν τῷ στόματι τῆς ὁπῆς ἐπὶ δεκαεννέα ἔτη, ἐν ᾧ μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Βοτιφακίου τῷ 1203 καὶ τῆς ἀφίξεως Κλήμεντος τοῦ Ε', τοῦ μετ' αὐτὸν περιμενομένου Σιμωνιακοῦ Πάπα, τελευτήσαντος τῷ 1214, ἐλείποντο μόνον ἐνιαυτοὶ ἑνδεκα.

82. Βερτράνδος ὁ Γόθος (Bertrand de Goth), Οὐάσκων (Gascon), Ἀρχιεπίσκοπος Βουρδιγάλης (Bordeaux), ἀνγορεύθη Πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Κλήμης ὁ Ε' τῷ 1305. Ἐπρίατο τὴν τιάραν ἐφ' οἷς ἔθετο ὄροις Φίλιππος ὁ Κα-

λός, ὃς παντοίαις σκευωρίαις ἐνήργησε τὸν διορισμὸν αὐτοῦ εἰς τὴν χηρεύουσαν ἔδραν. Μετήνεγκε δὲ τὴν Παπικὴν Αὐλὴν ἐκ Ῥώμης εἰς Αὐενιῶνα (Avignon).

84. Ἰάσων “ὑπενόθευσε τὴν ἀρχιερωσύνην, ἐπαγγειλάμενος τῷ βασιλεῖ (Ἀντιόχῳ) δι’ ἐντεύξεως ἀργυρίου τάλαντα ἐξήκοντα πρὸς τοῖς διακοσίοις, καὶ προσόδου τινὸς ἄλλης τάλαντα ὀγδοήκοντα.” (2 Μακ. Δ', 7.)

99. Νικόλαος ὁ Γ', ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ἐβούλετο τυχεῖν ἐπιγαμβρίας τοῦ ἑαυτοῦ οἴκου πρὸς τὸν τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυέων· ἀλλ' ἀπορρίφθεισῃς τῆς προτάσεως ταύτης, κατέστη πικρὸς αὐτῷ ἐχθρός.

444. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ γενομένην ἐνταῦθα ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου τούτου τῆς Ἀποκαλύψεως (Κεφ. ΙΖ'), αἱ ἑπτὰ κεφαλαιὶ σημαίνουνσι τὰ ἑπτὰ μυστήρια, καὶ τὰ δέκα κέρατα τὰς δέκα ἐντολάς, ὧν αἱ ἀγαθοεργίαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅταν ὁ σύζυγος αὐτῆς, δηλαδὴ ὁ Πάπας, ᾗ ἐνάρετος.

445. Ὁ ποιητὴς ὑπαινίττεται τὴν ψευδῶς ἐπινοηθεῖσαν ἰδέαν τῆς δῆθεν γενομένης πρὸς τὸν Πάπαν δωρεᾶς τῆς Ἰταλίας ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου.

Εἰς ᾠδὴν Κ'.

28. Διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ, ὥδε ἑλεός ἐστι τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι ἔλεον.

34. Οὗτος ἦν Ἀμφιάραος, εἷς τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. Ἦν δὲ οἰωνοσκόπος, καὶ ἐχρησιμοδοτεῖ μετὰ θάνατον. Τὸ χωρίον ἐλήφθη ἰδίᾳ ἐκ τῆς Θηβαϊδος Στατίου. (Η', 84, κφξ.)

40. Τειρεσίας, ὁ περίφημος μάντις τῶν Θηβῶν. Μετ-

εμορφώθη ἐξ ἀνδρὸς εἰς γυναῖκα, καὶ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἀνέλαβε τὴν προτέραν μορφήν, ὡς μυθολογεῖται ἐνταῦθα.

46. Ἀρόντας ἢ Ἀρούντας (λατινιστὶ Aruns, παρὰ Διον. Ἀλικ. Ἄρων, καὶ παρὰ Πλουτ. Ἀρρῶν), μάντις Τυρρῆνός. (Δουκ. Φαρσ. Α', 586.)

55. Μαντώ, θυγάτηρ Τειρεσίου, μάντις καὶ αὐτή, κατέλιπε τὰς Θήβας (πόλιν τοῦ Βάκχου), ὅτε ἐδουλώθη ὑπὸ Κρέοντος. Τὸ ἐφεξῆς χωρίον περιγράφει τὴν ἀρχὴν τῶν ὑδάτων τοῦ Μιγκίου ἐν ταῖς Ἀπεννίνοις Ἀλπεσι, καὶ τὸν ροὺν αὐτῶν διὰ τῆς λίμνης Βηνάκου, τῆς καὶ Γάρδας (Lago di Garda) εἰς Μάντναν, πόλιν λόγου ἀξίαν ὡς πατρίδα τοῦ Βιργιλίου. Αἱ ἐπισκοπικαὶ Διοικήσεις Τριδέντου, Βριξιῶν (Brescia) καὶ Βηρώνης συνενεῶνται εἰς μέρος τι καλούμενον Δειμῶν τῆς Πείνης (Prato della Fame).

95. Ἀλβέρτος ὁ Κασαλόδου (Alberto di Casalodi), Κύριος Μαντιάς, ἐπείσθη ὑπὸ Πιναμόντου τοῦ ἐκ Βονακόσσων (Pinamonte de' Buonacossi), ὅπως ἐξορίσῃ τινὰς τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ διακειμένων εὐγενῶν· μεθ' ὃ οἱ ἐπὶ λοιποὶ ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῆς δημώδους μερίδος, ἀρχηγὸν ἐχούσης τὸν Πιναμόντην, ὃς κατέσχε τὴν Μάντναν δι' αὐτόν.

102. Ἐσβηκῶς ἄνθραξ, τοῦτ' ἔστι, κενός, οὐδεμιᾶς προσοχῆς ἄξιος. Δάντειος ἢ φράσις· ῥητέον ὅμως ὅτι ἡ λέξις ἄνθραξ ἐκλαμβάνεται καὶ παρ' ἡμῖν πρὸς ἑκφρασιν κενῆς ἐλπίδος, ὡς ἐν τῇ παροιμίᾳ τῇ ἐπὶ τῶν διαψευσθέντων ἐφ' οἷς ἥλπισαν, “Ἀνθρακες ὁ θησαυρός.”

112. Αἰν. Β', 114.

116. Μιχαὴλ Σκόττος (Sir Michael Scott, of Balwearie). Ἀπέθανε τῷ 1291. Ἦν ἀστρολόγος Φρεδερί-

κου τοῦ Β'. Μετέφρασε καὶ ὑπεμνηματίσατο τὸν Ἀριστοτέλη. Ἐγγραψε δὲ καὶ πολλὰς πραγματείας περὶ φυσικῆς ἐπιστήμης.

118. Γουίδος Βονάτης (Guido Bonatti), ἀστρολόγος ἐκ Φόρου Διβίου, ᾧ συμβούλῳ ἐχρήτο Γουίδος ὁ Μοντεφέλτρου (Guido da Montefeltro) (ΚΖ'). Τινὲς τῶν τερατολόγων λέγουσιν, ὅτι κατεσκεύασεν ἀνθρωπόμορφον ὀρειχάλκινον αὐτόματον μηχανήμα, ἀποκρινόμενον πρὸς τὰς ἀπευθυνόμενας αὐτῷ ἐρωτήσεις. Μνημονεύεται δὲ ὡς συγγραφεὺς ἀστρολογίας ὑπὸ Sir T. Browne, — *Vulgar Errors*, Δ', 12. — Συγγράμματά τινα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τύποις, καὶ ἡ περὶ ἀστρολογίας πραγματεία αὐτοῦ μετεφράσθη ὑπὸ William Liny, ἁγγλου ἀστρολόγου, τῷ 1676.

Ἀσδέντης, ὑποδηματοποιὸς ἐν Πάρμῃ, καταλιπὼν τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ καὶ μετελθὼν τὴν μαντείαν.

125. Κάϊν σημαίνει ἐνταῦθα τὴν Σελήνην κατὰ πρόληψίν τινα τοῦ κοινοῦ λαοῦ, νομίζοντος τὰς ἐν τῇ σελήνῃ σκιώδεις κηλίδας, παρεμφερεῖς ἐῆθεν οὔσας ἀνθρωπίνῳ προσώπῳ, παριστάναι τὸν Κάϊν φέροντα δέσμην ἀκανθῶν. Τινὲς τῶν ἐρμηνευτῶν τοῦ Δάντου, ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς σελήνης μεταξὺ τῶν δύο ἡμισφαιρίων ἐγγὺς τοῦ Ὁκεανοῦ ὑπὸ τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ Ἰσπαλιν, συμπεραίνουνσι τὴν ῥητὴν ὥραν, καθ' ἣν διαλέγονται οἱ δύο ποιηταί.

Εἰς Ὠδὴν ΚΑ'.

37. Κακώνυχες ἀντὶ τῆς λέξεως Malebranche (Κακοῖ-
δονυχες), ἣ κέχρηται ὁ ποιητής.

38. Εἰς τῶν Γερουσιαστῶν τῆς Λούκης παρὰ τὸν Αἴσαρα, ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ ποταμοῦ, νῦν καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ καλουμένου Serchio. Οἱ Λουκαῖοι σεβάζονται ἔτι καὶ νῦν τὴν παρ' αὐτοῖς Ἀγίαν Ζίταν, μοναχὴν γεννηθεῖσαν ἐν κόμῃ τινὶ οὐ μακρὰν τῆς Λούκης, τελευτήσασαν τῷ 1272 ἢ 1278 καὶ μετὰ θάνατον κανονισθεῖσαν.

41. Βοντουῦρος ὁ ἐκ Δάτων (Bonturo de' Dati), ὁ παρὰ τοῦ ἐαυτοῦ πατρίδα τοῖς Πισαίοις ἀντὶ χρημάτων, ὃν ὁ ποιητὴς εἰρωνευόμενος ἐξαιρεῖ δῆθεν τῶν ἄλλων φενάκων.

48. Τὸ περίφημον τοῦ Σωτήρος ἀπεικόνισμα, τὸ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Λούκης. “Μὰ τὸ ἅγιον πρόσωπον τῆς Λούκης” ἦν ἀγαπητός τις ὄρκος Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ.

76. Κάκουρος ἀντὶ τῆς παρὰ τῷ ποιητῇ λέξεως Malacoda (Κακὴ-Οὐρά).

95. Καπρώνα, φρουρίον Πισαίων παρὰ τὸν Ἄρνον, ἐπολιορκεῖτο τῷ 1290 καὶ ἠλώθη ὑπὸ τῶν Λουκαίων καὶ ἄλλων Γουέλφων τῆς Τυρρηνίας. Στερουμένη ὕδατος, ἡ φρουρὰ ἐξῆλθε πιστὰ λαβοῦσα· ἀλλ' αἴφνης περιεκυκλώθη ὑπὸ ἀγροτικοῦ λαοῦ κραυγάζοντος. “Κρεμασθήτωσαν, κρεμασθήτωσαν.” Ἴσως παρῆν ἐπὶ τοῦ δράματος τούτου ὁ Δάντης μετὰ τοῦ Φλωρεντίνου στρατοῦ.

114. Τοῦτ' ἔστι, καταρράγεις ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἐννάτην ὥραν συμβάντος σεισμοῦ ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Ἡ πρόσθεσις ἐτῶν 34 (τῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς σταυρώσεως) τῷ ἔτει 1266 δίδωσι τὸ ἔτος 1300, καθ' ὃ ἐγένετο ἡ εἰς Ἀδου κατάβασις τοῦ Δάντου, ἀρξαμένη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

Εἰς ᾠδὴν ΚΒ'.

7. Πύργος κινούμενος ἐπὶ τροχῶν παρηκολούθει τῷ στρατῷ τῶν Φλωρεντίνων καὶ συμμάχων εἰς τὸ πεδίου τῆς μάχης, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐδίδοντο τῷ στρατῷ τὰ σημεῖα διὰ κώδωνος· ὁ δὲ κώδων ἐκρούετο καὶ δι' ἐνὸς ὅλου μηνὸς πρὸ τῆς ἐκστρατείας.

52. Τυπάλδος (Tebaldi, Thibauld) ὁ Β', βασιλεὺς Ναυάρρας, ἀπέθανε τῷ 1270. Κιάμπολος (Ciampolo) ἐκ Ναυάρρας ἦν, ὡς διεσώθη ἐκ παραδόσεως, ὁ ἐργάτης τῶν κλωπειῶν τούτων.

81. Φρα-Γομίτας (Fra-Gomita), Σαρδῶος μοναχός, δολίως χρησάμενος τῇ πίστει Νίνου τοῦ Βισκοντῶν (Nino de' Visconti), οὗ ἦν ἐπίτροπος, ὡς Κριτῆς ἢ Διοικητῆς Γαλλούρας, μιᾶς τῶν τεσσάρων διοικήσεων, Γαλλούρας, Καλιάρης, Ἀλβορέας καὶ Λογοδώρου, δι' ὧν ἐκυβέρνην οἱ Πισαῖοι τὴν νῆσον. Καταδικασθεὶς ἐπὶ προδοσίᾳ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ κύριον, ὡς πωλήσας τὴν ἐλευθερίαν τοῖς ἐμπιστευθεῖσιν εἰς τὴν φρουρὰν αὐτοῦ αἰχμαλώτοις, ἔδωκε δι' ἀγχόνης δίκην τῶν πεπραγμένων.

88. Μιχαὴλ Ζάγκας, Κριτῆς ἢ Διοικητῆς Λογοδώρου, ἦν ἐπιμελητής, ἔπειτα δὲ σύζυγος τῆς Ἀδελασίας (Adelasia), χήρας Ἐνζου, ἀντιβασιλέως Σαρδοῦς καὶ νόθου υἱοῦ Φρεδερίκου τοῦ Β'.

Εἰς ᾠδὴν ΚΓ'.

6. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος μῦθος, καθ' ὃν βάτραχος ἐφέϊλκε μῦν ἐπὶ ὕδατος, ἀλλ' ἀμφότεροι ἀνηρπάγησαν ὑπὸ ἰκτίου, οὐκ ἔστι τῶν Αἰσωπειῶν.

7. Αἱ ἐν τῷ κειμένῳ δύο λέξεις mo καὶ issa εἰσὶ συνώνυμοι, σημαίνουσαι ἤδη καὶ νῦν.

66. Μία τῶν ποινῶν Φρεδερίκου τοῦ Β' ἦν τὸ περιελίσσειν σινδόσι μολυβδίναις τοὺς πολιτικοὺς ἐνόχους καὶ ρίπτειν αὐτοὺς ἐντὸς πεπυρωμένων λεβήτων.

103. Φρᾶτρες Γαυδέντες (Fratrī Godenti, Fratres Gaudentes, Ἀδελφοὶ Ἐνήδονοι), ὄνομα δοθὲν χλευαστικῶς τοῖς ἀδελφοῖς τοῦ Στρατιωτικοῦ τάγματος τῆς Εὐλογημένης Μαρίας, συσταθὲν ὑπὸ Οὐρβανοῦ τοῦ Δ' (1261–1264), ἀλλ' οὐ διατηρηθὲν ἐπὶ πολλὸν χρόνον. Ὁ κανονισμὸς τοῦ τάγματος ἐπέτρεπε τοῖς ἀδελφοῖς τὸν γάμον, τὴν ἐν κόσμῳ βιοτὴν καὶ τὴν κατοχὴν ἰδιοκτητοῦ περιουσίας. Ναπολέων Καταλάνος καὶ Λοδερίγκος τῶν Ἀνδάλων (Loderingo des Andalos), ὁ πρῶτος Γιβελίνος, ὁ δεῦτερος Γουέλφος, ἀμφότεροι δὲ ἐκ Βουωνίας, περιεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Φλωρεντίνων τὴν Εἰρηναρχίαν, πρῶτην ἐν τῇ πόλει ἀρχήν, τῷ 1266, παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν τοῦ ἐγχειρίζειν τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐνὶ μόνῳ. Ἐπραξαν δὲ τοῦτο οἱ Φλωρεντῖνοι, παρ' οἷς ἡ μερὶς τῶν Γιβελίνων ἦν τότε ἐν ἰσχύϊ, ἕνεκα τῆς ὑπὸ τὸν Μαρμφρέδον ἐν Βενεύντῳ ἡττης τῆς ἐτέρας μερίδος, ὡς ἐπιθυμοῦντες τὴν ἐπάνοδον τῆς εἰρήνης καὶ εὐταξίας. Ἄλλ' οἱ δύο οὗτοι συνάρχοντες συνώμοσαν μυστικῶς μετὰ τῶν Γουέλφων, καὶ οἱ Γιβελῖνοι ἐξώσθησαν τῆς πόλεως. Αἱ δὲ οἰκίαι τῆς μεγάλης τῶν Οὐβερτῶν πατριᾶς, κείμεναι ἐν τῇ συνοικίᾳ τῇ καλουμένῃ Γαρδίγκῳ, ἐπυρπολήθησαν καὶ κατεστράφησαν. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἔθος ἦν ταῖς ἐλευθέραις πόλεσι τῆς Ἰταλίας διαπιστεῦεσθαι τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ξένοις πολί-

ταις, ἵνα μὴ διατελῇ ἡ διοίκησις ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἐγχωρίων ἀντιζήλων μερίδων.

115. Ὁ Καϊάφας, Ἄννας καὶ ἄλλοι δικασταὶ τοῦ Χριστοῦ ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐσταυρωμένοι ἐν τῷ Ἄδῃ.

Ὁ Καϊάφας· “Εἰς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν· οὐδὲ διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.” (Ἰωάν. ΙΑ', 49-50.)

121. “Καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.” (Ἰωάν. ΙΗ', 13.)

124. Ὁ Βιργίλιος ἐθαύμαζε βλέπων τὸν Καϊάφαν καὶ Ἄνναν, οὐκ ὄντας ἐκεῖ κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἄδην κατάβασιν.

144. Πατὴρ ψεύδους.. Ὅρα Ἰωάν. Η', 44.

Εἰς Ὠδὴν ΚΔ'.

5. Δηλαδὴ τῆς χιόνος.

6. Τῆς πρὸς τὴν χιόνα ὁμοιότητος τῆς πάχνης ἀφανιζομένης ταχέως ἐπὶ τῆς ἐκτέξεως.

9. “Μηρὸν πληξάμενος.”—Ὅμ. Ἰλ. Π, 125.

82. Μίμησις τοῦ περὶ ὄψεων χωρίου τοῦ Λουκανοῦ. (Φαρσ. Θ', 706—24.)

93. Τὸ ἡλιοτρόπιον ἢ αἱματίτης, λίθος πολύτιμος ἔχων, κατ' ἀρχαίαν τινα πρόληψιν, τὴν ιδιότητα τοῦ ἀποτελεῖν ἀφανεῖς τοὺς φέροντας αὐτόν. Μνεῖαν πρῶτος ποιεῖται τοιαύτης προλήψεως ὁ Βοκκάκιος ἐν τῷ διηγήματι τοῦ Καλανδρίνου (Δεχημ. Η', 3.)

406. Ὡς ὁμολογεῖ Ὀβίδιος, *Μεταμορφ. ΙΕ'*, 392.

425. Βάννης Φούκκης (Vanni Fucci), νόθος υἱὸς Φουκίου τοῦ ἐκ Λαζάρων (Fuccio de' Lazzari), εὐγενοῦς Πιστωρίας (Pistoja), ὑφείλετο τὰ σκεύη καὶ κοσμήματα ἐκ τοῦ ἱεροφυλακίου τῆς Μητροπόλεως τῷ 1293· κατηγορήσε δὲ ψευδῶς, ὡς αὐτουργοῦ τῆς ἱεροσυλίας Ῥαμπίνου φίλου αὐτοῦ, παρ' ᾧ παρακατέθετο τὰ κλαπέντα. Εἰκάζεται δὲ ὅτι ὁ ἱερόσυλος οὗτος ἦν ἤδη γνωστὸς τῷ Δάντη δι' ἃς κατειργάσατο βιαίας πράξεις. Προλέγει τῷ Δάντη τὴν αἵματηρὰν νίκην, ἣν κατηνέγκατο κατὰ τῶν Λευκῶν ὁ Μαρκίων Μάρκελλος ἢ Μοροέλλος Μαλασπίνας (Marcello ἢ Moroello Malaspina), ἀρχηγὸς τῶν Μελάνων ἐπὶ τοῦ Πικηνοῦ πεδίου, πλησίον τῆς Πιστωρίας. Τὸ ἐπόμενον ἔτος οἱ Λευκοὶ ἐξώσθησαν τῆς Φλωρεντίας ὑπὸ Καρόλου Οὐαλεσιέων, καὶ ὁ Δάντης ἐξωρίσθη.

Εἰς Ὠδὴν ΚΕ'.

42. Ἡ θηριώδης φύσις τῶν κατοίκων τῆς Πιστωρίας ἀνεφέρετο ὑπὸ τοῦ κοινοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐκ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Κατιλίνου ὑποτεθειμένην καταγωγὴν αὐτῶν.

45. Τοῦτ' ἔστι τὸν Καπανέα.

25. Περὶ Κάκου ὄρα Βιργ. *Αἰν. Η'*.

43. Κιάμφας ὁ ἐκ Δωνάτων (Ciamfa de' Donati), ληστής Φλωρεντίνος, οὗ, ὡς καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, τὸ ὄνομα μόνον διεσώθη.

68. Ἀγνολος Βρουνελλέσκης (Agnolo Brunelleschi), ληστής Φλωρεντίνος.

83. Οὗτος ἦν Γουέρκιος Καναλκάντης (Guercio Cavalcante), ληστής καὶ αὐτὸς Φλωρεντίνος.

85. *Δηλαδὴ τὸν ὀμφαλόν.*

94. *Φαρσ. Θ', 768 κφξ.*

97. *Ἡ μεταμόρφωσις τῆς Ἀρεθούσης εἰς κρήνην περιγράφεται ἐν ταῖς Μεταμορφώσεσι, Ε', 572—671· ἡ δὲ τοῦ Κάδμου εἰς ὄφιν, Δ', 563—694.*

140. *Βουῶσος ὁ τῶν Ἀβάτων (Buoso degli Abati), ληστής Φλωρεντίνος.*

148. *Πούκκιος Σκιαγκάτος (Puccio Sciancato), ληστής Φλωρεντίνος.*

151. *Ὁ δ' ἄλλος, τοῦτ' ἐστὶν ὁ τρίτος, ἦν Γουέρκιος Καναλκάντης ἐπίσης Φλωρεντίνος.*

Γαυῖλη, κόμη πλησίον τῆς Φλωρεντίας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἄρνου, ἔνθα ἐφονεύθη ὁ Γουέρκιος Καναλκάντης, οὗ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι, πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου αὐτοῦ, κατέσφαξαν τοὺς κατοίκους τῆς κόμης ταύτης, ἢ καὶ θρηνεῖ ἐπὶ τῷ δυστυχήματι.

Εἰς Ὠδὴν ΚΣΤ'.

4. *Ὁ Κιάμφας, Ἄγνωλος, Γουέρκιος Καναλκάντης, Βουῶσος, καὶ Πούκκιος Σκιαγκάτος.*

9. *Αἱ ἄλλαι πόλεις χαρῆσονται βλέπουσαι τὰς ἐπισκηψούσας τῇ Φλωρεντίᾳ συμφοράς. Τῷ 1300 ἤρξαντο αἱ μεταξὺ Μελάνων καὶ Λευκῶν στάσεις. Κατὰ Μαῖον 1304 κατέπεσεν ἡ ἐπὶ τοῦ Ἄρνου ξυλίνη γέφυρα ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἐπισωρευθέντος ἐπ' αὐτῆς πολυπληθοῦς λαοῦ πρὸς θέαν δράματος τοῦ Ἄδου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βασάνων. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μεγάλη πυρκαϊὰ κατέστρεψεν ὑπὲρ τὰ 1700 οἰκοδομήματα, σὺν οἷς ἠφανίσθησαν πολλὰι περιουσίαι καὶ ἐμπορεύματα.*

24. “Ἐμαντῷ μὴ φθονεῖν με” κατὰ λέξιν μετάφρασις τῶν λόγων τοῦ ποιητοῦ. “ch' io stesso nol m' invidi.” Ὁ δὲ νοῦς· Ἰνα, εἰ ἡ ἐπὶ ῥοῖα αἰσίου τινὸς ἀστέρος, ἡ αὐτὴ ἡ Θεία Πρόνοια ἔδωκέ μοι ἔξοχον εὐφυΐαν, μὴ φθονῶ αὐτὸς Ἐμαντῷ, ὡς φθονήσκειν ἂν τις ἄλλω ἔχοντι τοιοῦτο πλεονέκτημα καὶ ποιήσαντι ἐνάρητον, οὐχὶ δὲ κακὴν χρῆσιν αὐτοῦ· δηλαδή, ἵνα μὴ ἀφαιρέσω ἀπ' Ἐμαντοῦ τὰ ποτελέσματα τοῦ πλεονεκτήματος καὶ στερηθῶ αὐτῶν, καί, τὸ χεῖριστον, καταστήσω αὐτὰ ἐπιβλαβῆ. Ἡ ἠθικὴ αὕτη σκέψις ὑπεργορεύθη τῷ ποιητῇ ἐκ τῆς ἀναμνήσεως ὅσων εἶδεν ἐν τῇ ὁγδόῃ βόθρῳ, οὗ ἄρχεται ἡ περιγραφὴ, ἔνθα κολάζονται οἱ κακῶς χρησάμενοι τῇ δοθείσῃ αὐτοῖς φυσικῇ εὐφυΐᾳ καὶ νοητικῇ ὑπεροχῇ.

34. Ὁ Προφήτης Ἑλισαίε· “Καὶ ἐγένετο αὐτῶν πορευομένων ἐπορεύοντο καὶ ἐλάλουν· καὶ ἰδοὺ ἄρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρός, καὶ διέστειλαν ἀναμέσον ἀμφοτέρων· καὶ ἀνελήφθη Ἥλιον ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν.

“Καὶ ἀνέβη (Ἑλισαίε) ἐκεῖθεν εἰς Βαιθήλ· καὶ ἀναβαίνοντος αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ παιδάρια μικρὰ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ κατέπαιζον αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ· ἀνάβαινε, φαλακρέ, ἀνάβαινε, φαλακρέ.

“Καὶ ἐξένευσεν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ εἶδεν αὐτά, καὶ κατηράσατο αὐτοῖς ἐν ὀνόματι Κυρίου, καὶ εἶπε· τέκνα παραβάσεως καὶ ἀργίας. Καὶ ἰδοὺ ἐξῆλθον δύο ἄρκοι ἐκ τοῦ δρυμοῦ, καὶ ἀνέβρῃξαν ἀπ' αὐτῶν δύο καὶ τεσσαράκοντα παῖδας.” (Βασιλ. Βιβλ. Δ'. Κεφ. Β', 44 23, 24.)

34. Αἱ φλόγες τῆς ἐπικηδείου πυρᾶς τῶν ἀδελφῶν Ἑτεοκλέους καὶ Πολυνείκους διηρέθησαν εἰς δύο, δεικνυ-

ούσας οὕτω τὴν πρὸς ἀλλήλους ὑπάρχουσαν ἔχθραν.
(Στατ. Θηβ. IB', 431—432.)

. . . . tremuere rogi, et novus advena bustis
Pellitur: exundant diviso vertice flammæ,
Alternos que apices abrupta luce coruscant.

60. Τῆς Τροίας ἀλούσης τῷ τεχνάσματι τοῦ δουρείου ἵππου, ὁ Αἰνείας κατέλιπε τὴν πατρίδα, καὶ ἀπελθὼν ἔκτισε τὴν Ῥώμην, καὶ ἐγένετο ἐν Ἰταλίᾳ πατὴρ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους.

62. Ὁ Ὀδυσσεύς, ἀνευρὼν τὸν Ἀχιλλέα κεκρυμμένον ἐν Σκύρῳ, πείθει αὐτὸν στρατεύεσθαι ἐπὶ Τροίαν, καταλιπόντα τὴν Διηδάμειαν παρὰ τῷ πατρὶ αὐτῆς Λυκομήδει, βασιλεῖ τῆς νήσου.

63. Τὸ Παλλάδιον ἐκλάπη ὑπὸ Διομήδους καὶ Ὀδυσσεώς.

92. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς τροφοῦ τοῦ Αἰνείου, καλουμένης Καίτης. Αἰν. Ζ', 4.

99. Ὁ ποιητὴς αἰνίττεται πῶς τὸν γνωστὸν στίχον τοῦ Ὁμήρου·

“Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω.” (Ὀδ. Α., 3).
μεταφρασθέντα ὑπὸ Ὁρατίου οὕτωςί·

“Qui mores hominum multorum vidit et urbes.”

117. Ἡ λαμπρὰ αὕτη διήγησις τοῦ Ὀδυσσεώς περιέχει προαίσθησιν περιέργου τῶν περὶ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου πέμπου αἰῶνος μεγάλων ἀνακαλύψεων.

141. Ἀντὶ τοῦ, “ὥς Θεῷ δόξαν.” Ὁ ποιητὴς ἐποιήσατο χρῆσιν τῆς λέξεως ἄλλω, ἵνα ὑποδείξῃ, ὥς ἔοικε, τὴν λύπην τοῦ Ὀδυσσεώς, οὐ τολμῶντος προφέρειν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὃν ζῶν οὐκ ἔγνω. “Ὅτι δὲ ὁ Ὀδυσσεύς

ἀπώλετο πλέων διὰ τοῦ Ὠκεανοῦ, τοῦτο ἀναφέρεται παρὰ Πλινίῳ καὶ Σολίνῳ.

Εἰς Ὠδὴν ΚΖ'.

4. Ὁ περιειλιγμένος ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ ἐστὶ Γουίδος ὁ ἐκ Μοντεφέλτρον (Guido da Montefeltro).

7. Ὁ περίφημος χάλκινος ταῦρος, ὃν κατεσκεύασεν ὁ Πέριλλος ἢ Περίλαος, προσενεγκὼν αὐτὸν Φαλάριδι, τυράννῳ Ἀκραγαντίνων ἐν Σικελίᾳ, καὶ ἐν ᾧ πρῶτος ἐγκλεισθεὶς ἐβασανίσθη κατὰ δαταγὴν τοῦ τυράννου αὐτὸς οὗτος ὁ τεχνίτης.

28. Ῥωμάνοι, Ῥωμανία, παρὰ τῷ ποιητῇ Romagnuoli, Romagna.

30. Ἡ πόλις Μοντεφέλτρον κεῖται μεταξὺ Οὐρβίνου ἐν Ῥωμανίᾳ καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Θύμβριδος ἢ Τιβέρεως ἐν τοῖς Ἀπεννίνοις.

41. Ὁ οἶκος τῶν Πολεντῶν (da Polenta), Κυρίων Ῥαυέννης καὶ Φικόκλης, τῆς πάλαι μὲν οὕτω, παρὰ δὲ τῷ ποιητῇ καλουμένης Κερβίας (Cervia). Ἐφερε δὲ αὐτὸν ὡς γενεαλογικὸν παράσημον. Ἡ Φραγκίσκη Ἀριμίνου (de' Rimini) ἦν ἐκ τοῦ οἴκου τούτου, εἰς ὃν ἀνήκε καὶ Γουίδος Νοβέλλος ὁ Πολέντας, ὁ ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἔσχατος καὶ φίλτατος φίλος τοῦ Δάντου.

43. Ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τὴν πόλιν Φόρον Λιβίου. Ἡ πόλις αὕτη ἐπολιορκεῖτο ἐπὶ ἐν σχεδὸν ἔτος ὑπὸ στρατοῦ Γουελφικοῦ, συντελέσαντος πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ Πάπα Μαρτίνου τοῦ Δ' δι' ἀποστολῆς Γαλλικῶν τινῶν στρατευμάτων. Ἐλύθη δὲ ἡ πολιορκία μετὰ μεγάλῃν σφαγὴν ὑπὸ Γουίδου τῷ 1282. Τῷ 1296 ὁ Γουίδος

ἐγένετο Σχοινίτης (Cordigliero), ἦτοι φράτηρ Φραγκισκανός. Ἡ δὲ πόλις Φόρον Διβίου περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῶν Ὀρδελάφων (Ordelaffi), φερόντων ὡς παράσημον χλωρὸν πράσινον) γαμψώνυχα λέοντα.

46. Ὁ γέρων Μαλατέστας καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μαλατεστίνος (Malatestino), Κύριοι τοῦ φρουρίου Βεῤῥουκίεου (Verrucchio), καὶ τραχεῖς τύραννοι Ἀριμίνου, ἦσαν Γουέλφοι, καὶ ἐθανάτωσαν ἐν τῇ εἰρκτῇ Μοντάγναν τὸν ἐκ Παρκιτάτων (Montagna dei Parcitati), ἀρχηγὸν τῶν Γιβελίνων.

50. Ἡ πόλις Φαυεντία (Faenza) ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Λαμόνης (παρὰ τῷ ποιητῇ Lamone, παρὰ δὲ Πλινίῳ Anemo), καὶ Ἰμολα (Imola, τὸ πάλαι Φόρον Κορνηλίου), παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ παρὰ ἀρχαίοις Βαδρίνου, παρὰ δὲ τῷ ποιητῇ καλούμενου Santerno, ἐτέλουν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν Μαινάρδου Παγάνου (Mainardo Pagani), ὄντος ποτὲ μὲν Γουέλφου, ποτὲ δὲ Γιβελίνου, καὶ φέροντος ὡς γενεαλογικὸν παράσημον λέοντα κυανοῦν ἐπὶ ἐδάφους λευκοῦ.

52. Ἡ πόλις Καίσηνα (Cesena) παρὰ τὸν ποταμὸν πάλαι μὲν Σάπιν, νῦν δὲ καλούμενον, ὡς καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ, Σαῦϊον (Savio), ποτὲ μὲν διοικουμένη ὑπὸ τῶν ιδίων αὐτῆς πολιτῶν ὡς πόλις ἐλευθέρα, ποτὲ δὲ τυραννουμένη.

85. Βονιφάκιος ὁ Η'. Οὗτος ἐκήρυξεν ἱερὸν πόλεμον κατὰ τοῦ οἴκου Κολώνης (Colona), προσωπικῶν αὐτῷ ἐχθρῶν, ὧν τὰ ἐν Ῥώμῃ μέγαρά ἐγειτονεύοντο τῷ Λατεράνῳ· οὐχὶ δέ, ὡς λέγει ὁ ποιητής, κατὰ τοῦ Σουλτάνου ἢ τῶν ἀρνησιχρίστων καὶ χριστιανῶν ἐμπόρων τῶν βοηθησάντων τῷ Μωαμεθανῶν βασιλεῖ πρὸς τὸ ἀνακτῆ-

σασθαι τὴν Ἀκην ἢ Πτολεμαΐδα (παρὰ τῷ ποιητῇ καλουμένην Aciri) τῷ 1291.

94. Τὸ μύθευμα εὔρηται πιθανῶς ἐν ἀγνώστῳ τινὶ συναξαριστῇ, ὡς καὶ τὸ τῆς δωρεᾶς τῆς Ἰταλίας τῷ Πάπα Σιλβέστρῳ.

95. Σωράκτον, παρὰ τῷ ποιητῇ Siratti.

100. Πραϊνεστίνον, παρὰ τῷ ποιητῇ Penestrino, ἦν ἡ κυρία ἔδρα καὶ τὸ τελευταῖον φρούριον τοῦ οἴκου Κολώνης, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Πραϊνέστου. Ἐνομιζέτο δὲ ἀπόρθητον ὑπὸ τοῦ Γουϊδου, οὗ τὴν βοήθειαν ἐπεκαλεῖτο ὁ Βονιφάκιος. Ὁ Γουϊδος, καίτοι ἀρνηθεὶς τὸ πρῶτον, ἐπὶ ὑποσχέσει ὅμως πλήρους ἀφέσεως, συνεβούλευσε τῷ Πάπᾳ τὸν δόλον, ὃν οὗτος κατειργάσατο· ῥητῆς γὰρ συμβάσεως γενομένης μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, καὶ τοῦ Πραϊνεστίνου παραδοθέντος τῷ Πάπᾳ ἐπὶ ὄρῳ συγχωρήσεως καὶ συνδιαλλαγῆς, τὸ μὲν φρούριον ἀμέσως κατηδαφίσθη, ὃ δὲ οἶκος Κολώνης ἐξηλάθη τῆς πατρίδος ἐξόριστος, Τοῦτο συνέβη τῷ 1298.

105. Κελεστίνος ὁ Ε'.

129. Περὶ τοῦ διηγήματος τούτου ὅρα Βολταίρου Dictionnaire Philosophique ἐν τῇ λέξει Dante.

Εἰς Ὡδὴν ΚΗ'.

11. Οἱ τρεῖς καὶ ἡμισυς μόδιοι δακτυλίων σκυλευθέντων ἀπὸ τῶν πτωμάτων τῶν Ῥωμαίων ἱππέων τῶν πεσόντων ἐν Κάνναις ἐπὶ τοῦ δευτέρου Λιβυκοῦ πολέμου.

14. Ῥουβέρτος Γισκάρδος (Roberto Guiscardo), ὁ Νορμανδὸς Δοῦξ τῆς Ἀπουλίας· ἀπέθανε τῷ 1085.

16. Φρεγέλλαι, ἀρχαῖον ὄνομα τῆς παρὰ τῷ ποιητῇ

πόλεως Καπεράνου (Caperano) ἐπὶ τοῦ μεθορίου Νεαπόλεως, ἔνθα Κάρολος ὁ Ἀνδεγαυέων, ἐπιτραπεῖς δολίως καὶ ἐξ ἐπιβουλῆς διαβῆναι τὴν ἐκεῖ γέφυραν, ὑπέστη δεινὴν ἦτταν. Ἄλλ' αἱ σφαγαὶ καὶ ἡ λειποταξία τῶν Ἀπουλιανῶν Βαρώνων συνέβησαν πραγματικῶς ἐν Βενευέντῳ.

18. Ἀλάρδος Βαλερῆς (Alard Valéry), γέρον Γάλλος ἱππότης, ἦν μετὰ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυέων ἐν τῇ μάχῃ τῶν Τιλακοσσίων, παρὰ τῷ ποιητῇ Tagliacozzo, ἐν ᾗ ἐνίκηθη ὁ Κορράδινος (Conrandin), ἀνεψιὸς Μαμφρέδου, τῷ 1268, τοῦ Ἀλάρδου συμβουλευέσαντος τὸ στρατήγημα πεπλασμένης ἥττης.

31. Χάριν εὐσχημοσύνης πρὸς τοὺς παμπληθεῖς μουσουλμανικοὺς λαοὺς, ὧν πολλαὶ ἑκατοντάδες μυριάδων συνδαιτῶνται εἰρηνικῶς ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει μετὰ συμπολιτῶν χριστιανῶν, ἔγνω ἦττον ἀπρεπές, ἀντὶ τοῦ Μωάμεθ, ὃν ὁ ποιητὴς πάντῃ ἀτόπως ὑπέβαλεν αἰσχραῖς βασάνοις ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν σχισματικῶν, ἀντικαταστήσαι Ἄρειον, τὸν μέγαν Σχισματάρχην, ὃς χριστιανὸς ὢν καὶ ἱερεὺς Πρεσβύτερος ἐπήνεγκε μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν λαῶν διὰ τοῦ κατὰ τῆς ὁμοουσίου θεότητος τοῦ Χριστοῦ δόγματος τὸ ὀλέθριον ἐκείνο σχίσμα τὸ κατασπαράξαν τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀλλ' ἐκλελοιπὸς πρὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων. Ἐξ ἐναντίας δέ, ὁ Μωάμεθ οὐκ ἦν ἀρχηγὸς σχίσματος, ὥς μὴ ὢν χριστιανός· ἀλλ' ἦν νομοθέτης τῶν Ἀράβων, καταργήσας τὴν παρ' αὐτοῖς πολυθεΐαν καὶ εἰσαγαγὼν τὴν λατρείαν ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ. Συγγνωστός δ' αὖ εἶη ὁ Δάντης ὡς γράψας τὰ ποιήματα αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ χριστιανῶν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρί-

δος, ὅτε ἤκμαζεν ἔτι ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ὁ θρησκευτικὸς φρενετισμός, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ παρούσῃ δεκάτῃ ἐννάτῃ ἑκατονταετηρίδι τῆς ἀνεξιθρησκείας καὶ τοῦ πεφωτισμένου πολιτισμοῦ. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης μου ταύτης παρατίθεται ἐνταῦθα τὴν τοῦ σοφοῦ Γάλλου Αἰτραίου, ἀποφαινομένου ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Ἄδου τοῦ Δάντου ὡς ἐφεξῆς· “Dante a soustrait le célèbre Sultan Saladin à toute peine, et l’a dignement placé à côté des sages et des grands hommes de l’antiquité Païenne (Voyez ci-dessus, Chant IV, v 129). Il eût été digne de sa haute intelligence de penser semblablement de Mahomet, et de ne pas nous le faire voir traité comme les vulgaires semeurs de scandale et de schisme. Ce n’est pas un schisme dont Mahomet fut auteur, c’est une religion. Il prêcha l’unité de Dieu au milieu de populations profondément polythéistes, et réussit à les transformer; mais le préjugé qui, dans le moyen âge, régnait en Occident contre *M a h o m* et son prétendu paganisme, et le grand réformateur religieux de l’Arabie fut précipité dans la neuvième bouge. Il est curieux de remarquer que l’esprit théologique du moyen âge et l’esprit imparfaitement philosophique du XVIII^e siècle furent également injustes envers Mahomet.”

ᾠδ. Φρα-Δουλκῖνος (Fra-Dolcino) θρησκευτικὸς μεταρρυθμητὴς καὶ ἀρχηγὸς αἰρέσεως, καλουμένης “Οἱ Ἀποστολικοὶ Ἀδελφοί,” καὶ δοξαζούσης τὴν κοινότητα τῶν κτημάτων καὶ τῶν γυναικῶν, ἀντέστη μετὰ πολλῶν ὀπαδῶν κατὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα ἐπὶ δύο ἔτη ἐν τῇ ὀρεινῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ναυάρρας· ἀλλ’ ἐπὶ τέλους ὑπέκυψεν ἔνεκα πείνης ἐν καιρῷ χιόνος μεγάλης, καὶ φρικτῶς

βασανισθεῖς, ὑπέστη τὸν διὰ πυρὸς θάνατον ἐν Βερκέλλαις (Vercelli) τῷ 1307.

73. Πέτρος Μεδικιναῖος (Pier da Medicina), σπορεὺς τῶν μεταξὺ Πολέντου καὶ Μαλατέστα διχονοιῶν.

75. Ἐγγὺς μιᾶς τῶν ἐγκλίσεων τῆς Δογγοβαρδίας, τῶν ἀπὸ Βρεκελλῶν ἄχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου, ἵστατο πρότερον τὸ φρούριον Μαρκάβον.

80. Καθολικὴ (Cattolica), κώμη παρὰ τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον μεταξὺ Ἀριμίνου καὶ Πισαύρου (Pesaro).

81. Μαλατεστίνος Ἀριμίνου (Malatestino di Rimini), ὃς ἦν μονόφθαλμος, ἐκάλεσε Γουῖδον τὸν Κασσέρου (Guido de Cassero) καὶ Ἀγγιολέλλον τὸν Καγνόνας (Angiolello da Cagnona), εὐπατρίδας Φάνου, εἰς φιλικὴν συνέντευξιν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς διὰ τῶν κωπηλατῶν ἅμα προσερχομένους.

89. Φώκαρον (Focara) ὅρος ἐστὶ πλησίον Καθολικῆς, γνωστὸν διὰ τὸν ἐκεῖθεν πνέοντα λίαν ἐπικίνδυνον ἄνεμον.

102. Ὁ Λουκανὸς (Φαρσ. Α', 281) παρίστησι τὸν Κουρίωνα, φυγάδα καὶ αὐτὸν ἐκ Ῥώμης, ὡς πείσαντα τὸν Καίσαρα διαβῆναι τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν οὐ μακρὰν τοῦ Ἀριμίνου διὰ τῶν ἐξῆς προτρεπτικῶν λόγων·

“Tolle moras, nocuit semper differe paratis.”

106. Τῷ 1215 Βονδελμόντης τις, ἀνῆκων εἰς τὸν οἶκον τῶν Βονδελμοντῶν (Buondelmonte), μνηστευθεὶς κόρη τινὶ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀμιδαίων (Amidei), παρέβη τὴν ἐγγύην καὶ συνεξέυχθη ἄλλῃ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Δωνάτων (Donati). Οἱ συγγενεῖς τοῦ περιφρονηθέντος οἴκου συνῆλθον σκεψόμενοι περὶ ἐκδικήσεως· Ὁ δὲ Μόσκας

Λαμβέρτης (Mosca Lamberti) πρᾶτεινε τὸν θάνατον τοῦ ὑβριστοῦ, ὃς καὶ ἐπιβουλευθεὶς ἀνῆρέθη τῇ χειρὶ τοῦ Μόσκου. Τὸ συμβὰν τοῦτο ἐγένετο πολλῶν κακῶν αἰτία τῇ Φλωρεντίᾳ, διαιρεθείσῃ ἔνεκα τοιαύτης ἰδιωτικῆς ἔριδος εἰς Γουέλφους καὶ Γιβελίνους.

130. Ἀνάμνησις Ἱερεμίου, Θρήν. Α', 12· “Οἱ πρὸς ὑμᾶς πάντες παραπορευόμενοι ὁδόν, ἐπιστρέψατε καὶ ἴδετε, εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου.”

134. Βερτράμος ὁ Βορνίου (Bertram dal Bornio), Κύριος Ἀλταφόρτης (Altaforte ἢ Hauteforte), καὶ εἰς τῶν συγχρόνων ἀρίστων ἵπποτῶν καὶ ῥαψωδῶν (trouvères—ἀρχαίων ποιητῶν τῆς Γαλλίας—), ἀνέθρεψεν Ἑρρίκον, τὸν πρωτότοκον υἱὸν Ἑρρίκου τοῦ Β', ὃς ταῖς παρορμήσεσι τοῦ Βερτράμου ἀπεστάτησε κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, οὗ ἔτι ζῶντος περιεβλήθη τὸ βασιλικὸν στέμμα ἐπὶ τοῦ γάμου μετὰ Μαργαρίτας τῆς Γαλλίας τῇ 1173, καὶ ἐκαλεῖτο ἔκτοτε ὁ νέος Βασιλεὺς, καίτοι τελευτήσας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ οὐδέποτε τὴν βασιλείαν κατασχών. Ἐν τοῖς ἀρχαίοις διπλώμασι καὶ ἄλλοις ἐγγράφοις Ἑρρίκος ὁ Πρῶτος καλεῖται Rex Henricus vetus (Βασιλεὺς Ἑρρίκος ὁ Παλαιός)· Ἑρρίκος ὁ Δεύτερος Rex Henricus Senior (Βασιλεὺς Ἑρρίκος ὁ Πρεσβύτερος),—καὶ ὁ πρωτότοκος τούτου υἱὸς Rex Henricus Junior (Βασιλεὺς Ἑρρίκος ὁ Νεώτερος).

137. Ὁ Ἀχιτόφελ παρώτρυνε κακοβούλως τὸν Ἀβεσσαλώμ κατὰ τοῦ Δαυὶδ·—“Καὶ Δαυὶδ ἀνῆγγέλη, λέγοντες· Ἀχιτόφελ ἐν τοῖς συστρεφομένοις μετὰ Ἀβεσσαλώμ. Καὶ εἶπε Δαυὶδ· διασκέδασον δὴ τὴν βουλὴν Ἀχιτόφελ, Κύριε ὁ Θεός μου.” (Βασιλ. Β', Κεφ. ΙΕ', 31.) “Καὶ

εἶπεν Ἀχιτόφελ πρὸς Ἀβεσσαλώμ· ἐπιλέξω δὴ ἑμαντῶ δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἀναστήσομαι καὶ καταδιώξω Δαυὶδ τὴν νύκτα." (Αὐτόθι, Κεφ. ΙΖ', 4.)

Εἰς Ὡδὴν ΚΘ'.

27. Γέρης ὁ Βέλλου (Geri del Bello), διαβόητος σπορεὺς διχονοιῶν, ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀλγιερῶν (Alghieri), ἐφονεύθη ὑπὸ τινος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Σακκετῶν (Sacchetti). Ὁ φόνος οὗτος ἔμεινε τότε ἀτιμώρητος· ἀλλὰ μετὰ τριάκοντα ἔτη οἱ ἔγγονοι Γέρου τοῦ Βέλλου φονικὴν ἔλαβον ἐκδίκησιν κατὰ τῶν Σακκετῶν.

48. Κλάνις, ἀρχαῖον ὄνομα τῆς παρὰ τῷ ποιητῇ Βαλδικιάνας (Valdichiana ἢ Val di Chiana), τεναγώδους χώρας μεταξὺ Ἀρρῆτιου καὶ Κορτώνης, γνωστῆς ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦντος νοσεροῦ ἀέρος (malaria).

59. Τῶν κατοίκων Αἰγίνης καταστραφέντων ὑπὸ λοιμῶδους νόσου, ἡ νῆσος κατὰ τοὺς μυθολογούντας κατωκίσθη ἐκ νέου ὑπὸ μυρμήκων, οὓς ὁ Ζεὺς κατὰ παράκλησιν τοῦ Αἰακοῦ μετεμόρφωσεν εἰς ἀνθρώπους, ἐξ οὗ καὶ ἡ καταγωγὴ τῶν Μυρμιδόνων. (Ὁβιδ. Μεταμ. Ζ', 523—660).

109. Γριφολῖνος (Griffolino), ἀλχυμιστὴς ἐξ Ἀρρῆτιου, ἐκαυχήθη πρὸς Ἀλβερτον νομιζόμενον υἱὸν τοῦ Ἐπισκόπου Σήνης (παρὰ τῷ ποιητῇ Siena), ὅτι δύναται διδάξαι τὴν τέχνην τοῦ ἵπτασθαι. Τῆς ἐπαγγελίας μὴ ἐκτελεσθείσης, ὁ Ἀλβερτος ψευθεὶς τῆς ἐλπίδος κατηγόρησεν αὐτοῦ ὡς μάγου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Σήνης, ὃς κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον.

125. Ὁ Στρίκκας (Stricca), Νικολός (Nicolò), Κακ-

κίας Ἀσκιανός (Caccia d' Ascian), ὧν εἰρωνευόμενος μνείαν οὕτω ποιεῖται ὁ ποιητής, ἦσαν εὐπατρίδαι Σηναῖοι, ἀνήκοντες εἰς ἑταιρείαν, ἣς τὰ μέλη ἡράνιζον ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰς ἑαυτῶν περιουσίας, καὶ κατηνάλισκον αὐτὰς εἰς ἀσώτους καὶ παράφρονας σπατάλας. Ἡ νέα χρῆσις τοῦ καρυοφύλλου ἐπενοήθη πρὸς ὅπτησιν φασιανῶν καὶ καπῶνων. Κῆπον δὲ ἐννοεῖ ὁ ποιητής μεταφορικῶς τὴν Σήνην.

132. Ἀββαλιάτος (Abbagliato), ἀνέκων εἰς τὴν αὐτὴν ἑταιρείαν· ἀλλὰ μὴ ἔχων χρήματα, συνέδραμε διὰ τῶν ἐπινοιῶν αὐτοῦ.

136. Ὁ Καπόκιος (Caroccio) ἦν συσπουνδαστὴς τῷ Δάντη εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν.

Εἰς Ὡδὴν Λ'.

4. Ὁ Ἀθάμας παρέγνω ἐν τῇ μανίᾳ αὐτοῦ τὴν σύζυγον Ἰνώ, ἣν ἐφαντάσθη εἶναι λέαιναν, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς υἱοὺς Λέαρχον καὶ Μελικέρτην λεοντιδεῖς. Ὁβιδ. Μεταμ. Δ', 416 κφξ.

16. Ἡ Ἑκάβη μετεμορφώθη εἰς κύνα. Ὁβιδ. Μεταμ. ΙΓ', 567.

38. Μύρρα, θυγάτηρ Κινύρα, βασιλέως Κύπρου. Ὁβιδ. Μεταμ. Ι'. 567 κφξ.

44. Τοῦ Βουώσου Δωνάτου ἀποθανόντος ἀδιαθέτου, Γιάνης τις Σκίκεης (Gianni Schicchi) κατευνάσθη ἐν τῇ κλίνῃ τοῦ νεκροῦ, καὶ ὑπηγόρευεν ἐξ ὀνόματος τούτου διαθήκην ὑπὲρ Σίμωνος Δωνάτου, ἀνεψιοῦ τοῦ τεθνεώτος, λαβὼν ὥς ἀντιμισθίαν τοῦ δόλου πολύτιμον φορβάδα.

61. Ἀδάμος Βριξιανός, κατὰ προτροπὴν τῶν ἀδελφῶν Γουίδου, Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀγνολόφου, Κομήτων Ῥωμένας, ἐνόθευσε δι' εὐτελεστέρου μετάλλου τὰ Φλωρέντια φλωρίνια, φέροντα τὴν εἰκόνα Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὄντα δὲ ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ καὶ βαρύτητος 24 κερατίων.

63. Ἡ Ῥωμένα κεῖται ἐν Κασεντίρ, κοιλάδι τοῦ Ἄρνου, ὑπεράνω Ἀρρήτιου.

78. Βράνδα ἡ ἐν Σήνῃ κυρία κρήνη.

97. Ἡ τοῦ Πεντεφρῆ σύζυγος. (Γεν. 40', 6 κφξ.)

98. Σίνων ἐστὶν ὁ ἔλλην, οὗ ταῖς προσποιήσεσι καὶ ψευδηγορίαις εἰσήχθη ὁ δούρειος ἵππος ἕσω τῆς Τροίας.

Εἰς Ὡδὴν ΛΑ'.

40. Ὡς ἂν εἰ ἔλεγε· “Ὡδ' οὐκ ἦν ὅλως οὔτε νύξ, οὐδ' ἡμέρα,” τοῦτ' ἔστι, λυκόφως τι ἦν.

48. Ἐν Ῥωγκεσβάλλαις (Roncesvalles-γαλλιστὶ Roncenaux), ὅτε κατὰ τὴν μυθογράφου ἱστορίαν Καρόλου τοῦ Μεγάλου τὸ κέρας τοῦ Ὁρλάνδου ἠκούσθη ἐν ἀποστάσει ἐνὸς μιλίου, ἦτοι ἐξήκοντα τεσσάρων σταδίων.

44. Μὸν-Ῥεγιῶνος (Montereggion) φρούριόν ἐστιν ἐγγὺς Σήνης, πύργοις περικυκλούμενον.

59. Ὁ μέγας ὀρειχάλκινος κῶνος, ὃς σήμερον ἵσταται ἐν τῷ κήπῳ τοῦ κῶνου (Giardino della Pigna), ἐγγὺς τοῦ Βατικανοῦ, ἔχων ὕψος ὑπὲρ τοὺς ἑνδεκα πόδας.

64. Φρίσσονες, λαοὶ τῆς ἀρκτώας Γερμανίας, φημιζόμενοι ἐπὶ τῷ ὑψηλῷ αὐτῶν ἀναστήματι.

67. Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ Rafel mai amech zabi almi. Αἱ λέξεις αὗται εἰσιν ἄνευ σημασίας καὶ ἀνεπίδεκτοι ἐξηγήσεως, τοῦ ποιητοῦ θέλοντος ὑποδείξαι τὸ ἀκατάλη-

πτου τῶν λόγων τοῦ Νεμβρώδ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν ἐπὶ τῆς τολμηρᾶς οἰκοδομῆς τοῦ Βαβυλωνείου πύργου, ἀποδιδομένης τῷ Νεμβρώδ καὶ τοῖς περὶ αὐτόν. Καὶ ὁ μὲν Ἀββαίτης Λάγκης (Abbate Lanci) βεβαιοῖ, τόγε ἐπ' αὐτῷ, τοὺς λόγους τούτους τοῦ Νεμβρώδ εἶναι Ἀραβικῆς γλώσσης, καὶ σημαίνει, “Τψῶσον τὴν ἐμὴν δόξαν ἐν τῇ Ἀβύσσῳ, ὡς ἔλαμψ' ἐν τῷ κόσμῳ.” Μετ' αὐτὸν ἄλλος Ἀββαίτης, ὁ Ἰώσηπος Βεντούρης (Abbate Giuseppe Venturi), διατείνεται, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Νεμβρώδ εἰσι Συριακῆς γλώσσης, καὶ σημαίνουνσι, Ῥαφέλ, ὦ θεία δύναμις· μάϊ, ἵνα τί ἐγὼ ἀμέχ, ἐν τῷ βυθῷ, ἣ φρέατι τούτῳ· ζαβί, ἀπόστηθι· ἄλμι, κρύφθητι Ὁ στίχος μετηνέχθη ἀπαραλλάκτως ἐλληνικοῖς γράμμασι· τὸ δὲ ἀρχικὸν ἄλφα τῶν λέξεων ἀμέχ καὶ ἄλμι ἐδιπλασιάσθη πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δώδεκα συλλαβῶν τοῦ στίχου, ὡς καὶ οἱ Ἱταλοὶ προφέρουσι τὸ αὐτὸ ἄλφα ἀντὶ δύο πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἑνδεκα συλλαβῶν τοῦ Ἱταλικοῦ στίχου.

77. Νεμβρώδης, ὁ Νεμβρώδ,*) ἐβραϊστὶ Νιμρώδ (נִמְרֹד), κατὰ τοὺς ἐβδομήκοντα Νεβρώδ, πρῶτος βασιλεὺς Βαβυλῶνος, γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ. (Γεν. Ι', 8-20.)

100. Ὁ Ἀνταῖος ἦν γίγας τῆς Λιβύης· γίνεται δὲ ἰδίως λόγος περὶ τούτου ἕνεκα τῶν κατωτέρω μνημονευθησομένων Ῥωμαϊκῶν ἐν Καρχηδόνι πολέμων. Ὁ γίγας οὗτος ἐφονεύθη ὑπὸ Ἡρακλέους (Λουκ. Φαρσ. Δ', 588). Ἔστι

*) Ἐν τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ, ὅπου ἐκ συμπίσεως μὲν πρὸ τοῦ ρ, παρεμβάλλεται μεταξὺ τῶν δύο συμφώνων τὸ β, ὡς μεσημβρία· οὕτω λέγομεν Ἰμβρος, Ἰμβρασος, ὁμβρος.

δὲ ἀδέσμευτος, ὥς μὴ συμπράξας τοῖς ἄλλοις γίγασιν ἐν τῷ κατὰ τῶν θεῶν πολέμῳ. Σημειώτεον ὅτι ὁ Δάντης συμμιγνύει καὶ ἐνταῦθα, ὥς καὶ ἐν ἄλλαις ὑποθέσεσιν εἶωθε, τοὺς γίγαντας τῶν δύο παραδόσεων, δηλαδὴ Νεμβρώδ, Ἐφιάλτην, Βριάρεων, Ἀνταῖον κλ., ὧν οἱ μὲν ἀνῆκον εἰς τὴν παρ' Ἑλλησι μυθολογουμένην Γίγαντομαχίαν, οἱ δὲ εἰς τὰς διηγήσεις τοῦ Μωϋσέως.

“Οἱ δὲ Γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις.”

(Γεν. ΣΤ', 4).

136. Καρισένδα (Carisenda) ἡ πλαγιωτέρα τῶν δύο ἐπιρρέπων τύψεων τῆς Βουωνίας.

Εἰς Ὠδὴν ΛΒ'.

10. Αἱ Μοῦσαι.

29. Ταβέρνικον, ἐν τῷ πρωτοτύπῳ Tambernich, ὅρος ἐν Σκλαβωνία.

Πέτρα Ἀπουάνα, ὑψηλὴ τις κορυφὴ τῶν Ἀπεννίνων μεταξὺ Μουτίνης (Modena) καὶ Δούκης.

41. Οὗτοι ἦσαν Ἀλέξανδρος καὶ Ναπολέων, υἱοὶ Ἀλβέρτου τῶν Ἀλβεργτῶν, Κυρίου Φαλερίας (Falterona), δι' ἧς ῥέον τὸ ποτάμιον Βεσέντιον (Bisenzio) συνενούται τῷ Ἀρνῶ· ἔκτειναν δὲ ἀλλήλους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός.

62. Ἐν τῷ Λαγκελώτου μυθιστορήματι ὁ Μορδρέδος (Mordred ἢ Mordaret, ἢ Mordrac), ἐπίβουλος καὶ ἀντάρτης υἱὸς τοῦ Ἀρθούρου, ἐνεδρεύσας ἵνα φονεύσῃ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ἀνῆρθη ὑπὸ τούτου διὰ λόγξης διαπειράσης τὸ στῆθος οὕτως, ὥστε ἡ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου ἐφάνη διερχομένη διὰ τῆς πληγῆς. Διὸ ὁ ποιητὴς εἶπεν, “a cui fu rotto il

petto e l'ombra" (τὸν στῆθος καὶ σκιὰν διαπαρέντα), τοῦτ' ἔστιν, ὅστις εἶχε διαπεπαρμένον τὸ στῆθος οὕτως, ὥστε ἡ ἐπὶ τῆς γῆς σκιὰ ἐφαίνετο καὶ αὐτὴ διαπεπαρμένη ὡς ἐκ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος τῆς διελθούσης διὰ μέσου τῆς πληγῆς.

63. Φωκκακίας (Focaccia), ἐκ τοῦ λευκοῦ κλάδου τῆς γενεᾶς τῶν Καγκελλαρίων τῆς Πιστωρίας, προδοτικῶς ἀπέκοψε τὴν χεῖρα τοῦ ἰδίου ἐξαδέλφου, καὶ ἐδολοφόνησε τὸν ἑαυτοῦ θεῖον, ἀνήκοντας ἀμφοτέρους εἰς τὸν ἕτερον κλάδον. Ἐκ τούτου ἀνεφύη ἡ ἔκρηξις τῶν καταστρεπτικῶν στάσεων τῶν Λευκῶν καὶ Μελάνων.

65. Σάσσολις Μασκερώνης ὁ Τούσκων (Sasso Masceroni de' Toschi), Φλωρεντίνος, ἐφόνευσε τὸν ἑαυτοῦ ἀνεψιόν, ἵνα τύχη τῆς κληρονομίας αὐτοῦ.

68. Καμικίων ὁ Πάζων (Camicion de' Pazzi) ἐφόνευσε προδοσίᾳ τὸν συγγενὴ αὐτοῦ Οὐβερτίνον.

69. Καρλίνος ὁ Πάζων (Carlino de' Pazzi), δωροδοκηθεὶς παρέδωκε τοῖς Μέλασι τὸ φρούριον Πιαντρεβίνου (Piantrevigne ἢ Piano di Trevigne), ὅπερ κατεῖχεν ὑπὲρ τῶν Γιβελίνων καὶ τῶν Λευκῶν τῆς Φλωρεντίας, τῷ 1302.

73. Μέσον σημαίνει τὸ κέντρον, δηλαδὴ τῆς Γῆς. "Τα βάρη φέρεται πρὸς τὸ τῆς γῆς μέσον." Ἀριστ. περὶ Οὐρ. Β', 14.

78. Οὗτος ἦν Βόκκας ὁ τῶν Ἀβάτων (Bocca degli Abati), ὁ προδοτικῶς ἀποκόψας τὴν χεῖρα τοῦ σημαιοφόρου τοῦ ἵππικοῦ τῶν Φλωρεντίνων ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μοντεαπέρτου (Monteaperto) τῷ 1260· ὥστε, τῆς σημαίας πεσούσης, ἡ ἡττα τῶν Γουέλφων κατέστη παντελής.

88. Ἡ διαίρεσις τοῦ ἐννάτου κύκλου ὠνομάσθη Ἀντή-

νείρα ἀπὸ Ἀντήγορος, ἐνὸς τῶν Τρώων δημογερόντων, ὃς ἦν ἐν προδοτικαῖς σχέσεσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

116. Βουώσος Δαδουέρας ἐκ Κρεμώνης ἐπέτρεψε δωροδοκία τῷ Γουτῳ Μομφόρτου (Guy-de Monfort) διαβῆναι μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυέων ἐντὸς τῆς Πάρμας, καί τοι ὀφείλων ἀντιστῆναι αὐτῷ ὑπὲρ Μαμφρέδου.

149. Εἰς τοῦ οἴκου Βεκκαρία τῆς Παπίας (Pavia), Ἀββάτης ἡ Ἡγούμενος τῆς Βαλλομβρώσης (Vallombrosa), καὶ Δηγᾶτος τοῦ Πάπα, ἀποκεφαλισθεῖς, κατὰ τινας ἀδίκως, ἐν Φλωρεντία τῷ 1258, ἐπὶ κατηγορία συνωμοσίας μετὰ τῶν ἐξορίστων Γιβελίνων.

124. Γιάννης Σολδανεῖρος (Gianni Soldanieri), Γιβελῖνος Φλωρεντίνος, ὃς φιλοδοξία κινούμενος ἐπεχείρησε δημαγωγίαν πρὸς βλάβην τῆς ἰδίας αὐτοῦ μερίδος.

122. Γανελλών, (Ganellone κατὰ τὸν ποιητὴν, κατ' ἄλλους δὲ Ganellon), προδότης ἐν Ῥωγκεσβάλλαις, οὗ γίνεται μνεία ἐν τῇ μυθογραφῇ ἱστορίᾳ Καρόλου τοῦ Μεγάλου.

Τριβαλδέλλος ὁ Μαμφρέδων (Tribaldello κατὰ τὸν ποιητὴν, κατ' ἄλλους δὲ Tebaldello de' Monfredi) προὔδωκε τὴν Φαεντίαν (Faenza), ἀνοίξας τοῖς ἐχθροῖς τὰς πύλας τῆς πόλεως τῷ 1282.

130. Τυδεὺς καὶ Μελάνιππος, πληγωθέντες θανατηφόρος ἐν μάχῃ πρὸ τῶν Θηβῶν. Ὁ Τυδεὺς ἐπιζήσας ἔδωκε μανικῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀντιπάλου, ἀποκοπεῖσαν καὶ προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. (Στατ. Θηβ. Η', 140 κφξ.)

Εἰς Ὠδὴν ΑΓ'.

13. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1283, ὁ Οὐγολίνος, Κόμης τῶν Γεραλδέσκων (de' Geraldeschi) καὶ ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Νίνος τῶν Βισκοντῶν (de' Visconti), κριτῆς Γαλλούρας, ἀμφότεροι Γουέλφοι, ἀντήριζον ἀλλήλοις περὶ τῆς ἐν Πίσῃ ἀρχῆς. Δυσμενῶς δὲ πρὸς ἀμφοτέρους διέκειτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ρουγείρης (Ruggieri ἢ Roger) ἐκ τῶν Οὐβαλδίνων (de' Ubaldini), μετὰ τῶν Γουαλανδῶν καὶ Σισμονδῶν καὶ Λαμφράγκων (Gualandi, Sismondi καὶ Lanfranchi) καὶ ἄλλων Γιβελίνων οἰκων. Ὁ Οὐγολίνος συνενωθεὶς προδοτικῶς τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ κατὰ τοῦ Νίνου καὶ τῶν συναγωνιζομένων αὐτῷ, ἔτυχε μὲν τῆς ἐν Πίσῃ δεσποτείας, ἀλλὰ προϋδόθη ἐκ περιτροπῆς καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὑποκινήσαντος τὸν λαὸν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ κατηγορίᾳ ὅτι ἐγένετο προδότης τῆς Πίσσης, παραδοὺς τὰ φρούρια τοῖς Φλωρεντίνοις καὶ Λουκαίοις. Ὁ Οὐγολίνος μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν καὶ δύο ἐγγόνων ἐβλήθη ἐν τῇ κατὰ τὴν πλατεῖαν τῶν Ἀντιάνων (Anziani) τύρσει, ἣτις ἔκτοτε ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ δράματος Εἰρκτὴ τῆς Πείνης, ἔνθα καὶ ἀπέθανον πάντες λιμῷ, τῶν κλειδῶν τῆς τύρσεως ριφθεισῶν εἰς τὸν Ἄρνον, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

29. Πρὸς τὸ ὄρος Ἅγιος Ἰουλιανὸς (Monte San Julian) μεταξὺ Πίσσης καὶ Λούκης.

80. Δηλαδὴ τῆς Ἰταλίας, ἔνθα τὸ καταφατικὸν Ναι ἐκφράζεται διὰ τοῦ Sì.

82. Γοργόνη καὶ Καπραρία, ἐν τῷ κειμένῳ Gorgona καὶ Capraja, δύο νῆσοι ἐγγὺς τοῦ στομίου τοῦ Ἄρνου.

105. Αἱ ἐν τῷ ἀέρι ἀτμίδες ἢ ὑγραὶ ἀναθυμιάσεις

εἰσὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἡ αἰτία τῶν ἀνέμων. (Μετεωρ. Β', 4.)

418. Φράττηρ Ἀλβερίγος ὁ τῶν Μαρφρέδων (Alterigo de' Manfredi) ἐκ τῆς Φαυεντίας ἐν Ῥωμανίᾳ, ἀνήκων εἰς τὸ τάγμα τῶν Φράττων Γαυδέντων (ΚΓ'. 103), ἐτιμώρησεν ὕβριν γενομένην ὑπὸ συγγενοῦς τινός, προσποιηθεὶς διαλλαγὴν καὶ καλεσάμενος τὸν ὑβριστὴν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς συμπόσιον· μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔκραξε τοῖς ὑπηρέταις, “προσενέγκατε ὀπώρας.” Οὗτοι δέ, ἅμα δοθέντος τοῦ σημείου τούτου, ἐπέπεσον κατὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ἀπέκτειναν ἀμφοτέρους.

424. Ἡ διαίρεσις αὕτη τοῦ ἐννάτου κύκλου ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ Πτολεμαίου, υἱοῦ Ἀβούβου, τοῦ προδοτικῶς ἀποκτείναντος ἐν συμποσίῳ Σίμωνα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ (Μακκαβ. ΙΣΤ', 11-16).

437. Βράγκας Δορίας (Branca d' Oria) ἐκ Γενοῦας ἐφόνευσεν Μιχαὴλ Ζάγκην τὸν Λαγοδώρου (Michael Zanche di' Logodoro, περὶ οὗ ὄρα ΚΒ', 88) τὸν ἑαυτοῦ πενθερόν, πρὸς τὸ σφετερίσασθαι τὰ κτήματα αὐτοῦ, τῇ συνδρομῇ ἀνεψιοῦ τινος.

454. Δηλαδὴ σὺν Φράτερι Ἀλβερίγῳ.

Εἰς Ὠδὴν ΛΔ'.

1. Οἱ λόγοι, οἷς χρῆται ὁ ποιητὴς λατινιστὶ ἐν ἀρχῇ τῆς ᾠδῆς ταύτης, εἰσὶν ὁ πρῶτος στίχος, μεταποιηθεὶς, ὕμνου τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ψαλλομένου κατὰ τὴν Μεγάλην ἐβδομάδα καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Σταυρώσεως, ἔχοντος δὲ ὡς ἐφεξῆς:

“Vexilla Regis prodeunt ;
Fulget Crucis mysterium.”

τοῦτ' ἔστιν, “ Αἱ σημαῖαι τοῦ Βασιλέως προβαίνουσιν ἀναλαμβάνει τὸ τοῦ Σταυροῦ μυστήριον.”

20. Δίς. ὁ Ἐωσφόρος. Ὅρα σημ 68 Ὡδῆς·Η'.

58. Ὁ ἐν τῷ στόματι τοῦ ἐμπροσθίου προσώπου τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἐωσφόρου ἀμαρτωλὸς πάσχει πλέον τῶν δύο ἄλλων, διότι ἐκτὸς τῆς δῆξεως σπαράττεται καὶ τοῖς ὄνυξι τοῦ Δαίμονος, ὧν αἱ πληῖξεις εἰσὶ πολλῶ ἀλγεινότεραι ἢ αἱ τῶν ὀδόντων.

62. Ἰούδας Σκαριώτης ὁ προδότης, καὶ Βροῦτος καὶ Κάσσιος οἱ φονεῖς Ἰουλίου Καίσαρος, ἐτέθησαν ἐνταῦθα ὡς κατεργασάμενοι τὰς μεγίστας προδοσίας ἐν τῇ θρησκευτικῇ καὶ πολιτικῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Κάσσιος, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἦν κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἱστορικοὺς ἔπωχρος, ἰσχνὸς καὶ λεπτόσωμος· ὥστε ἐνδέχεται ὅτι ὁ Δάντης συνέχεεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Α. Κασσίου, ὃν ὁ Κικέρων (Κατιλ. Γ', 6) ἀποκαλεῖ *adipem*.

96. Ἡμιτριταῖος σημαίνει ὅτι ὁ ἥλιος ἦν ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ τῆς πρώτης ὥρας, ἥτοι τῆς αὐγῆς, καὶ τῆς τρίτης κατὰ τὴν καθολικὴν λειτουργίαν, τοῦτ' ἔστι μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν βραδύτερον τῆς πρώτης, οὔσης δωδεκάτης μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, καὶ ἐπομένως συμπιπτούσης κατὰ τὴν ἰσημερίαν ταῖς ἀνατολαῖς τοῦ ἡλίου, εἴτε 6 πρὸ μεσημβρίας. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι ὁ δεικνύμενος ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καιρὸς ἐστὶν ἡ ἐβδόμη καὶ ἡμίσεια ὥρα πρὸ μεσημβρίας, λογιζομένη κατὰ τὴν θέσιν τοῦ ἡλίου, οἷα φαίνεται ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἡμισφαιρίου, ἐφ' ὃ, διαβάντες ἤδη διὰ τοῦ κέντρου τῆς Γῆς, ὁ Βιργίλιος καὶ Δάντης ὠρμῶντο, διευθυνόμενοι πρὸς τοὺς ἀντίποδας τῆς Ἱερουσαλὴμ.

110. Σημεῖον, τοῦτ' ἔστι τὸ κέντρον τῆς Γῆς.

114. Ἐν Ἱερουσαλήμ, τόπῳ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ, νομιζομένῳ κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν Γεωγραφίαν κέντρῳ τοῦ κατοικουμένου μέρους τῆς ὑδρογείου σφαίρας, τῆς γνώμης ταύτης, ὡς ἔοικεν, ἐπιστηριζομένης ἐπὶ τοῖς ῥηθείσιν ὑπὸ Ἰεζεκιήλ. "Τάδε λέγει Κύριος· Αὕτη ἡ Ἱερουσαλήμ, ἐν μέσῳ τῶν ἐθνικῶν τέθεικα αὐτήν, καὶ τὰς κύκλῳ αὐτῆς χώρας. (Ε', 5).

116. Ἡ Ἰουδαϊκὴ παρίσταται ὡς μικρά τις σφαῖρα, οὔσα ὁ κεντρικώτερος περίβολος ἐν Ἄδου, ἥς τὸ ἥμισύ ἐστὶν ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαίριῳ, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ἐν τῷ νοτίῳ.

117. Ἰουδαϊκὴ οὕτω κληθεῖσα ἀπὸ Ἰούδα Σκαριώτου, ὡς προδόντος τὸν Ἰησοῦν. Ἔστι δὲ ὁ ἔσχατος περίβολος τοῦ ἐννάτου κύκλου.

126. Τὸ ὄρος τοῦ καθαρτηρίου, ὅπερ ὁ ποιητὴς ὑποτίθεται εἶναι θεατὸν ἄνω τῆς θαλάσσης ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαίριῳ, καὶ συγκεῖσθαι ἐκ μέρους τινὸς τῆς γήινης σφαίρας, κειμένου ἐν τῷ κέντρῳ πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ἑωσφόρου καὶ τῆς κοιλάνσεως τοῦ Ἄδου, ὃς ἦν σύγχρονος αὐτῷ.

127. Τοῦ Βελζεβούλ, τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἑωσφόρου. Ὁ ποιητὴς ὁμιλῶν ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἡμισφαίριου λέγει, ὅτι κάτω, δηλαδὴ ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαίριῳ, ὑπάρχει χάσμα (τὸ ἄγον δηλονότι πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, ἐνθα κεῖται τὸ ὄρος τοῦ Καθαρτηρίου), ὅπερ ἀπέχει τοῦ Ἑωσφόρου, ἥτοι τῆς Ἰουδαϊκῆς, τοσοῦτον, ὅσον ἔχει μῆκος ὁ βυθὸς τοῦ Ἄδου· Ἴσως δὲ ὁ ῥύαξ, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν στίχῳ 130, ἐστὶν ἡ Αἴθρη, ἐν ᾗ λούονται αἱ ψυχαὶ τῶν μετανοούντων, ἀνερχόμεναι πρὸς τὸ Καθαρτήριον.

139. Ὁ ὅλος καιρὸς τῆς ἐν Ἄδου διατριβῆς τοῦ ποιη-

τοῦ δύναται διαιρεθῆναι εἰς τρεῖς περιόδους. Πρῶτον, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ Δάντου ἐν τῷ Δρυμῶνι ἄχρι τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Ἄδην, τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Δεύτερον, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰς τὸν Ἄδην εἰσόδου ἄχρι τοῦ καιροῦ τῆς ἐξόδου κατὰ τὸ κέντρον τῆς Γῆς, τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας. Τρίτον, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐκ τοῦ Ἄδου ἐξόδου ἄχρι τῆς ἀφίξεως ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῆς σφαίρας, τὸ πρῶτον τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ.

1794

LI

Dante Alighieri. Divina Commedia.

D192d

Purgatorio, trans. into Greek verse by M. Pasha.

.GRmu

NAME OF BORROWER.

DATE.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

